

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

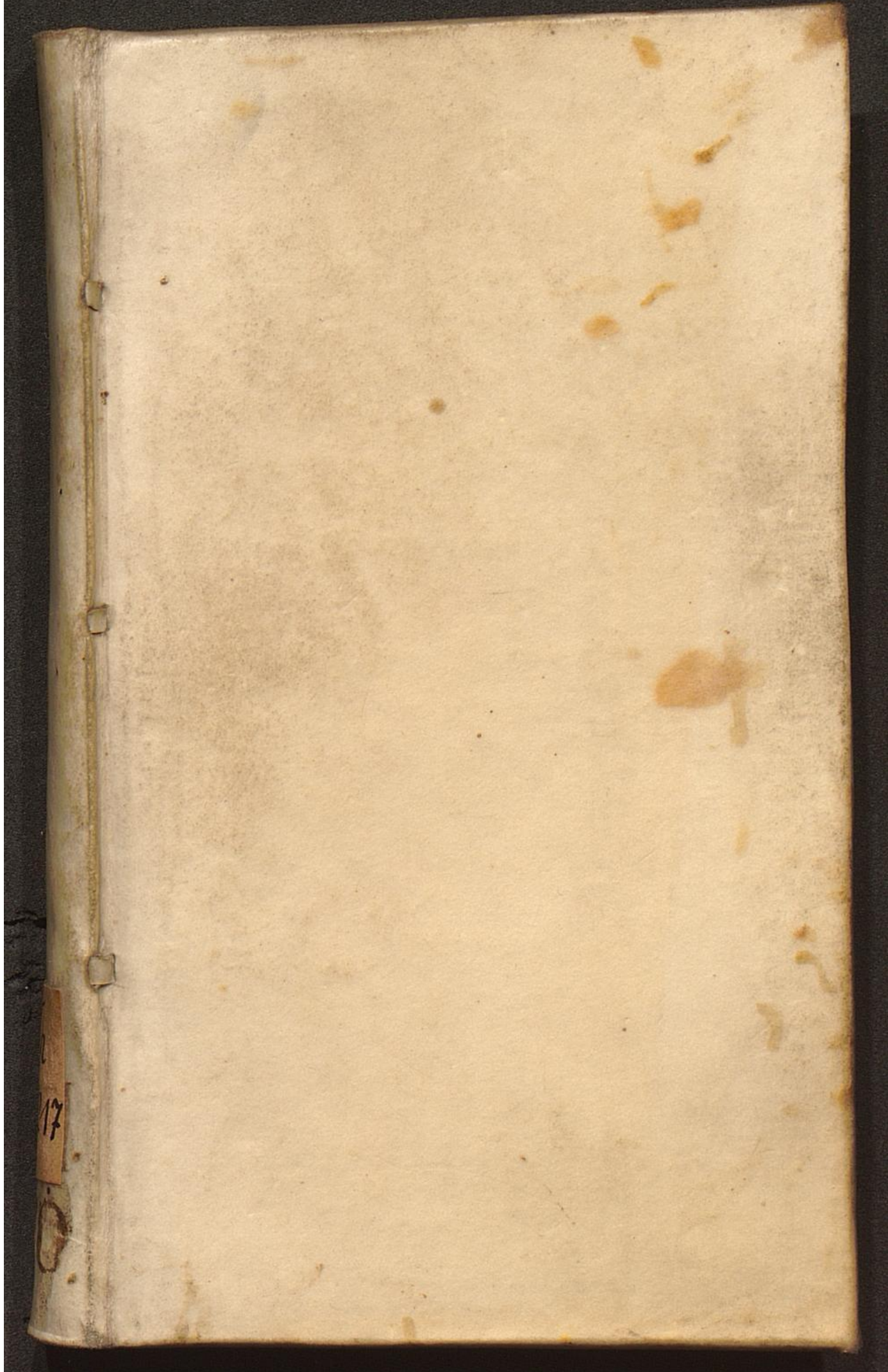
S. D. N. Benedicti XIV. Declaratio Super Matrimoniis Inter Protestantes Et Catholicos

Benedikt <XIV., Papst>

Coloniæ, 1746

VD18 1439684X-001

urn:nbn:de:hbz:466:1-40802

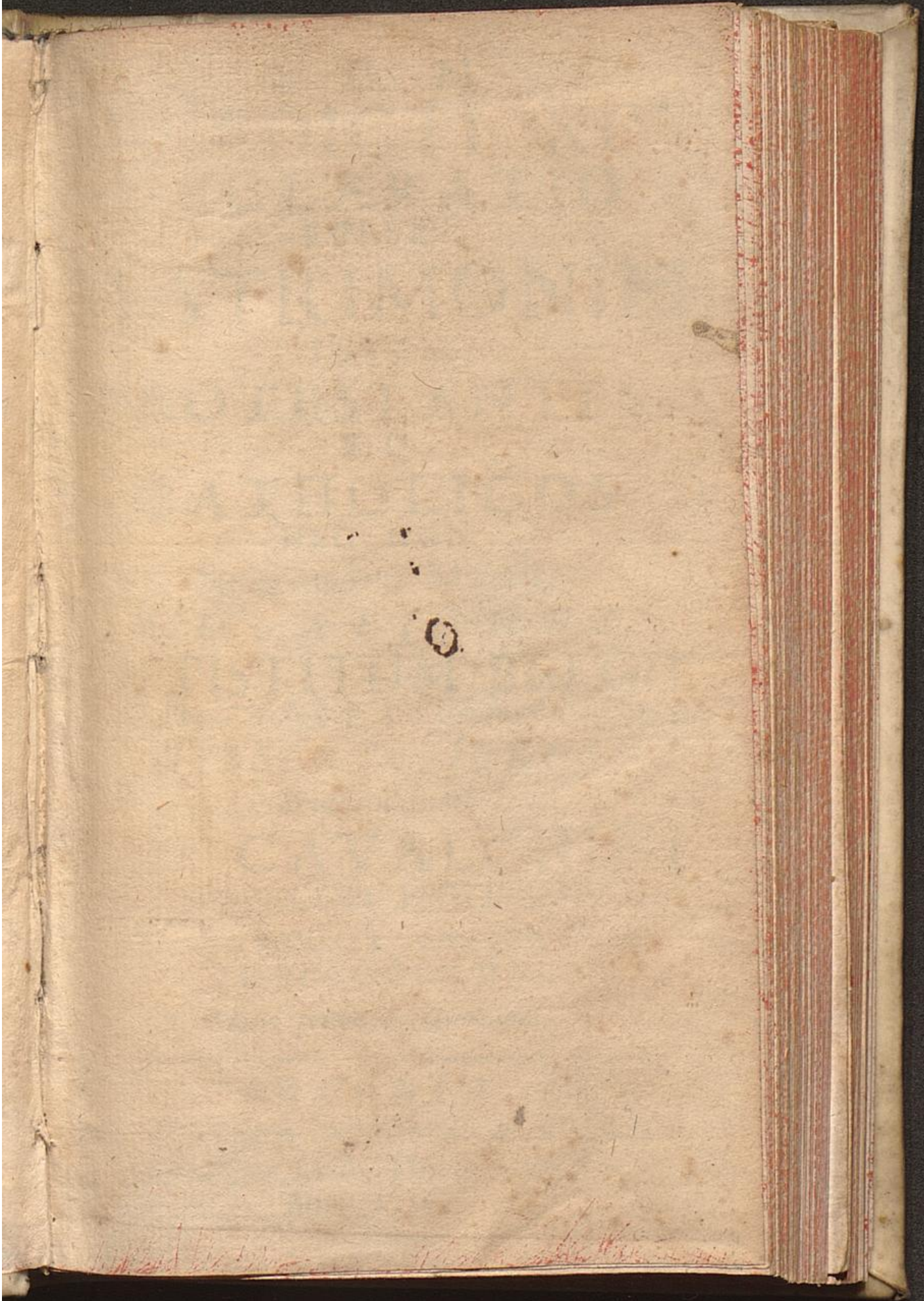

17

Th. 2217 1.

G. II

30.

B

N

A

P

Ap

S. D. N.
BENEDICTI XIV.
DECLARATIO
SUPER
MATRIMONIIS
INTER
PROTESTANTES
ET
CATHOLICOS
NEC NON

Super eadem Materia
RELATIONES
ANTISTITUM BELGII
Collegii S. Ioseph ET Paderborni. 1749.
DISSERTATIONES

Reverendissimi

P. D. CAVALCHINI
ARCHIEPISCOPI PHILIPPENSIS,
ET QUATUOR INSIGNIUM
THEOLOGORUM

Editio prima in Germania.

COLONIÆ,

Apud JOANNEM WILHELMUM KRAKAMP
& Hæredes CHRISTIANI SIMONIS

Anno 1746.

PRÆFATIO.

Antiquissimi Patris Nostri
BENEDICTI Papæ
XIV. Declaratio au-
 thentica de Matrимо-
 niis, quæ sine formâ
 Tridentinâ in Fœdera-
 torum Belgii Ordinum

Provinciis tum inter Acatholicos, tum ab
 his unâ cum Catholicis contrahuntur, etsi
 ante annos quatuor publici juris facta sit
 Romæ, paucis tamen Germaniæ Theolo-
 gis hæctenus innotuit; primùm nunc typis
 Ultramontanis prodit in lucem Germaniæ;
 quorum precibus petita, quorum labori-
 bus procurata sit, quid Romæ actum, ut,
 quæ decidenda erant, pertractarentur, quo-
 modo Decretum Trident. concinnatum sit,
 quomodo cum ea Declaratione concilietur,

PRÆFATIO.

congruum putavi Prolegomenorū loco edis-
serere; & cum prima statim pagina loquatur
*de Visitatione S. Liminum, de Sixtina Con-
stitutione, de S. Congregatione Concilii*, de his
etiam nonnulla præfari oportuit.

Sixtus V. Constitutione XV. cuius ini-
tium: *Romanus Pontifex* anno 1585. publi-
cata, omnes Episcopos ad *S. limina Aposto-
lorum* statis temporibus *visitanda* evocat, ut
*eorum opere & adjumento ubique locorum com-
missi sibi Gregis vultum agnoscat, morbos in-
telligat, curationes adhibeat, provideatque con-
grua statui Ecclesiarum*, impeditis autem præ-
cipit ad S. Gregis curationem spectantia per
alium fidelissimè apud S. Sedem exponere;

Congregationem Cardinalium S. Concil.
Trid. Interpretum à PIO IV. institutam
idem SIXTUS per Const. *Immensa*, Epis-
coporum S. limina visitantium *postulata* jus-
sit *audire, expedire dubia, Ecclesie discipli-
nam per orbem totum promovere; peritos S.
Theol. Juris Pontificii Casareique, & rerum ge-
rendarum usu pollebentes Consultationibus adhi-
bere, ut Dei gloria, animarum saluti, Justitiæ
& equitati consentanea decernantur.*

Illustris. Iprensium Episcopus ut laudatæ
Constitutioni morem gereret, ante annos
octo

PRÆFATIO.

octo de statu suæ Diœceseos rationem Romæ reddidit, sed dubiis oneratam neque levibus, neque paucis, binario licet numero conclusis, quibus decidendis ipse sibi neutiquam sufficere videbatur, ne præcoci sententiâ definitionem S. Sedis anteverteret, aut jam datis Sanctionibus contraret; omnia in eo vertuntur, quæ sit vis & significatio verborum Decreti Trid. *de Refor. Matrim.* quo Clandestinitas damnatur.

Semper aliàs à primis sæculis Ecclesiæ usque ad decimum sextum damnata, gravissimis etiam pœnis præter mortalis peccati culpam coërcita fuisse clandestina Matrimonia nemo historiæ Ecclesiasticæ peritus negat, penitus autem ea abolere, irritaque decernere Trid. Synodus seriò prima tentavit.

Duo quærebantur: Primum erat, si ne apud Ecclesiam facultas irritandi illa Matrimonia, alterum, an omninò è re sit tale Decretum toti Ecclesiæ præscribere, & vinculum injicere libertati; illo tanquam dogmatico facile composito, dum *duobus, tribusve solis dissentientibus* cæteri omnes ducenti ferè quadraginta, Didaco Payva teste, in negantes Anathema conclamabant,

PRÆFATIO.

hoc in utramque partem tam acriter disputatum, ut ægrè admodum ad Decreti formam, quam Pontifex volebat, Galliarum Episcopi omnes, & Martinus Rithovius Iprensis, & alii urgebant, concinnaretur; obstabat magna Episcoporum pars non contemnendo Theologorum numero suffulta, quorum chorum agebat P. Jac. Laynez S. Jesu Præp. Generalis acerrimi ingenii & judicii Theologus; immò & illi, quibus irritanda videbantur, stipabant suffragium suum limitationibus novis, invisis, intricatis, donec tandem ad ulteriora Reform. capita progressuri in id convenirent, ut remoto molesto illo rationum, limitationum apparatu quisque Patrum sententiam suam voce; *placet* vel: *non placet*, aperiret, sic denique in partem irritantem penè omnes coiere.

Decretum autem in hæc verba conceptum legitur Trident. Sess. 24. de Reform. Matr. c. 1.

Tametsi dubitandum non est, clandestina Matrimonia libero contrahentium consensu facta rata & vera esse Matrimonia, quamdiu Ecclesia ea irrita non fecit, ... nihilominus S. Dei Ecclesia ex justissimis causis illa semper detesta-

PRÆFATIO.

restata est, atque prohibuit, verum cum S. Synodus animadvertat, prohibitiones illas propter hominum obedientiam jam non prodesse, & gravia peccata perpendat, quæ ex iisdem clandestinis conjugis ortum habent, præsertim verò eorum, qui in statu damnationis permanent, dum priore Uxore, cum qua clam contraxerant, relicta, cum alia palam contrahunt, & cum ea in perpetuo adulterio vivunt, cui malo cum ab Ecclesia, quæ de occultis non iudicat, succurri non possit, nisi efficacius aliquod remedium adhibeatur; idcirco S. Later. Concil. sub INNOC. III. celebrati vestigiis inherendo præcipit, ut in posterum antequam Matrimonium contrahatur, ter à proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus festivis in Ecclesia inter Missarum solennia publicè denuntietur, inter quos Matr. sit contrahendum, quibus denuntiationibus factis si nullum legitimum opponatur impedimentum, ad celebrationem Matrim. in facie Ecclesiæ procedatur, ubi Parochus viro & muliere interrogatis, & eorum mutuo consensu intellecto vel dicat: Ego vos conjungo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: vel aliis utatur verbis juxta receptum uniuscujusque Provincia ritum, ... qui aliter quàm præsentente Parocho, vel alio Sacerdote de ipsius Pa-

PRÆFATIO.

rochi, seu Ordinarii Licentiâ, & duobus vel tribus testibus Matrimonium contrahere attemptabunt, eos S. Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles rediit & hujusmodi Contractus irritos & nullos esse decernit, prout eos præfenti Decreto irritos facit, & annullat. Insuper Parochum vel alium Sacerdotem, qui cum minore testium numero, & testes, qui sine Parocho, vel Sacerdote hujusmodi Contractui interfuerint, nec non ipsos Contrahentes graviter arbitrio Ordinarii puniri præcipit.

Decretum ita concinnatum ne iis pateret incommodis, quæ tantis eorum, qui legis rogationi intercesserant, interpellationibus materiem præbuere, promulgandi modus adjicitur planè singularis, neque aliàs in ullo Pontificio, aut Conciliari decreto usitatus, quem ex eodem Trid. loco huc transcribo:

Ne verò hac tam salubria præcepta quemquam lateant, Ordinariis omnibus præcipit (S. Synodus) ut cum primùm potuerint, curent hoc Decretum populo publicari, ac explanari in singulis suarum Diœcesum Parochialibus Ecclesiis, idque in primo anno quàm sæpius fieri, deinde verò quoties expedire vide-

PRÆFATIO.

viderint. Decernit insuper, ut hujusmodi Decretum in unâquaque Parochiâ suum robur post triginta dies habere incipiat, à die primæ publicationis in eâdem Parochiâ factæ numerandos. Sic Concilium.

Quæ Heterodoxis Petro Suavi Polano in *Hist. Trid. Conc.* à Kemnitio, Gentileto in illius *Examine*, à Carolo Molinæo in *Consilio super actis ejus Conc.* contra hoc Decretum obmota sunt, ceu luculenter factis confutata & ab hujus libri Argumento aliena omitto, certè non Matrim. Sacramentum, sed Clanculariam profanâmq; ejus tractationem Ecclesia exhorruit; onus coram Sacerdote contrahendi iis non imposuit, quibus nullum tunc Sacerdotium erat; nihil novum hæc qualicumque libertatis Matrimoniorum circumscriptione sibi sumpsit; aliis non ἀπεσθῆναι per Evangelium, sed Ecclesiæ primorum temporum auctoritate constitutis impedimentis novum novis ex causis (quas ipsæ etiam Protestantium Republicæ & Provinciæ agnoscunt, Edictis confirmant) jure minimè novo addidit. Ut Sacrorum Catholicorum exsortes hujus etiam legis exsortes censeret, prudentiâ & charitate permota est, non Edicta Pacificationis, nullius Laicæ potestatis

PRÆFATIO.

authoritas, neque numerus eorum, qui Protestantes, & Reformati dicuntur, hanc iis immunitatem vindicavit;

Non causas inquirō, quæ publicationem Conc. tardaverint post Bullam PII IV., quidquid alibi terrarum actum fuerit, in Belgio, quod lucubrationes hujus Libri præcipuè spectant, Religiosissimis, & Catholico Rege dignis admodum curis Philippi II. Hisp. Regis, tum & Episcoporum pietate Concilium publicatum est. Mechliniensi Synodo sub Cardinali Granvellano tunc Archiepiscopo Anno 1570. *simpliciter sine ullâ protestatione omnia & singula à S. S. Trid. definita palàm recipiuntur.* Jam Ultrajectinâ & Cameracensis Anno 1565. obedientiam Decretis præstiterant, hæc sub Max. de Berghes Archiep. Decreta *omnia sive ad Doctrinam sive ad reformationem pertineant, planè atque integrè servari debere, vimque & auctoritatem inviolabilem habere* declarat, illa sub Frid. Schenckio *omnium & singulorum Trid. Decretorum observantiam* præcipit. Tres illas Belgarum Sacras Metropoles Ecclesiæ inferiores secutæ sunt.

At verò satisne ea formâ, quâ Synodi Patres publicandum voluere Decretum de
Ref.

PRÆFATIO.

Ref. Matr. reipsâ publicatum sit; &, hoc
 concessio, an mutatâ licet Rep. Batavo-
 rum (quam maximi nominis Author H.
 Grotius in l. de antiquit. Rp. Bat. à Celtis
 & Cattis ad suum 17mum sæculum inva-
 riatam eandemque alium prorsus in scopum
 asserit) Romano-Catholicâ fide ex Provin-
 ciis proscriptâ, publicâ Sacrorum admini-
 stratione Edictis veritâ, Pontificis legibus
 constantissimè spreto tota retrò posteritas
 eo adhuc obstricta teneatur, adeoque de-
 nuo coram Parocho Cath. contrahere de-
 beant Conjuges ad Fidem conversi; an,
 quæ mixta conjugia dicuntur, Trid. legi
 conformanda sint; exemptio si admittitur,
 locumne magis, an personam sequatur,
 hæc maximis Theologis hæctenus tam in-
 certa visa sunt, ut nemo unus esset, qui
 audacter in alterutrum litus appellere au-
 deret vel omnia rata dicendo, vel ad for-
 nicarii concubitûs tenebras omnia secûs
 contracta damnando, hoc lex ipsa Trid.
 præcipere practicis quibusdam axiomati-
 bus DD. protecta, qualia sunt: *in dubio
 standum pro Lege. Nemini sua culpa patroci-
 natur. Sacramentum periculo nullitatis exponi
 non debet &c.* illud charitas temperationem
 severitatis continuò inculcans exigere vi-
 debatur.

Ro-

P R Æ F A T I O .

Romam scrupuli Theologos pepulere ; sciebant certiùs , rutiùsque se locuturos , acturòsque , *si Româ Rescripta venerint.* Alios secutus est Iprensis Antistes , aliis præivit. Apud S. Congregationem Interpretum Concilii , ad quam causa tota secundùm Sixti Const. *Immensa* pertinet , toties repetitis Consultationibus fatigatam seriò deceptatum est , *quid respondendum.*

Magnus Authorum numerus , Historicorum , Jurisperitorum , Theologorum ex Germania , & Belgio diligenter consulitur , ut quod statuendum fuerit , eorum nominibus , numero , argumentis ornatur , fulciatur ; hâc eminentissimorum PP. ejus Congr. Assessorum Consultorùmque prudentiâ docemur , Romam velut ad arcem Sacræ eruditionis , ut omnium Gentium homines , ita libros ab extremis finibus terrarum magnos parvòsque concurrere , ut quâvis in mundi parte dubium aliquod emergat , arma ex popularibus scriptoribus præstò habeant , quibus expediantur seu *juris* seu *facti* quæsitæ , & Itali cum sint ipsi , non Italico tamen , sed Germanorum , Belgarum , aliarùmve gentium ore loqui videantur.

Libri

PRÆFATIO.

Libri Decretorum S. Congregationis Conc. eam in rem per Illust. Calvalchini studiosissimè ab initio sæculi superioris ad hæc nostra usque tempora pervolutantur.

At neque hoc satis erat : Episcopis Belgii dandum censuere id negotii , ut , quid quisque nõsset usu ab eas gentes obtinere , Romam scriberetur. Jussis accuratissimè obtemperatum est. RELATIO doctissima Mechlin. Archi-Episcopi non tam Purpurâ Card. quàm Sacrà eruditione & Pastorali curâ eminentissimi Viri, aliorumque Episcoporum Belgarum difficillimæ quæstioni lucem attulit. Illustr. Archiep. Philippensis Romæ argumentum totum in utramque partem egregiè versavit.

Sic instructa jam & illustrata quæstio insignibus quatuor Theologis committitur.

Primus est Abbas Cisterc. Ord. Joachimus Besozzi , jam Cardinalium Sacro cætui per egregia sua merita insertus.

Alter Doctor Thomas Sergius S. officii Consultor.

Hos duo solidâ eloquentiâ uberrimi Societ. Jesu Doctores, Theologi sequuntur
Do-

PRÆFATIO.

Dominicus Turano . Ægidius Maria Giu-
lii ; ne utiquam his maximis viris propo-
situm fuit inter se de palmâ contendere ; sa-
lutem spiritualem populorum , Episcopo-
rum , Pastorûmque cæterorum sollicitudi-
nem , Sanctissimi Patris , & S. Congrega-
tionis expectationem , piâque vota Theo-
logorum omnium hanc molestam , per-
plexamque quæstionem Apostolico oracu-
lo profligatam cupientium pro scopo ha-
bebant , in quem omnes vires suas exere-
rent.

Et verò quàm hunc felicitèr assecuti
sint eruditione ad prudentiæ normam tem-
peratâ , æqui lectoris iudicio relinquitur,
neque alieni à Romano-Cath. communio-
ne Theologi diffiteri poterunt omnia ab
his methodicè librata , Ecclesiæ Catholi-
cæ principiis , quibus innutriti sunt , opti-
mè adaptata esse , & ad civilem sub com-
muni Fœderatorum Ordinum supremo
principatu societatem Christianâ pace fo-
vendam , promovendamque disposita ; pro-
vocati ad hanc operam eodem veritatis
amore , viâ non omnino eâdem concu-
runt , quò argumenti ab Emis Cardinali-
bus propositi ratio vocabat , valida pro-
nuntiant conjugia Batavorum Protestan-
tium

P R Æ F A T I O.

num & Reformatorem patriis legibus conformata; mixta quæ dicuntur, detestantur uno ore, ut debent, atque in eo Patrum, qui primis Ecclesiæ temporibus vivere, severitatem imitantur, quos inter Ambrosius, ut alios omittam, *cum Conjugium*, inquit, *velamine Sacerdotali & benedictione sanctificari oporteat, quomodo potest Conjugium dici, ubi non est fidei concordia?* neque ii Catholici, ut plurimum, longè absunt ab eo incommodo, quod Apostolum permoverat, ut vetaret *cum infidelibus jugum ducere*, si Catholicorum hypothesi inhæreatur.

Solus P. Giullii magno rationum & auctoritatum, quod ajunt, pondere firmare ausus est ejusmodi Conjugiorum secundùm leges Patrias Contractorum valorem, & praxin Episcopi Castoriensis jactis in primâ suâ disceptatione principiis trium aliorum Theologorum consensione firmatis consentaneam dicere; peroravit causam suam, neque porrò erit dubio locus, ex quo maximus censor & arbiter ingeniorum **BENEDICTUS XIV.** Supremus Ecclesiæ Catholicæ Pastor optatissimam hanc Declarationem pronuntiavit, quam *velut certam Regulam & normam in hujusmodi negotiis*

gotiis

PRÆFATIO.

goyis præscripsit, omnibus, quicunque in Belgio positi sunt regere Ecclesiam Dei, ejusque Gregem pascere.

Quid in annum ab Iprensi Consultatione quintum, nempe sub finem anni 1741. decisionem protraxerit, ipsa per se Declaratio satis insinuat.

Sic paterna Sanctissimi Patris Nostri pietas hanc nubem dubitationum Belgicarum dispulit, pari Zelo cujuslibet gentis Pastoribus & Doctoribus vias rectas ostensura, si hujusmodi difficultatibus implectantur, & S. Sedem quâ debent, confidentiâ consulant.

Tandem ut omnia hoc libello contenta uno quasi conspectu cernantur, & planius constet, quâ methodo Romana Ecclesia utatur, ut gravioris momenti quæstiones non præcipitato, & fortuito motu, sed operosâ cum deliberatione, multoque consilio decendantur, hanc Synopsis adnecto:

1. Declarationem Pontificiam toti operi præter Ordinem temporis præfigo.
2. Exhibetur Iprensis Episcopi Consultatio prolixè diductis in utramque partem

mo-

PRÆFATIO.

momentis ab Historiâ, Jure, Theologiâ sumptis per quendam ex Illustrissimis S. Officii Assessoribus illustrata Eminentis. Cardinalibus oblata, ut *an, & quid rescribendum*, deliberent. à p. 1. ad 17.

3. Missâ jam ab Em. Card. Archiep. Mechlin. Relatione, missis ab Ep. Ipr. Casibus mota dubia tangentibus (quod utrumque S. Congregatio voluerat) denuò prolixè instructa causa proposita S. Congregationi, ut, *quid respondendum*, decernat. à p. 17. ad 24.

4. Doctissima Relatio Em. Card. de Alfat. à p. 24. ad 40.

5. Adduntur doctissimæ Annotationes Illustrissimi Archiep. Philippensis. à p. 41. ad 87.

6. Ab eodem Prælato ex Libris Decretorum collectæ ad Causam conferentes Resolutiones tredecim S. Cong. Conc. à p. 87. ad 106.

7. Proponitur Consilium Emin. Card. Besozzi tunc Abbatis S. Crucis. à p. 106. ad 138.

† †

8. Con-

PRÆFATIO.

8. Consilium P. Thomæ Sergii S. Officii Consult. à p. 139. ad 148.
9. Consilium P. Dominici Turano Soc. Jesu. à p. 149. ad 213.
10. Consilium P. Ægidii Mariæ Giullii Soc. Jesu à p. 213. ad 298.

Sequuntur jussu S. Congreg. data Relationes Episcoporum BELGII.

11. Relatio Ep. Brugensis. à p. 299. ad 305.
12. Relatio Ep. Gandav. 305.
13. Relatio Ep. Antv. . à p. 306. ad finem.
14. Ob rerum Theologiam, aliásque disciplinas spectantium varietatem huic Editioni indicem pro libri mole copiosissimum addidi.

DE-

DECLARATIO
 SS. mi D.N. BENEDICTI
 P.P. XIV.

Cum instructione super dubiis respicientibus Matrimonia in Hollandia & Belgio contracta, & contrahenda.

Matrimonia, quæ in locis Fœderatorum Ordinum dominio in Belgio subiectis iniri solent sive inter Hæreticos ex utraque parte, sive inter Hæreticum ex una parte Virum, & Catholicam Fœminam ex alia parte, aut vice versâ, non servatâ formâ à sacro Tridentino Concilio præscriptâ utrum valida habenda sint, nec ne, diù multumque

† † 2

dis

Declaratio SS.mi D. N.

disceptatum est animis hominum ac sententiis in diversa distractis : id, quod satis iuberem anxietatis, ac periculorum sementem per multos annos subministravit, quum praesertim Episcopi, Parochi, atque illarum Regionum Missionarii nihil certi hac super re haberent, nihil verò inconsultâ sanctâ Sede auderent statuere, ac declarare, cum autem proximè evolutis annis in tam ancipiti gravique causa Apostolicæ Sedis Judicium vehementiùs exposceretur, urgeretque id imprimis vigilantissimus Iprensis Episcopus, dum pro debito officii sui, & suâ erga Beati Petri Cathedram observantia de concreditæ sibi Ecclesiæ statu ad Romanum Pontificem referebat, ponendùmque omninò esse tam prolixæ dubitationi finem gravissimis verbis ac rationibus persuaderet; CLEMENS XII. id temporis Romanus Pontifex, qui rei gravitatem, quanti oportebat, æstimaret, sacræ Congregationi Eminentiss. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum in mandatis dedit, ut de tota Controversia diligenter more suo cognosceret. In re itaque tanti momenti volens eadem sacra Congregatio quàm accuratissimè procedere commissæ sibi cognitionis initium ab exquisitis aliorum quoque Belgii Episcoporum Relationibus,

bus, atque sententiis, quas desuper explorari sategit, petendum duxit, eodémque tempore audire voluit præstantes aliquot hujus almæ Urbis Theologos, quibus injunxit, ut rem totam, eâ, quâ decet, maturitate discuterent, suamque opinionem proferrent. At dum hæc maximè agerentur, supersedendum per aliquot menses fuit ab istiusmodi causæ expeditione propter viduitatem, quæ incidit Romanæ Ecclesiæ, donec ad summum Pontificatum feliciter eventus Ssmus D. N. BENEDICTUS XIV. inter primas regiminis sui curas, causæ hujus cognitionem repeti jussit à memorata sacra Congregatione Concilii, quam voluit coram se haberi, ut auditis Eminentissimorum Patrum sententiis ipse demùm, Quid hæc in re tenendum foret, supremo suo pronuntiaret Oraculo. Cum igitur Congregatio præfata sub diem 13. Maji currentis anni 1741. coram Sanctitate sua fuerit habita, idem Sanctissimus D. N. spatio aliquo temporis ad rem secum expendendam accepto hanc nuper Declarationem & instructionem exarari præcepit, quâ veluti certâ regulâ ac normâ omnes Belgii Antistites, Parochi, earumque Regionum Missionarii,

Declaratio SSmi D. N.

& Vicarii Apostolici deinceps in hujusmodi negotiis uti debeant.

Primò scilicet quod attinet ad Matrimonia ab hæreticis inter se in locis Fœderatorum Ordinum dominio subjectis celebrata, non servatâ formâ per Tridentinum præscriptâ licet Sanctitas sua non ignoret, aliàs in casibus quibusdam particularibus, & attentis tunc expositis circumstantiis sacram Congregationem Concilii pro eorum invaliditate respondisse, Æquè tamen compertum habens nihil adhuc generatim, & universè super ejusmodi Matrimoniis fuisse ab Apostolica Sede definitum, & alioquin oportere omnino ad consulendum universis fidelibus in iis locis degentibus, & plura avertenda gravissima incommoda, quid generaliter de hisce Matrimoniis sentiendum sit, declarare negotio maturè perpensò, omnibusque rationum momentis hinc inde sedulò libratis, declaravit, statuitque Matrimonia in dictis fœderatis Belgii Provinciis inter Hæreticos usque modo contracta, quæque imposterum contractentur, etiamsi forma à Tridentino præscripta non fuerit in iis celebrandis servata, dummodo aliud non obstiterit Canonicum impedimentum, pro validis habenda esse, adeo-

adeoque si contingat utrumque conjugem ad Ecclesie Catholice sinum se recipere, eodem, quo antea conjugali vinculo ipsos omnino teneri, etiam si mutus consensus coram Parocho Catholico ab eis non renovetur, sin autem unus tantum ex conjugibus, sive masculus, sive femina convertatur, neutrum posse, quamdiu alter superstes erit, ad alias nuptias transire.

Quod vero spectat ad ea conjugia, quae pariter in iisdem Belgii Provinciis absque forma à Tridentino statuta contrahuntur à Catholicis cum Hæreticis, sive Catholicus Vir hæreticam feminam in Matrimonium ducat, sive Catholica femina hæretico viro nubat, dolens imprimis quam maximè Sanctitas sua eos esse inter Catholicos, qui insano amore turpiter dementati ab hisce detestabilibus connubiis, quae S. Mater Ecclesia perpetuò damnavit, atque interdixit, ex animo non abhorrent, & prorsus sibi abstinendum non ducunt, laudansque magnoperè zelum illorum Antistitum, qui severioribus propositis spiritualibus poenis Catholicos coercere student, ne sacrilego hóc vinculo se se hæreticis jungant, Episcopos omnes, Vi-

Declaratio SSmi D. N.

carios Apostolicos, Parochos, Missionarios, & alios quoscunque Dei & Ecclesie Fideles Ministros in iis partibus degentes seriò graviterque hortatur, & monet, ut Catholicos utriusque sexus ab huiusmodi nuptiis in propriarum animarum perniciem ineundis, quantum possint, absterreant, easdemque nuptias omni meliori modo intervertere, atque efficaciter impedire satagant. At, si fortè aliquod huius generis Matrimonium, Tridentini formam non servatam, ibidem contractum jam sit, aut imposterum (quod Deus avertat) contrahi contingat, declarat Sanctitas sua, Matrimonium huiusmodi, alio non concurrente Canonico impedimento, validum habendum esse, & neutrum ex conjugibus, donec alter eorum supervixerit, ullatenus posse sub obtentu dictae formae non servatae novum Matrimonium inire; id verò debere sibi potissimum in animum inducere conjugem Catholicum sive virum sive faminam, ut pro gravissimo scelere, quod admisit, poenitentiam agat, ac veniam à Deo precetur, coneturque pro viribus alterum conjugem à verâ fide decerantem ad gremium Catholicæ Ecclesie pertrahere, ejusque animam lucrari, quod porriò

porrò ad veniam de patrato crimine impetrandam opportunissimum foret, sciens de cætero, ut mox dictum est, se istius Matrimonii vinculo perpetuo ligatum iri.

Ad hæc declarat Sanctitas sua, ut quidquid hæctenùs sancitum, dictumque est de Matrimoniis sive ab hæreticis inter se, sive inter Catholicos, & hæreticos initis in locis fœderatorum Ordinum dominio in Belgio subjectis, sancitum, dictumque intelligatur etiam de similibus Matrimoniis extra fines domini eorundem fœderatorum ordinum contractis ab iis, qui additi sunt legionibus, seu militaribus copiis, quæ ab iisdem fœderatis Ordinibus transmitti solent ad custodiendas muniendasque arces conterminas, vulgò dictas di Barriera; ità quidem, ut Matrimonia ibi præter Tridentini formam, sive inter Hæreticos utrimque, sive inter Catholicos & Hæreticos inita valorem suum obtineant, dummodò uterque conjux ad easdem copias, sive legiones pertineat; & hanc declarationem vult Sanctitas sua complecti etiam Civitatem Mosæ Trajectensis à Republica fœderatorum Ordinum, quamvis non Jure domini, sed tantùm oppignorationis, ut ajunt, nomine possessam.

Declaratio SSmi D. N.

Tandem circa conjugia, quæ contrahuntur vel in Regionibus Principum Catholicorum ab iis, qui in Provinciis fœderatis domicilium habent, vel in fœderatis Provinciis ab habentibus domicilium in Regionibus Principum Catholicorum, nihil Sanctitas sua de novo decernendum aut declarandum esse duxit, volens, ut de iis, juxta Canonica Juris communis principia, probatasque in similibus casibus aliàs editas à Sacra Congregatione Concilii resolutiones, ubi disputatio contingat, decidatur; & ità declaravit statuitque, ac ab omnibus imposterum observari præcepit.

Die 4. Novembris 1741.

**A. Card. Gentili S. C.
Concilii Præfectus.**

C. A. Arch. Philippen. Secret.

Romæ MDCCXLI.

Præ-

PRÆFATIO

In Editione Romanâ huic Operi
præfixa.

IPREN. VISITATIONIS SACRORUM LI-
MINUM. (a) Magnopere anxius Iprensis An-
tistes, quid consilii capiendum sibi foret erga
nonnullos Hollandici Præsidii Milites, qui nuptiis
pridem coram Heterodoxo Ministro, sive Magi-
stratu celebratis, hæresim postea ejurarunt, in ac-
curatissimâ Status Ecclesiæ suæ Relatione ad præ-
scriptum celeberrimæ Constitutionis Sixtinæ inci-
pientis *Romanus Pontifex* Sacro huic Senatui trans-
missâ molestas, quibus torquetur, dubitationes
exposuit, flagitavitque ab Eminentissimis PP. de-
clarari, validane, an irrita censenda sint Matrimo-
nia, quæ in Hollandia, aliisque confœderatis Pro-
vinciis coram Magistratu, vel Ministro Acatho-
lico iniri contingit.

Ut itaque solertissimo huic Episcopo in re adeo
gravi maturum æquè, ac præsentium temporum
circumstantiis accommodatum dari posset respon-
sum, tum ipsius petitio, tum quæ ad materiam
aliquatenus illustrandam conferre possent, descri-
pta fuere in Folio, quod hodie iterum distribuitur
signatum litera A., propositoque subinde Dubio
An, & quomodo sit rescribendum Episcopo in casu
&c. - sub diem 17. Maji 1737. prodiit responsum.

Ad

(a) *Sess. 24. cap. 1. de Ref. Matrim.*

Ad mentem, quæ in eo versata est, ut Episcopo rescriberetur, Conjuges de validitate Matrimonii non dubitantes in bona fide esse relinquendos, neque à Sacramentorum participatione arcendos fore, peculiare verò casus, & circumstantias eorum, qui scrupulis super suorum Matrimoniorum validitate anguntur, oportere ab eodem Episcopo distinctim exponi. Cumque juxta hanc mentem literæ datæ fuerint, statim sedulus ille Præsul multiplices recensuit casus tam in sua, quàm in finitimis, ut ait, Diæcesibus persæpe occurrentes, quos per extensum relatos videre est in altero adnexo Folio signato lit. B.

Interea verò rogatus Eminentissimus Cardinalis ab Alfatia Archiepiscopus Mechliniensis votum suum super postulationibus Iprensis Episcopi proferre doctissimam elucubravit Relationem legendam sub lit. C., quâ distributâ unâ cum Adnotationibus Secretarii Sacræ hujus Congregationis hodie pariter datis sub lit. D., necnon pluribus Rescriptis, sive Resolutionibus ejusdem Sacri Confessus signatis lit. E., denuo sub diem 28. Februarii 1739. discussum fuit Dubium - *An, & quomodo sit rescribendum Episcopo* - , iterumque Eminentissimi PP. responderunt *Ad mentem*, quæ fuit, ut ex pluribus casibus per Episcopum Iprensensem recensitis distincta Dubia, singulas, quæ in hac materia frequentius contingere possunt, quæstiones complectentia eruerentur, ac super eorum unoquoque quatuor scriberent Theologi, suamque sententiam dicerent.

Omnibus igitur ad tramites istius postremæ
jussio-

jussione morosè peractis, quatuor insignium Theologorum Vota sapienter æquè, ac sedulò super duodecim Dubiis ad rem, quantum licuit, efformatis perscripta nunc exhibentur signata lit. *F. G. H. & I.* Præter hæc nonnulla distribuuntur Folia manuscripta, in quibus plura ad gravissimum istud negocium spectantia variis olim temperata resolutionibus luculentissimè referuntur. Cunctis jamverò maturè perpensis, habitaque etiam præ oculis hæc Missionariorum Praxi, de qua novissimè requisitus sæpè laudatus Iprensis Episcopus in hæc verba rescripsit -- *Cum contrahuntur in Hollandia Matrimonia, non servata forma Tridentini, Missionariorum omnium praxis est similia Matrimonia valida habere, quantumvis illicita, & detestanda, atque taliter contrahentes, si modo verè pœniteant, ad quævis Sacramenta admittere. Ut tamen Fideles ab illis connubiis absterreantur, contra facientibus pœna hæc infligitur, ut videlicet ab Eucharistia participatione per sex menses arceantur, & qui infirmi sunt, admittuntur ad Sacramenta Pœnitentiæ, Viatici, & Extreme Unctionis -*, itidemque inspectis iis, quæ circa ejusmodi praxim tum in suis Diæcesibus, tum in Regionibus finitimis vigentem non benè concordēs retulere Episcopi Brugensis, Gandavenfis, & Antuerpiensis sub litt. *K. L. M.* placeat Eminentissimis Patribus respondere.

I. An Matrimonia ab Hæreticis inter se in locis fœderatorum Ordinum Dominio in Belgio subjectis contracta, non servatà formà Concilii Tridentini, censenda sint valida?

II. An

II. *An valida censenda sint similia Matrimonia extra fines Dominiæ Fœderatorum ordinum pariter inter se contracta ab Hereticis addictis legionibus, quæ ad Præsidia eorum Cura commissa mittuntur in loca, ubi viget dispositio Concilii Tridentini.*

III. *An idem censendum sit de Matrimoniis, ut supra inter Hereticos contractis, quando alterutra pars non est addicta præfatis Legionibus, siue habeat, siue non, domicilium in loco, ubi viget dispositio Tridentini?*

IV. *Quid censendum sit, quando neutra Pars addicta est Legionibus prædictis, & siue habeat, siue non, domicilium in loco, ubi viget dispositio Tridentini, ibidem contrahant Matrimonium, ejus formam non servatâ?*

V. *An similia Matrimonia inter Partem Catholicam, & Partem A catholicam, quæ amba fœderatorum Ordinum dominio subdita, contracta in locis eorundem Dominiæ in Belgio subjectis censenda sint valida?*

VI. *An si Pars Catholica externa veniens in loca dictis fœderatis Ordinibus subjecta contrahat ibidem Matrimonium cum Parte Heretica loci, non servatâ formâ Concilii, valide contrahat?*

VII. *An idem censendum, si Pars A catholica externa in eadem loca veniens simili modo contrahat cum Catholica.*

VIII. *An Heretica Pars fœderatorum Ordinum dominio subdita accedens ad loca Catholicorum domi-*

dominio subjecta, ibique cum Parte Catholica contrahens, absque formâ Tridentini ibidem alioquin vigente, validè contrahat?

IX. An saltem ejusmodi Matrimonia sint valida, si utraque Pars, quarum altera, ut supra, Catholica, & altera heretica, reperiatur addicta Legionibus fœderatorum Ordinum.

X. Quid verò, si altera tantum Pars addicta sit prefatis Legionibus.

XI. Quid censendum de valore Matrimoniorum, qua sine Tridentini forma contrahuntur, vel ab Hereticis inter se, vel à Parte Heretica cum Catholica in Civitate Mosa Trajectensis, qua à Republica fœderatorum Ordinum non jure Domini, sed tantum oppignorationis nomine possidetur?

XII. An super his omnibus sit consulendum Sanctissimo pro aliqua declaratione, & quâ?

ERRATA Typi.

7. *Et herodoxis lege heterodoxis.*
12. *si respondendum esset lege: si respondendum esset, esset respondendum.*
13. *perservare lege perseverare.*
17. *& inferius Orator... omnibus Pastoribus & Confessarius monere, lege Confugiendo. Et inferius Orator non... omnes Pastores & Confessarios. &c.*
28. *Præoninquensis lege Groeningensis.*
34. *de Suaven lege Swaen.*
36. *postposita lege proposita.*
42. *impedire deberi, lege impediri debere. Ast ibi datum lege ubi. ibid. discussio, ac ita desiderat &c. lege discussio. Ac ita desiderat &c. ibid.*
69. *nunquam l. unquam.*
70. *occultari l. oculati.*
175. *non potest l. non potest non.*

A.

PREN VISATIONIS SACRORUM LIMINUM. (a)

Episcopus Iprensis, ut pastorali pro Grege sibi concredito sollicitudini faceret satis; in Relatione status Ecclesie ad hanc Sac. Congregationem transmissa jux-

ta præscriptum notissimæ Constitutionis Sixtinæ incipientis = Romanus Pontifex = hæc inter cetera exposuit = Secundum, quo vexantur Parochi, & Confessarii, & quorum anxietas. Nobis ipsis anxietatem parit, concernit Matrimonia in Hollandiâ contracta coram Ministro, & Magistratû Acatolico. Cum in hac Civitate Iprensi, & pluribus Adjacentibus sit Præsidium militare Hollandicû; ex istis Militibus multi talia Matrimonia in Hollandiâ contraxerunt vel cum Catholica, vel cum Acatolica, sed qua jam in his Partibus existens heresim ejuravit. Pars illa Catholica, vel Conversa petit; an suo Marito adherere possit, vel, etsi non petat; Pastor tamen, vel Confessarius sciens, sic esse junctam, dubitat, an beneficio absolutionis sit donanda, an ad alia Sacramenta amittenda in periculo mortis, nisi promittat, in casum reconvalescentiæ à suo Marito recedere. Insuper, si Matrimonia illa dicantur invalida, exinde orietur evidens impedimentum conversionis Hereticorum; sic enim reliquendus Maritus; deserenda proles = deindeque nomine ejusdem Episcopi porrectus fuit supplex libellus, in quo

A

præ-

(a) Sess. 24, cap. i. de Ref; Matr.

De Matrimoniis

præfatae quæstioni altera quoque sapientissimo Eminentiarum VV. oraculo dissolvenda hisce verbis adjicitur = *Altera difficultas nascitur ex Matrimoniis qua, aut Hæreticus cum Catholica, aut duo Hæretici, quorum alter subinde Catholicam Religionem amplectitur, in dictarum celebrant præsidio Urbium, quarum in Parochiis constat, & publicatum esse & observari Decretum Concilii. Queritur perinde atque EE. VV. oraculum expetitur, tam super re ipsa, quam super modo agendi, quem sequi debeant Orator, Parochi & Confessarii Dioceseos, præsertim quando Conjux Catholicus aut conversus querit an possit necne perseverare in Matrimonio?*

Ut sedulò statuatur, quid prælaudato Antistiti super expositis dubitationibus Sacrum hunc Senatuum consulenti rescribere oporteat, præmittendum in facto est, Hollandiam, Zelandiam, Frisiam, aliasque Confœderatas Provincias tam legitimo Territorii Principi, quàm S. R. E. rebelles evasisse à Catholica deficientes Religione, postquam Decretum Sacri Concilii Tridentini *Sess. 24. cap. 1. de Ref. Matrim.* in singulis earundem. Provinciarum Paræciis fuerat jussu Philippi II. Hispaniarum Regis jam promulgatum, uti testantur *Bruno Neusser disp. 182. quæst. 2. num. 4. de Verbyvis art. 1. Reiffenstuel. in jus can. lib. 4. tit. 3. §. 3. num. 137. in fin. Busemb. in medull. Theol. Moral. lib. 6. tract. 6. cap. 3. dub. 2. la Croix Theolog. Moral. lib. 6. part. 3. de Matrim. n. 767. & disertè Eminentissimus Petra in suis Commentar. ad Constit 12. fo. XXII. tom. 4. num. 23.*

In jure verò fas est prænotare, quod, tametsi Catholici cum Hæreticis Matrimonium illicitè quidem,

dem, sed validè contrahant, juxta sanctionem *Text.*
in Can. Cave. in can. Non oportet. 27. quest. 1. &
in Cap. Decrevit. de Heretic. in 6. & doctrinam
Angelici Præceptoris in 4. Sentent. dist. 39. quest.
1. art. 1. in respons. ad 5. ibi = Si aliquis Fidelis
cum Hæretica baptizata Matrimonium contrahit,
verum est Matrimonium, quamvis peccet contra-
hendo, si sciat eam hæreticam, sicuti peccaret, si cum
excommunicato contraheret, non tamen propter hoc
Matrimonium dirimeretur =, quam communiter
sequuntur Theologi, & Canonistæ, in Locis ta-
men, ubi Decretum Sacri Concilii Tridentini fuit
promulgatum, formam ab eo præscriptam ipsi
quoque Hæretici sive cum Catholicis, sive inter se
Matrimonium celebrent, servare tenentur, cum
nequiverint infelici hæresis præsidio à Sacrorum
Canonum Sanctionibus sese subtrahere, quemad-
modum advertit cum aliis *Eminentissimus Petra*
tom. 4. in comment. ad Constit. 12. Joann. XXII.
num. 19. & 23. adeout, si, dicta S. Concilii for-
mâ posthabita, absque Parochi, Testiumque præ-
sentia Matrimonia ineant, irrita sint, atque inva-
lida, quemadmodum ex Canonistis tradunt præ-
ter alios Fagnan. in Cap. Si Clericus n. 56. & seq. de
for. competen. Reiffenstuel. in jus can. lib. 4. de clan-
destin. desponsat. §. 3. num. 132. & seqq. Schmalz-
grueber, eod. tit. Decretal. num. 115. Pignatel. con-
sult. 79. num. 26. tom. 5. & consult. 104. tom. 8.
Eminentissimus Petra tom. 4. commentar. ad Constit.
12. Joann. XXII. num. 20. & ex Theologis, Rebell.
de obligat. just. lib. 1. in prelaud. quest. 5. num. 14.
La Croix lib. 6. par. 3. de Matrim. num. 772. &
seqq. Pontas Dictionar. Theologia Moral. tom. 2.

verb. *Impedimentum clandestinitatis cas. 20.* & consonant Resolutiones S. Congregationis, quæ inferiùs referentur, & signanter in una *Hollandia Matrimoniorum 23. Augusti 1681.*

Hiscæ præhabitis, circa potissimam difficultatem, quæ examinanda occurrit, nùm in Locis ab Hæreticis modò occupatis, ubi publicatum fuit sæpeditum Tridentini Decretum, valida sint Matrimonia, quæ inter Hæreticos, vel inter Hæreticum, & Catholicam, & è contrà celebrantur sine Parochi quidem præsentia, sed coràm Magistratu, aut Ministro hæretico, nonnulli Authores sunt, inter quos *Modernus Lovaniensis de jur. Eccles. tom. 1. part. 2. tit. de Spons. a. num. 31. ad fin. Martin de Suvaven. de Sponsa duorum, Halen. in disert. Theolog. Polit. part. 2. pag. 17. Theophil. Raynaud in Hereroch. Spirit. tom. 16. fol. mihi à n. 7. ad 14. Gobat. Theolog. experimentalit tract. 9. n. 33. & seq.* tuentes Matrimonia, ut suprà, inita sustineri, pluribus allatis rationibus, quæ in his potissimùm sistere videntur: primò, quod si non phisicè, mortaliter saltèm impossibile sit Matrimonium inter Hæreticos contrahi coràm proprio Parocho, quandiù Provinciæ, seù Loca, ubi illa celebrari contingit, Acatholici Principis Imperio remanent subjecta; secundò, quod inde possent Hæreticorum conversiones impediri, pluraque exoriri incommoda, quæ facilè avertentur, si Hæretici petentes Catholicæ Ecclesiæ reconciliari non obligentur Uxores hæreticas converti nolentes deserere, sed possint cum iis pristinum prosequi conubium, tametsi nequeant istæ ad novum consensum coràm Parocho Catholico præstandum pro Matrimonii

con-

convalidatione induci; & tertio, quod incommoda ex Matrimoniis clandestinis, quæ in foro externo probari non poterant, satis evitentur ex nuptiis publicè coram Magistratu, vel Ministro Acatolico celebratis.

Contrà verò Sac. hæc Congregatio admittit quidem, valere Matrimonium etiam absque Parochi præsentia, ubi nec Parochus Catholicus, nec Vicarius ab ipsis deputatus existat, vel iis ob metum, & Acatolici Principis persecutionem latentibus, ignoretur, quonam loco sint, vel ad ipsos nequeat tutus haberi accessus, modò servetur, quantum ceteroquin fieri potest, forma à Tridentino præscripta, videlicet, adhibitis saltèm duobus, vel tribus Testibus, uti constat ex Decreto edito *sub diem 26. Septembris 1602. lib. 10. Decr. pag. 47.* & ex altero in una *Belgii 27. Martii 1632.* hisce verbis concepto-- *Ubi constat, Decretum Sacri Concilii esse publicatum, vel aliquo tempore in Parochia tamquam Decretum Sacri Concilii observatum, sed Parochialis Ecclesia, utpotè carens proprio Parocho, & Cathedralis itidem Episcopo, atque Capitulo habente facultatem alium Sacerdotem delegandi careat, nullusque alius ibi sit, qui vices Parochi, vel Episcopi suppleat, Matrimonium valere absque præsentia Parochi, servata tamen in eo, in quo potest, forma Concilii, nempe adhibitis saltèm duobus, aut tribus testibus. Si existant quidem Parochus, vel Episcopus, sed, nullo constituto Vicario, uterquè metu Hæreticorum lateat, ita ut vere ignoretur, ubinàm sit, vel eodem metu à Diocesi absit, nec ad alterutrum sit tutus accessus, validum esse Matrimonium contractum absque forma Sac. Concil. Tri-*

dent. adhibitis tamen, ut dictum est, duobus Testibus □.

At, si Regio, ubi Matrimonium fuit initum, Catholico Principi subiecta reperitur, vel si in ea dominetur Princeps hæreticus, constet tamen, ibi non defuisse verum Parochum, coràm quo poterat Matrimonium ritè celebrari, eadem Sacra Congregatio constans in ea fuit sententia, quod tunc Matrimonia tam inter Hæreticos, quàm inter Catholicum, & Hæreticam, & è contra, etiamsi coram Magistratu, vel Hæretico Ministro celebrata, nullitatis vitio laborent, uti pandit Decretum relatum in *lib. 10. Decr. pag. 47. hisce verbis.* -- *Hæreticos quoque, ubi Decretum dicti cap. 1. est publicatum, teneri talem formam observare, & propterea ipsorum etiam Matrimonia absque forma Concilii, quamvis coràm Ministro hæretico, vel Magistratu loci contracta, nullae esse, atque irrita* --, & concordant plura alia Rescripta, quæ infrà tum ad absolutam Causæ definitionem, tum ad materiæ ornatum exponentur.

Imò Matrimonium initum coram Parocho hæretico, uti Parochialis Beneficii titulo ob hæresim destituto, minimè sustineri, tradunt *Fagnan in cap. Quod à Prædecessore. à num. 26. ad fin. de Schismat. & scitè Eminentissimus Petra in Commentar. ad Constit. Joann. XXII. num. 26. & seqq.* & in hæc verba resolvit Sacra Congreg. sub diem 19. Maii 1572. -- *Nullum esse Matrimonium contractum coram Parocho hæretico, si Decretum Concilli cap. 1. de Ref. Matrim. publicatum fuerit in Parochia, & lapsi erant triginta dies à die primæ publicationis, -- eandemque rescribendi rationem servavit in altero Decre-*

to, quod refert præcitatus *Fagnan. cap. Ad abolendam. à n. 38. de Hæretic.*

Veruntamen posito, quod totiès memorata Matrimonia irrita judicentur, duo adhuc supersunt ponderanda; alterum nempe, an expediat Rescriptum edere, quo eadem Matrimonia expressè declarentur invalida; Sacra enim Congregatio, ne Catholici, qui aliquando Matrimonium cum Hæreticis inierunt sine Parochi præsentia, nimium gravibus objicerentur periculis, si illud vellent coram Catholico Parocho convalidare, noluit de eorumdem Matrimoniorum nullitate quidquam edicere, uti signanter contigit in *Causa Hollandiæ Matrimoniorum*, ubi, cum propositum fuisset, à Vicario Apostolico illius Regionis existimari, Matrimonium inter Hæreticos coram Magistratu etherodoxo celebratum saltèm jure contractus civilis ità consistere, ut, prævia renovatione consensus coram Parocho Catholico, convalidari non oporteret, tum quia Concilium fuerit quidem in illis Provinciis publicatum, non tamen in illa Republica, quæ, postquàm ab orthodoxa Religione descivit, eadem, quæ antea, amplius non sit, sed tam quoad Gubernium, & Habitatores, quàm quo ad Religionem hodie maneat immutata; tum etiàm quia Resolutiones Sac. Congregat. quibus contrarium fuerat definitum, congruerent tantùm antiquiori tempori, quo nondùm desperata erat conversio Hollandiæ ad Hispanos, disceptato Dubio -- *An in Provinciis Belgii Confœderatis valeant Matrimonia Catholicorum cum Et hæreticis contract coram Magistratu hæretico, non obstante Decreto Concilii de solemnitatibus Matrimonii in*

De Matrimoniis

illis Provinciis publicato, & recepto, -- Sacra Congregatio sub diem 23. Augusti 1681. sese abstinens ab explicita declaratione nullitatis dictorum Matrimoniorum, rescripsit -- *Ad mentem cum Sanctissimo scilicet, si esset respondendum Dubio, esset respondendum negative, -- ut in lib. 31. Decr. pag. 459.*

In *Boscuducen.* itidem Matrimonii, propositis Dubiis I. *An, si quis, dum erat hereticus, Matrimonium contraxit coram Magistratu, vel Ministro heretico, & postea convertatur ad Fidem Catholicam, requiratur ad validitatem hujusmodi Matrimonii novus consensus utriusque Conjugis, vel Conversi tantum.* II. *An quatenus hujusmodi novus consensus prestari commode nequeat, nihilominus indulgendum sit, ut in hujusmodi Matrimonio possit Conversus licite perseverare* =, die 3. Februarii 1683. prodiit Rescriptum = *Ad mentem -- eaque hunc in modum explicata reperitur -- Mens est, quod servetur id, quod fuit observatum in simili casu a Sacra Congregatione Concilii in una Hollandia Matrimoniorum 23. Augusti 1681. -- lib. 33. Decr. pag. 52. & seq.*

Demum in *Trajecten.* summatim exposita hac
facti serie Quidam Missionarius, qui dicit, se
esse unicum Pastorem Catholicum in Exercitibus
Hollandicis, quique potius a statibus Hollandi-
cis toleratus, quam stabilitus appellari valet, li-
cèt jam decimus septimus labatur annus, ex quo
prædicto Pastoralis fungitur officio, per Episto-
lam certiore reddidit D. Abbatem S. Catherinæ
Internuntium Bruxellensem, quod quatuor cir-
citer adhuc annis quædam Mulier Vidua Catho-
lica

lica Matrimonium contraxerit cum Lutherano
Mosè Trajecti coràm Ministro Lutherano, & in
forma apud Lutheranos usitata, & quod usque
adhuc habiti sunt pro legitimis Conjugibus, tum
quia quidam Director Spiritualis Mulieri persua-
sit, Matrimonium esse validum, tum quia multi
tam Lovanii, quàm alibi sentiunt pro validitate
consimilium Matrimoniorum, & quod solùm
postremis diebus Mulier, quæ dubitare cepit
de validitate Matrimonii, dubium prædictum
sibi aperuit, cui tamen prohibuit, ne illud no-
tum faceret vel Marito, vel Capitaneo Legionis
Draconum Wallonum, inter quos Maritus ad-
scriptus est, cum enim ille etiam sit Lutheranus,
Dubii manifestatio cedere posset in detrimentum
Catholicæ Religionis, & in Epistola ab Internun-
tione Bruxellensi quæsitum, an Matrimonium esset
validum, & quatenus validum non esset, petiit
licentiam, ut coram se possent consensus reno-
vari --; discussisque binis Dubiis -- I. *An Matrimo-
nium inter hæreticum, & Catholicam contractum
coram Ministro hæretico validum sit in casu &c. &
& quatenus negativè.* II. *An sit concedenda facul-
tas cautè renovandi consensum coràm Parocho Ca-
tholico in casu &c.*, die 22. Novembris 1721. res-
ponsum fuit *Ad mentem*, quæ in eo versata
est, quod *Matrimonium esset nullum* --, ut in lib.
71. Decr. pag. 506.

Interdum verò (ubi scilicet nullus urgere vide-
retur timor damni in Catholicos, vel in eos, qui,
ejurato errore, orthodoxam Religionem cupiunt
amplecti) eadem Sacra Congregatio non abstinuit
ab expressa declaratione nullitatis; cum enim in

Causa *Gedanen.* ageretur de Matrimonio contracto inter Catholicum, & Hæreticam, non tamèn coram Parocho Catholico, qui eo in loco non deerat, ibique Decreta Sacri Concilii Tridentini observari solerent, die 4. Septembris 1677. rescriptum fuit --, *Matrimonium esse nullum* --, ut in *lib. 29. Decr. pag. 415.*, atque in similia verba responsum fuit in *Ruremunden. Matrimonii 2. Maii 1676. lib. 29. Decr. pag. 241. in Colonien. die 16. Decembris 1719. in Moguntina 21. Maii 1721. lib. 71. Decr. pag. 184.*, & in *Paderbonen. 4. Augusti 1725. lib. 75. Decr. pag. 447.*

Alterum verò, quod examinandum restat, in eo vertitur, nùm Conjugi Catholico, vel ad Catholicam Fidem converso permitti possit in Connubio antea inito tutà conscientia perseverare, eique Confessarius, vel Parochus absolutionis beneficium queat impertiri, aliaque Sacramenta administrare ràm in casu, quo ille sciscitetur, an licitum sibi sit Conjugi suo adhærere, quàm in altero, quo de validitate sui Matrimonii non dubitet, sed in bona fide versetur; Quamvis enim certum sit, Conjuges, qui Matrimonium coram Ministro hæretico invalidè contraxerunt absque præsentia Parochi, in perpetuo vivere concubinato, nisi subindè curent, renovato consensu coram Parocho Catholico, Matrimonium convalidare, uti cum aliis advertunt *La Croix Theol. Moral. lib. 6. part. 3. num. 770. & Pignatell. t. 8. consult. 104.*, „ubi hæc habet --, Multi Hæretici convertuntur „ad Fidem, inter quos non pauci sunt Conjugati, „altero Conjuge perseverante in hæresi, Conju- „gati, inquam, ritu tamen hæretico, ideoque in- „valido,

„valido, cum in illis Partibus publicatum sit Decre-
„tum Sacri Concilii Tridentini, Pars conversa
„cupit Matrimonium renovare secundum formam
„ejusdem Decreti Tridentini, at Compartem hæ-
„reticam, à qua separari moraliter impossibile est,
„nullatenus potest inducere, ut coram Parocho
„compareat; Quæritur, quid Pastores Catholici
„cum tali agere debeant, & speciatim, an Con-
„jugem bonæ voluntatis ad usum Sacramentorum
„possint admittere. Respondeo, si in dd. locis
„non fuerit publicatum Decretum Concilii Trid.
„de Reform. Matrim. cap. 1., Matrimonium, etsi
„ritu hæretico celebratum, validum est, ut de-
„claravit Sacra Congregatio Concilii in Bisuntina
„26. Junii 1698., ac perindè Pastores Catholici
„poterunt admittere ad Sacramenta alterum Con-
„jugem conversum ad Fidem, dummodò vivat in
„Matrimonio sine contumelia Creatoris. Si verò
„in iis Locis fuerit publicatum, & ejus forma
„non fuerit in ejusmodi Matrimoniis observata,
„Matrimonia sunt nulla, nam Hæretici quoque,
„ubi Decretum d. Cap. 1. est publicatum, tenen-
„tur talem normam observare, & propterea etiam
„ipsorum Matrimonia absque forma Concilii,
„quamvis coram Ministro hæretico, vel Magi-
„stratu Loci contracta, nulla, atque irrita sunt,
„juxtà declarationem Sacræ Congregationis Con-
„cilii transmissam Episcopo Tricaricensi Nuncio
„Apostolico apud inferiorem Germaniam, quam
„refert inter alios Zipæus in annalit. jur. Pontific.
„lib. 4. tit. de Spons. num, 16., & nos alibi;
„quare in hoc casu Conjux conversus non potest
„admitti ad Sacramenta, nisi priùs separetur, cum
„vivat in assiduo concubinato --.

Atta-

Attamen ii, qui in hæresi Conjugium invalide
 injerunt, formâ Tridentini non servatâ, subinde
 que ad Catholicam Religionem conversi bona fide
 in eo perseverant, suoque Conjugi adhærent,
 relinquenti potius videntur in eadem bona fine,
 quam de Matrimonii invaliditate monendi, ne
 aliàs, cum velint Matrimonium, renovato con-
 sensu coram Parocho Catholico, convalidare, plu-
 rimis gravibus subjiciantur periculis, quæ facile
 sibi impenderent, ob odium, & persecutionem
 Principis, seu Magistratus A catholici ægrè feren-
 tis, validitatem Matrimonii coram Ministro hæ-
 retico initi in dubium revocari, ut ex mente Sac.
 Congregationis in citata *Causa Hollandia Matrimo-
 niorum* docet Eminentissimus Petra tom. 4. in
Commentar. ad Const. 12. Joannis XXII. num.
 24. ibi, Sacra Congregatio Concilii respon-
 dit *Secretario cum Sanctissimo ad ræntem,*
 quæ erat, quod, si respondendum esset, ^{*Et hoc respondendum*} Matri-
 monia non valere, attamen animadversum fuit,
 id non expedire, quia potius deberent permitti
 in eorum bona fide permanere, quam tot peri-
 culis exponere Catholicos: verum, ut notatum
 vidi in quodam voto Cardinalis Casanate, scri-
 ptum fuit Internuntio, ut mandet Vicario Apo-
 stolico, ne audeat Missionariis prohibere, ne
 talis Matrimonia contrahant; sanè aliud est to-
 lerari aliud, quod Contrahentes induci non va-
 leant à Missionariis ad verum Matrimonium
 contrahendum, quod ultimum falsum certè est,
 & modis placidioribus curandum quoad con-
 tracta, & insistendum quoad contrahenda.

Conjuges verò Catholici, vel recens ad Fidem

con-

conversi, si dubitantes de valore Matrimonii in
hæresi coram Ministro hæretico contracti Pastores;
vel Confessarios suos consulant, num sibi licitum
sit in eo Conjugio sic inito permanere, inducen-
di omninò sunt, ut cautè coram Parocho Catho-
lico consensum renovent ac ità Matrimonium re-
valident; Quod, si tutò, & commodè, id fieri
nequeat, non desunt Doctores, qui putant, eis
licere in usu Matrimonii jam initi, non renovato
consensu coram Parocho Catholico, perseverare,
arbitrantes, hanc opinionem veluti probabilem
admitti posse, non obstante propositione ab In-
nocentio XI. proscripta in ordine *la prima*, quæ
de Sacramentis administrandis, vel conficiendis,
& respectivè de Matrimonio contrahendo, non
autem de jam celebrato loquitur, quemadmodum
præ cæteris tradit *La Croix Theol. Moral. lib. 6.
part. 3. de Matrim. n. 177.* = ibi „ Si Matrimo-
nium jam sit ità contractum, poterunt Conjuges
etiam conversi permanere in usu illius, quamvis
consensum non renovent coram Parocho Catho-
lico, quia probabile est, fuisse validum, & se-
quando hanc opinionem probabilem, haud Sa-
cramentum exponitur periculo nullitatis, vel
irreverentiæ; tutiùs tamen erit eos adducere, ut,
obtentà Dispensatione in impedimentis, si quæ
adsint, contrahatur de novo coram Parocho
Catholico, & testibus, ne se exponant periculo
materialis fornicationis; Alii verò censent,
præstare, ut Summus Pontifex supremà suà aucto-
ritate Conjugibus conversis indulgeat in Matrimo-
nio celebrato coram Ministro hæretico, etiam
dicto consensu non iterato, permanere, secun-
dum

dùm ea, quæ ad rem notant *Layman. lib. 4. tract. 10. par. 2. cap. 2. Dicastill. de Sacram. tom. 3. tract. 10. disp. 3. dub. 10. n. 74. Tanner. tom. 4. disput. 8. quest. 3. dup. 9.*, quos refert *Eminentissimus Petra loc. supra cit. num. 25.*, ubi post expositam mentem Sacræ Congregationis in *Buscoducen. Matrimonii* sic inquit „ Etenim dubio procul est, hujusmodi Matrimonia coram Scabinis, seu Ministris hæreticis celebrata nulla esse ob formam Concilii non servatam. Nihilominus cùm solemnitas Matrimonii sit juris positivi, ac agatur de Locis, in quibus Hæretici gravissimis pœnis afficiunt eos, qui prætendunt nullum Matrimonium contractum cor. Ministro hæretico; ad majus malum evitandum, & ob Catholicorum favorem expedit potius tolerare hujusmodi Matrimonia, præsertim quia, ut asserebatur in *cit. Buscoducen.*, si Conjux conversus prætenderet nullitatem primi Contractus, gravi pœnâ afficeretur ab Hæreticis tamquam violator eorum legis, neque Conjux hæreticus permetteret præstari novum consensum, undè meritò petebatur, quod Pontifex indulgere dignaretur, licere conversis continuare in Matrimonio contracto coram Ministro hæretico, etiam sine novo consensu, quoties iste commodè præstari non posset. „

Et sane, sicuti Summus Pontifex, concurrente legitima causa, potest Matrimonium irritum propter defectum præsentia proprii Parochi, vel ob aliud quodvis impedimentum de jure tantum Ecclesiastico Matrimonium dirimens in radice convalidare, & directè dispensando
super

super Matrimonii invaliditate prolem ex copula putativè conjugali suscepta ad legitima restituere natalia, juxta communem Canonistarum sententiam in *Cap. per Venerabilem*, ubi Joannes Andreas n. 26. Abbas num. 22. Alexander de Nevo num. 18. Gonzal num. 23. Barbosa num. 6. qui filii sint legitimi, & ad eundem titulum Decretalium prosequuntur *Pring. §. 6. num. 42. & seq. Anaclet. §. 2. num. 51. Navarr. cons. 2. lib. 4. cod. tit. qui filii sunt legitimi plenissimè Barbosa voto decisivo 27. per totum lib. 2. Sanchez de Matrim. lib. 8. disput. 7. num. 4., & plurib. seqq. Pont. de Matrim. lib. 11. cap. 5. §. 1. num. 7., Castill tom. 5. controvers. cap. 105., & præcipuè num. 28. Diana in edit. Coord. tom. 3. tract. 1. resolut. 87. per tot. Peregrin. de fideicom. art. 24. num. 76. & plurib. seqq. Corrad. in prax. dispensat. lib. 8. cap. 3. num. 46. & seqq. de Justis de dispens. Matrim. lib. 1. cap. 7. num. 284. & seqq., fuitque perpetua opinio Rotæ, ut habetur ex decis. in *Causa Pampillonæ. Illegitimitatis 5. Decembris 1608. & 10. Junii 1609. coram Justo impressis apud Garziam. de benef. par. 7. cap. 2. num. 40., & seqq., & dec. 1121. cor Seraphino, dec. 462. lib. 2. in correctis coram Puteo dec. 19. per tot. cor Ludovis dec. 174. post secundum volumen Cons. Farinacc., & plenissimè in decis. 455. par. 1. rec., & dec. 617. par. 2. rec., & in terminis Matrimonii invalidi ex defectu præsentia Parochi rescripsit Sacra hæc Congregatio in *Pragen. Matrimonii die 18. Septembris 1723. lib. 73. Decr. pag. 495.* ità ponderandum est, num id generali, quopiam Decreto fieri expediat pro casibus, quos ità generatim exposuit Episcopus
 confi-**

consilium æquè, ac remedium postulans in iis potissimum circumstantiis, in quibus facile patet conjugem acatholicum nolle ab hæretica pravitate resilire; cum de cætero in præcitata *Trajecten.* ubi præter Dubium concernens validitatem Matrimonii inter Hæreticum, & Catholicam initi, discussum quoque fuit, num, quatenus invalidum illud judicaretur, concedenda esset facultas cautè renovandi consensus coram Parochio Catholico, Sacra Congregatio noluerit quidquam circa id respondere, tametsi Matrimonium irritum esse censuisset.

Hæc sunt, quæ ad duplicis quæstionis ab Iprensi Episcopo propositæ decisione fusiùs exponere oportuit, quia nihil ad manus Eminentiarum VV. deferetur, solumque Sacræ huic Congreg. præter ejusdem Antistitis Relationem exhibitus fuit enunciatus supplex Libellus, in quo post relatas Resolutiones S. C. in citatis *Causis Hollandiæ Matrimoniorum*, & in *Boscoducen. Matrim.* ita subjungitur. *Et licet hæc cogitandi Methodus Sacræ Congregationis decisionem supremam inferre non videatur, nec strietè huncce casum proprie tangere, cum respiciat eos duntaxat Conjuges sub Dominio Reipublicæ Hollandicæ Commorantes, ubi timor periculi perpetuò adest, in urbibus verò ad Limites cessat, quippè in eis & Episcoporum, & Catholicorum copia, & Pastores Orthodoxi liberum exercentes Religionis nostræ exercitium, tamen, cum Officiales præsidiorum omnimodam in milites, eorùmq; uxores habeant auctoritatem, Conjug ad sanam revocatus doctrinam eadem pati potest pericula*

„in iis urbibus, ac in Hollandicis, nec aliud re-
„peritur remedium, nisi ad alias urbes confugien-
„do. Et inferioris Orator non prætermisit omnibus
„Pastoribus & Confessariis mōnere, ut Con-
„jugi adhuc Hæretico persuadere conarentur, ut
„novum consensum, daret, tacitum saltem, hoc
„est, sinè proclamationibus in præsentia Pastorum
„Catholicorum, dum autem id non sufficiat, ut
„per sæpè dissensu Conjugis hæretici accidere
„datur, partium erit prudentiæ EE. VV. red-
„dere, ac ostendere. medium aliquod magis ipsis
„idoneum visum.

Omnibus itaque perpensis, onus erit EE. VV. deliberare.

An, & quomodo sit rescribendum Episcopo in casu &c.

B.

IPREN. VISITATIONIS SACRORUM LIM-
NUM. (a) Cum Iprensis Episcopus, pro exi-
mia in oves sibi commissas pastoralis sollicitudine,
anxiis distineretur dubitationibus, qua ratione
agendum foret erga nonnullos Præsidi Hollandici
Milites, à quibus, post nuptias coram Ministro,
sive Magistratu heterodoxo initas, fuit Hæresis
ejurata, postulavit ab hoc Sacro Senatu decisionem
gravissimæ quæstionis, num scilicet Matrimonia
in Hollandia, aliisque Confœderatis Provinciis
coram Ministro, seu Magistratu A catholicis cele-
brata valida censenda sint. At Eminentissimi PP.,
quibus laudati Præsulis Petitio sub diem 17. Au-
gusti 1737. proposita fuit, ponderosum rei mo-
men-

(a) Sess. 24. cap. 1. de Ref. Matr.

mentum pensantes necessarium duxere, absolutam
 ejus definitionem maturiori examini reservare, in-
 tereaque mandarunt rescribi Episcopo, ut Con-
 juges de validitate proprii matrimonii non dubi-
 tantes in bona fide relinquerentur, neque à Sacra-
 mentorum participatione deberent arceri, eorum
 verò, qui vexantur scrupulis super suorum matri-
 moniorum validitate, peculiare casus, & circum-
 stantias distinctim exponeret. Datis igitur juxta
 hanc mentem literis, Sacræ Congregationis jussi-
 bus sedulò obsequutus vigil^{is} antistes jamdudum
 respondit, atque inter multiplices casus, quos in
 ejusmodi materia frequenter nimis tam in sua Dice-
 cesi, quàm finitimis in Regionibus ait occurrere,
 sequentes præsertim hisce verbis recensuit.

„I. Casus, si Pars una A catholica in his Ditioni-
 „bus Sacræ Cæsareæ majestati, vel Regi Chri-
 „stianissimo subjectis domicilium habens matri-
 „monium ibi contrahere velit cum alia Parte, vel
 „Catholica, vel A catholica, pariter in iisdem Di-
 „tionibus Domicilium habente, judicat ipse, *nimi-*
 „*rùm Episcopus*, absolutè sub pœna nullitatis ob-
 „servandum Decretum Concilii Tridentini. Idem
 „judicat de talibus, qui in ipsâ Civitate M. sæ Tra-
 „jectina contrahere vellent, cum Civitatem illam
 „Status Hollandiæ non possideant jure Dominiis,
 „sed tantùm oppignorationis. Idem judicat de
 „Præfidiariis militibus, quorum Legiones in iis-
 „dem Ditionibus erectæ sunt, cum nulla occurrat
 „ratio, quare tales ab observatione Decreti Con-
 „ciliaris sese eximere vellent, cum Decretum eos
 „atingat tam qua locale, quàm qua personale:
 „hujus judicii nostri approbationem, vel impro-
 „bationem ab EE, DD, enixè petimus, „II,

„II. Casus, Dubium tamen ab aliquibus mo-
vetur, V. G. de Milite hæretico, qui cum sua
Legione in centro Hollandiæ erecta ad has Par-
tes venit, tamquam Præfidiarius, & hîc Matri-
monio jungitur coràm Ministello, vel cum una
Catholica harum Ditionum, vel etiam cum alia
Acatolica, quæ cum eadem Legione ad has Par-
tes venit. Pro ratione Dubii allegant, Legionem
esse quasi Parochiam ambulantem, cujus Mini-
stellus agit partes Parochi, ac Parochiam illam
ambulantem non teneri aliis legibus, quàm tene-
antur Parochiæ fixæ in centro Hollandiæ, in qui-
bus non observatur saltèm ab Hæreticis Decre-
tum Tridentini. In sic Contrahentibus potest esse
bona fides, maximè ubi Pars utraque tempore
contracti Matrimonii erat Acatolica. Pars una
ad fidem convertitur, quæritur, an in sic contra-
cto Matrimonio continuare possit? Addendum
tamèn, in Diocesi Iprensi constanter hætenùs
observatum, quod similia Matrimonia Partis Aca-
tholicæ cum Acatolica coràm Ministellis con-
tracta semper habita fuerint tamquàm invalida,
& sic contrahentibus, & in simili Matrimonio
perseverantibus denegata fuerint Sacramenta.
Gratissimum Nobis erit iudicium rescire EE. DD.
super hac nostra Diocesis praxi. Optandum fo-
ret, si in his partibus, in quibus tot immixti su-
mus Hæreticis, matrimonia Subditorum Sacræ
Cæsareæ majestatis cum Acatolicis inhibita fo-
rent, & invalida declarata saltem quantum ad
effectus Civiles. Decretum illud multos certò
averteret à contrahendis matrimoniis talibus. Si-
mile Decretum datum est à Rege Christianissimo

„in Novembri anno 1680., quo non tantum Ma-
 „trmonia suorum Subditorum Catholicorum cum
 „Hæreticis inhihet, sed insuper declarat invalidè
 „contracta, proles ex talibus Matrimoniis pro-
 „creatas illegitimas, & ad successionem Parentum
 „inhabiles. Simile Decretum meditata est Sere-
 „nissima Belgii Gubernatrix, & desuper anno
 „1734. iudicium exquisivit Episcoporum Pro-
 „vinciæ, sed nihil hætenus factum.

„III. Casus, & magis frequens est de duobus, qui
 „in iis Provinciis Hollandiæ, quæ liberum jus
 „hodiè habent Reipublicæ, Matrimonium con-
 „traxerunt coram Magistratu, vel Ministro Aca-
 „tholico, bona fide putantes, id in iis Provin-
 „ciis sufficere. Sic juncti ad has partes deveniunt
 „cum Præfidiis Militaribus, vel aliis occasioni-
 „bus. Hic existentes Parti Catholicæ, vel ei,
 „quæ meditatur ad fidem Catholicam transire, in-
 „ter colloquendum à Civibus Catholicis injicitur
 „scrupulus de talium Matrimoniorum validitate.
 „Hi anxii recurrunt ad Confessarios, petuntque,
 „quid sit de validitate talium Matrimoniorum,
 „Pro validitate respondere non audent, quia Ec-
 „clesia hætenus desuper non fuit locuta. Si re-
 „spondeant, esse invalida, exindè consequitur,
 „Parti Catholicæ deferendam esse Partem Acathe-
 „licam, quæ consensum coram Parocho Catho-
 „lico non vult renovare; deferendas proles, etiam
 „sæpius cum evidenti periculo perditionis illarum,
 „utpotè quæ à Parte Catholica in fide instruuntur,
 „vel saltem ad eam disponuntur, & Parti Catho-
 „licæ transeundum ad statum mendicitatis, quam
 „duram conditionem multi sustinere non volentes,

„præ-

„præligunt in suo Matrimonio permanere, &
„Pars, quæ conversionem suam meditabatur, à suo
„proposito resilit, videns, se post conversionem
„ad tales extremitates redigendam.

„IV. Casus est, Titius Catholicus harum Pro-
„vinciarum subditus cum navibus vectoriis, aliis-
„que occasionibus devenit ad Partes Hollandicas,
„ibidem Matrimonium contrahit cum A catholica
„coram Magistratu, vel Ministro A catholico. In
„eodem Matrimonio continuat ad plures annos,
„etiam proles procreat. Postea suæ Uxoris per-
„tæsus eam deserit, redit ad has Partes, & subti-
„cens contractum in Hollandia Matrimonium,
„hic alias nuptias contrahit, vel illud Matrimo-
„nium declarans petit, eo non obstante, ad aliud
„hic admitti, quia, ut supponit, Matrimonium
„in Hollandia, ut ante, contractum, nullum
„fuit. Quæritur, an talis in contracto hic se-
„cundo Matrimonio continuare possit, vel ad
„contrahendum secundum admitti; eo etiam non
„obstante, quod, quando cum A catholica Ma-
„trimonium contraxit in Hollandia, revera cre-
„diderit, se legitimè, & validè contrahere.

Prætereà verò quatuor alios casus, qui novissi-
mè contigerunt, in hæc verba exponit.

„I. Cornelius de Pouu Catholicus jam à vigin-
„ti, & uno annis Matrimonium contraxit in Pa-
„tria dicta Cassant sub ditione Statuum Hollan-
„diæ, in qua ante hac publicatum fuit Tridenti-
„num, cum A catholica coram Ministro Hæretico
„tantum, ex quo Matrimonio natæ sunt quatuor
„proles. Uxor A catholica cum una prole à præ-
„fato Cornelio recessit, ad Diœcesim nostram

„jam à mense accessit sæpeditus Cornelius cum
 „tribus prolibus, & petit jungi Matrimonio Pe-
 „tronillæ Widein Mulieri Catholicæ eo titulo,
 „quod prius Matrimonium in Hollandia, ut antè,
 „contractum fuerit invalidum ex præfata Petronil-
 „la modò prolem unam hæbeat. An ad Matrimo-
 „nium admitti potest.

„II. Franciscus Boninge Winori Bergensis
 „Diœcesis nostræ Orthodoxæ Fidei cultor anno
 „1713. Matrimonium contraxit in Ulsinge Op-
 „pido Geelandiæ sub ditione Statuum Hollandiæ,
 „ut in priori casu, cum Anna Blufce Acatolica
 „coram solo Ministro Acatolico, qua cum qua-
 „tuor procreavit proles. Prædictus Franciscus,
 „invita Uxore, terriò navigavit ad Indias; Re-
 „dux petit accedere ad suam Uxorem Annam Bluf-
 „cè, illa propter iteratos recessus Mariti eum re-
 „pellit. Repulsam passus, redit Dunchercam
 „Civitatem Diœcesis nostræ, gerit se ut in-
 „nuptum, meditatur Matrimonium cum Clara
 „Hugeloors Dunchercana, illudque finaliter con-
 „trahit anno 1732. coram Pastore Dunchercano,
 „non obstante oppositione, & declaratione prio-
 „ris Matrimonii in Hollandia contracti, & nulla
 „à nobis obtenta bannorum dispensatione: Quæ-
 „ritur, an in isto suo secundo Matrimonio con-
 „tinuare possit? In ea hætenus fuimus opinione,
 „eum non posse, & similibus Matrimoniis hæte-
 „nùs nos opposuimus, hoc motivo præter alia,
 „quod, si talia Matrimonia Dunchercæ, utpotè
 „portu Maritimo admitteremus, ea in dies forent
 „admittenda cum Nautis, qui ad Portum conti-
 „nuò appellant.

„III.

„III. Casus, quem Nominibus, & Cogno-
minibus exprimere non possumus, quia in actu
ipso Sacramentalis Confessionis proponitur, est,
ut sequitur. Pars Catholica cum parte Acat-
holica in centro Hollandiæ Matrimonium contraxit
coram Magistratu, vel Ministro Acat-
holicis. Ibidem existentes nunquam dubitarunt de validitate
sui Matrimonii; ibidem enim Confessarii nun-
quam pœnitentes molestant circa similia Matri-
monia, vel quia non audent, vel quia putant
valida. Dum ad has partes veniunt tanquam
Præsidarii Milites, aliud audiunt à Catholicis,
quam audierunt in Hollandia; de suis Matrimo-
niis dubitant, consulunt Confessarios, qui re-
sponsum dare non valentes, ad nos recurrunt,
& nobis ipsis cespitantibus nihil superest, nisi
ad S. Sedem recurrere.

„IV. Casus præcedenti affinis est. Titius Mi-
les hæreticus ad has partes deveniens, & videns
omnia, quæ in Ecclesia Catholica fiunt, quæ
antea nunquam viderat, solemnitatem Officio-
rum Divinorum, administrationem Sacramen-
torum, audiens conciones Catholicorum, mo-
vetur ad amplectendam Religionem Romano-
Catholicam, sed remoram videt ex parte Conju-
gis in hæresi obstinatæ. Si convertatur, non
poterit ab ea recedere, non enim licitum est ipsi
consulere, ut sine venia militiam deserat. Si à
debito Conjugali abstinere velit, eum Uxor de-
feret Officialibus hæreticis, & sub pœna carce-
ris, vel fortè gravioribus cogitur adhærere Uxo-
ri suæ; Unde quæritur, an post conversionem
licebit ipsi cum Uxore cohabitare, ut ante.

His itaque ob oculos habitis, resumpto Folio sub dictam diem 17. Augusti 1737. distributo, perpensa elaborata doctissima Relatione Eminentissimi D. Cardinalis ab Alsatia Archiepiscopi Mechliniensis, qui sententiam suam super postulationibus Iprensis Episcopi aperire rogatus fuit, visisque demum, si placet, etiam Adnotationibus Secretarii unà cum Resolutionibus, sive Rescriptis ab hac Sacra Congregatione per varia tempora editis sejunctim circumferendis, placeat EE. VV. statuere.

An, & quomodo sit rescribendum Episcopo?

C.
R E L A T I O
Eminentissimi, & Reverendissimi Domini
CARDINALIS DE ALSATIA
ARCHIEPISCOPI MECHILNIENSIS.
Eminentissimi, & Reverendissimi D. mei
Observandissimi.

Accepi Folia in Urbe impressa, quæ continent Dubia Sac. Congregationi Concilii die Sabathi 17. Augusti labentis anni proposita. & juxtà morem ejusdem Sacræ Congregationis de jure resolvenda, inter quæ præcipuum, & summi sanè momenti Dubium proponitur circa Matrimonia in Hollandia contracta citrà formam à Sac. Concilio Tridentino *sess. 24. cap. 1. de ref. Matrim.* præscriptam: Super quo dubio, & super expositis ibidem in utramque partim rationibus placuit EE. VV. sententiam meam exquirere.

Omni-

Omnibus igitur attentè perpensis, extimatis-
que rationibus, quæ in supradictis Foliis in utram-
que partem doctissimè simul, & studiosissimè al-
lata sunt, primum illud occurrit examinandum,
an Sac. Conc. Trid. in Hollandia fuerit sufficien-
ter publicatum, in ordine ut nova Tridentini
constitutio ibi vim legis obtinuerit olim, & ob-
tineant hodie, adeoque an ad mentem ipsiusmet
Concilii Matrimonia præter formam præscriptam
contracta irrita sint, atque invalida? Video in di-
ctis Foliis pag. 151. allegari plures Authores gra-
ves, qui asserunt Concilium Tridentinum in om-
nibus Provinciis Belgii fuisse publicatum. Verùm
inter illos Authores nullus est Belga, & hi, ali-
que ità sentire videntur, quia constat „ Philip-
„pum II. Hispaniarum Regem jussisse sapiùs, ut
„ad publicationem Concilii, non obstantibus
„quibuscumque oppositionibus, procederetur,
„& Margaritam Parmensem, Ducemque Albanum
„Belgii Governatores dictam publicationem ur-
„sisse, & modis omnibus procurasse. „ Hos cona-
tus, jussiones, mandata loquuntur Historici om-
nes, & agnosco Ego. Nihilominus mihi valdè
dubium est, an in Hollandia, & confœderatis
Provinciis sufficiens Concilii Tridentini publica-
tio facta fuerit; imò an fieri potuerit talis necessa-
ria publicatio, qualem ipsummet Concilium re-
quirit, adeoque an observantia constitutionis
Tridentinæ unquam cum autoritate, & cum
effectu inducta fuit in Hollandia, fœderatisque
Provinciis.

Fridericus Schenkus primus, & unicus post
novarum Sedium erectionem Archiepiscopus Ul-

trajectinus mense Octobri 1565. indixit Synodum Provinciam pro publicatione Tridentini faciendam ex mandato Regis. Reclamarunt contra Archidiaconi, Prælati, & Capitula quinque Ecclesiarum. Posthabita illorum protestatione, jussit publicationem fieri in Synodo die 31. dicti mensis Octobris; verum, appellantis plerisque, alia solemnibus publicatio facta fuit in Metropolitana Ecclesia latinè, & ex domo publica Civitatis Belgicæ die 22. Junii 1566. Legitur etiam publicatio facta fuisse Delphis Oppido Hollandiæ, & Diœc. Ultrajectinæ, mense Augusto ejusdem anni 1566., cum nullum ob turbulenta tempora effectum habuisset, secuta est tertia publicatio Ultrajecti facta anno 1570., de quibus videri potest *Bat. Sac. par. 2. p. 19 & seqq.*, Cui Authori, quamvis Schismatico Presbytero Ultrajectino non est, cur fidem denegem in hac parte historiæ, quia nullam fallendi causam habuit, & pro Concilii Tridentini observantia semper stetit. Cæterum ne Schenkio quidem Archiepiscopo sat auctoritatis fuit ad Tridentini publicationem, & observantiam procurandam. Archidiaconi nempe antiqua jura non dimittebant: Et Cornelius Meropius, „ Archidiaconus majoris Ecclesiæ, cui uni-
 „ versa olim intra Civitatem, & aliquot in locis
 „ extra illam jurisdictio competeat, patrio idio-
 „ mate Concilium Tridentinum annuntiavit. „
 Quo successu in his, & in reliquis locis Diœcesis Ultrajectinæ, id ex sequentibus utcumque colligi poterit. *V. Bat. Sac. p. 19. & 55.*

Verum enim verò hæ tres diversæ Concilii publicationes ex Regio mandato factæ videntur fuisse
 meri

meri conatus, & omni effectu caruisse. Erat namque illis temporibus miserrima Ecclesiæ Batavæ facies, & in inonomachia grassabatur per totum Belgium anno 1566. adeo, ut Magistratus Ultrajectinus coactus fuerit unam è Parochialibus Ecclesiis Civitatis S. Jacobi Sacram Hereticis permittere, & tradere die 27. Augusti 1566., id est, decem mensibus post primam, & duobus dumtaxat post secundam, & quatuor omnino annis ante tertiam Concilii publicationem ibidem factam, quæ Parochialis Ecclesia numquam fuit restituta, rebus semper in pejus labentibus, & tandem desperatis; de quibus angustiis, & de eversa re Catholica loquuntur Historici omnes, & signanter videri potest, qui nuper ex professo (ut ajunt) hæc examinavit Ecclesiæ Meæ Metropolitanæ Canonicus, nunc etiam Archipresbyter E. P. Hoynech Van Pappendrecht in *hist. Eccl. Ultrai pag. 6. & 7.*, & in ejusdem *Specim. Grum. Brædess. pag. 30. & 31.* Difficultates, & oppositiones publicationi Concilii factas adnotarunt Historici passim, & præ cæteris Nicolaus Burgundus Belga primùm Professor Ingolstadiensis, dein Senatus Brabantinus Vir Catholicus, & Scriptor accuratus, qui rem compendio exhibet his verbis, „ Primus omnium Archiepiscopus Cameracensis, nec sinè contentione, „ (Concilium Tridentinum), „ vulgavit. Eamdem „ enim Regionem necdum contagio latè infederat. „ post multum demum temporis Mechliniensis „ agrè obtinuit. Ultrajectino pertinaciùs contra „ dictum. Canonici in solidum severitatem asper- „ nabantur spernendi morum, & licentie assueti, „ cum Archiepiscopo crebrò intendebant certa- „ men,

men, cujus frugalitatem pro vitiis oderant. Fri-
 siorum Civitates misere legatos in Curiam. Op-
 ponentibus majorum mores. Constituta, res-
 ponsum fuit, nihil adferri, cur morarentur de-
 siderium Regis, quod cæteræ Provinciæ tam
 promptè absolverant. Nec eosdem nunc scrupu-
 los sibi primùm moveri: plures Provincias idem
 agitasse; Sed manere jura sua cunctis integra,
 quoad definierit Rex, quid de his fieri placeat.
 Non movebant hæc Frisios obstinatos adversus
 imperium: multique contradictionis auctorida-
 tem Gubernatricis destructam sequens motus
 languentem extinxit.

Inter Episcopos Suffraganeos Sedis Ultrajectinæ
 unicus legitur, Concilium Tridentinum in sua
 Dœcesi publicasse, nempe Daventriensis, quod
 ferius ea Regio à fide, & ab Hispano Rege defece-
 rit. Idem conabatur Middelburgensis Episcopus
 ordinationibus suis, & Synodi Diœcesanæ prælo
 Lovaniensi commissis, cum tota Zelandia à fide
 defecit. Reliqui tres, nempe Harlemensis, Levar-
 diensis; & **Groeningæ** publicatione in Ultra-
 jectina Synodo facta contenti ursere Tridentini
 Concilii observantiam, quantum quidem potuere,
 & hinc nata Authorum sententia asserentium,
 Concilium in fœderato Belgio publicatum fuisse;
 prout etiam ad S. Sedem relatum fuit centum post
 annos in Relat. Archiepiscopi Ephesini apud *Hog-
 guet Hist. Eccl. Ultraj. par. 95.*

Quid Schenekius Archiepiscopus post Synodi
 celebrationem egerit, id nos latet omne, & est
 mirum apud omnes Authores de hoc Præsule silen-
 tium; quamvis superfuerit annis prope quinde-
 cim,

eim, nempe usque ad 25. Augusti 1580. , quo die obiit. Nemo illi successit, sed Archiepiscopus Ultrajectinus cum quinque Suffraganeis Diœcesibus, Vicario Apostolico à S. Sede attributi sunt. Primus Sasboldus Vosmerus de publicatione Concilii dubius anno 1609. 28 Junii illud rursum publicavit, „usurpans hæc verba; „Concilium Tridentinum.... „aliàs publicatum iteratò vobis proponimus, & in „omnibus suis partibus observandum sub anathematis pœna mandamus, renovantes, & confirmantes omnia, quæ felicitis memoriæ Reverendissimi DD. Egidius de Monte Episcopus Daventriensis, & Joannes, (verius Cornelius) à Mirop Præpositus, & Archidiaconus Ultrajectensis super hoc statuerunt. „ *Bat. Sac. par. 55., & 67.* Hæc ille, veluti si daretur intelligi, nihil actum fuisse à Schenckio, totaque Synodo Ultrajectina, vel ipsos frustra fuisse conatos. Certè de publicatione facta in aliis Diœcesis Locis, ac pluribus Oppidis, nihil prorsus, post longum, & diligens examen invenitur actum; nimirum Dordraci, Leidæ, Gaudæ, Reterodami, Schiedami, Gorcomii, Brilæ, Schoonhoviæ, Amesfortii, Dosestradri, quod iniqua tempora nihil simile permiserunt. Et Henricus Cuyckius Episcopus Ruremundensis Secundus anno 1596. institutus, videns insigniora quoque Diœcesis suæ Oppida ab Hæreticis sibi erepta, uti Neomagum, aliaque, non dubitavit declarare verbis ex Authographo infra referendis, Concilium Trid. illis in locis publicatum vix fuisse, aut publicari potuisse.

Porro ipsùm met Concilium valde specialem publicationem *Capitis 1. de Reform. Matrim.* requirit,

quirit,

quirat, & talem, inquit *Zipaus Conf. can. lib. 4. de Spons., & Matrim. conf. 4. num. 3.*, qualis nulla exigitur in toto corpore juris, nimirum, ut Populo publicaretur, & explicaretur in *singulis Parochialibus Ecclesiis*, adeo ut non qualiscumque hujus Decreti conciliaris publicatio obliget, sed ea demum, quæ in singulis Parochiis facta fuerit, „ Proinde, „ que Sac. Congregatio ejusdem Concilii Interpret „ alias declaravit non censi satisfactum menti „ Concilii per publicationem in Regno, Provin- „ cia, aut in Synodo factam, sed necessariò publi- „ candum esse Decretum in singulis Parochiis, „ Ita *Eminentissimus Petra Const. XII. Joannis XXII. tom. 4. num. 33.* Jam verò, quo tempore Schenkiius Concilium publicare aggressus est Hæretici cuncta terrore repleverant, deficiebant Civitates, & Oppida diebus singulis, & quotidianæ erant Monachorum, Parochorumque apostasiæ à fide, ut statuendum videatur, quod non constet, & rationabiliter dubitetur, an Concilium Tridentinum in *singulis Parochiis* per Hollandiam, cæterasque fœderati Belgii Provincias publicatum sit, aut publicari potuerit. Authores porro omnes, qui asserunt, Concilium Tridentinum in Hollandia publicatum esse, non loquuntur de publicatione facta ad mentem Concilii, id est in *singulis Parochiis*, prout in Belgio Catholico factum fuit, & patet ex Synodo Prov. Melch. 1., quæ voluit, ut d. cap. 1. non semel, sed sæpius Populo in concionibus proponerent Parochi. Sed illi, & hi Authores quoque, qui in scripto EE. VV. porrecto pag. 151. citantur, simpliciter scribunt, Concilium in Hollandia publicatum fuisse, prout communiter hodie- que

que

que apud nos dicitur ob cognitam scilicet Regis Philippi voluntatem, & imperium.

Non dissimulabo, quod Vicarii Apostolici Sasboldus, & Rovenius pro munere suo Concilii observantiam, & signanter hujus *capitis* 1. continuò urserint, prout Decreta ab ipsis emissa, & relata in Bat. Sac. fidem faciunt: sed, an hæc Decreta sufficientis, & necessariæ publicationis vim, & robur obtineant, id enim verò non est valdè expeditum, quandoquidem, dum illi præessent, eversa esset tota Religio: tum quod ipsimet Vicarii Apostolici quidquam *publicare* prohibebantur per Status A catholicos, per quos etiam in exilium missi sunt ambo, tum etiam, quod eorum Decreta vix divulgabantur, & nonnisi serò, maximoque cum periculo pervenire poterant ad manus, non jam Parochorum, (quales nulli amplius, ablatis jam templis, proscripataque Religione Catholica, supererant), sed Missionariorum latentium in occultis, ignotisque locis, qui quoque talem Tridentini Constitutionem sine capitis periculo Populo publicare, & explicare in singulis Parochialibus Ecclesiis non valebant, aut poterant. Quod adeo verum est, ut Episcopus Castoriensis Vicarius quoque Apostolicus anno 1668. (mitioribus nempe temporibus) evulgans constitutiones servandas à Presbyteris in fæd. Belgio laborantibus testatus fuerit, quod „ Constitutiones, quas Archiepiscopus „ Philippus Rovenius emisit, temporum ratio, vel „ infregerit, vel ferè antiquaverit. „

Porro quousque hæc meæ circa Concilii Tridentini non sufficientem promulgationem considerationes, & anxietates valere debeant, EE. VV. Sapient-

pien-

pietissimo iudicio relinquo. Aliud aggredior, quod pariter in facto consistit, nempe illam obtinuisse praxim in fœderato Belgio; ut Matrimonia Hæreticorum absque forma Concilii contracta, ibidem rata, & valida habeantur; & quod Coniuges ad fidem conversi non soleant, *ad de novo contrahendum obligari.*

A quo tempore hæc praxis introducta fuerit, non liquet, verum illa incrementum ex probalata Sententia Episcopi Castoriensis Vicarii Apostolici, quam cum à visitatione sacrorum liminum reversus esset, consulta super hac re Sancta Sede omnibus per Hollandiam Sacerdotibus in cura animarum laborantibus annuntiavit, & quam refert Author Bataviæ Sacræ pag. 481., super qua à Prædecessore meo Alphonso de Berghes interrogatus Episcopus rescripsit eidem, prout in annexo Folio desumpto ex Authographo, quod in Archiviis meis conservatur. Eiusdem cum Castoriensi dudum antea mentis fuit Henricus Cuiickius Ruremundensis Episcopus, qui ad Prædecessorem pariter meum Matthiam Hovium scripsit hæc verba ex authographo in iisdem Archiviis asservato „ De „ Matrimoniis, quæ apud Perduellès, ubi publi- „ cum Catholicæ fidei profligatum est exercitium, „ absquè Parochi præsentia contracta sunt, & in „ dies contrahuntur, dici aliud non potest, quàm „ rata esse habenda: nec illis obstare Tridentinæ „ Synodi Constitutionem, talia irritantem Matrimonia iis in locis, ubi Constitutionis illius legitima facta est publicatio. Ea enim constitutio pluribus in locis vix publicata est antè Catholicæ Religionis proscriptum exercitium, & post sub- „ secu-

secutam longissimi temporis perduellionem, ne-
unquam repetitam, aut renovatam eam publica-
tionem, tum in Civitatibus, tum maximè in Pa-
gis jam dudum oblitterata censeri debet, & junio-
ribus prorsus incognita est ea constitutio, ejusque
publicatio, Ubi observo, quod testante Epif-
copo Cuiickio, Concilii Tridentini constitutio, &
publicatio junioribus in Diæcesi sua huic meæ
Sedi Metropolitanæ suffraganea *incognita esset* ante
quadraginta annorum lapsum. Publicatio enim
per Provinciam Mechliniensem facta est anno
1570., & Cuiickius obiit anno 1609.

His præmissis, ut istius Sacræ Congregationis
jussioni satisfaciám, dubia, quæ EE. VV. in lau-
dato scripto typis impresso proposita sunt, in quos-
dam articulos dividenda duxi, ut mentem meam,
& votum dilucidius exponam.

I. *Duo A catholici Hollandi, contracto Matrimo-
nio coram Ministro, vel Magistratu A catholicis,
convertuntur ambo ad fidem, queritur, an Matrimo-
nium sit nullum, & ritu Catholico renovandum,
servata forma Concilii Tridentini.*

Ad hanc quæstionem de jure respondere ad so-
lam spectat S. Sedem Apostolicam. Quarè referam
de sola praxi observata in Hollandia, & de ratio-
nibus, quibus illa innititur.

Igitur EE. Vestras certiores facio, ab omnibus
omnino Missionariis Secularibus, & Regularibus
talia Matrimonia haberi valida, & nullo prorsus
serupulo illos desuper angí, ac nunquam ipsos
adigere Conjuges conversos, ut de novo contra-
hant. Quinimo Matrimonia inter Catholicum, &
A catholicam, ac viceversa eodem modo contracta,
C habent

habentur valida ad minus in ratione contractus, nisi pars A catholica esset Anabaptista, & non baptizata. Hæc praxis à tempore Episcopi Castoriensis, idest ab anno 1671. universaliter introducta, & observata fuit, eo quod ille Româ reversus, tam verbis, quàm scriptis declaravit, sibi à S. Officio mandatum fuisse, ut sequeretur, *quod saluti animarum maximè crederet opportunum*, prout pariter testatus est apud Prædecessorem meum, ut est in annexo Folio. At qui, inquit Missionarii Hollandi, S. Sedes non ignoravit hanc praxim à Castoriensi introductam, & is non caruit Adversariis, qui Romæ exponerent, quid ille tanquam à S. Sede acceptum, allatumque deprædicabant, prout re ipsa contigisse asserit *Martinus de Suaven de Spons. duorum* citatus in scripto Sac. Congregationis exhibito, porrò S. Sedes non contradixit, & non vetuit praxim, quæ jam sexaginta & amplius annos obtinet.

Rationes hujus praxis receptæ allegant duas, unam, ne Religio Catholica illis in partibus, si docerent, A catholicos omnes tali modo conjunctos esse fornicatores, & ex fornicatione natos, maximopere odiosa fieret A catholicis, & acerbissimam in se persecutionem excitaret. Altera, ut facilior redderetur conversio A catholicorum, dum conjuge A catholico conversionem procrastinante, parti Catholicæ licitum est, in matrimonio ita contracto permanere sine contumelia Creatoris. Ex hac praxi concludunt Missionarii Hollandi, quod cum, sciente, & non prohibente S. Sede, illa jam tanto tempore obtinuerit, Ecclesia derogant Legi Tridentinæ, aur saltem pro Hollandia relaxarit.

Dix

Dixi Matrimonia in Hollandia contracta ibidem rata haberi saltem in *ratione contractus* : quia illi Missionarii ex scholis nostratibus eò missi, qui separant contractum Matrimoniale à Sacramento, & tenent, Parochum, non autem Contrahentes esse Ministrum Sacramenti, hi, inquam, hanc alteram habent praxim ; quod etsi credant, talia Matrimonia esse valida, tamen ea renovari curant, dum utraque pars convertitur, & dum id commodè fieri potest : allegantes pro ratione, I. quia certius est, Matrimonium subsistere, quod coram Parocho, & Testibus initur. II. Quia Benedictionis Sacerdotalis participes tunc fiunt, III. Quia probabilitèr etiam Sacramentum, & gratiam Sacramenti tunc suscipiunt, certum non sit, an notè sufficiat pro materia Sacramenti Matrimonii illa renovatio consensus, ut aliqui Doctores adnotant ; Et hæc forsitan ratio est, cur in locis Catholicis de novo coram Parocho, & Testibus post separationem, & peractam pœnitentiam contrahere jubeantur illi, qui ab ante invito, & renitente Pastore in ipsius, & Testium præsentia contraxerunt.

II. *Casu, quo una pars suprascriptorum conjugum convertatur ad fidem altera in hæresi permanente, queritur, an pars Catholica possit relinqui in illo conjugio, & in bona fide, & admitti possit ad Sacramenta Pœnitentiæ, & Eucharistiæ.*

In tota Missione Hollandica obtinet praxis, ut pars conversa in Matrimonio relinquatur, & peracta pœnitentiâ, ad Sacramenta admittatur. Et ejusdem mentis est Eminentissimus Petra, & la Croix relati in scripto Sac. Cong, oblato pag. ibi-

dem 156. Nam ut supponitur, Matrimonium in ratione saltem contractus est validum. Hæc autem sententia, velidè est amplectenda, & oppositæ præponenda, quia conversioni favet, & tranquillitati publicæ: Nam si pars conversa separari deberet à parte hæretica (prout certò in opposita sententia fieri deberet) innumeræ sequerentur difficultates, maximè ubi proles jam esset nata: ex quibus se extricare nullatenus posset pars conversa, nisi Patriam relinqueret, & sic omnes omninò Missionarii evidenti periculo exilii, aliorumque gravium malorum subicerentur.

Quare videtur quoque Parochus talibus non debere Sacramenta denegare: sed partem verè conversam paterno affectu amplecti, & quamdiu altera pars conversa non fuerit, nihil de Matrimonio imprudenter effutire: Sic enim melius consulitur educationi prolis in fide Catholica, & faciliùs allicietur ad fidem pars nondum conversa, quæ aliàs forsitan resiliret, dum resciret, se usque modò in continua vixisse fornicatione, & resiliendo prolem secum adduceret ad Tempa Acatholicorum, uti experientia docuit.

III. Quæritur, an expediat diffinitivè declarare ex autoritate Apostolica, Matrimonia *Hollandorum citra formam à Concilio Tridentino præscriptam contracta nulla esse, & invalida?*

Episcopus Castoriensis testatus est, quod anno 1671. sibi Roma responsum fuerit à S. Officio: *Non convenire, ut questio à se ^{pro}posita à sancto Officio definiretur.*

Et hæc Sacra Congregatio sub die 23. Augusti 1681. sese abstinens ab explicita declaratione nullitatis

litatis

litatis dictorum Matrimoniorum rescripsit: *Ad mentem cum Sanctissimo scilicet si esset respondendum dubio esset, respondendum negativè, & huic sententiæ inhæsit die 30. Februarii 1683.* Ita in supracitato scripto in Sac. Congregatione exhibito pag. 154.

Si tempore Castoriensis Episcopi, & decennio post, visum fuerit, talem decisionem non expedire, patientur EE. VV., ut hodie judicem, talem decisionem horrendum in modum obfuturam bono Religionis in Hollandia, cujus rei ratio frustra à me multis verbis allegabitur, dum illa EE. VV. minimè lateat. Unum illud exponere liceat: Evidentissimum, & inevitabile Religioni Catholicæ exitium imminere, dum ex tali declaratione Rectores Reipublicæ fœderati Belgii intelligerent, se post centum quinquaginta annos demum damnari, tamquam in continua fornicatione viventes, ex fornicatione natos, & non nisi prolem fornicariam gignentes. Vereor etiam, ne Jansenistæ nondum subacti, & non omni potentia exuti in S. Sedem crudeliter insurgerent, & ipsos met Reipublicæ Rectores in universos Romano-Catholicos, omnesque Orthodoxos Missionarios implacabiliter concitent; prout nuper effecerunt occasione Officii S. Gregorii Papæ VII. quandò exiit Edictum juramenti ab omnibus omninò Missionariis præstandi sub pœna exilii, aliorumque majorum. Quarè etiam supposita Sac. Conc. Tridentini promulgatione sufficienti, & per omnes, ac singulas Parochiales Ecclesias, censeo non expedire, ut talis diffinitiva edatur declaratio nullitatis Matrimoniorum in Hollandia citrà præscriptum

tum Concilii contractorum. Verum est, Aca-
tholicos hanc gratiam non mereri, sed bonum
Religionis, & Fidei Catholicæ conservatio, nec
non quinquaginta millium Romano-Catholico-
rum in fœderato Belgio degentium commiseratio
hanc gratiam videntur mereri in re, quæ est solius
juris positivi Ecclesiastici.

Omnibus consideratis, sinant EE. VV., ut
sententiam meam totaliter, & integrè aperi-
am. Non videtur mihi sufficere, ut Matrimonia, de
quibus quæstio, simpliciter tollerentur, prout
hactenus illa tolerata fuere: Nam sic Episcopis,
Parochis, & Missionariis supersunt, & remanent
eædem perplexitates, anxietates, & dubia, de
quibus meritò apud hanc Sacram. Congregatio-
nem conqueritur Episcopus Iprensis, & quæ me
etiam subinde vexarunt, & ancipitem reddiderunt,
& salvo Sanctitatis Suæ supremo Oraculo, judico
expedire in re adeo perplexa, ut pro salute ani-
marum, & pro incremento Fidei Catholicæ in
fœderatis Provinciis (in quibus Concilium Tri-
dentinum sufficienter fuisse publicatum non con-
stat) Summus Pontifex legem latam per Concilium
Tridentinum ex suprema autoritate relaxet, &
super dicto impedimento novo cum Incolis Pro-
vinciarum illarum dispenset; quandò cessabunt
gravissima incommoda, conversio ad fidem Ca-
tholicam reddetur facilior, dissidia, & odia non
orientur inter partem Catholicam, & hæreticam
ratione consensus, quem pars hæretica non volet
renovare coram Parocho; una pars alteram non
deseret, nec ad aliud Matrimonium convolabit;
vitabuntur fornicationes non tantùm formales,
sed

sed etiam materiales, quæ, dum fieri potest, impediri quoque debent. Denique pars Catholica sine ulla anxietate ad Sacramenta admitti poterit.

Liceat quoque illud adnotare, quod in Matrimoniis Hollandicis, pro more, & secundum leges Regionis celebratis, nimirum præmissis tribus proclamationibus, super quibus numquam dispensatur, & adhibitis duobus Testibus, qui semper ibidem adhibentur, obtineatur finis à Concilio intentus; qui fuit, ut gravissima peccata, quæ ex clandestinis Matrimoniis sequebantur, efficaciter impedirentur; præsertim eorum, qui hac occasione in statu damnationis perseverabunt, dum priori Coniuge, cum qua contraxerant, relicta, contrahebant cum alia publicè, quia prius Matrimonium probari non poterat: Et sic cum posteriori coniuge in perpetuo adulterio vivebant; atque hic finis etiam obtinetur per Matrimonia coram Magistratu A catholicis in Hollandia contracto.

Postremò ad EE. VV. notitiam deducendum existimavi, spem esse non infundatam, ut ipsimet Status Hollandiæ modum ponant frequentibus illis conjugis inter disparis Religionis homines, unde Ecclesiæ Catholicæ non modica adveniret utilitas: dum ex illis Matrimoniis tam bene nascitur periculum perversionis partis hæreticæ, & proles non periclitabitur de fide; certe anno 1728. proponente Magno Pensionario in ordinario statuum congressu, deliberatum fuit, ut ad impediendas rixas, dissidia, & alia varia incommoda provenientia ex Matrimoniis prætensi Reformati cum Catholica non liceret ulli Reformato,

aut illi, quorum Parentes actualiter, aut, dum viverent, religionem reformatam profitebantur, conjugium inire cum Catholica; & quod proles ex similibus prohibitis Matrimoniis nati essent illegitimi, & legitimari non possent. Porro die 30. Aprilis 1732. constituerunt in alio ordinario congressu hanc propositionem executioni mandare, & per Edictum promulgare, quod ultimum tamen usque in hunc diem (incompertum ob quas causas) ad effectum deductum non est, nisi nuper admodum pro solis Officialibus militaribus.

Igitur, ut votum meum ad præmissa dubia distinctè apud EE. VV. proferam, censeo ad primum: *Matrimonia A catholicorum in Hollandia contracta citra formam à Concilio Tridentino præscriptam, rata esse & valida, ac minimè renovanda, si nullum obstet impedimentum Canonicum.*

Censeo ad secundum, partem conversam posse relinqui in illo Conjugio taliter contracto, & in bona sua fide, atque à Parocho posse, & debere admitti ad alia Sacramenta, servatis servandis.

Censeo ad tertium: *Non expedire solemniter declarare Matrimonia Hollandorum esse nulla, & invalida, etiamsi S. Sedi videretur statuendum esse, quod ea nulla, & invalida sint: idque ob gravissima, & inevitabilia mala Religioni Catholica ex tali declaratione imminencia.* Et EE. VV. manus humillimè deosculor.

Miechliniæ die 18. Octobris 1737.

EE. VV.

Humillimus, & Devotissimus Servitor verus

Tho. Cardinalis de Alsatia.

D. AD.

D.
ADNOTATIONES
SECRETARI
IN CAUSA

Ipren. Visitationis Sacrorum Liminum,
ARTICULUS PRIMUS.

*An Decretum Sacri Concilii Tridentini Cap. 1.
Sess. 24. de Ref. Matrim. fuerit in Hollan-
dia, cæterisque Provinciis Confæderatis
promulgatum.*

Religiosissimus Hispaniarum Rex Catholicus
Philippus II., ut eximio, quo erga Apo-
stolicam Sedem cultu, studioque gloria-
batur, ejus Ecclesiasticis Sanctionibus obseque-
retur, quum primùm accepit, Sacrosanctæ Tri-
dentinæ Synodi Decreta fuisse à Summo Pontifi-
ce Pio IV. solemnè sua Constitutione sub datum
diei 24. Januarii 1564. confirmata, statim edi-
xit, ut eadem in singulis Statibus, atque Provin-
ciis sibi subjectis promulgarentur, utque Re-
ctores, ac Præsides ipsorum Statuum, & Provin-
ciarum curarent ibidem ea recipi, atque observa-
ri: Id verò cum feliciter in Hispaniarum Regnis
successisset, non æquà rerum tranquillitate, pa-
rique animorum consensione obtineri potuit in
Belgio, aliisque finitimis Provinciis, quas eo tem-
pore Regis Fratris sui nomine gubernabat Marga-
rita Austriaca, Parmensis nuncupata: Licet enim

Philippus Sororem Suam monuisset. *In diligenti publicatione, & celeri executione Concilii Tridentini nullo motivo impediri debere.* Iterumque aliis in literis eidem mentem suam aperuisset in hæc verba: *Nobis nullomodò placeret, ubi minimum quid in publicatione Sanctæ Synodi exciperetur, ne querelansam demus; fura Regis, & Provinciarum, omnibus ritè perpensis, dum de Concilio promulgando in Hispaniis agatur, easdem, subministrabunt difficultates; ast ubi datum aliquod temperamentum, omnis evadet discussio; ac ita desiderat ipse, ut eandem in Flandria sequantur methodum.* *Qua de causa mittit copiam formæ promulgationis in Hispania factæ, ut omnes populi suo subditi imperio eandem imitentur normam.* Juxtà testimonium, quod hac de re perhibet *Clar. Mem. Card. Pallavicinus in Histor. Concil. Trident. lib. 14. cap. 12.*, Tot tamen, tantique tumultus sub illa tempora, & ea occasione in prædictis Regionibus sunt excitati, ut meritò in controversiam revocari posse videatur, num Sacrum Tridentinum Concilium, & præsertim ejus *cap. 1. sess. 24. de Reform. Matrim.* fuerit in Hollandia, cæterisque Provinciis Confœderatis, juxta legem ab eodem Concilio indictam, promulgatum; cùmque ad rem, de qua agitur, id præ primis stabiliendum sit, haud inutile erit, momenta, quæ in utramque partem adduci possunt, paulo fusiùs exponere.

2. Ut itaque exordium sumatur ab iis, quæ promulgationem Tridentinæ Synodi in enunciatis Regionibus secutam videntur evincere, occurrit primò autoritas plurium non obscuri nominis Historicorum, qui referentes præmissos Catholici

Regis

Regis Philippi iussus, eosque tantâ animi firmitate ab ipso iteratos, posthabitis quibuscumque Magistratum multipliciter obnitentium contradictionibus, omnia, & singula Tridentinorum Patrum Decreta sine ulla penitus imitatione promulgari præceperit, inde conjectant, asseruntque, ejus imperatis fuisse paritum; uti præ cæteris videre est apud *Spondanum ad annum Christi 1565. num. 5.*, *Famianum Strada de Bello Belgico dec. 1. lib. 4. in fin.* *Card. Bentivoglio delle Guerre di Fiandra lib. 2. pag. Mihi 22.*, & *Card. Pallavicinum in Histor. Concil. Trident. lib. 14. cap. 12.*, qui, post relatas præinsertas Philippi literas, in hæc verba concludit; *Pietas illa Philippi Regis uti & ea Sebastiani, ac Italarum Principum Concilio subjectas indicavit Regiones occidentales unius & alterius orbis, partem septentrionis, Indias, Orientales, multasque Africae plagas.*

3. Secundò in eandem sententiam conveniunt graves Theologi, & Canonistæ; ubi enim agunt de famigerato Tridentinæ Synodi Decreto irritante Matrimonia, quæ sine Parochi, ac duorum saltem testium præsentia impofterum contraherentur, appositè tradunt, eandem Synodum fuisse in sæpeditis Provinciis evulgatam, inter quos sunt *Bruno Neusser Disput. 182. num. 4.*, *de Verbovis art. 1.*, *Reiffenstuel. in Jus Can. lib. 4. tit. 3. §. 3. num. 137. in fin.* *Schmalzgrueber eodem loco num. 115.* & *seq. Verricell. de Apostolic. Mission. tit. 12. de Matrim. quæst. 172. sect. 1.*, *Platelius in Synopsi Cursus Theolog. par. 5. cap. 7. §. 5. de Clandest. Matrim. num. 1123.*, *Arsdekin. Theologia Tripartit. Tom. 2. par. 2. tract. 4. cap. 8. de Matrim.*

§. 4. num. 2., *La Croix Theolog. moral. lib. 6. part. 3. de Matrim. num. 767.*, *Eminentissimus Petra* in suis doctissimis *Commentar. ad Const. 2. Jeannis XXII. n. 23. tom. 4.*, & alii.

4. Tertiò concurrunt testimonia, quæ non semel perhibuere tum Apostolici Vicarii, tum Missionarii in eas Regiones ablegati; quippe qui consulentes modò unam, modò alteram ex Sacris Congregationibus Urbis, num Matrimonia ibi coram A catholicò Ministro inita deberent rata cense-ri, juxta casus expositos in Folio in hanc Cau- sam distributo sub diem 17. Augusti superioris an- ni §. *Verumtamen*, & *duob. sequen.*, pro certo assumere videntur, Tridentinum fuisse illic pro- mulgatum; secus enim dictorum Matrimoniorum validitatem, quam de cætero conati sunt aliquan- do propugnare, in defectu promulgationis Tri- dentini facillimè constituisent.

5. Accedit demum non semel pandita Sacra hujus Congregationis opinio; sive enim attenda- tur Dubium in Causa *Hollandia Matrimoniorum* in hæc verba conceptum, - *An in Provinciis Belgii Confœderatis valeant Matrimonia Catholicorum cum Etherodoxis contracta coram Magistratu here- tico, non obstante Decreto Concilii de Solemnitatibus Matrimonii in illis Provinciis publicata, & recepto*, cui sub diem 23. Augusti 1681. rescriptum fuit: *Ad mentem cum Sanctissimo*: Mens autem explica- ta est - *Si esset respondendum, respondendum esse negativè*, - ut in *lib. 31. Decr. pag. 452.*; sive ra- tio habeatur posterioris Resolutionis datæ in *Bos- cuducen. Matrimonii 3. Februarii 1683.* ubi disceptatis Dubiis I. *An si quis, dum erat hereti-*

ens, Matrimonium contraxit coram Magistratu,
vel Ministro heretico, & postea convertatur ad fi-
dem Catholicam, requiratur ad validitatem hujus-
modi Matrimonii novus consensus utriusque Conju-
gis, vel Conversi tantum. II. An, quatenus hu-
jusmodi novus consensus præstari commodè nequeat,
nihilominus indulgendum sit, ut in hujusmodi Ma-
trimonio possit Conversus licitè perseverare, re-
scriptum pariter fuit - *Ad mentem*, - quæ in hunc
pariter modum legitur exposita: *Mens est, quod*
servetur id, quod fuit observatum in simili casu à
Sacra Congregatione Concilii in una Hollandia Ma-
trimoniorum 23. Augusti 1681. lib. 33. Decret.
pag. 52. & seqq., res utique absoluta videtur, Sa-
cram Congregationem de sufficienti promulga-
tione Tridentini Concilii, & signanter ejus De-
creti sub *cap. 1. Sess. 24. de Reformat. Matrim.* jam
pridem secuta in Hollandia, aliisque Confœde-
ratis Provinciis nequaquam dubitasse.

6. At adversus hæc non levia sunt, quæ oppo-
nuntur, quæque, si non probant omnino per
negativam, ut dici solet, coarctatam, Triden-
tium in Hollandia, aliisque confœderatis Pro-
vinciis promulgatum non fuisse, rem saltem vi-
dentur in magna dubietate constituere; siquidem
pro eo, quod pertinet ad historica monumenta,
ponderandum in primis sese offert, omnes fermè
Authores in eo convenire, quod sub annum 1564.
truculentissima bella, civilesque seditiones cape-
rint in dictis Provinciis excitari, ita quidem, ut
insequenti anno 1565. jam fuisset illic ab Hetero-
doxis lethale hæresis venenum latè diffusum: unde
Altaribus præsertim dirutis, sacris Imaginibus è
Templis

Templis undequaque abrasis, falsaque Doctrina
 ab Exedris publicè disseminatâ, Catholici Pastores
 à Parochiis suis exulare cogentur, ac mala tan-
 dem eòusque devenerint, ut circa annum 1572.
 totam fermè Hollandiam, Zelandiam, ac Frisiam à
 Catholico Rege, & ab avitâ Religione miserrimè
 defecisse, enarrent *Famianus Strada de Bello Belgico*
dec. 1. lib. 4. in fin. Card. Bentivoglio delle Guerre
di Fiandra lib. 2. pag. mihi 22. hinc enim videtur
 inferri posse, Tridentinum Concilium, ac præci-
 puè Decretum *cap. 1. Sess. 24. de ref. Matr.* nequi-
 visse iis in Regionibus promulgari, quemadmo-
 dum ratiocinantur nonnulli Authores, quos tacito
 nomine refert *Marchantius in Tribunali Sacram.*
Tom. 3. part. 3. tractat. 1. tit. 7. quest. 10. concl. 3.
 ubi primùm sic habet: „Portò quidam chronolo-
 „gico argumento non malè probant, Concilium
 „Tridentinum, & hanc maximè legem de præsentia
 „Parochi, nec sufficienter promulgari, nec ulu
 „communi firmari à principio in Hollandia po-
 „tuisse; quia anno 1563., quo primùm Romæ
 „promulgatum est, in Provinciis illis Belgii erant
 „truculentissima bella, & seditiones civiles, hære-
 „ticis, & hæresibus jam grassantibus, & venenum
 „suum diffundentibus, ita ut anno 1565. Tempora
 „spoliarentur, Iconoclastarum furore Imagines &
 „Altaria destruerentur; Pastores suis Parochiis ex-
 „turbarentur, conciones hæreticæ publicè fierent,
 „boni, & fideles Reges exularent, donec tandem
 „anno 1572. tota Hollandia, Zelandia, Frisia à Re-
 „ge Catholico, & avitâ Fide deficeret, : deinde
 verò ex recensita historia in hæc verba concludit: „
 „Quis hisce concussionibus, & turbulento Patriæ
 statu

„statu credat, Concilium Tridentinum in Locis
 „tam afflictis fuisse legitimè promulgatum & usu
 „communi Legem de præsentia Parochi receptam?
 „Maximè cum Parochi exularent, ita ut nullus Sa-
 „cerdos auderet comparere, unus fuerit Fidelium
 „luctus, quod ad Sacramenta etiam necessaria, quæ
 „horum plenam fidem faciunt. Et quamvis re ipsa
 Tridentinam Synodum à Friderico Schenkio
 primo Ultrajectino Antistite semel, iterum, ac ter-
 tio sub annos 1565. 1566. & 1570. ab Archie-
 piscopis Cameracensi, & Mechlinensi, & demum
 ab uno ex Suffraganeis Ultrajectinæ Sedis, nimi-
 rum ab Episcopo Daventriensi, promulgatam
 fuisse, referat *Author Batavia Sacrapar. 2. n. 19. &*
seq., dubitandi adhuc locum de sufficienti saltem
 promulgatione videntur præbere difficultates, im-
 pedimenta, atque oppositiones à Cathedralium, &
 Collegiatarum Capitulis, Archidiaconis, aliisque
 inferioribus Prælati, itidemque à secularibus ea-
 rundem Provinciarum Magistratibus interjecta,
 ne Tridentinæ Sanctiones publicâ authoritate pro-
 mulgarentur; magisque, in earum fieret acceptatio,
 vel sequeretur executio, quemadmodum ex Histo-
 ricis scripsere *Card. Bentivoglio delle Guerre di Fi-*
andra lib. 2. fol. mihi 45. 48. & 117., præcitatus
Author Bataviæ Sacra part. 2. pag. 19. & seqq.,
Hoynck Van Papendrecht, in hist. Eccl. Ultraject.
pag. 6. & 7. & in ejusdem specim. Grud. Broeders,
pag. 30. & 31. & præceteris Nicolaus Burgundus
Belga, & author accuratissimus rem totam in hæc
 verba exhibens: „Primus omnium Archiepiscopus
 „Cameracensis, nec sine contentione (Concilium
 „Tridentinum) vulgavit. Eamdem enim Regio-
 „nem

„nem

„nem nec dum contagio latè infederat. Post mul-
 „tum demum temporis Mechliniensis agrè obti-
 „nuit; Ultrajectino pertinacius contradictum.
 „Canonici insolitam severitatem aspernabantur,
 „spernendi morum, & licentiæ assueti, cum Archie-
 „piscopo crebrò intendebant certamen, cujus fru-
 „galitatem pro vitiis oderant. Frisiorum Civitates
 „misère Legatos in Curiam; opponentibus Majo-
 „rum mores, & Constituta, responsum fuit, nihil
 „adferri, cur morarentur desiderium Regis, quod
 „cæteræ Provinciæ tam promptè absolverant. Nec
 „eosdem nunc scrupulos sibi primùm moveri: Plu-
 „res Provincias idem agitalle; sed manere Jura sua
 „cunctis integrâ, quoad disquisierit Rex, quid de
 „his fieri placeat. Non movebant hæc Frisios ob-
 „stinatos adversus imperium: multisque contradi-
 „ctionibus auctoritatem Gubernatricis destructam
 „sequens motus languentem extinxit.

8. Augetque dubitandi occasionem defectus
 certi alicujus monumenti, ex quo peculiariter elici
 queat promulgatio sæpediti *cap. 1. Sess. 24. de Re-
 form. Matrim.*; Cum enim præcitati Authores
 eam videantur inferre ex sola generali promulga-
 tione Concilii Tridentini; hæc tamen sufficiens
 non præbet argumentum asserendi, quod factum
 fuerit satis legi indictæ à Tridentinis Patribus, qui
 de hac sanctione agentes præceperant omnibus
 Ordinariis, „ ut cum primùm poterint, curent
 „hoc Decretum Populo publicari, ac explicari in
 „singulis suarum Diœcesum Parochialibus Eccle-
 „siis; idque primo anno quàm sæpissime fiat. de-
 „inde verò, quoties expedire viderint: utque hu-
 „jusmodi Decretum in unaquaque Parochia suum

robur post triginta dies habere incipiat à die primæ publicationis in eadem Parochia factæ numerandos, & notant *Fagnan in cap. Quod à Prædecessore 1. n. 143. de Schismatic.*, *Reiffenstuel in Jus Can. lib. 4. tit. 3. de Clandestin. despon. n. 21.* *Schmalzgrueber eodem loco §. 2. num. 98.*

9. Et sanè ipsi quoque Historici Scriptores, promulgatum asserentes Tridentinum in illis Provinciis, nullum adferunt testimonium, ex quo compertum fiat, toties dictum Decretum aliquo temporis spatio fuisse inibi observatum; quum de cætero validius argumentum pro inferenda promulgatione memorati Decreti iis in locis, ubi satis de illa non constat, erui soleat ex observantia, si nimirum doceatur, ibi aliquando Matrimonia cum Parochi, ac Testium præsentia fuisse celebrata, ut appositè notant *Fagnan. in dicto cap. Quod à Prædecessore. 1. num. 143. de Schismatic.* *Pignattelli Tom. 4. consult. 79. num. 40.* *Schmalzgrueber in Jus Can. lib. 4. de Clandest. desponsat. §. 2. num. 100.* & *Marchantius in tribunal. Sacram. Tom. 3. part. 3. tract. 1. tit. 7. quest. 10. Concl. i.* utens hoc argumento sic ait, „ In locis Hollandiæ, Zelandiæ, Frisiæ &c. in quibus non constat, legem Tridentini fuisse legitimè promulgatam, & ex vi ejusdem Concilii aliquo notabili tempore, saltem unius, vel alterius anni, communiter, & passim observatam, pro non promulgata habenda est; „ & consonat Rescriptum Sacræ Congregationis relatum per *Farinac. par. 4. decis. seu Resolut. ejusdem Sacræ Congregationis fol. mihi 271.*, ubi eadem Sac. Congregatio, ab Episcopo Tricariensi consulta circa formam Matrimoniorum, quæ in partibus Hollan-

diæ, Zelandiæ, & Frisiæ contrahuntur, ita respondit: „ Ubi hoc Decretum nondum est publicatum „ in Parochia, valet Matrimonium contractum absque „ observatione formæ à Concilio præscriptæ, „ Publicatio autem Decreti facta præsumitur, ubi „ Decretum ipsum fuit aliquo tempore in Parochia, „ tamquam Decretum Concilii, observatum „ In „ idemque collimat altera Resolutio edita in *Constantinopolitana 2. Decembris 1634.*, in qua responsum fuit Rituale Romanum de Sacramento Matrimonii continens formam Decreti Sacri Concilii *cap. 1. Sess. 24. de refor. Matr.* observatum „ in singulis Parochiis Civitates Peræ tamquam Decretum Sacri Concilii, & Summi Pontificis Romani, inducere sufficientem præsumptionem publicationis ejusdem Decreti, ita ut in celebratione Matrimoniorum pro illorum validitate servanda sit forma ab eodem Sac. Concilio præscripta „ ut in *lib. 15. Decr. pag. 130.* Unde à contrario sensu, ut dici solet, meritò inferri posse videtur, quod, ubi minimè constat, controversum Tridentini Decretum fuisse aliquando observatum, non debeat promulgatum censerì.

10. Neque magnum momentum videtur constitui posse in aliis Resolutionibus ejusdem Sacrae Congregationis præcedenter allegatis; quippe quæ declarantes invalida Matrimonia in sæpèdictis Provinciis confederatis absque Parochi, & Testium præsentia celebrata, tametsi citra dubium innitantur assertæ promulgationi Concilii ibidem secutæ, nusquam tamen apparet, iisdem Resolutionibus præcessisse sedulam, maturamque investigationem, num revera promulgatio Concilii Tridentini

dentini in iis Regionibus fuerit ritè expleta; adeo-
ut prudenter liceat opinari, facilem fortasse Sacram
Congregationem præstitisse fidem Missionariis, &
Vicariis Apostolicis, qui, sufficienti rerum inda-
gatione non præmissà, eas tantùm promovebant
quæstiones, quibus dispositio Tridentini, quate-
nus promulgata, & usu recepta, locum præberet,
quemadmodum benè colligitur ex verbis, quibus
conceptum fuit dubium in præcitata *Causa Hol-
landia Matrimoniorum*, præferens tanquam rem
sub disputatione tunc minimè cadentem, quod
Decretum Concilii de Solemnitatibus in Matri-
monii contractu servandis fuisset in illis Provinciis
nedum publicatum, sed etiam receptum.

11. Quin verò haud inconsultò explicitum cen-
seri debet in memorato Dubio discusso pro *Causa
Hollandia Matrimoniorum*, quòd sæpèdictum Tri-
dentini Decretum fuisset in iis Regionibus non
solum promulgatum, verùm etiam receptum: quia,
si S. Congregationi sola qualiscumque publicatio
fuisset exposita, ita ut Eminentissimi Patres suspi-
cari potuissent, Decretum illud nunquam ibi fuisse
usu receptum, difficiliùs fortasse emanasset Rescrip-
tum declarans, Matrimonia Catholicorum cum
Heterodoxis contracta coram Magistratu hæretico
non valere; cum plures numerentur Doctores
opinantes, præmissam Tridentini Legem, ubi ea
recepta non fuit, minimè obligare saltem ad effe-
ctum, ut irrita dici debeant Matrimonia, quæ
sine forma per illam præscripta fuerint celebrata, ut
in specie præter alios tuentur *Gutierrez de Matrim.*
pag. 61. num. 12. in fin., Sanchez lib. 3. disput.
18. num. 1., Castro Palao de Sponsal, disput. 2.

punct. 13. §. 8. num. 3., Piring. in jus Canon. lib. 4. de Clandestinis. Desponsat. num. 9., Schabog. num. 8. Konig. num. 27. Wiesner. num. 23. Schmalzgrueber. §. 2. num. 97., & Zoës. de Clandestinis desponsat. num. 21., ubi hæc habet: *Quamvis Ecclesia, ejusque Caput Romanus Pontifex immediatè à Deo suam habeat auctoritatem, ut possit irritos reddere contractus clandestinos independenter ab acceptatione Populi; judicavit tamen expedire, non ante eos irritare, quam per subordinatas Ecclesiarum Potestates in suis Provinciis esset acceptata irritatio. Posset enim ex eare gravius malum oriri. Itaque, antequam acceptetur irritatio, licet non sine peccato quis refragetur, clandestina Matrimonia sunt valida* =, & brevius eandem Sententiam tradit Gobat. tract. 9. cas. 18. num. 456. ibi = *Attamen non sufficit promulgatio, sed requiritur acceptatio* = Marchantius in Tribunal. Sacram. Tom. 3. tract. 1. tit. 7. quest. 9. Conclus. 1. ibi = *Ubi Tridentinum communi usu receptum non fuit, etsi fortè promulgatum, ibi non obligat præsentia Parochi tanquam necessaria conditio ad valorem Matrimonii, Reiffenstuel. eod. tit. num. 119. ibi = In locis, & Provinciis, ubi Concilium Tridentinum promulgatum quidem, sed receptum non est quoad dispositionem de Matrimonio Clandestino, Incole illius Loci validè contrahunt Matrimonium absque præsentia Parochi, & Testium.*

12. Indequè alia successit opinio, quod, si probabilis subsit dubitatio, num toties memoratum Tridentini Decretum fuerit aliquo in loco promulgatum, aut si promulgatum, non constet, fuisse receptum, Matrimonia ibidem absque Parochi, & Testium præsentia contracta pro Validis haberi debeant,

beant, ad tradita per *Navarr. de Clandest. desponsat. conf. 2. num. 6.*, *Marchantius dicto tit. 7. quest. 10. concl. 5.*, *Gobat. in append. 1. ad cas. 18. num. 501. litt. E. Pichler. de Clandest. desponsat. n. 12.*, Et rescripsit Sacra Congregatio in *Antuerpien. lib. 1. Decr. pag. 74.*, & ubi etiam ejusmodi sententiis nolit adhæreri, illud saltem colligi posse videtur, quod nisi Sacræ Congregationi expositum fuisset, sæpeditum Tridentini Decretum fuisse in Hollandia promulgatum, atque receptum, de ipsa promulgatione morosior Sacra eadem Congregatio investigasset, an actus assertæ promulgationis juxtâ mentem Tridentinorum Patrum in singulis Parochiis, & juxta methodum à Sacrosancta Synodo præscriptam fuisset expletus.

13. Cum itaque ab editis Resolutionibus inferri nequeat, satis constituisse Sacræ Congregationi Concilii, quod Decretum Tridentini, de quo agitur, fuerit in Hollandia, aliisque Confœderatis ritè promulgatum, prudenter utique ex rationibus superius allatis de ipsius sufficienti publicatione videtur dubitari posse; donec autem dubium eliminetur, ac rei veritas elucescat, non debet ab ea recedi sententia, quæ Matrimonia sine Parocho inibi validè celebrari tuetur, cum in dubio possessionis legis standum sit pro libertate quemadmodum de omni lege tenent *Salas par. 2. tract. disput. unic. sect. 18. num. 189. Azorius par. 1. instit. lib. 2. cap. 19. quest. 12. Tamburin. in Decal. lib. 1. cap. 3. verb. leges. & præcepta n. 1.*, & interminis de hoc Tridentini Decreto asserunt. *Navarr. de clandest. desponsat. conf. 2. n. 1. primæ edit.*, *Marchant. cit. tit. 7. quest. 10. concl. 3. Gobat. in ap-*

pendic. 1. ad sapius citatum casum 18. n. 501. lit. E. Pichler. tit. de clandest. desponsat. num. 12., alii- que passim.

14. Hæc sunt, quæ circa propositam quæstionem, num Sacrosancta Tridentina Synodus, & præsertim ejus Decretum *Sess. 24. cap. 1. de reformat. Matrim.* fuerit in Hollandia, cæterisque Provinciis Confœderatis jamdudum jussu Catholici Regis Philippi II. sufficienter promulgatum, videntur expendi posse. At ubi de sufficienti, & legitima promulgatione sub iis memorati Regis temporibus secuta certum nequeat proferri judicium, adhuc superest examinandum, an saltem quoad Catholicos successu temporis idem Decretum ita in illis Regionibus publicatum dici queat, ut Matrimonia, quæ ab ipsis, ejus formam non servata, contrahuntur, irrita censenda sint.

15. Sanè Fidelium cætus post bella, & seditio- nes, quæ in Hollandiam, cæterasque confœdera- tas Provincias novum Gubernii genus demum in- vexere, paulatim cæpit una cum Episcopis, Vica- riis, & Missionariis Apostolicis ibidem restitui, & pacificè adeo conquiescere, ut verosimillimum ali- quibus reddatur, eosdem Episcopos, & Vicarios, seu Missionarios Apostolicos Catholicis illic de- gentibus præfatum Tridentini Decretum ritè de- nunciassè, plurimùmque ejus observantiam urfisse, uti præceteris ad rem nostram ratiocinatur *Mar- chantius in Tribunal. Sacram. tract. 1. tit. 7. quest. 9. conclus. 4. ibi - Restituto tantisper cætu Fidelium in Hollandia, Episcopis, & Vicariis Generalibus, Pa- rochis, & aliis Ministris Catholicis restitutis per Hollandiam maxime verisimiliter ab iis, qui Romana*
Catholica

Catholica Ecclesia adherent, Concilium Tridentinum, & ejus Leges, & specialiter de presentia Parochi in Matrimoniis usu communi recepta sunt, adeoque in locis, ubi de communi usu constat, lex de Parochi presentia in Matrimoniis jam obtinuit, nec absque validitate Matrimonii (ubi nullum esset periculum, aut justum impedimentum) omitti potest. Ratio est, quia, etsi in Territorio quoad politiam civilem Concilium Tridentinum possit supponi non receptum, quia tamen cetus Fidelium in Politia Ecclesiastica Rempublicam quamdam facit, & in eodem Territorio Politiam Ecclesiasticam obtinet, legibus ejus usu receptis se conformare debet; suppono autem, legem de presentia Parochi à Fidelibus velut in Parochias congregatis, ex zelo Fidei, & reverentia ad Ecclesiam Catholicam Romanam, & Tridentinum, ejusque leges, susceptam, & Vicariorum Generalium in spiritualibus sollicitudinem introductam esse, adeoque regulariter, & communiter, ubi justum impedimentum non est, observari debere.

16. Et re ipsa de Vicariis Apostolicis Salboldo, Rovenio, necnon de Episcopo Castoriensi Vicario itidem Apostolico, qui, rebus postmodum in Hollandia pacatis, informando Fidelium Gregi juxta sanctiones Catholicæ Romanæ Ecclesiæ leges sedulo incubuere, testimonium perhibet *Author. Bavariæ sacræ pag. 19.*, adeo ut mox allatum argumentum ex verisimilitudine depromptum, cui innititur *Marchantius*, non modici fortasse ponderis videri possit in finem concludendi, quod sæpè dictum Tridentini Decretum, si non fuit in Hollandia aliisque confœderatis Provinciis sub illa priora tempora sufficienter promulgatum secundum

dum iussus Catholici Regis Philippi II., fuerit saltem postea ab Episcopis, Vicariis, & Missionariis Apostolicis universo Catholicorum illic degentium cætui denunciatum, atque indictum; adeoque hæc etiam circumstantia, & temporum differentia præ oculis est habenda, ut ex æquo iudicetur, num ad evadendam ejusdem Decreti legem res satis tuta sit in asserto ejus legitimæ promulgationis defectu momentum constituere; quæ tamen inspectio ad Catholicos potius, qui veram religionem illic semper professi sunt, quàm ad Heterodoxos, qui jamdudum à fide defecerunt, videtur posse pertinere.

ARTICULUS SECUNDUS.

An Matrimonia inter Hæreticos celebrata in Hollandia, Zelandia, Frisia, aliisque Provinciis confederatis sine Parochi presentia, sed coram Magistratu, sive Ministro A catholicis sint valida.

17. **Q**uæstio hæc assumenda proponitur dependenter à iudicio, quod prius statuatur super articulo præcedenti, num scilicet Decretum *cap. 1. de Ref. Matr.* censeatur sufficienter in memoratis Provinciis promulgatum; Quatenus enim, vel ejus publicatio non crederetur ritè peracta, vel Decretum illud haberetur tanquam vim legis obligatorię non assecutum, utpote in iis Regionibus nunquam usu receptum, prompta, facilisque esset decisio pro validitate ejusmodi Matrimoniorum, quum, seposita obligatione servandi formam à Tridentino præscriptam,

ram, cæterisque cessantibus canonicis impedimentis, citra dubium Matrimonia inter Hæreticos coram Ministro, sive Magistratu heterodoxo contracta deberent valida dijudicari.

18. At si de sufficienti promulgatione sæpediti Decreti ad formam Tridentini usque ab initio secuta constare reputetur, ita ut, neque de illius acceptatione, sive observantia nulla possit, debeatve amplius quæstio institui, plura adhuc supersunt ad propositi articuli definitionem dispi-cienda.

19. Et primò quidem ea præmitti debet regula generalis, quod, si in loco, ubi contingit Matrimonia celebrari, neque Parochus, neque Sacerdos ab eo deputatus, qui eisdem Matrimoniis valeat assistentiam præstare, inveniatur, vel si quis existat, Hæreticorum tamen metu latitet, sive tutus nequeat ad eum haberi accessus, ritè, validèque nedum inter Hæreticos, verum etiam inter Catholicos absque illius præsentia celebrari possunt Matrimonia, si modò, quantum ceteroquin fieri potest, adhibitis saltem duobus Testibus, forma à Tridentino præscripta servetur, quemadmodum ex Theologis tradunt communiter *Sylvius in Commentar. in Supplement. ad 3. part. S. Thom. qu. 45. art. 5. queritur 4. Platelius in Synopsis curs. Theolog. par. 5. cap. 7. §. 3. de Clandestin. Matrim. num. 1123., Marchant. in Tribunal. Sacram. Tom. 3. par. 3. Tract. 1. tit. 7. quest. 9. Concl. 5., Stephanus Bonvii de Sacram. tract. in quest. 1. de Matr. Clandestin. circa fin. lit. D. & E. Arsdekin Theol. tripartit. Tom. 2. par. 2. Tract. 4. cap. 8. de Matrim. num. 3., & 4. Pontas. Diction-*

nar. Theol. moral. verb. impedimentum clandestinatis cas. 20. & ex Canonistis Zippaus de Sponsal. & Matrim. num. 16.

20. Et consentaneè ad hanc Canonici Juris censuram consulta jam pridem Sacra hæc Congregatio de forma, sub qua Matrimonia in sæpeditis Provinciis forent celebranda, die 27. Martii 1632. in hæc verba rescripsit Episcopo Tricariensi, „Ubi constat, Decretum Sacri Concilii esse pu- „blicatum, vel aliquo tempore in Parochia, tan- „quam Decretum S. Concilii observatum, sed Pa- „rochialis Ecclesia, utpote carens proprio Parocho, „& Cathedralis itidem Episcopo, atque Capitulo „habente facultatem alium Sacerdotem delegan- „di careat, nullusque alius ibi sit, qui vices Pa- „rochi, vel Episcopi suppleat, Matrimonium „valere absque præsentia Parochi, servatà tamen „in eo, in quò potest, formà Concilii, nempe „adhibitis saltem duobus, aut tribus Testibus. Si „existent quidem Parochus, vel Episcopus, sed „nullo constituto Vicario, uterque metu Hæreti- „corum lateat, ita ut verè ignoretur, ubinam sit, „vel eodem metu à Diœcesi absit, nec ad alter- „utrum sit tutus accessus, validum esse Matrimo- „nium contractum absque forma Sacri Concilii „Tridentini, adhibitis tamen, ut dictum est, „duobus Testibus, „ & consonat aliud anti- „quius Decretum, quod referunt *Philippus Gama- „chens in 3. par. tract. de Matrim. cap. 28. in fin. „Joannes Sotellius in declarat. Sac. Congregationis ad „Trident. collect. in sess. 24. de Refor. matrim. cap. 1. „Farinac. ibidem fol. Mihi 274. & Vericell. de Apo- „stolic. miss. Tit. 2. de matrim. quest. 174. Sect. 1.*

21. Secundò adverti debet, magnam versari posse differentiam inter Matrimonia, quæ in memoratis Regionibus Hæretici contrahant inter se, & ea, quæ inter Catholicos tantum, sive inter Catholicum, & Hæreticum, vel è converso celebrantur; Plures enim Authores inferiùs recensendi, licèt existiment, Matrimonia ibi ab Hæreticis inter se celebrata absque Parochi præsentia non esse invalida; secus tamen tenendum fore, tuentur de Matrimoniis inter Catholicos ibidem initis, ut præceteris sustinent *Ivenin. de Sacrament. disert. 10. quest. 5. cap. 4. Marchant. in Tribunal. Sacram. tract. 1. tit. 7. q. 9. concl. 4.*, & *Platelius in Synops. Curs. Theolog. par. 5. cap. 7. §. 5. de Clandestin. Matrim. num. 1123.* ibi „ Petes tertio, „quid dicendum sit de Hollandia, aliisque locis, „in quibus Tridentinum aliquando fuit receptum, „sed modò subjacent Hæreticis Tridentinum non „recipientibus. An scilicet in istis Locis valeat „Matrimonium Clandestinum. Respondeo non „valere initum inter Catholicos illic habitantes, si „possit haberi Parochus, vel ejus Substitutus sine „gravi ipsius, vel Contrahentium periculo.

22. Et in terminis Matrimonii à Catholico cum Hæretica, & è converso celebrati differunt *Rosignol. de Matrim. Tom. 1. disquisit. 1. prenot. 20. num. 1. pag. Mihi 61.*, & *seqq. Verricell. de Apostolic. Mission. tit. 12. de Matrim. quest. 172. Sect. 42. 13.* ibi: „ Respondetur tertio dicto, quod „duo Hæretici validè contrahant absque Parocho, „tamen secus est, si unus Conjux sit Hæreticus, „& alter Catholicus; nam ratione Catholici cum „contrahatur in loco, ubi receptum est Decre- „tum

„tum

„tum Tridentini, adhibendus est Parochus. Pro-
 „batur; nam ex Tridentino requiritur Parochus
 „Viri, vel Mulieris, ergo, quidquid sit de viro
 „Hæretico, mulier ligatur dispositione Triden-
 „tini, & sic ratione Mulieris est adhibendus Pa-
 „rochus; quod pluribus exemplis ostenditur,
 „quamvis enim Paganus non sit subiectus Eccle-
 „siæ, nec ligetur constitutione Ecclesiastica, quia
 „tamen Mulier Christiana subicitur, ideo hæc
 „sit inhabilis ad contrahendum cum Pagano, &
 „sic indirectè Paganus subicitur Legi Ecclesiasti-
 „cæ, ergo licet Hæreticus non esset subiectus Ec-
 „clesiæ, aut non haberet Parochum, & sic non
 „teneretur observare Decretum Tridentini (quod
 „est falsissimum;) tamen quia Catholica de cetero
 „subicitur, indirectè quoque Hæreticus cum ea
 „contrahens ligatur, ut nequeat validè contrahere
 „absque Parocho.

23. Hinc itaque progrediendo ad examen qua-
 sitionis unicè versantis circa Matrimonia inter Hæ-
 reticos celebrata iis in Locis, ubi constat, Decre-
 tum Tridentini fuisse sufficienter promulgatum,
 & ubi non desit copia Parochi, tutusque ad eum
 haberi possit accessus, fateri oportet concordem
 super ea non esse Doctorum sententiam, & gra-
 ves in utramque partem militare rationes; liqui-
 dem pro invaliditate Matrimoniorum, quæ illic
 fiant absque præsentia Parochi, & duorum saltem,
 aut trium Testium, etiamsi contrahantur coram Ma-
 gistratu, seu Ministro Acatholico, docet hujus sen-
 tentiæ Antesignanus *P. Lessius in Actuar. ad pr. 2.*
verb. Prescriptio, quem sequuntur *Basilius Pontius*
in appendic. de Matrim. lib. 5. cap. 7. num. 1., *Bu-*
senb.

semb. in Medull. Theol. Moral. lib. 6. tract. 6. cap. 3. disput. 2., La Croix lib. 6. par. 3. num. 769. 3
Rosignol. de Matrim. i. prenot. 20. num. 1. tom. 1. pag. 61. & seqq., Zippaus lib. 4. de Sponsal. & Ma-
trim. num. 15. Boss. de Matrim. cap. 1. num. 78.
Bellarmin. ad cap. 1. sess. 24. de refor. Matr. Verri-
cell. de Apostol. Miss. tit. 39. quest. 174. sect. 1. &
4. Gobat. Theol. experiment. tract. 9. cas. 18. per
tot.; ubi allegat iudicium à Facultate Theologica
Universitatis Viennensis post maturam rei discuf-
sionem latum 18. Maji 1665. Schmier. Jurisprud.
Canonico civil. Tom. 3. lib. 4. tract. 3. cap. 5. sect.
4. §. 1. num. 86. Reiffenstuel. in Jus Can. Tit. de
Clandest. desponsat. num. 132. & signanter num.
138., Schmalzgrueber. eod. tit. decretal. num. 115.,
Pignatell. Consult. 79. num. 26. tom. 5. & consult.
104. tom. 8. & doctissime Eminentissimus Petrus
tom. 4. in Commentar. ad Constit. 12. Joannis XXII.
num. 20.

24. Præcipuum verò sententiæ hujus funda-
mentum à præfatis Authoribus allatum in eo sistit,
quod Hæretici Sanctam Dei Ecclesiam per Baptis-
mi lavacrum ingressi, quemadmodum cæteris
omnibus Apostolicis Constitutionibus subjiciun-
tur, ex *Text. in Can. Non in vobis de consecr. dist.*
4. in Can. Quod quidem 1. & ex aliis pluribus, quos
cumulat Gonzal. in cap. Sicut. num. 12. de Hæretic.
Ita etiam Tridentini Decreto formam in contra-
hendis Matrimoniis servandam præscribenti ob-
noxii sint, eidemque sub pœna nullitatis suorum
Matrimoniorum parere teneantur, ut in specie
differunt *Schmier. in Jus Can. lib. 4. tract. 3. cap. 5.*
sect. 4. §. 1. num. 86. Wiestner. in Jus Can. lib. 4. de
Sponsal.

Sponsal.

Sponsal. & Matrim. art. 9. num. 191. Verricell. de Apost. Miss. tit. 12. de Matr. quest. 174. sect. 4. num. 9., La Croix Tom. 2. lib. 6. par. 3. de Matrim. num. 172., & Eminentissimus Petra in suis mox laudatis Commentar. ad Const. 12. Joannis XXII. num. 19. & 23.

25. E contra tamen eorundem Matrimoniorum validitatem propugnant ex Theologis Layman. lib. 5. tract. 10. part. 2. cap. 4. n. 7., Tannerus Theol. Tom. 4. disput. 8. quest. 3. Dub. 6. num. 122. Dicastill. de Matr. disput. 3. dub. 4. num. 24., Marchant. in Tribunal. sacr. tom. 3. par. 3. tract. 1. tit. 6. quest. 4. Concl. 4. & tit. 7. quest. 10., Sporer. Theol. Tom. 3. par. 4. cap. 1. sect. 1. num. 35., Arsdekin. Theol. Tripartit. tom. 2. par. 2. tract. 4. cap. 8. §. 4., Platelinus Theol. par. 5. cap. 7. §. 5. in fin., Marin. Theol. tom. 3. tract. 23. disput. 9. sect. 3. num. 44., Ivenin. de Sacr. dissert. 10. de matrim., Bonagratia in dissert. de matrim. Hæretic. §. Ad primum, Henricus Mayer. in Opuscul. de Sponsal. & Matrim. num. 70., Joan. Moquitius in disput. de Nupt. Clandest. num. ult., Theophil. Raynaud. Heteroclit. spiritual. tom. 16. sect. 1. punct. 14. num. 8. & ex Canonistis Wex in Opuscul. Canon. Triden. de Sponsal. Piring. in Jus Canon. lib. 4. tit. de Clandestin. de sponsat. num. 12., Pichler. eod. loco lib. 4. tit. 1. num. 98. & tit. 3. num. 16., Wiestner ibidem tit. de sponsal. & matrim. num. 192., König. tit. de Clandest. desponsat. num. 4., Kugler. de Matrim. quest. 65. per tot. & Modernus Lovaniensis de Jur. Eccl. tom. 1. par. 2. tit. de Sponsal. num. 31., Martin. de Suvanen. de sponsal. duorum, Stalen. in dissert. Theo-Polit. de Matrim. Hæret. par. 1. quest. 4. & par. 2. cap. 4.

26. Hic autem præstat animadvertere, paucos ex mox allegatis Authoribus loqui peculiariter de Matrimoniis inter Hæreticos in Hollandia, aliisque confœderatis Provinciis contractis, sed plerisque agere de Matrimoniis in genere, aut de iis tantum, quæ in aliis Hæreticorum Regionibus, & præsertim in Germania, aut Gallia celebrantur: Præterea iidem Authores priorem sententiam, uti probabilem, admittunt, alteram verò veluti probabiliorem deprædicant; & demum illorum aliqui, post exposita utriusque opinionis fundamenta, aut à suo præferendo sensu abstinere, aut ingenuè concludunt, difficile esse, qui certi hac in re statuere, ut inter alios fatetur *Konig, in suis Canon. lib. 4. tit. 3. de Clandest. de sponsat. num. 4. vers. dico ibi - Ne tamen quid dissimulem, memini, me in proem. fur. Can. n. 9. allegasse Declarationem Cardinalium ad Tridentinum dicto cap. 1. sess. 24. num. 10., in qua Sacra Congregatio expressè declaravit, Matrimonia nulla esse, quæ Hæretici coram suo Prædicante celebrant in locis, ubi Tridentinum sit promulgatum, unde difficile est, quid certi statuere; Quinimò Apostolicæ Sedis definitionem necessariam esse, pridem sensit *Guilelmus Estius in 4. distinct. 24. §. 9. in fin.*, Huic malo, quod „ex Hæreticorum inobedientia nascitur, poterit „Ecclesia maturiori consilio, quod aliquando futurum speramus, occurrere, idque, vel explicando Decreti sui sensum, vel novum Decretum statuendo.*

27. Rationum verò momenta, quibus Authores prædicti ad amplectendam libentius posteriorem sententiam Matrimoniorum validitati faventem

tem

tem trahuntur, hæc potissima videntur esse. Primò quod in locis, ubi cum Catholicis permixti commorantur Hæretici, binæ debeant in quolibet Pærochiali Districtu Paræciæ considerari, non loco quidem, sed fide, Doctrina, Religione, ac moribus distinctæ, altera nempe Catholicorum, altera verò Hæreticorum, qui unam Societatem, & Communitatem quoad spiritualia omnino separatam, distinctam, & diversam à Communitate Catholica constituunt, propriosque habent usus, cæremonias, & Ministros, seu Pseudo-Parochos, adeoque, cum in eadem asserta Hæreticorum Parochia Tridentini Decretum nunquam fuerit rite promulgatum, minúsque usu receptum, nequeat eorundem Hæreticorum Cætus lege, & formâ in eo Decreto præscriptâ censerî obstrictus, tametsi in Catholicorum Parochia Decretum illud fuerit promulgatum, atque inter istos usu receptum, eo planè modo, quo dictum Decretum in una Catholicorum Parochia publicatum non ligat in alia, in qua ejus promulgatio secuta non fuerit, uti præcæteris arguunt *Tannerus Theolog. tom. 4. disput. 8. q. 3. dub. 6. n. 122.*, *Dicaſtill de Matrim. disput. 3. dub. 4. num. 24.* & *Marin. Theolog. tom. 3. tract. 23. disput. 9. sect. 3. num. 43.* ubi sic inquit, „Secundò, quia in talibus locis, „ubi Hæretici habent suos Prædicantes, licet Pa- „rochia Hæreticorum, & Catholicorum sit phi- „sicè eadem, moraliter sunt duæ Parochiæ fide, „& moribus distinctæ, ideoque promulgatio De- „creti Tridentini moraliter censetur facta in una „Parochia, & non in alia, cum facta non sit à „Prædicantibus Hæreticis, „

28. Secundò, quod Hæretici; restrictiàs accepta, nullam habeant Parochiam; proindeque tamquam vero; & proprio Parocho carentes ea non ligentur lege, quæ jubet, Matrimonia coram proprio Parocho celebrari; juxta ea, quæ opinatur *Philippus Gamacheus in 2. part. tract. de Matrim. cap. 28. in fin.*, ubi ait „ Hæreticos non habere ullam Parochiam, quia Hæretici moraliter loquendo, non reputantur Parochiani nostrorum Ecclesiarum; licèt in earum confinio habitent, eo quia nullo modo ad eas accedunt, & palam confitentur; nolle unquam accedere, nec ad eas accedere aliquando coguntur. „

26. Tertiò; quia vetitum cum sit Parocho assistere Matrimonio, sive inter Hæreticos, sive inter Catholicum; & Hæreticam contrahendo, uti rescripsit Sacra hæc Congregatio die 22. Junii 1624. *lib. 12: Decr. pag. 183.* in hæc verba „ Sive alter tantum ex Conjugibus sit hæreticus, sive ambo; nullatenus debere Parochum Hæreticorum Matrimoniis assistere, „ & in *Causa; cui titulus „ Dubia Jurisdictionis Cappellanorum exercitus, „ cum disceptatum fuerit „ VIII. Articuli Cappellani Catholici assistere possint Matrimoniis Acatholicorum cum Acatholicis, & respectivè Catholicis etiam intra fines Italiæ, „ die 6. Martii 1694. prodiit Rescriptum; - Negative, - ut in *lib. 44. Decr. pag. 80.*; impossibile propterea sit Hæreticis uti præsentia Parochi in suis Matrimoniis, adeoque nihil planè discriminis intercedat ab eo casu, quo vel Parochus omninò desit, vel tutus ad eum haberi nequeat accessus; unde pari prorsus ratione valere debeat Matrimonium*

inter Hæreticos celebratum absque præsentia Parochi qui nequit accersiri, vel accersitus non assisteret; cum in iis, quæ juris humani sunt, cessare censeatur obligatio servandæ legem, quæ sive phisicè, sive moraliter servari non potest, ut cum aliis observat *Fagnan. in cap. si Clericus. n. 58. de For. competen.*

30. Quartò, quod Hæretici, si doctiores excipias, sæpeditum Decretum, quo Clandestina Conjugia irritantur, prorsus ignorent, unde teneri non debeant pœnâ legis, quam nesciunt, a se violari.

31. Quintò, quod Hæreticorum Ministelli communiter veri, ac legitimi Parochi reputentur; Matrimoniis verò ineundis nedum verus, & proprius Parochus, sed etiam is, qui ex communi Populi errore pro vero, ac legitimo Parocho, licèt re ipsa talis non sit, validè assistit, juxta receptissimam sententiam, quam cum aliis sequuntur *Pichler. in Jus Canon. lib. 40. tit. 1. n. 98. Et tit. 3. n. 16.*, pluresque ex Doctoribus supra relatis.

32. Sextò, quod admodum verisimile sit, Tridentinos Patres ex quadam Epicheja noluisse Hæreticorum Matrimonia sub Decreto sæpedito comprehendere; quippe qui optimè scirent, plura gravissima pericula, & incommoda ipsis imminere, si, posthabito Ministro Heterodoxo, velent sua Connubia coram Catholico Parocho celebrare; adeoque, licèt forma ad alicujus actus validitatem præscripta nequeat, quacumque etiam urgente necessitate, immò etiam concurrente impossibilitate eam servandi, absque ejusdem actus nulli-

nullitate omitti; uti contingit in Matrimonio; quod, si fortasse in articulo mortis; sive ad legitimandam prolem; sive ad avertendum quodcumque aliud gravissimum incommodum absque presentia Parochi celebretur; irritum esset; tamen si in ea temporis angustia impossibile fuisset; Parochum adhiberi; secundum ea; quæ fuse tradunt *Suarez. de legibus lib. 5. cap. 23. per tot.*; *Sanchez de Matrim. lib. 3. disput. 17. n. 7.*; *Guttierrez eodem tract. cap. 61. n. 4.*; *Pontius lib. 5. cap. 6. num. 3.*; *Perez disput. 39. sect. 4. n. 4.*; *Navarr. cons. 45. sub. tit. de sponsal. parte edit. Barbos. de Offic. & potest. Episc. alleg. 32. num. 147.*; attamen ubi impossibilitas universalis; & perpetua foret; totamque Rempublicam; Regionem; aut Communitatem aliquam afficeret; omnis æqui; bonique ratio postulet; ut talis forma; quoad illud Personarum genus; cui difficillimum; ac ferme impossibile redditur; eam servare; non censeatur inducta; quemadmodum cum aliis expendit *Marchanc. in Tribun. Sacram. par. 3. tit. 1. quest. 8. concl. 3.*

33. Septimò; quod à centum; & ultra annis; post promulgatum scilicet; usuque ab initio fortasse etiam receptum Tridentini Decretum; inoleverat in Hollandia; aliisque Provinciis confœderatis universalis; & pacifica consuetudo celebrandi inter Hæreticos Matrimonia sine Parochi presentia coram Magistratu; aut Ministro A catholico; centenaria autem ejusmodi consuetudo utpote vim habens novam inducendi Legem facilius potuerit abrogare illam à Tridentino indictam; uti cum aliis arguit *Wiestner in Jus Can. lib. 4. de Sponsal. & Matrim. art. 9. num. 191. E 2 34.*

34. Octavò, quod luctuosa incommoda, quæ ex clandestinis connubiis solent oriri, quæque Sacrosancta Tridentina Synodus voluit avertere, sufficienter ex nuptiis publicè coram Magistratu, vel Ministro Acatolico ineundis evitentur, adeoque satis inde factum videatur menti Tridentinorum Patrum, ut supervacaneum sit ulterius sæpeditæ sanctionis implementum postulare, uti inter alios ponderant *Stalenus in dissert. Theolog. Politic. part. 2. cap. 4.* & modernus Lovaniensis *de Jure Ecclesiast. Tom. 1. par. 2. tit. de Sponsal. 4. n. 31. ad fin.*

35. Nonò, quod Apostolica Sedes à sæpedita Tridentina Lege Hæreticos tacitè dispensasse censetur, quemadmodum in specie differunt *Sporer. Theol. moral. Tom. 3. par. 4. cap. 1. sess. 1. num. 35.* ubi sic ait, Putandum non est, Decretum se ad
 „Matrimonia facta ibi sine Parocho extendere,
 „adeoque Matrimonia Hæreticorum ibi sine Pa-
 „rocho Catholico, sive coram Ministro Hæretico
 „celebrata, esse valida, quippe sciente, nonque
 „contradicente, eoque ipso tacitè consentiente
 „Summo Pontifice, ne multa ibi incommoda
 „orientur, quod Filii eorum legitime nati non
 „essent, ideoque non capaces Officiorum, vel
 „Sacrorum Ordinum, - *Marin. Theol. tom. 3. tract. 23. disput. 9. sect. 3. num. 44.* ibi - Hæc
 „sententiâ valde verisimilis est, quia non est cre-
 „dendum, esse voluntatem Pontificiam, ut De-
 „cretum Tridentini se extendat ad ea Matrimonia,
 „unde multa incommoda orientur, si eorum Filii
 „non sint legitimi, non capaces Officiorum, Dig-
 „nitatum, & Sacrorum Ordinum, præcipue
 „cum

„cum Papa sciens non contradicat, nec declaret
„irrita ejusmodi Matrimonia, - *Piring. in Jus Can.*
„lib. 4. de *Clandest. de sponsat. §. 2. n. 12 circa fin.*
„ibi - In Locis, ubi Concilium Tridentinum est
„promulgatum, & Hæretici cum Catholicis per-
„mixti vivunt, valida erunt Matrimonia *supra* vero
„Parocho celebrata propter tacitam dispensatio-
„nem Summi Pontificis, qui sciens ejusmodi Ma-
„trimonia contrahi, non contradicit, nec irrita
„declarat, ideoque non est existimandum, velle
„Pontificem, ut Decretum Concilii Tridentini
„ad ejusmodi Matrimonia Clandestina se extendat,
„ne multa gravia incommoda inde oriantur, - &
„*Konig. in Jus Can. lib. 4. tit. 3. de Clandest. de*
„*sponsat. num. 4. vers. Dico secundo* ibi - *Primaria*
„ratio est, quia præsumi non debet de pia Matre
„Ecclesia, quod **X**unquam mens ejus fuerit ob-
„defectum legitimi Parochi annullare ejusmodi
„Matrimonia propter maxima mala, ac pericula
„inde proventura; Si enim A catholici viderent
„suos Liberos natos ex talibus Matrimoniis à no-
„bis haberi pro illegitimis, quantæ hinc calami-
„tates, atque passim Catholicorum persecutio-
„nes? Quot Bella, & Seditiones moverentur?
„Accedente præterea in argumentum præsumptæ
„dispensationis, quod nedum Summus Pontifex
„Hæreticorum Matrimonia absque Parochi præ-
„sentia in iis regionibus passim contracta hætenus
„invalida non declaravit, verum etiam neque Ma-
„trimonia prædicta post ipsorum conversionem
„consueverunt coram Parocho, & Testibus re-
„staurari, minusque Conjugi ad Fidem converso
„permissum fuit, priori relicta Uxore, ad secun-

„da vota transire, sed eadem Matrimonia pro-
 „sus valida fuere reputata, ac usque dum repu-
 „tantur, ut Filii inde procreati tamquam legitimi
 „absque ulla Apostolica dispensatione ad Ordines
 „solent promoveri, quemadmodum, veluti Te-
 „stes ~~locuti~~ referunt, Pichler. in *ius Canon. lib.*
4. de Clandestin. de sponsat. nume 16., Wiestner. *tit.*
de Sponsal. num. 197., Schmalzgrueber eodem loco
num. 379., Stalenus *Dissert. de Matrim. Hæretic.*,
 & *Suuanen. in Dissert. de Sponsal. duorum.*

36. Ad hæc plurimum momenti constituitur
 in eo, quod Joannes Episcopus Castoriensis olim
 per Provincias confœderatas Vicarius Apostolicus,
 cum super hac ipsa quæstione Congregationem S.
 Officii consulisset, hoc accepto, uti asseritur,
 Responso, „non convenire, ut ea quæstio à S.
 „Officio defineretur, verum statueret ipse, quod
 „cederet animarum sibi creditarum saluti maximè
 „expedire, „ratus præstare magis, ut ea, de
 quibus dubitari contigerat, Hæreticorum Matrimonia
 valida declararentur, literis ad Episcopum
 Gandensem 14. Augusti 1685., & ad Antonium
 Hoessac Cathedralis Antverpiensis Canonicum 14.
 Decembris ejusdem anni datis, Matrimonia præ-
 dicta valida esse, ac pro validis habenda fore,
 edixerit: qua de re apud Sacram hanc Congrega-
 tionem inlimulatus, quidquid à se actum fuerat,
 enunciato Supremi Tribunalis Sacræ Inquisitionis
 Responso vindicaverit, ita ut, auditis etiam ra-
 tionibus, quibus se motum asseruit Episcopus Ca-
 storiensis, nihil amplius contra Doctrinam, &
 praxim ab eo inductam fuerit subinde decretum,
 uti affirmat *Stalen. in Dissert. Theolog. politic. de*

Matrim.

Matrim. Heret. par. 2. cap. 4., Suvan. in citot. Dissert. de Sponsata Duorum, modernus Lovanien- sis de Jur. Eccl. univers. par. 2. tit. 12. cap. 5. n. 33. La Croix lib. 6. quest. 3. n. 798., & Arsdokin. in Theolog. Tripartit. Tom. 2. Par. 2. Tract. 4. cap. 8. §. 4.

37. Decimò tandem rationibus hætenus allatis addi posse videtur, id saltem evinci, quod ex omnibus præmissis, atque ex tot Doctorum autoritate probabile, ut minimum sit, controversa Hæreticorum Matrimonia sæpedito Tridentino Decreto non subjacere: Ubi autem probabile est, impedimentum aliquod Matrimoniorum validitatem inficiens nequaquam in jure subsistere, tunc eadem Matrimonia censenda sint validè celebrari ob ipsius Matrimonii favorem, ejus namque validitas juxta *cap. fin. de Sentent., & re judic.* quoad fieri potest, sustineri debet, & in specie ad rem tradit *P. Viva in Theses damnatas par. 2. proposit. 1. num. 29.* ubi ait, *quod rationabiliter Ecclesia vult favere Matrimonio, reddendo illud validum, quoties juxta probabiles opiniones contrahitur*, ostendens, id procedere, non solum in Matrimoniis contractis, verum etiam in contrahendis, & consonare videtur *Sanchez. lib. 8. de Matrim. Disput. 6. num. 18., Diana par. 4. tract. 4. resol. 4., Cardenas in sua Crisi Theolog. Proposit. 1. Dissert. 2. cap. 8. art. 3. & seqq., Pichler. in Jus Canon. lib. 4. tit. 1. num. 100.*

38. Istæ igitur rationes tot Doctorum autoritate firmatæ, nisi seorsim, singulæ conjunctim saltem, uti fas est, acceptæ videntur plurimum urgere pro validitate Matrimoniorum, de quibus agitur: At ne quidquam ex iis, quæ in re tanti mo-

menti merentur expendi, prætereatur, operæ præ-
tium erit in unamquamque earum quædam ani-
madvertenda subiicere.

39. Ad primam scilicet de duplici Paræcia in
quolibet Parochiali Districtu consideranda, Catho-
licorum nempe una, & altera Hæreticorum, pon-
derandum est, num ratio hæc suffragari possit Hæ-
reticis Hollandiæ, aliarumque Provinciarum con-
fœderatarum, ubi iudicetur, Tridentini Decretum
fuisse in illis Regionibus jussu Philippi II. sufficien-
ter promulgatum circa annos 1565. & 1566. tunc enim Hæretici, neque peculiarem Pseudo-
Parochiam potuerunt adhuc sibi constituere, neque
postmodum id iis licuit, ne asseratur hoc pacto
Hæreticos posse ab Ecclesiasticis Legibus, quibus
directè subjiciuntur, sese indirectè subducere, ac
liberare contra ea Juris principia, quæ ad rem ex-
pendunt Zippens in *Jus Can. lib. 4. tit. de Sponsal. & Matrim. num. 15.*, Schmier *jurisprud. Canonico
civil. Tom. 3. lib. 4. tract. 3. cap. 5. Sect. 4. §. 1. num. 86.*, La Croix *Tom. 2. lib. 6. par. 13. num. 869. & seqq.*, Eminentissimus Petra *Tom. 4. in suis
eruditissimis Commentariis ad Constit. 12. Joannis
XXII. num. 19. & 23.*

40. Ad secundam, quod Hæretici non ligentur
Tridentini Decreto, quia re ipsa nullum habeant
proprium Parochum, expendenda sunt, quæ cum
Basilio Pont. de Matrim. lib. 5. cap. 7. num. 1., &
in appendic. cap. 9. §. 1. num. 1. respondet *Verricell. de Apostolic. Mission. tit. 12. de Matrim. quest. 174. sect. 4. num. 9.* ibi, Hæreticus subjectus est
Jurisdictioni Ecclesiæ, nequit enim ab ejus jurif-
dictione contumacialiter se eximere, cui jure Di-

„vino subicitur per Baptismum, ergo Papæ sub-
„jectus est, cæterisque Superioribus Papæ Subor-
„dinatis, ut Episcopis ergo, & Parochis, nam non
„minus Parochus, quàm Episcopus est ejus Pastor,
„quamvis ille immediatus, & subordinatus, ergo,
„sicuti nequit contumacialiter se eximere à Papæ,
„aut Episcopi jurisdictione, ita nec Parochi, ergo
„proprium Parochum, & Parochiam habet; neque
„obstat argumentum Gamachei, quod scilicet Hæ-
„reticus nunquam adeat Parochiam, & profiteatur,
„se nolle eam adire, nam esse sub tali Parocho non
„provenit, quia Parochialem Ecclesiam quis adeat,
„sed quia habitat in tali loco; neque contumacia
„Hæretici potest eum à Parochi jurisdictione exi-
„mere, alioquin ex delicto commodum reportaret;
„nec etiam obstat, Hæreticos non compelli ad
„Parochiam adeundam, vel quia non possunt com-
„pelli, vel ad majora incommoda vitanda non com-
„pelluntur; hoc autem non indicat consensum ap-
„probativum, sed permissivum Superiorum, tum
„quia frustra compellentur adire Parochiam, non
„abjurata Hæresi, quare patet, non excusari. „

41. Ad tertiam de impossibilitate reperiendi
Parochum, qui Matrimoniis Hæreticorum assistat
ob Decreta id Parochis districtè vetantia, opponi
videtur Regula Juris, quod tunc solùm cessat obli-
gatio servandi aliquam Legem, quando impedi-
mentum, ne illa servetur, aliunde provenit, quàm
ex culpa ejus, qui legis vinculo obstringitur, secus
enim culpa ipsa commodum Delinquenti adferret.

42. Ad quartam de ignorantia Tridentini De-
creti apud Hæreticos hodiernos fermè generaliter
vigente, proindeque de ipsorum exemptione tam

à lege, quàm à pœna legis, quam communiter ignorant, perpendendum est, num asserta ignorantie effectus eoque protendi possit, ut habitas, quam Tridentina Synodus omnibus semel Ecclesiam ingressis ad Matrimonium sine præsentia Parochi ineundum ademit, ab Hæreticis obtineri censenda sit, cum de cætero lex omnis, quæ irritans dicitur, etiam ignorantes afficiat, ut tradit *Suarez de legibus lib. 5. cap. 22. num. 4.*, ac signanter de Tridentino Decreto docent *Sanchez de Matrim. lib. 3. cap. 17. num. 10.*, *Basilius Pont. lib. 5. cap. 6. num. 18.*, *Perez disput. 39. sect. 5.*, *Guttierrez de Matrim. cap. 61. num. 11.*, *Castropal. par. 4. tract. 28. de Sponsal. disput. 2. punct. 13. §. 8. n. 7.*, ubi rationem assignant his verbis „ Quia irritatio „actus non in pœnam contrahentium clandestinè „imponitur, sed in odium talis contractus, ut in „convenientia inde orta vitentur, ac proinde sive „ignoranter, sive scienter Matrimonium Clan- „destinum contrahatur, nullius est valoris, „ *la Croix tom. 2 lib. 6. par. 3. de Matrim. num. 172.*, ubi ita respondet „ Ad quartum admitto, quod „invincibilis ignorantia possit excusare à peccato, „sed illa non potest eos facere habiles ad contra- „hendum, quos Ecclesia reddidit inhabiles, uti „patet in consanguineis, qui, si contrahant etiam „ignorantes impedimentum, invalidè contra- „hant, „

43. Ad quintam, quod Hæreticorum Ministelli utpote pro veris, & legitimis Parochis communiter ab illis habiti, eorundem Matrimoniis validè assistant, ex regula de Parocho putativo passim recepta, occurri facilè potest sententià à pluribus
 gravis-

gravissimis Doctoribus acerrimè propugnata, quod nisi cum errore communi concurrat quoque titulus coloratus, quo certè Hæreticorum Ministelli prorsus destituti sunt, solus ille communis error ad validitatem actuum, qui celebrantur, sive quibus affistitur à Pseudo-Parocho, non sufficiat, quemadmodum adhærens opinioni quinquaginta circiter Doctorum, quos recenset, mordicus tuetur *Sanchez de Matrim. lib. 3. disput. 22. num. 29.*; Præterquam quod, ubi etiam titulus non reputaretur necessarius, sed error communis sufficere posset, juxta sententiam *Pont. lib. 5. de Matrim. cap. 20. n. 2. Dian. parte 3. tract. 4. resolut. 142.*, cum iste debeat in hunc finem esse probabilis, non autem, ut dici solet, crassus, atque supinus, difficultas adhuc superesset, num talis censeretur error ille Hæreticorum ex obdurata ipsorum pertinacia derivatus.

44. Ad sextam de verisimili Tridentinorum Patrum voluntate non comprehendendi ex quadam epicheja sub ea lege connubia Hæreticorum, quippe qui secus gravissimis exponerentur periculis, si, posthabito Ministro Hæretico, vellent Matrimonia coram Catholico Parocho celebrare, videtur objici posse, neminem sub obtentu verisimilis æquitatis, aut Epichejæ à Generali Decreto præsentiam Parochi pro forma Matrimonii explicitè demandante immunem censendum fore secundum ea, quæ per *Text. in cap. Cum dilecti de rescript. in terminis* notat præ cæteris *Castro Palao part. 4. punct. 13. §. 8. n. 9.*, eoque minùs Hæreticos, qui, dum Ecclesiæ leges contemnunt, si mala deinde ipsis, & gravia, ut dici solet, per
acci-

accidens obveniunt incommoda, non debent tamen ab iisdem legibus eximi, uti cum aliis ratio cinatur *la Croix tom. 2. lib. 6. par. 3. de Matrim. num. 772.*, accedente prætereà, non facile quemquam sibi imperare posse, ut credat, noluisse Tridentinos Patres memoratam legem protendi ad Hæreticos Hollandiæ, Zelandiæ, Frisiæ, aliarumque Provinciarum confœderatarum, ut enunciata mala evitarentur, quia, licet communiter receptum sit, Hæreticos Ecclesiæ legibus post infelicem eorum lapsum non teneri, quippe quod nolit Ecclesia potestatem, & Jurisdictionem, quæ cæteroquin pollet, in Filios illos perduelles exercere, ad notata *per Marchant. in Tribunal. Sacram. tom. 3. par. 3. tract. 1. tit. 6. quest. 4. conclus. 4.*: Hæc tamen ratio videtur suffragari tantum Hæreticis Angliæ, Scotiæ, Hiberniæ, Sveciæ, Daniæ, aliarumque Provinciarum, quæ ante annum 1545., quo Tridentina Synodus haberi cæpit, hæresi jam infectæ reperiabantur, juxta tradita *per Wex, Ariadn. par. 5. tract. 2. §. 1. num. 25. Schmaltzgrueber in Jus Canon. de clandest. de spons. §. 2. num. 98., Schmier eodem loco lib. 4. tract. 3. cap. 5. sect. 4. §. 1. num. 86. & seqq.*; Secus verò quoad præfatos Hæreticos Hollandiæ, aliorumque Statuum Confœderatorum, qui ab Hispano Imperio, & à Catholica Religione defecere post jam absolutam Tridentinam Synodum, juxta ea, quæ ex historicis Scriptoribus superius sunt adnotata.

45. Ad septimam de consuetudine à centum, & ultrà annis inducta celebrandi Matrimonia sine Parochi præsentia coram Magistratu, aut Mini-

stro

stro Hæretico, cujus vigore contenditur lex Tridentini abrogata, perpendendum est, num eadem consuetudo, veluti proveniens ex infecta hæresis radice, ex infano Potestatis clavium, & Jurisdictionis Ecclesiasticæ contemptu, ex odio in Ecclesiam, & ex pertinaci errore, quo A catholici authoritatem Legislatoris à Christo Domino relictam suo in Terris Vicario negant, ullius hac in re momenti valeat judicari, ut expendunt adducti per *Less. loc. supracit. cas. 1. num. 3. & Reiffenstuell. in Jus Canonic. lib. 11. de consuet. num. 145.* itidemque ponderandum, an ea censi debeat quocumque Summi Pontificis alioquin necessario consensu destituta, cum præsumi non posse videatur, Supremum Ecclesiæ caput suum consensum accomodasse consuetudini, qua Hæretici Ecclesiæ rebelles propria freti pertinacia tentarunt se à sæpedita Tridentini Lege subducere, uti hoc argumento passim utuntur Doctores adducti per *Wiestner in Jus Can. lib. 4. de Sponsal. & Matrim. artic. 9. num. 191.*, & alii plures priorem tuentes sententiam.

46. Ad octavam, quod satis obtineatur finis, quem Tridentini Patres intenderunt atcendi mala plurima ex clandestinis connubiis provenientia, statim ac ista coram Magistratu, sive Ministro hæretico celebrantur, hisce verbis respondet præter alios *La Croix Theolog. moral. lib. 6. part. 3. de matrim. num. 772.* Ad 3. dico, mentem Ecclesiæ esse non tantum, ut publicè sibi constet de Matrimonio legitime contracto, alioquin etiam in Partibus Catholicis sufficeret contrahere coram Magistratu, sed ut sibi de hoc constet per suum qualificatum Ministrum.

nistrum; Parochus enim non adhibetur mere tamquam Testis, sed cum Matrimonium sit Sacramentum, Ecclesia voluit, ut ipsi assisteret talis Minister istius solemnitatis, quem voluit esse proprium Parochum.

47. Ad nonam de tacita dispensatione, quae praesumi debeat ab Apostolica Sede indulta; ne huic Tridentinae Sanctioni modo amplius obnoxii censeantur Haeretici, ponderandum imprimis est, huic praesumptae dispensationi plurimum officere iteratas Resolutiones; (quarum aliquae descriptae fuerunt in Folio diei 17. Augusti 1737. & aliae etiam recentiores ad calcem praesentium Adnotationum apponentur) ex quibus conjicitur, tam Sacram hanc Congregationem, quam alteram S. Officii pluries censuisse, controversa Haeticorum Matrimonia, veluti sine Parochi praesentia contracta, tamquam invalida habenda esse, quemadmodum cum aliis advertunt adducti per *Wiestner in Jus Can. lib. 4. de Sponsal. & Matrim. art. 9. num. 191.*, & *Konig. in Jus Can. eod. lib. tit. 3. de Clandest. de sponsal. num. 4. vers. Dico Secundo*, -- praetereaque merentur expendi, quae in ejusdem tacitae dispensationis exclusionem proponit praeslaudatus, La Croix loco mox allegato; Ecclesia aliquando contradixit, ut constat ex dictis, neque prudenter praesumi potest quod Papa nunc velit indulgere; & permittit Respicere Leges illas ab illis Rebellibus, qui ei negant potestatem ad talia impedimenta inducenda, vel tollenda. Quod autem saepius non contradixerint Pontifices, inde est, quia sciebant, nisi pro futurum apud Contumaces, & satis erat semel

saepius

„sapiusque protestatum esse; nam, ut recte notat
 „cum communi Suarez, ex hoc solo, quod Superior
 „etiam sciens aliqua permittat, inde non posse uni-
 „versaliter colligi ejus consensum; quia multa per
 „patientiam tolerantur; quæ non approbantur, ut
 „dicitur *cap. Jamdudum de Præben.* & huic faci-
 „unt verba, quæ Tridentinum *sess. 24. cap. 5. de*
 „*Refor. Matr.* ex jure profert; non enim dignus
 „est; qui Ecclesiæ benignitatem facile experiatur;
 „cujus salubria monita temerè contempnit. Quod
 „si illi ipsi Hæretici scirent, Papam sic benignè se-
 „cum agere; irriderent eum, uti solent, ergo cen-
 „seri debet, quod Papa pergat manere invitus. Pro-
 „batur tertio, quia in facultatibus extraordinariis,
 „quas singulis quinquenniis Sacra Sedes concedit
 „Nunciis Apostolicis, & Episcopis Germaniæ, hæc
 „est una dispensandi in tertio, & quarto simplici, &
 „mixto tantum cum Pauperibus contrahendis, in
 „contractis verò cum Hæreticis conversis etiam in
 „secundo simplici, & mixto, dummodo nullo
 „modo attingat primum gradum, & in his casibus
 „prolem susceptam declarandi legitimam, ex qua
 „facultate colligitur, Papam etiam nunc non agnos-
 „cere illa Matrimonia Hæreticorum cum impedi-
 „mento Consanguinitatis, aut Affinitatis contracta
 „esse valida. Quod autem addit, Filios eorum cen-
 „seri legitimos, verum est, saltem pro Foro externo,
 „& civiliter secundum dicta *lib. 4. num. 754.*
 „Hinc etiam quandoque dissimulatur ab Epis-
 „copo, quandoque autem non; ideo pro securitate
 „à plerisque petitur dispensatio. „ Advertenda ta-
 „men sunt verba, quæ postmodum subjicit iste Au-
 „thor, quæque illum non satis firmum in impug-
 „nanda

nanda validitate ejusmodi Matrimoniorum ostendunt; Inquit enim -- NEGARI AUTEM DEBET, QUOD TALES CONJUGES CONVERSI POS-
SINT AB INVICEM DIVELLI QUIA PROBABI-
LE EST, EJUSMODI MATRIMONIA VA-
LERE, ET ESSE VERA SACRAMENTA.

48. Decimæ tandem rationi, quæ innititur dis-
positioni Juris Matrimoniorum validitati faventis
libenter admittendæ, ubi ex copia, & gravitate Do-
ctorum satis probabile reddatur oppositum aliquod
impedimentum non subsistere, duplex videtur ob-
jici posse animadversio; prima scilicet, num pro-
babilis verè dici queat sententia dictorum Matrimo-
niorum validitatem propugnans, cui Resolutiones Sacra-
rum Congregationum Urbis adversan-
tur; altera verò, quod, licet Matrimonium, post-
quam fuit contractum, debeat validum reputari, si
dubium insurgat, illud fuisse cum impedimento
dirimente initum, sed probabile sit, impedimentum
illud nequaquam subsistere, ut ad rem notat sæpe-
dictus *La Croix Theol. moral. lib. 6. part. de Ma-
trim. num. 167. ibi --*, *Si Matrimonium jam sit ita
contractum, poterunt Conjuges etiam conversi per-
manere in usu illius, quamvis consensum non renouent
coram Parocho Catholico, quia probabile est, fuisse
validum, & sequendo hanc opinionem probabilem
haud Sacramentum exponitur periculo nullitatis, vel
irreverentia -*; at si agatur de Matrimonio ineun-
do, non eadem videtur recipi posse sententia, ut in
terminis, quod nequeant Hæretici juxta præmissam
Staleni, aliorumque opinionem Matrimonia con-
trahere, tueretur idem *la Croix loc. cit. num. 169. sic
inquiens --* Probabilius est, non esse licitum

„contrahere, suadere, aut cooperari Matrimonio
 „ineundo secundum relatam Staleni, & aliorum
 „sententiam, quia secundum damnationem primæ
 „propositionis ab Innocentio XI. factam illicitum
 „est in administratione Sacramenti sequi senten-
 „tiam probabilem, relicta tutiore, quando agitur
 „de valore, nisi aliundè accedat certitudo, uti
 „dictum est *lib. 6. par. 2. num. 104. ad n. III. §*
 „atque sententia Staleni est tantum probabilis, &
 „opposita est tutior, agiturque de Sacramenti va-
 „lore, pro quo non accedit aliundè certitudo, cum
 „sententia illa non sit communiter recepta, nec
 „conformis stylo Curie Romanæ, quæ, si interro-
 „getur, resolvit talia Matrimonia esse invalidè con-
 „tracta; ergo quando Matrimonium est adhuc
 „contrahendum, illicitum est sequi sententiam
 „illam, relicta tutiore, - Hactenus memoratus
 Author. Et hæc sunt, quæ ad librandum, æstimari-
 dumque pondus rationum superiùs allatarum vi-
 dentur considerari posse.

49. Ad hæc verò, quia inter Authores propug-
 nantes validitatem Matrimoniorum, quæ sine præ-
 sentia Parochi ab Hæreticis contrahuntur, ubi De-
 cretum Tridentinæ Synodi est promulgatum, rem-
 satis diffusè pertractat *Theophil. Raynaudus in Hæ-
 terocl. spirit. tom. 16. sect. 1. punct. 14. n. 8.*, atque
 ex ejus argumentis facilè in memoriam redire que-
 unt graviora momenta in utramque partem recen-
 sita, licèt potissimum agere videatur de Matrimo-
 niis in Gallia contractis, non abs re est ipsius verba
 transcribere. Putat ille siquidem valida probari
 Hæreticorum conjugia absque Parocho contracta-
 „Quia, nisi id admittamus, fatendum erit, omnia

„Hæreticorum Matrimonia in Gallia esse fornicationes, & omnem eorum Sobolem esse illegitimam: Nam vix est Paræcia ulla in Gallia, in qua
 „Decretum Concilii Tridentini adversus Clandestina Matrimonia non sit promulgatum, & tamen
 „celebrantur ibi ab Hæreticis conjugia non coram Parochis, sed eorum Ministris. Igitur, si assistentia Parochi æquè pro Hæreticorum Matrimoniis
 „exigeretur, ac pro Matrimoniis Catholicorum, omnia Hæreticorum Matrimonia per Galliam
 „essent scortationes, omnes Hæreticorum uxores scorta, omnes Liberi spurii haberi deberent, quod
 „dici non posse multa evincunt; Nam alioquin malè faceret Ecclesia, cum id simularet in Hæreticis, nec ea, ut de aliis sceleribus, quæ ex impiis
 „Dogmatibus exercent, ut de negatione Baptismi Pueris extra Catechismum, de ciborum contraindictione
 „terdictum usu, deque aliis plerisque illicitis reargueret. Malè item faceret, cum redeuntibus
 „ad se à Calvinismo Conjugibus, qui in hæresim contraxerunt, & consummarunt, non præscriberet, ut confiteantur, quoties usi sint prætenso Matrimonio; nam juxtà sententiam, quam rejicimus,
 „totiès peccassent mortaliter. Et quamvis dici possit, quod id ab aliquibus non sit explicandum quia
 „fuerunt in bona fide, nec mortaliter deliquerunt ea in parte: tamen plerique alii, ut qui inter eos
 „sunt eruditiores vel à nostris Doctoribus id inaudire potuissent, bona fide caruissent, atque adeo
 „tenerentur ad explicandum prædictum numerum, quod dicere esset, usum omnium Peritorum
 „Confessariorum damnare, & illaqueare Concilientias, nec modicum obicem conversioni plurimorum opponere.

50. Ad argumentum ex Tridentino desumptum
 „respondet -- hanc legem, tamen si justam, & san-
 „ctam, esse tamen humanam; atque adeo adversus
 „eam posse præscribi interveniente bona fide, &
 „silente Ecclesia. Quamvis enim exemptio à sub-
 „jectione debita potestati Spirituali Summi Pon-
 „tificis non possit præscribi, cum ea subjectio sit
 „Juris Divini, & nulla humana obfirmatione, aut
 „voluntate sit abdicabilis, tamen exemptio ab ob-
 „ligatione legis semel latæ, nec renovatæ à Supe-
 „riore præscribi potest consuetudine, ut definivit
 „Greg. IX. cap. ult. de consuetudine, & ex multis
 „DD. confirmat Covarr. 3. Variar. cap. 13., &
 „nominatim quoad leges humanas de sic, vel aliter
 „ineundo Matrimonio id ipsum notavit Lessius de
 „just. cap. 6. n. 45.; neque dicas ad præscriben-
 „dum exigi bonam fidem, quæ Hæreticis deest;
 „quamvis enim Hæretici quoad dissensum à Fidei
 „Dogmatibus careant bona fide; tamen quoad
 „usus Sacros, & Leges politicas Ecclesiasticas pos-
 „sunt bona fide potiri, præsertim qui non inchoa-
 „runt usum contrarium Legi Ecclesiasticæ, & Præ-
 „latis, quorum esset legis neglectæ observationem
 „curare nihil tale urgentibus.

§ I. „ Quamvis igitur Hæretici (*prosequitur idem*
Author) initio cum Lex Concilii Tridentini quoad
 „Matrimonia Clandestina in Locis ipsorum pro-
 „mulgata est, peccaverint, eam non servando, &
 „irrita Matrimonia celebrarint non advocando Pa-
 „rochum, tamen posteriores, qui priorum vestigiis
 „insistentes, de ea obligatione non cogitarunt, nec
 „dubitarunt, quin validè sine Parocho contrahe-
 „rent, fuerunt quoad hoc in bona fide, tandemque

„per consuetudinem diuturnam, dissimulante Ec-
 „clesia, præscripserunt Jus contrahendi validè ab-
 „que Parochi proprii præsentia, non obstante Lege
 „Concilii obligante Catholicos, circa quos Eccle-
 „sia invigilavit, ut contra eam Legem semel pro-
 „mulgatam non peccarent impunè, & ne contra
 „eam possent præscribere.

§ 2. Respondet etiam argumento desumpto ab
 autoritate S. Congregationis Concilii ita scribens
 „Quod verò Eminentissimi Cardinales declara-
 „tioni Tridentinorum Decretorum præfecti affir-
 „masse dicuntur, Decretum hoc Tridentinum de
 „advocando Parocho obligare etiam Hæreticos, si
 „sit promulgatum in Locis, in quibus degunt, ex-
 „pediri potest dicendo, vere ita esse rem spectando
 „unde, & attenta vi juris humani legitime nondum
 „præscripti. Id enim intererat docere, quia est per
 „se, & pertinet ad communem Juris obligationem.
 „Quod autem aliqui, intervenientibus conditioni-
 „bus ad præscribendum idoneis præscribant con-
 „tra Legem, & per accidens, nec consideratur à Sa-
 „pientibus, sicut, qui diceret Legem Jejunii obli-
 „gare etiam Mulieres in tali ætate, rectè diceret per
 „se loquendo, neque esset repræhendendus, eo
 „quod Mulieres gravidæ, etiamsi ad eam ætatis
 „mensuram pertigerint, non teneantur lege Eccle-
 „siastica Jejunii; quia per accidens est ad legem la-
 „tam pro Personis in tali ætate constitutis, quod
 „inter eas aliqua habeant impedimentum graviditatis,
 „DD. autem æquæ, ac Legislatores non spe-
 „ctant ea, quæ sunt per accidens, sed tantum quæ
 „sunt per se.

§ 3. „ Hi porrò Eminentissimi Interpretes „
 (subicit

(subjicit ille demum) „ non habent locum Legislatorum, neque urgent obligationem Legum ab Ecclesia lata, ut obsistant præscriptionibus adversus eas, sed merè interpretantur Legislatoris mentem, qualis fuit, cum Lex est lata. Ac proinde in re præfenti non infirmant præscriptionem. Nec tantum, eam nunc infirmant postquam legitime præscriptum est: Sed etiam non infirmassent, nec impedivissent cursum ejus, quamvis eorum declaratio fuisset exhibita ante exactum tempus legitimum ad præscriptionem necessarium, quia eorum scripta (ut dixi) sunt tantum declarationes sensus Legis à Tridentina Synodo latæ, non autem confirmationes, vel renovationes ejus ad abrumpendam inchoatam præscriptionem, tantumque differunt ab Interpretationibus privatorum DD., quod sint authenticæ Interpretationes, nec adversus eas recalcitrare liceat, quod fas est adversus aliorum DD. Interpretationes præstare. „

54. Postremò illud etiam pro coronide veluti peculiari animadversione dignum videtur, quod cum viginti, & amplius Authores superius indicati sub *num.* 25. stent pro validitate Matrimoniorum, de quibus agitur, & eorum plerique scripserint, quum tantum temporis spatium à die defectio- nis Hollandiæ à fide catholica non præterisset nec eadem, quæ modò spem ferè omnem redigendi Gentiles illius ad obedientiam S. Sedis præscidit, rerum constitutio firmata esset, ponderandum se offert, an dictorum Doctorum sententiæ libentiùs hodie sit adhærendum; Eòque magis si jungatur maxima occasio dubitandi, quod controversum Tridentini decretum nunquam fuerit iis in Regionibus

nibus legitimè promulgarum : Hæc enim sola ratio, quod clarè non constet de legitima illius promulgatione, sufficere potest, ut pro dictorum Matrimoniorum validitate tutò pronuncietur, ad tradita per Doctores allegatos sub num. 13. Immo verò Sacram quoque Congregationem fuisse in sensu, quod in iis Regionibus, ubi non constet Decretum prædictum fuisse publicatum in Parochiis intelligibili idiomate, seu numquam receptum, & in usu positum, vel ipsius memoria perierit; Matrimonia coram non Parochis contracta valida sint, apparet ex Resolutione emanata in *indiarum Orientalium Matrimoniis* 30. Martii 1669., & confert etiam Rescriptum prius editum in *Causa Polonia* 13. Novembris 1638.

55 Quoniam verò de Resolutionibus, atque Rescriptis hujus S. Congregationis jam pluries incidit sermo, ne ista lateant EE. VV., quotquot ad propositam quæstionem pertinentia summo labore exquisita licuit invenire, ad literam, uti ea legere est in libris Decretorum. Eminentiarum V.V. oculis subiiciuntur; At quia ex illis nondum satis Pastorum sollicitudini, qui in Belgio, finitimisque Provinciis Animarum curæ invigilant, satis consultum videtur, præstat repetere, quod jam pridem Guillelmus Estius (cujus tamen doctrina num in reliquis mereatur approbari, S. Sedis Judicio relinquatur) firmiorem super hac re definitionem exoptans veritus non est pronunciare in 4. dist. 24. §. *In fin.* Huius malo, quod ex Hæreticorum inobedientia nascitur, poterit Ecclesia maturiori consilio, quod aliquando futurum speramus, occurrere; Idque
 „ vel

„vel explicando Decreti sui sensum, vel novum
„Decretum statuendo.“

Et ita &c. Sub censura &c.

C. A. Archiep. Philippen. S. C. C.
Secret.

E.

RESOLUTIONES

SACRÆ CONGREGATIONIS,

Quæ conferre videntur ad Decisionem
Causæ

Ipren. Visitationis Sacr. Liminum.

ANTUERPIEN. Licet per Decretum Sacri
Concilii Tridentini Sess. 24. cap. 1. cavea-
tur, quod Matrimonium aliter, quàm præ-
sente Parocho, vel alio Sacerdote de ipsius Parochi,
seu Ordinarii licentia, & duobus, vel tribus Testi-
bus contractum sit irritum, & nullum, impositâ
etiam pœnâ iis, qui hujusmodi contractui inter-
fuerint, quodque per Bullam fel. rec. Pii IV. ordi-
natum sit, omnia Decreta Concilii ad reformatio-
nem, ac jus positivum spectantia à Kalendis Maii
tunc proximè præteriti omnes obligare cæpisse, ne-
que post eam diem excusationem cujusque admit-
tendam; tamen, dum ex facto proponeretur, Mar-
tinum de Rivera natione Hispanum, dum in Civi-
tate Condonen. Regni Angliæ negotiandi causâ
uno, aut altero mense solùm egisset, tertia mensis
Augusti anno 1572. in præsentia cujusdam Nota-
rii publici, & cujusdam Alphonsi Basurtii in quo-
dam

dam Cænaculo cum quadam Hestere de Sabitoris etiam Catholica, & quæ à duobus tantùm mensibus citra ex Civitate Antuerpiensi in Angliam venerat, protulisse, & scripsisse, vel subsignasse verba sequentia -- *Ego Martinus de Rivera accipio Hesterem de Sabitoris pro mea sponsa, & uxore ex hoc die in antea pro tota vita mea, eoque sine ei do meam veram fidem; & dictam Hesterem similia reciproca verba ad prædictum Martinum directa protulisse, scripsisse, vel subsignasse, hoc addito, quod inter ipsos Contrahentes id actum fuisset, ut, data opportunitate, in Hispaniam, aut in inferiores Regiones Catholicæ Majestati subjectas trajicerentur, ibique solemniter in Sanctæ Matris Ecclesiæ facie Matrimonium contraherent.*

Dubitatum est, an ne prædictum Decretum Concilii Tridentini ad prædictos Contrahentes, non obstante, quod paulò ante in Regnum Angliæ heretica pravitate infectum, ubi Parochorum non est copia, divertissent, porrigi, & extendi debeat, eosque ad sic contrahendum inhabiles reddiderit.

Sacra Congregatio censuit, non extendi, si in illa Ecclesia, in cujus Parochia tunc habitabant Contrahentes, nondum eo tempore, quo sic contraxerunt, erat, ut palam dicitur, publicatum Decretum Concilii sess. 24. de Ref. Matrim. cap. 1. --, ut in lib. 1. Decr. pag. 74.

POLONIÆ, discussio Dubio, -- An, quando mulier Catholica cum Hæretico, vel è contra Matrimonium, præsentem Ministro Hæretico, contrahat in loco, in quo dubitatur, an Sacrum Concilium Tridentinum fuerit publicatum, debeat coram Parocho Catholico iterum contrahere, -- Sacra Congregatio sub
diem

diem 13. Novembris 1638. ita respondit -- *Si non constet de publicatione Sacri Concilii Tridentini in Parochia Contrahentium, non esse invalida Matrimonia coram Ministro haretico contracta: Si verò constet de publicatione Sacri Concilii in Parochia saltem ex illius observantia per aliquod tempus, tamquam Decreti Sacri Concilii, ad validitatem Matrimonii requiri, ut coram Parocho Catholico iterum contrahant, -- ut in lib. 16. Decr. pag. 117.*

INDIARUM ORIENTALIUM MATRIMONII. In Scripturis, & informationibus à Sacra Congregatione S. Officii ad hanc Sacram Congregationem præ infrascriptorum Dubiorum resolutione remissis continetur, quod in Serra de Malavari Indiarum Orientalium ab exordio Schismatis aliqui Catholici conjungebantur in Matrimonium à Parochis invalidè ordinatis ab Archidiacono intruso: alii à Presbyteris Catholicis in Parochos institutis ab eodem Archidiacono: alii à Presbyteris factis Schismaticis, & in Parochos à populo electis: alii absque interventu ullius Parochi ob timorem Regum Paganorum, & in aliquibus Matrimoniis dictus Archidiaconus dispensavit super impedimentis dirimentibus. Istis positis, quæritur. --

I. *An Matrimonia in prædictis casibus contracta sint valida.*

II. *An in Serra Matrimonia clandestina sint invalida.*

III. *An, supposita hujusmodi Matrimoniorum invaliditate & impossibilitate Conjuges separandi, vel eos denuò publicè contrahere faciendi, potuerit Episcopus concedere, & publicare se concessisse Parochis*

eos denuo privatim in Ecclesia coram duobus, aut tribus Testibus absque alia publicatione conjungendi.

Die 30. Martii 1669. Sacra Congregatio respondit -- Ad I. si Decretum ejusdem Concilii cap. 1. sess. 24. de ref. Matr. in iis Regionibus non fuit publicatum in Parochiis intelligibili idiomate, seu nunquam receptum, & in usu positum, vel ipsius memoria prorsus perierit, valida esse infra scripta Matrimonia, nempe contracta coram Parochis ordinatis, seu institutis ab Archidiacono intruso. Secundo contracta coram Sacerdotibus Catholicis, & institutis Parochis ab eodem intruso. Tertio contracta coram aliis Sacerdotibus factis Schismaticis. Quarto contracta coram Parochis à Populo electis. Quinto tandem contracta absque ullius Parochi presentia. Si verò Decretum illud Sacri Concilii fuit prefato modo in Parochiis publicatum, & receptum, adsitque memoria, quod de tempore ante Schisma erant in usu, & coram legitimo Parocho, vel Missionario Apostolico, & Testibus juxta formam Concilii contrahebantur Matrimonia, in hoc casu esse distinguendum, vel Parochi legitimi, aut Missionarii aderant in ea Regione, & accessus ad eos erat tutus, & facilis, vel non aderant, nec, si aderant, accessus ad eos erat tutus facilis, si primum, omnia prefata Matrimonia, cum potuerint fieri coram Parocho legitimo, vel Missionario, & non fuerunt sic facta, esse invalida, & revalidanda: si secundum, juxta alias decisum ab eadem S. Congregatione, stante impossibilitate habendi legitimum Parochum, vel Missionarium, esse valida, si coram Testibus saltem facta sunt. Contracta autem cum impedimentis dirimentibus dispensatis ab In-

truso

truso esse invalida, nec posse dissimulari, & propterea, obtenta dispensatione à Sanctissimo, vel ab alio facultatem à Sanctissimo habente, esse revalidanda. Ad II. ut supra, si nimirum præcitatum Decretum Sacri Concilii fuit in Parochiis intelligibili lingua publicatum, clandestina esse invalida, si non ita publicatum, esse valida. Præsumendum autem esse, quod fuerit hoc modo publicatum, si de tempore, vel presenti, vel præterito extet memoria, quod Matrimonia contrahi solebant coram Parocho, aut Missionario, & Testibus tanquam ex præscripto ejusdem Sacri Concilii. Ad III. modum illum revalidandi secretò coram Parocho, aut Missionario, & Testibus sine nova publicatione esse legitimum, & prudentem, ideoque in similibus casibus clandestinorum usum tenendum, - ut in lib. 26. Decret. pag. 198. & 199.

RUREMUNDEN MATRIMONII. Catholicus cum Hæretica, quæ hæresim abjurare promiserat, Matrimonium coram Magistratu sæculari in loco, ubi Concilium Tridentinum est receptum, & Parochus commodè haberi, & adiri poterat, contraxit, & postea consummavit; verum quia mulier non solùm ad hæresim abjurandam adduci non potuit, sed etiam alteri viro nupsit. Orator ad Partes viventes sub obedientia S. Sedis se recepit, & cum alia muliere contrahere desiderat, sed quoniam Ordinarius recusat permittere absque S. Congregationis declaratione; Orator supplicat decerni

An prædictum Matrimonium contractum ab ipso cum dicta Hæretica modo, ut præfertur, fuerit nullum.

S. C.

S. C. die 2. Maji 1676., rescripsit, *secundum ea, quæ proponuntur, dictum Matrimonium fuisse nullum, ut in lib. 29. Decr. pag. 241.*

GEDANEN MATRIMONII. A Sanctissimo D. Nostro remissus fuit pro voto supplex libellus sequentis tenoris - Beatissime Pater - Officialis Gedanen defert hunc casum de consensu Partium prout de jure decidendum. Fuit contractum Matrimonium inter Eliam Constantium Schodier Catholicum, & Elisabetham Mulierem hæreticam, non tamen coram Parocho Catholico, licet ibi fuerit publicatum Sacrum Concilium Tridentinum, supplicat itaque committi declarationem Sacræ Congregationi Concilii Tridentini, ut Partes possint sibi consulere.

An Matrimonium hujusmodi fuerit nullum.

Sac. Congregatio die 8. Maji 1677. distulit resolutionem, quousque distinctius informetur, ut in *lib. 29. Decr. pag. 415. terg.*

GEDANEN. MATRIMONII. Proposito per libellum à Sanctissimo remissum Dubio inscripto 8. Maji proximè præteriti, dilata fuit Resolutio, ut Proponens magis distinctè informaret. Nunc igitur addit, quod in loco Matrimonii Concilium fuit publicatum, ibidemque adest Parochus Catholicus: iterum igitur instat decerni.

An Matrimonium inter Catholicum, & Hæreticam contractum, non tamen coram eorum Parocho Catholico, fuerit nullum.

Sacra Congregatio die 4. Septembris 1677. respondit - *Affirmativè Matrimonium fuisse nullum, ut in lib. 29. Decr. pag. 501.*

HOLLANDIÆ MATRIMONIORUM. Quidam ex Missionariis significavit D. Internuntio Belgii, complurium Catholicorum conscientias scrupulis agitari circa validitatem Matrimoniorum, quæ inter Catholicos, & Hæreticos coram Magistratu hæretico contracta sunt. Censebant prius Missionarii, Matrimonia hujusmodi nulla esse, tum quia Sac. Concilium in dictis Provinciis publicatum, ac receptum fuit, tum quia hæc Sac. Congregatio anno 1603. à D. Nuntio Apostolico consulta respondit, Ipsorum etiam Hæreticorum Matrimonia absque forma Concilii quamvis coram Ministro hæretico, vel Magistratu loci contracta nulla, atque irrita esse: consueverant itaque Missionarii Catholicos de nullitate monere, eorumque conscientias urgere ad validandum Matrimonium ritu Catholico, cum separari non possent.

Ab hac autem praxi modò cessatur, quia Vicarius Apostolicus prohibuit per hæc verba - Prohibemus etiam sub pœna suspensionis ab Officio Missionis omnibus Missionariis, ne quis Personas, quarum altera est A catholica, nobis inconsultis, & sine nostro speciali consensu præsumat conjungere.

Imo in aliquot casibus pro licentia requisitus, respondit, ut Puella cum A catholico Matrimonium initura ritu Catholico jungatur, non expedit tum ob Sacramenti Sanctimoniam, quæ violatur, dum A catholico administratur; Tum ut Catholica conjux aliqua pœna afficiatur, quod non in Domino nupserit; Poterit tamen cum A catholico conjugaliter vivere, quia conjunctio coram Magistratu facta est civile Matrimonium, quod

quod

quod liberat à fornicatione, quamvis non sit Sacramentum, quod usum conjugis cælesti gratia perfundit: porrò Puella illa à Sacramento Eucharistiæ suspendenda est, junctâ tamen pœnitentiâ, ut sapius veniat ad Sacramentum, pœnitentiis, sanctis adhortationibus, & piis operibus in Dei servitio confirmanda.

Vicarius autem à D. Internuntio requisitus opinionis suæ fundamenta assignat, quod Hollandi ab hominibus non reputantur spurii, sed illorum Cætus, Reipublicæ, & Civitates, ac si alter conjugum Fidem Catholicam amplectatur, adhuc Matrimonium constat non obstare publicationem Conc., quia dici potest publicatum in illis provinciis, non tamen in illa Republica, quæ hodie non est eadem, quæ tunc temporis erat, neque quoad gubernium, neque quoad Habitatores, neque quoad Religionem, ideoque non obstare decretum S. Congregationis, quia si congruebat illi tempori, quo nondum desperata erat Reversio ad Hispanos, non congruit huic tempori, quo Hollandi non sunt amplius subditi, & Respublica immutata est.

His stantibus, D. Internuntius à Missionario requisitus per Secretariam Status supplicat ab hac S. Congregatione declarari.

An in Provinciis Belgii confœderatis valeant Matrimonia Catholicorum cum Heterodoxis contracta coram Magistratu Heretico non obstante Decreto Concilii de solemnitatibus Matrimonii in illis Provinciis publicato, & recepto.

S. C. die 23. Augusti 1681. rescripsit - *ad mentem cum Sanctissimo, scilicet, si esset respondendum*

dum Dubio, esset respondendum negativè, ut in lib. 31. Decr. pag. 459.

BOSCODUCEN. MATRIMONIORUM. Vicarius Apostolicus enarrat fuisse ab Hæreticis editam legem, qua cavetur, nulla esse Matrimonia, quæ coram Magistratu, aut Ministro Hæretico celebrata non fuerint, unde dubitat, an in casu, quo quis ex Conjugibus, qui Matrimonium juxta legem præfatam iniverunt, convertantur ad Fidem, teneatur renovare consensum coram proprio Parocho, maxime cum pluries necesse sit conversionem occultare, & quia qui prætenderet nullitatem primi contractus, gravi pœnâ afficeretur, tamquam violator d. legis, neque hæreticus conjux permetteret novum consensum præstari, supplicat Sanctissimo Domino Nostro, quatenus declarare dignetur, licere conversis continuare in Matrimonio contracto coram Ministro hæretico etiam sine novo consensu, quoties iste commodè præstari non possit.

Cum autem Sacra Congregatio S. Officii hujusmodi Dubiorum decisionem ad hanc Sacram Congregationem remiserit, Eminentissimi PP. respondere non gravabuntur.

I. *An; si quis, dum erat hereticus, Matrimonium contraxit coram Magistratu, vel Ministro heretico, & postea convertatur ad Fidem Catholicam, requiratur ad validitatem hujusmodi Matrimonii novus consensus utriusque Conjugis, vel conversi tantum?*

II. *An, quatenus hujusmodi novus consensus præstari commodè nequeat, nihilominus indulgendum sit, ut in hujusmodi Matrimonio possit conversus licitè perseverare.*

Sacra

Sacra Congregatio die 13. Febr. 1683. rescripsit - *Ad mentem. Mens est, quod servetur id, quod fuit observatum in simili casu à Sacra Congregatione Concilii in una Hollandia Matrimoniorum 23. Augusti 1681., -- ut in lib. 33. Decr. pag. 52.*

DUBIUM VALIDITATIS MATRIMONIORUM INTER CATHOLICOS, ET HÆRETICOS. In Diœcesi Antverpiensi pro majori parte sita sub Domino Hollandiæ inita Matrimonia coram Magistratibus Secularibus revocantur in dubium, tanquam non servatâ formâ Concilii Tridentini, licet ibidem publicata sub Imperio tamen Hispaniæ ad tollenda clandestina, quæ fieri consueverant. Modo sub dominio A Catholicorum, nullis existentibus solemnibus, contrahuntur coram Schabinis, & Reformatis, quæ valida tuetur Episcopus Canturiensis nuper in Hollandia Vicarius Apostolicus, ea ductus ratione, quia forma præscripta sit tantum in Locis Catholicis, hujusmodi sit praxis apud Germanos, & Pœnitentiaros Romæ similia Matrimonia non reprobantes, cum autem in hac Diœcesi pro invalidis constanti consuetudine habeantur, instat moder-nus Episcopus pro declaratione.

An hujusmodi Matrimonia, non servatâ formâ Concilii, sint valida.

Sacra Congregatio die 14. Januarii 1690. respondit - *Ad Dominum Secretarium juxta mentem cum Agente Episcopi Antverpiensis, -- quæ tamen non fuit explicata - ut in lib. 40. Decr. pag. 47.*

RUREMUNDEN. MATRIMONIORUM.
Relato

Relato die prima Martii præteriti statu Ecclesiæ Ruremundensis, Episcopus inter cetera exposuit.

In quibusdam Partibus hujus Diœcesis Hæreticis subjectis, iidem obligant omnes nubere coram Magistratibus sub pœna nullitatis, & prohibitum est sub gravi pœna, ne renovent suos consensus coram Sacerdote, imo plurimi utriusque sexus vadunt habitatum sub Hæreticis, & postquam ibi sunt conjuncti, revertuntur ad antiquam residentiam, nec volunt (præsertim si mariti sunt hæretici) renovare consensus coram Parocho, quapropter ad tollendas angustias Confessariis, quando pars Catholica venit ad Confessionem, supplicat responderi - *An similes possent sic relinqui, & tamen à suis absolvi peccatis.*

Hujusmodi Dubio proposito, Sacra Congregatio cognitionem remisit ad Sacram Congregationem S. Officii, quæ & ipsa satius duxit idem Dubium de novo remittere ad hanc Sacram Congregationem Concilii sub die 4. Junii proxime præteriti, quare dignentur EE. VV. benigniter respondere.

S. C. Conc. die 19. Julii 1692. hujusmodi causæ cognitionem remisit ad Sacram Congregationem S. Officii, -- *ut in lib. 42. Dec. pag. 428. terg.* Factis autem diligentibus, nihil in Regestis S. Inquisitionis potuit reperiri, quod oculis EE. VV. subjiceretur.

GANDAVEN. V. SS. LIM. Exponente inter cetera Ep. - Licet pauci Subditi Diœcesis sint Hæretici, multi tamen à triennio, & ultra tempore præsidii hyemalis copiarum Principum Confœderatorum confluunt, quorum plurimis adhærent

filia Diœcesanæ sub specie prætensi Matrimonii contracti coram Ministris A catholicis. Consulto Theologo Lovaniensem, qui resolvit, huiusmodi Matrimonia non posse sustineri, nec licita esse, sed cum his belli temporibus impossibile sit abusus hosce repellere, maximè quia Consilium Flandriæ causas omnes etiam Ecclesiasticas ad se trahit, hinc supplicat edoceri, *An, & quomodo in hos abusus se gerere debeat*, Sacra Congregatio die 3. Martii 1696. respondit - *Ad III. Matrimonia esse nulla*, -- ut in *lib. 46. pag. 138. & seqq.*

VENETIARUM. R. P. Patriarcha Venetus supplicat pro decisione casus infra scripti -- Titius Italus, & Catholicus, contractis Amstelodami Sponsalibus cum Berta pariter Catholica, temerè ductus ad Ecclesiam Hæreticorum Matrimonio se junxit cum eadem Berta coram Ministro A catholico, & testibus, illudque successivè consummavit. Non multò post mercaturæ causâ in Hispaniam profectus, & illinc Amstelodamum reversus invenit Bertam alteri se in Matrimonium copulasse. Licet autem plene edoctus fuisset, in ea regione in hisce casibus optionem dari marito, vel repetendi, vel deserendi uxorem, statuit tamen eam deserere. Quare, Bertâ derelictâ, navigans in Græciam aliam Puellam in uxorem duxit, ex qua filios suscepit. Modò Titius factus dubiæ fidei circa validitatem primi, vel secundi Matrimonii supplex exposcit Sapientissimum EE. VV. oraculum super infra scriptis nempe.

I. *An primum Matrimonium contractum cum Berta coram Ministro A catholico fuerit validum necne.*

II. *An*

II. *An secundum Matrimonium cum Puella Graeca sustineatur?*

Sacra Congregatio die 1. Decembris 1696. respondit, -- *Primum Matrimonium esse nullum; Secundum esse validum, nisi aliud obstiterit, -- ut in lib. 46. Decr. pag. 481.*

HOLLANDIÆ MATRIMONII. Decem ab hinc annis Vir quidam Boisalair nuncupatus origine Gallus, dum stipendia merebatur apud Bataavorum turmas in Provinciis Hollandiæ, Matrimonium contraxit cum quadam Puella cognomento Sckoltis, nata ex Patre Luterano, & Matre Catholica, quæ moram trahebat in Pago de Rysvich prope Haggam. Matrimonium id præcesserunt proclamata solemnities juxta morem earum Regionum in Æde A Catholicorum Reformatorum cum interstitio septem hebdomadarum, quibus elapsis, præfati Sponsi conjuncti fuerunt à ministro hæretico. In statu conjugali vixerunt iidem Sponsi quinque, & amplius annis, procreando etiam prolem jam defunctam, donec dictus Boisalair captivus in bello factus, in Gallias ductus fuit, ubi sub Regis stipendiis merere perrexit. Hoc interim plures literas amore, & æstimatione refertas suæ Conjugi dedit, sed abhinc circiter biennio, cum reperiretur in Stativis Civitatis Yprarum in Belgio, captus amore cujusdam Puellæ ex Custode Carcerum natæ, cum ea aliud iniiit Conjugium, & prolem suscepit, deferendo suprascriptam primam Conjugem, quæ ad animum id revocans sese contulit Ypras, querelas suas deferendo apud Episcopum D. Civitatis, & Magistratum loci pro repetitione sui Viri. Episcopus antedictus dicitur in eo sensu esse quod

primum Matrimonium sit nullum ex defectu præ-
 sentia Sacerdotis Catholici: Hinc exoptans Pa-
 stor Hagæ edoceri, an in casu, quo primum Ma-
 trimonium declaretur nullum ab Episcopo Ypren.,
 possit Mulier iterum cum alio nubere, exhibuit
 Abbati Passioneo thema facti supra recensiti, ab
 eoque transmissi ad Secretariam Status Sanctissimi
 Domini Nostri, à qua ad Supremum Tribunal
 S. Officii, & ab eo tandem ad hanc S. C. pro reso-
 lutione remissum fuit. Pleraque excitat motiva
 idem Pastor super primo Matrimonio præmissio.
 Quod nimirum fuerit illud solemnizatum præter
 morem, cum lapsu scilicet septem hebdomadarum
 ad proclamata facienda, cum dumtaxat quinde-
 cim dies intercedere soleant; quod Conjuges uti
 subjecti illis statibus Generalibus contraxerint co-
 ram persona publica, & in publico loco; Quod
 vixerint pluribus annis uti Conjuges, suscepta
 prole: Quod, ubi unus contrahentium est Ca-
 tholicus, alter verò hæreticus, regulariter con-
 junctio non fiat coram Parocho Catholico, sed
 solummodo coram Magistratu, sive alio Ministro,
 hocque non obstante habeatur inibi contractus
 validus, juxta assertam decisionem olim factam à
 S. C. Inquisitionis tempore Castoriensis; Quod
 aliter peccaretur adversus Patrias leges dictantes
 primum Matrimonium esse validum; quod tan-
 dem ejusmodi Matrimonium ita sequutum, etiam
 improbatum, nunquam tamen controversum,
 seu rejectum extitit à Pastore Catholico. Præfatus
 Abbas Passioneus propendere videtur insubstenti-
 a opinionis Episcopi Ypren. quam nonnisi cum
 alteratione Patriarum legum locum sibi vindicare
 posse

posse asseverat. Quibus sanè perpensis, quæritur ab
EE. VV. declarari.

*An primum Matrimonium contractum inter præ-
fatum Virum Boisclair & Puellam Scholtis sit validum
in casu &c.*

Die 15. Novembris 1710. Sacra Congregatio
distulit propositionem, & Causa non apparet am-
plius proposita.

COLONIEN. Maria Anna de Horst Patria Ju-
liacensis, & de Diœcesi Coloniensi, viginti circiter
ab hinc annis cum esset in ætate annorum quatuor-
decim, Matrimonium contraxit Parentibus invitis,
cum Boleslao Schuerin Hæretico Pomerano Neo-
magi in Hollandia coram Ministro Hæretico, licet
Parochus Catholicus adiri, & commodè haberi po-
tuisset in eodem loco. Ex hoc Matrimonio duo Fi-
lii nati sunt, cumque Boleslaus, post quinquen-
nium Mariam Annam deseruisset, & abiens in lon-
ginquas Sveciæ Regiones hæreticam duxerit Uxo-
rem, infelix Marianna, quæ miseram duxit vitam
per spacium plurium annorum, cum occasionem
invenerit Matrimonium contrahendi cum Edmun-
do Gevershagen Catholico, supplices preces por-
rexit huic Sacræ Congregationi pro declaratione
nullitatis Matrimonii à se contracti cum Boleslao,
& pro libera facultate Matrimonium contrahendi
cum Edmundo.

Data fuerunt literæ pro informatione ad Ordini-
narium, qui respondit, primò subsistere in facto ea,
quæ fuerunt exposita; secundò, Matrimonium
fuisse contractum coram Ministro Hæretico Ca-
strensi, non tamen proprio illius Legionis, sub qua
Boleslaus militabat; terriò, potuisse contrahi Ma-

trimonium coram Missionario Catholico, & Testi-
 bus juxtà Concilii Tridentini Decretum; quartò,
 Concilium Tridentinum, & Decretum de Matrimo-
 nio contrahendo coram Parocho, & Testibus
 fuisse in loco publicatum, nec ullam quoad hunc
 punctum moveri posse controverfiam; quintò se
 juxta repetitas hujus Sacræ Congregationis Decla-
 rationes inclinare pro nullitate Matrimonii, sed se
 deinde dubitare, ex quo Eminentissimus Dominus
 meus Card. Petra in suis doctissimis Commentariis
 ad Constitutiones Apostolicas tom. 4. scripsit non
 expedire, ut procedatur ad declarationem nullitatis
 horum Matrimoniorum, cum ex consimilibus de-
 clarationibus multa mala sequantur, & Catholici
 degentes in Regionibus Hæreticorum periculis
 persecutionum exponantur, sextò, se hæc mala
 prævidere in casu, de quo nunc agitur, cum in re-
 cessu, quem vocant, Religionis factò de anno
 1672. inter Marchionem Brandenburgicum, &
 Ducem Neoburgicum intuitu terrarum ex succes-
 sione Juliacensi inter se divisarum, conventum fue-
 rit, quod in contrahendis mixtis Matrimoniis, hoc
 est v. g. Catholicæ cum Hæretico, assistere semper
 debeat Parochus, seu Minister Sponsi, & quod pro-
 les mascula educetur in Religione Patris, & Proles
 Fœmina in Religione Matris; septimò, quod, licet
 hæc prodierint ab incompetenti auctoritate, nihi-
 lominus in praxi recepta sunt, ita ut mala, infortu-
 nia, persecutiones Catholicorum, & alia hujus ge-
 neris imminere probabilissimè credenda sint, si ad
 aures Principum A catholicorum deveniat, pro nul-
 lis haberi Matrimonia contracta coram Ministro
 Hæretico à Fœmina Catholica cum Viro Etherso-
 doxo;

doxo; octavo, superesse modum, quo res componi posset, si videlicet, prætermisso defectu assistentiæ Parochi Catholici, procederetur ad publicationem nullitatis Matrimonii utpotè contracti coram Ministro, qui non erat proprius Sponsi Minister, erat enim Minister alterius Legionis, sub qua Boleslaus non militabat, uti supradictum est, cum A Catholicis, etsi reputent valida Matrimonia contracta coram alieno Ministro, severè nihilominus puniant Ministrum assistentem Matrimoniis, quæ à suis subditis contracta non sint, & idcirco credi possit mitius esse laturos, si nullum declararetur id, quod ipsi perperam gestum agnoscunt; ultimò demum permissum fuisse Boleslao remanere in secundo Matrimonio contracto cum Hæretica, non quia existimatum fuerit, primum Matrimonium contractum cum Maria Anna fuisse invalidum, sed quia ponderatum fuit ab Hæreticis, uti sibi Ordinarius Coloniensis asserit, ex actis constare, quod secundum Matrimonium contractum fuerat cum Fœmina nobili præcedentis Matrimonii ignara.

Hæc sunt, quæ continentur in luculenta dicti Ordinarii Relatione; nunc autem transeundo ad exponendam praxim, & consuetudinem hujus Sacrae Congregationis, nec non asserta Doctorum, præmissaque regula generali desumpta ex litera Concilii *sess. 24. cap. 1. de reformat. Matrim.*, quod ipsa videlicet Sancta Synodus noluit nullitatem Matrimonii ex defectu præsentia Parochi, & Testium sibi vindicare locum in parochiis, in quibus Decretum publicatum non fuerit, redactaque quæstione ad eos locos, in quibus Tridentinum Decretum fuit publicatum, nonnulli in ea sunt

opinione, quod Hæretici degentes in locis prædictis non sint prædictæ legi subjecti, itaut matrimonia ibi ab eis contracta coram ministro Acatolico, & sic sine vero Parocho, & Testibus pro validis sint habenda, ut latè ostendere conatur *Theophilus Raynandus in Heteroclitic. spiritualibus tom. 16. pag. mihi 176. a. num. 7. usque ad num. 14.* Alii in ea sunt opinione, quod matrimonia hæc Hæreticorum valida sint in illis locis, in quibus utpotè tunc Principi Catholico subjectis, licet olim fuerit publicatum Tridentini Decretum; hodie nihilominus subsunt Principibus Hæreticis, quam assertionem ampliant etiam ad casum, in quo non deest copia Parochi Catholici, & etiam ad casum, in quo alter ex contrahentibus Catholicus esset, uti latè ostendere conatur *Vanespen. Juris Ecclesiastici tom. 1. part. 2. tit. 12. de Sponsal. à num. 31. usque ad finem;* Et alii demum volunt matrimonia hæc Hæreticorum nulla esse, sive inter Hæreticos contracta fuerint, sive inter Hæreticum, & Catholicam, dummodò tamen copia haberi potuerit Parochi, aut Sacerdotis Catholici, qui matrimonio interesset, quam sententiam latissime tuetur *la Ceoix lib. 6. part. 3. de Matrimonio num. 772., & in pluribus sequent. & eidem latè adhærent etiam cæteri plena manu cumulati per Anaclet. ad tit. Decret. de Clandestina desponsatione §. 3. à numero 132., sequent., P. Schmalzgrueber. ad eundem tit. Decret. §. 2. à num. 115., & in pluribus sequent., ubi enim Parochi Catholici non sunt, vel est moraliter impossibile eos reperire, validum etiam est matrimonium sine eorum præsentia contractum juxta responsum Ven; Dei Servi Card. Bellarmini, cujus meminit.*

Rot.

Rot. decis. 308. num. 25. coram Dunoxet Seniore, & quod per extensum refertur apud Gobat. in Theologia radicali tract. centesimo decimo sexto cap. 4. de Matrim. Clandestino pag. mihi 528.

Deveniendò ad hujus Sacræ Congregationis Resolutiones; Fuit aliàs ab ea resolutum, Hæreticos teneri pro validitate matrimonii ad servandam formam præscriptam à Concilio Tridentino, si ejus Decretum fuerit in loco publicatum. Item hæc eadem Sacra Congregatio aliàs resolvit Matrimonia hæc esse valida, quamvis contracta sine Parocho, si in loco nec Episcopus, nec Parochus adsit, dummodo tamen duo, aut tres Testes fuerint adhibiti, & sic servata fuerit, quantum potuit, forma Concilii, & omnes hæc resolutiones impressæ reperiuntur apud *Pignatell. tom. 5. consult. 79. num. 26.*, & sequen. apud *Anaclet. ad tit. Decret. de Clandestino. Desponsatione sub num. 132.*, & sub. num. 141., & apud *Eminentissimum Dominum Cardinalem Petra ad Constitutiones Apostolicas tom. 4. pag. 78.* & pluribus sequen., & concordant aliæ Resolutiones recentiores hujus ejusdem Sacræ Congregationis in *Colonien. 16. Decembris 1719. lib. 96. Decret. pag. 609. à tergo*, & in *Moguntina 31. Maii 1721. lib. 71. Decr. pag. 184. tergo.*

At quia hæc eadem Sacra Congregatio bis, hoc est in *Causa Hollandiæ Matrimoniorum 23. Augusti 1681.*, & in *Boscoducen. Matrimonii 13. Februarii.* super hoc eodem Dubio rescripsit Secretario cum Sanctissimo ad mentem, & prædictus Eminentissimus Dominus meus Cardinalis Petra, qui pluribus annis laudabiliter, & laboriosè functus est officio Secretarii, mentem explicavit, quæ fuit, ut si Du-

bio respondendum esset, non aliter responderi posset, quàm pro nullitate Matrimonii, sed animadvertendum, id non expedire, ne Catholici periculis exponantur, ex hoc natum est Dubium Ordinario Coloniensi juxtà ea, quæ in superioribus dicta sunt; In quo proinde rerum themate onus erit EE. VV. decernere.

Quid in proposito casu statuendum sit, aut Ordinario Coloniensi respondendum.

Sacra Congregatio die 17. Januarii 1728. distulit Propositionem: repropoſita autem Causâ sub diem 21. Februarii rescripsit - *ad Mentem*, quæ in literis Coloniensi Officiali datis fuit hunc in modum explicata, quod Matrimonium, ut supra, à præfata Maria Anna contractum ex deductis sit nullum, ac proinde eidem Annæ Mariæ transitus ad alia vota permittatur -- ut in *lib. 78. Decret. pag. 73. & in lib. literarum. 27.*

F.

Validitatis Matrimoniorum Hollandiæ.

AD primum Dubium, circa quod de mandato EE. VV. mentem meam aperire debeo, respondendum censerem Affirmativè, loquendo saltem de valore istorum Matrimoniorum in ratione contractus.

Prima ratio, quæ ad sic sentiendum me movet, est, quoniam mihi satis verisimile apparet, Caput primum de Reformatione Matrimonii Sess. 24. Concilii Tridentini ad Hæreticorum Respublicas, Communitatesque non esse extendendum, id quod & rationem Theologicam, & Concilii Historiam,

&

& Decreti Conciliaris verba probare videntur. Atque ut à ratione Theologica incipiam, hæc est ; Quia Theologi quærentes, quando, & quomodò Lex per interpretationem restringi possit, tria solent principia statuere, primum, quod restrictio Legis fieri potest ad vitandam absurditatem in ipsa Lege, cum nullus Legislatores absurda voluisse præsumendus sit : Secundum est, quod verba Legis ad ad terminos rationis ejusdem Legis restringenda sint, quia Ratio est veluti Anima Legis, & voluntas Principis sola ratione, & non gratis ad legem volendam movetur, quamobrem limitata ratione Lex quoque limitanda erit ; Tertium est, quod Lex restringitur ex subjecta materia, cum Legis verba ex subjecta Legis materia intelligenda sint. Quibus principiis post *Suarez lib. 6. de Legib. cap. 5.* consentiunt Theologi, qui de Legibus tractant, quin & ipse *Hugo Grotius de Jure Belli, & Pacis lib. 2. cap. 16. num. 22.* in materia Promissionum, quæ restringendæ sint extra significationem verborum, eadem principia tamquam naturæ lumine, & in jure Gentium latis perspicua amplexus est, quæ ejusdem Grotii Commentatores ad Fædera, Leges, & Pacta extendere solent.

Jam verò hæc omnia suadent, laudatum Tridentini Decretum restringendum esse quoad Hæreticos quoque, qui post ipsum Tridentinum suas peculiare Respublicas, Communitatesque constituturi forent. In primis, quoniam aliàs Concilium absurda voluisset nempe, & infinita quasi adulterina Conjugia, quæ, utcumque materialia dicerentur, sunt tamen, tunc maximè cum sunt innumerabilia, semper absurda, & maximam legitimarum
succes-

successionum, ac Hæreditatum confusionem, dubiaque, & anxietates Conscientiæ de valore Matrimoniorum absque numero, quæ omnia dubio procul absurda sunt, nec ita de facili à cordato Viro, & multò minus à summa Charitate, ac prudentia Patrum Tridentinorum deglutienda erant.

Secundò eorundem Hæreticorum respectu cessat ratio, quæ sola plenè, & efficaciter movit Tridentinum ad prædictum Capitulum decernendum, quæ unicè fuit, ut idem Capitulum legenti constat, damna, & peccata impedire, quæ ex Clandestinis Matrimoniis oriebantur. Et quæcumque alia ratio in medium proferatur, arbitraria erit, quippe quæ ex ipsius Tridentini verbis, vel Historia minimè resultans. Nec enim sapientissimi Concilii mens fuit contrahentes Matrimonia contra laudatam ab Augustino Christianæ Religionis simplicitatem caeremoniis per qualificados Testes onerare, sed unicè inconvenientibus obviam ire, quæ ex Clandestinis conjugis nasci solebant. Istis autem apud Hæreticos sufficientè est cautum per præsentiam Testium, & Magistratus, aut Ministri. Neque dicatur, quod si hoc esset, etiam apud Catholicos Matrimonium absque Parocho in præsentia Magistratum, & Testium valeret Respondetur enim idcirco apud Catholicos Matrimonium absque Parocho non valere, quoniam apud Catholicos usu receptum est Conciliare Decretum, & usus est optimus Legis Interpretes quoad obligationem ejusdem, cum autem apud Hæreticos non sit usu receptum, hinc apud ipsos obligatio ejusdem Decreti nec in usu, nec in ratione fundatur.

Tertiò cessat quoque materia illius Decreti, quæ
circa

circa illa sola Clandestina Matrimonia versabatur, quæ, utpote clam contracta, & occulta, de iisdem, ut ibidem Concilium loquitur, *Ecclesia non iudicat*, Matrimonia autem Hæreticorum hoc in sensu minimè Clandestina sunt, cum palam, & in aperto contrahantur.

Hiscè positis, jam non unicum verificatur principium, quo solo attento Tridentini dispositio ex mente Theologorum, & eorum, qui de Jure naturæ, ac Gentium tractant, quoad Hæreticos limitari deberet, sed omnia tria limitandæ Legis Principia cum verificentur, omnino sequitur quoad ipsos Tridentini Decretum non esse extendendum.

Hoc insuper altera corroborat consideratio. Quemadmodum enim est Juris, generalis regula, quod in generali concessione non veniunt ea, quæ quis non esset in specie verisimiliter concessurus, ita in generali prohibitione, vel præcepto non debent ea venire, quæ Princeps non esset in specie verisimiliter prohibiturus, vel præcepturus, ut arguit supralaudatus *Suarez num. 11.*, ubi prudenter observat generalem illam præsumptionem, quod nemo in generali sermone comprehendat id, quod in specie esset noliturus, in jure fundatam esse, & in ratione naturali, quia, inquit: *Illæ Præsumptio fundatur in defectu voluntatis, quæ præsumitur ex incogitantia talium circumstantiarum*: Atqui si Patribus Tridentini fuisset propositum, an invalida vellent innumera conjugia in futura post ipsos Hæreticorum populatissima, & in Colonias quamplurimas in utriusque Indiis, & Africa diffusa Republicâ, profectò pro ipsorum pruden-

pruden-

prudentiâ, ne deglutirent supradicta absurda, id noluisse, quemadmodum hac ratione, ut mox dicemus, comprehendere Hæreticos sui temporis noluerunt, dicendum itaque est in suo generali decreto futuras Hæreticorum Respublicas, communitatesque illis quoque in locis stabilitas, in quibus antea fortassis publicatum Concilium fuisset, non comprehendisse. Quod si nullas pro istis excipiendis in suo Decreto apposuerunt particulas, id fuit *ex incogitantia* futuræ post ipsos Reipublicæ, Communitatisque Hæreticorum in locis promulgati Concilii quo stante, cum eadem inconvenientia sequuntur in casu non cogitato, à quibus Legislatores adhorrebat, si agitur de persona particulari, limitatur lex in Doctrina Theologorum *per Epikeiam*, si verò de Republica, vel Universitate per *Interpretationem* restringi debet.

Verùm ad ipsam Tridentini Historiam descendamus. Etenim si attentè percurratur Capitulum quartum libri 22. Historiæ Concilii à Cardinali Pallavicino conscriptæ, ex ipso num. XII. habetur noluisse Tridentinum infinitorum quasi Matrimoniorum ambiguum esse valorem, & idcirco Episcopi Almeriensis ponderato Voto ex Decreto verba illi sustulisse *Testimoni digni de fide*, num. autem 25. voluisse, quod in Decreto pars utilis à noxia separaretur, insuperque quod ita extenderetur Decretum, ut maximum inconveniens à P. Lainez consideratum, infinitorum scilicet Adulteriorum perpetratio, & circa legitimas successiones confusio inter illos, *che non riceveffero le Synodali Costituzione*, quales sunt Hæretici, de medio tollerentur. Jam verò si Tridentinum fu-

turas

turas post ipsum Hæreticorum Respublicas, Communitatesque comprehendere voluisset, ambiguum reddidisset infinitorum quasi conjugiorum valorem, in Decreto pars utilis à noxia non fuisset separata, nec gravissimis inconvenientibus à P. Lainez consideratis medela fuisset apposita, dicendum est igitur quod, attenda Tridentini Historia, Decretum controversum Hæreticos, de quibus agimus, non comprehendisse.

Neque inverisimile esse dicatur, voluisse Concilium Hæreticos quasi in rebellionis præmium ab hujusce legis vinculo absolvere: Quoniam non in rebellionis præmium, neque in gratiam ipsorum id voluit; Etenim tam futuræ Hæreticorum Respublicæ, quàm qui tunc erant hæretici, rebelles Ecclesiæ erant, eamdemque spernentes, ac irridentes, & tamen istos appositâ publicationis in Parochiis clausulâ certò apud ipsos non secuturâ voluit excipere, & hoc ne supradicta orientur gravissima incommoda: istis igitur pariter evitandis, & non in præmium hæresis futuras Hæreticorum Communitates, si stemus ejusdem Historiæ, ligare noluit. Quod verum est, licet prædicta mala, & incommoda ex Hæreticorum malitia orientur, quibus nihilominus condescendum esse rationes illæ suadent, tum quia, ut scribebat Sallustius - *Frustra niti, & nihil aliud quàm odium querere dementia est*, - tum quia si ipsis non indulgeatur, nullus alius fructus habetur, quàm quod pejores evadunt, quo in casu suo ingenio cum venia relinquendos esse apertè Canones docent, inter quos cap. *quod dilectio de Consanguinitate*, & cap. *denique dist. 4.* in quo dicitur -

citur -

citur - *Qui à prava consuetudine averti non possunt, aliquando cum venia suo ingenio relinquendi sunt, ne forte peiores existant, si à tali consuetudine prohibeantur.* -

Quod si quis vellet replicare, tum Ecclesiæ Leges circa impedimenta dirimentia ob consanguinitatem, non obstante prava Hæreticorum consuetudine in contrarium, adhuc istos ligare: tum Concilium Tridentinum, quo tunc existentes Hæreticorum Respublicas exciperet, clausulam de publicatione in Parochia apposuisse, quam Hæreticos fore omisso certò credebat: Ex opposito igitur, ubi Hæretici essent in Parochia, in qua Decretum illud publicatum fuisset, mens Concilii erat istos suo Decreto obligare, cum, nemine refragante, oppositorum sit opposita ratio, & disciplina.

Ad primum respondendum est; dato quod assumitur, quod tamen magna cum cautela est admitendum, ne in gravissima incommoda impingamus, quæ hic recensere non est opus, adhuc nostrum casum diversissimum esse. Etenim impedimentum dirimens Consanguinitatis non afficit omnes aliqua in Republica contrahentes, cum non omnes, sed in modico numero sint contrahentes in qualibet Republica, qui inter se consanguinei sint: at in nostro casu Tridentini Decretum omnia Hæreticorum Matrimonia irritaret, quod est id, quod Patres Tridentini, ut ex Concilii Historia perspicuum est, noluerunt.

Ad secundum autem, omisso pro nunc, quod dubia sit, & incerta hæc Tridentini Publicatio in Parochiis Ordinum Fœderatorum, dicimus in nostro

nostro casu oppositorum non oppositam, sed eamdem esse rationem, cum utrobique eadem gravissima oriantur incommoda, sive sit publicatum, sive non sit publicatum Decretum Concilii. Quod si pro locis, ubi fortassis publicatum fuit, & postea à nova Hæreticorum Republica occupatis, nullum remedium appositum à Patribus Tridentinis fuit, id, ut diximus, contigit ex hujus casus *incogitantia*, quem eisdem Patres comprehendere voluisse in suo Decreto non est credendum, cum nullus Legislatores ea absurda voluisse credendus sit, à quibus eundem in sua lege condenda abhorruisse nos docet ejusdem Legis Historia.

Sed hac in re ipsius quoque Tridentini verba sunt expendenda, ex quibus ad solas Catholicas Regiones, non verò ad Hæreticorum Dominia Decretum suum extendere voluisse videtur: Quoniam in eodem fit mentio *de Missarum Solemnibus*, in quibus Publicationes fieri debeant: *de graviter puniendis arbitrio Ordinarii* secus facientibus: quod contrahentes *diligenter confiteantur, & ad Sanctissimum Eucharistia Sacramentum prius accedant*, quæ omnia quidem pro Catholicis Regionibus optimè quadrant, ac præscribuntur, pro hæreticis verò, ut de se clarum est, nullo modo. Tota igitur Tridentini Lege perspecta, quo non factò, ut dicitur in L. 24. digestis de Legibus, *incivile est judicare, vel respondere*, habemus ad Catholicas quidem Respublicas, Communitatesque, non verò ad Hæreticos, sive tunc existentes, sive futuras Concillare Decretum, de quo agimus, fuisse directum.

Secunda ratio, quæ mihi non contemnenda videtur,

H

detur,

detur, est; Quoniam etsi verissimum esse concedam Tridentinum Concilium in toto Belgio, mandante Philippo Secundo, à Gubernatrice Ducissa Parmensi fuisse promulgatum, & fortassis etiam in multis quoque ejusdem Parochiis, tamen quod in majori parte Parochiarum Belgii publicatum fuerit nostrum Decretum, id quod ipsum Tridentinum requirit, ut in respectiva Parochia obligaret, consideranti mihi illorum temporum, illarumque Regionum Historiam persuaderi non potest. Etenim præter ea, quæ scribit Burgundus laudatus, tum in eruditissima Relatione Eminentissimi D. Cardinalis de Alsatia, tum in doctissimis Annotationibus Illustrissimi, & Reverendissimi Domini Secretarii Concilii refert *Hugo Grotius Animalium de rebus Belgicis lib. 1.* non alios acrius in Belgio, quam Ecclesiasticos evulgationi Decretorum Concilii intercessisse, quod adeo verum est, ut in suo Edicto anni 1565., quod MS. veteri lingua, & Caractere Gallico reperitur, in uno ex Codicibus Miscellaneorum nostræ S. Crucis Bibliothecæ debuerit ipsa Belgii Gubernatrix Laicis Præsilibus, & Consiliariis Regis mandare, quod Ecclesiasticis invigilarent, an muneri suo circa Tridentinum satisfacerent. Ipsi verò Provinciarum Præsides apud Jo. Isacium Pontanum Historiæ Gelricæ lib. 14. questi plerique sint, ac palam professi continendis ea severitate subditis haud pares se esse. Quin Gabriel Chappuys in Historia Generali Belli Belgici lib. 1. ad an. 1566. narrat quod urgente Gubernatrice executionem Edicti Regii circa Inquisitionem, & Tridentinum Primaria Nobilitas confœderata, & unita se opposuit,

fuit
mir
quæ
anir
qui
in r
part
ni D
litat
bus
cler
roch
cedo
S
Trio
Pare
nun
fuer
chii
non
dini
clar
tini
Ma
for
te i
De
cili
cast
agi
ster
roc

fuit, plures Civitates fuerunt contumaces, ipsa mirante, nec se tutam arbitrante Gubernatrice, quæ Edicta moderari debuerit, ex quo rebelles animosiores facti Regia impedirent Edicta, ipsis, qui se opponere poterant, quiescentibus. Quo in rerum statu non video, quomodò in majori parte Parochiarum Belgii controversum Tridentini Decretum publicatum fuerit, reluctante nobilitate, potentioribus se opponentibus, Civitatibus per contumaciam resistentibus, ipsisque Ecclesiasticis, quorum munus erat Decretum in Parochiis publicare, acrius ipsi Tridentino intercedentibus.

Stante autem quod major Belgii pars Decretis Tridentini restiterit, & Publicatio in majori parte Parochiarum Hollandiæ, & Fœderatorum Ordinum impedita, vel ab ipsis Ecclesiasticis neglecta fuerit, insuperque ignoretur, quibus in Parochiis tale Decretum publicatum fuerit, jam clarè non constat in respectivis Parochiis dictorum Ordinum de Publicatione dicti Decreti; Atqui, cum clarè non constat de publicatione Decreti Tridentini in aliqua Parochia, standum est pro validitate Matrimoniorum, quæ in eadem Parochia absque forma Concilii contracta fuerint, & hoc ex mente ipsius Sacræ Congregationis Concilii, cujus Decreta laudat Illustrissimus D. Secretarius Concilii num. 54. Standum igitur erit etiam in nostro casu pro Matrimoniorum, de quibus in præsentibus agimus, validitate, cum in eodem minimè constet, ubi Concilium fuerit, vel non fuerit in Parochiis publicatum.

Tertia ratio desumitur ex consuetudine apud

Hæreticos celebrandi sua Matrimonia, non servatâ formâ à Concilio præscriptâ. Consuetudinem autem Legem etiam Ecclesiasticam abrogare Theologis certum est, dummodò hæc tria concurrant nempe quod sit rationalis, quod adsit scientia Papæ cum ejusdem consensu saltem implicito, & quod debito temporis cursu legitimè præscripta fuerit, quæ omnia in nostro casu concurrere facile persuadetur.

Et in primis quod contrarius Hæreticorum usus de non servanda Concilii forma rationalis dici possit, id ostendit, quoniam, ut de se constat non est contrarius jurî naturali, vel Divino, quod, ut sit rationalis, in Canonistarum sententia sufficit; Deinde supposita hæresi Parochos Catholicos, & Tridentini Decreta rejiciente est insuper rationalis dicta Consuetudo, quia per eandem suorum Matrimoniorum validitati, suæ prolis legitimitati consulunt, & Controversiis de successione in hæreditatibus obviam eunt. Et quamvis ipsa hæresis suppositio sit revera irrationalis, non tamen quidquid ex eadem consequitur, tale est. Quoniam, mala voluntate supposita, nihilominus postulat naturalis ratio, quod minus malum eligatur, minus autem malum est abrogare in sua Republica aliquam Legem per actus utcumque à principio malos, quàm velle in eadem non solùm hæresim, verum etiam perpetua adulterina conjugia. Hoc igitur attento rationalis esse potest dicta Hæreticorum consuetudo, quam etsi daremus malam per respectum ad hæresim, ex qua procedit, non tamen mala dici potest sub respectibus vitandi adulterina conjugia, aliisque

aliisque supra relatis inconvenientibus devitandi.
Quod verò circa talem consuetudinem ad sit Pa-
pæ scientia, ostendunt ea, quæ Apostolicæ Sedis
repræsentata fuerunt tum anno 1671. ab Episco-
po Castoriensi, & anno 1711. à Theodoro de
Koch in Belgio Fœderato olim Provicario, à qui-
bus praxis Hollandorum, cæterorumque Ordini-
um Fœderatorum circa Matrimonia celebranda
Tridentini forma non servata in medium produ-
cta fuit. Cui praxi, quod ejusdem Papæ impli-
citus consensus accesserit, plura demonstrant, &
in primis ejusdem consensus Legalis, qui in Cor-
pore Ecclesiastici Juris exprimitur *cap. ult. de Con-
suetudine*: Deinde quoniam dictis annis talis pra-
xis ad notitiam S. Sedis deducta non fuit ab eadem
S. Sede prohibita, neque Missionariis, Vicariis-
que Apostolicis præscriptum fuit, quod haberetur
pro invalida, & nulla, & consequenter tole-
rata fuit, hoc autem ipso ex S. Thomæ doctrina
fuit quoque approbata, qui *prima secunda quest.*
97, art. 3. ad tertium, sic scribit; *ipsa consuetudo*
in tali multitudine prævalens in tantum obtinet
vim Legis, in quantum per eos toleratur, ad quos
pertinet multitudini Legem imponere, ex hoc
enim ipso videntur approbare quod consuetudo in-
troduxit -- Postremò quia cum Papa scit praxim
contra aliquam legem, scit ex lege gravissima ori-
ri incommoda tum Populis Legi refragantibus,
tum Catholicæ Religioni, & Missionariis, nec
ullam ex Legis observatione Catholicæ Fidei inter
illos Populos utilitatem oriri, ut in nostro casu
contingit, tunc si non daret assensum in talis Le-
gis pro dictis Populis abrogationem, impruden-

ter se gereret: cum autem non sit præsumendum Pontificem imprudenter se gerere, hinc præsumendum est in abrogationem talis Legis implicitè consentire, maximè postquam ipse tacet, & tolerat, nec eandem praxim suis Apostolicis Vicariis ut nullam, invalidamque declarat, à quibus absque ullo contemptu, vel irrisione audiretur. Neque contra hunc tacitum Papæ consensum afferri possunt Decreta Sacrarum Congregationum in contrarium, quoniam, præter ea quæ intra de his Decretis dicemus, nullum contra hanc praxim post annum 1671., quo ab Episcopo Castoriensi in S. Sedis notitiam deducta fuit, nullum inquam Decretum factum fuit.

Tandem quod consuetudo, de qua loquimur, legitimo cursu temporis præscripta fuerit, clarum esse videtur, nam legitimus temporis cursus per Theologos, & Canonistas ad consuetudinem contra Legem Ecclesiasticam stabiliendam est quadragenarius, in nostro autem casu dicta consuetudo ab anno 1671. usque in præsens est plusquam quadragenaria, quo temporis intervallo nullum contra eandem Apostolicæ Sedis, vel Sacrarum Congregationum Decretum prodiit, quo dictus quadragenarius legitimus cursus interrumpetur: Dicere autem, quod nec per mille annos possint Hæretici contra Legem Ecclesiasticam præscribere, valde durum esse videtur. Quoniam Hæretici subditi sunt Ecclesiæ, ac Pontifici, & quilibet subditus contra Leges sui Superioris, hoc vel implicitè, vel explicitè consentiente, præscribere valet.

Scio contra hanc consuetudinem ab Auctoribus con-

contrariæ opinionis communiter objici, tum quod cum proveniat ab infecta hæresis radice omni virtute Legis enervandæ destitui: tum quod Pontificum, & Conciliorum Leges. cum sint à Potestate habita non à Populo, sed immediatè à Deo, idcirco non possint per non acceptationem; aut per usum contrarium abrogari.

Verum ad primum dicendum est, quod omnis consuetudo abrogativa Legis ex infecta semper radice provenit, nempe ab actibus illicitis inobservantiæ Legis, quamobrem Rei, & obnoxii quidem delicto semper sunt primi, qui per usum Legi contrarium consuetudinem adversus Legem introducunt, non verò alii, qui, consuetudine introducta, operantur, quo sensu in suo Communitorio Vincentius Lirinensis scribebat - *Absolvuntur Discipuli, condemnantur Magistri* -

Ad secundum autem *Passerini* doctrina repouenda est, qui *tom. 2. de Hominum statibus quest. 187. art. 1. num. 429.* scribit, quod - *Quamvis absolute loquendo Bullæ Pontificum (quod idem est de Conciliorum Decretis) ad hoc ut obligent, non indigent receptione subditorum, cum proveniant ab Auctoritate Suprema à Christo Domino data Papæ, nihilominus admitti debet doctrina communis, quod scilicet per contrarium usum, & scientiâ Papæ percursum temporis abrogari valeant, ut dixit Card. in Proemio Clem. n. 7.*

Omitto illam rationem, quæ in S. Thomæ doctrinâ pluribus locis, & præsertim *prim. 2. quest. 96. art. 6.* in Corpore articuli fundatur, quod videlicet Lex, quæ nullum bonum, nec communem alicujus Populi salutem promovet, quæ nul-

lum malum ab aliqua Republica avertit, quin potius malum in eadem causat, virtutem obligandi non habet, cum tunc tali Legi ea, quæ de essentia sunt Legis, deficient respectu ejusdem Reipublicæ, talis autem, ut rectè rem ponderanti, apud Hæreticos Ordinum Fœderatorum in Belgio esset Lex Tridentini, de qua agimus, quæ quàm noxia ibidem esset non solum Hæreticis, verum etiam Catholicis, Catholicæque Religioni docet *Van Espen. par. 2. Universi Juris Canonici tit. 12. num. 33.* Restat ergo quod Lex ista eosdem obligandi virtutem non habeat. Et quamvis mala ista ex Hæreticorum malitia orientur, adhuc virtutem obligandi minimè haberet, quoniam tunc, etsi per accidens, homines illius Reipublicæ peiores perseveranter faceret, & contra essentiam Legis est homines perseveranter peiores facere, quam obrem tunc cessat à ratione Legis, id quod etiam innuitur in supra laudato Canone *Denique* distinctionis quartæ.

Hac tamen ratione omissa, postrema ratio est, quoniam est certò probabile hujusmodi controversa Matrimonia esse valida. Et quidem intrinsicam probabilitatem rationes hucusque allatæ satis perspicuè ostendunt. Extrinsecam autem probabilitatem demonstrant non solum Authores, quos in suis Adnotationibus laudat Illustrissimus Dominus S. Congregationis Concilii Secretarius, quos *num. 54.* ad quinque & viginti ascendere fatetur: verum etiam quæ scribit supra laudatus *Van Espen. num. 32.* quod scilicet in Gallia, & Germania, ac in Provinciis confœderatis à sexaginta & decem amplius annis hoc communiter fuisse receptum,

atque

atque toto quasi Orbe spectante pro validis hujusmodi Matrimonia reputata fuisse. His accedit Ecclesie Gallicanae praxis, de qua ibidem num. 37. idem Van Espen testatur, sicut & omnium quasi Populorum vox, & consensus qui minimè contemnendus est, cum vox Populi vox Dei communi paremiâ dicatur, qui omnes Hollandiæ Hæreticos pro legitimis habent. Quibus addi fortassis posset ipsa Apostolicae Sedis Auctoritas, qui hujuscemodi Hæreticos abjurantes titulo illegitimitatis à Sacris Ordinibus minimè rejicit, nec eosdem unquam vivente uxore, quam in hæresi habuerunt, ad alia Vota Matrimonialia transire indulgit, nec eosdem, uxore eadem vivente, ad Sacros Ordines promoveri permisit, quæ omnia ostendunt Apostolicam Sedem ad minus ut certò probabilem dictorum Matrimoniorum valorem admittere.

Neque contra probabilitatem istam plura S. Congregationis Concilii Decreta, quibus Matrimonia hujusmodi invalida declarari videntur, afferantur. Quoniam iteratæ istæ S. Congregationis Concilii resolutiones non possunt improbabilem reddere sententiam nostram, quæ generatim, & universaliter de istorum Matrimoniorum valore procedit, quæ de re nihil unquam generaliter, & universaliter Apostolica Sedes decrevit, testibus omni exceptione majoribus, ipsa videlicet S. Congregatione de Propaganda in suo Rescripto 29. Febr. anni 1704., & S. Congregatione S. Officii in suo Rescripto coram San. Mem. Clemente XI. 19. Novembris 1711., quæ Rescripta in folio ab Illustrissimo D. Assessore communicato recensentur.

Omnes itaque resolutiones S. Congregationis Concilii, quæ in medium proferri possunt, vel pro casibus particularibus juxta allegata procedunt, vel supposita Oratorum expositione quod Concilii Decretum ritè fuerit promulgatum, ac usu receptum, nunquam verò generatim factæ fuerunt, in Hypothesi consuetudinis in contrarium, dubiæ promulgationis Decreti, & dubii an Tridentinum Decretum ad Hæreticorum Communitates extendatur. Quin in simili dubio Sacram Congregationem Concilii pro consimilium Matrimoniorum validitate stetisse ex variis ejusdem Congregationis resolutionibus constat, præsertim in *una Polonia* 13. *Novembr. an. 1638.* An autem hisce in casibus licita sint hujusmodi Matrimonia, non est præsentis instituti examinare, in quo tantum de valore tractatur.

Certa itaque probabilitate Matrimonia hujusmodi sunt valida quo stabilito, & concessio iudicandum absolutè esse pro eorundem valore mihi perspicuum esse videtur. Quoniam causa Matrimonialis, saltem ubi agitur de Matrimoni vinculo dirimendo, quod Jure naturali, & Divino indissolubile est, est causa gravissima, & Criminalibus æquiparatur secundum omnes Doctores, & Rotam apud *Farinaccium Decis. Crimin. 94. num. 6. tom. 2.*, neque enim cum alterius præjudicio debemus nos periculo exponere separandi, quos Deus fortassis conjunxit. Ex quo sequitur, quod ad invalidum declarandum Matrimonium probationes debeant esse concludentes, & luce meridiana clariore: Atqui cum pro validitate Matrimonii certa probabilitas adest, probationes, quæ
pro

pro invaliditate afferuntur, concludentes esse non possunt, neque luce meridiana clariores, aliàs omnis opposita probabilitas evanesceret, hinc sequitur, quod pro hujuscemodi Matrimoniorum valore sit respondendum.

Hoc ipsum pluribus roboratur, quæ affert *Cardenas in Crisi Theologica Dissert. 2. cap. 8. art. 3. & sequentibus*, tum quia *Causa Matrimonialis cap. Finali de sententiâ & re judicata est innegabiliter favorabilis*, adeoque validitati matrimonii favendum est: tum etiam quia in dubio pro valore actus est præsumendum, quod in Axioma apud Jurisperitos transiit; Et postremò quoniam hanc esse *Rotæ Romanæ praxim idem Cardenas laudatis ejusdem Sacræ Rotæ decisionibus testatur. Quin hanc esse Ecclesiæ mentem scribit P. Viva par. 2. prop. 1. num. 29. inquit -- Rationabiliter Ecclesia vult favere Matrimonio reddendo illud validum, quoties juxta probabiles opiniones contrahatur* - Et ipsi quoque contrahentes, attenta qualitate contractus de jure naturæ indissolubilis, omni dissolutioni, quæ ex probabilitate sententiæ valori oppositæ oriri posset, renuntiare censentur.

Quoniam tamen hac in gravissima materia nihil est dissimulandum contra hoc postremum argumentum, quod reflexum Scholastici vocant, tria objici possuat. Primò quod respondit *Gregorius XIII. apud Vivam in propositionem 16. Alexandri VII. num. 7. quod scilicet, In re dubia tutius est adherere Decreto Tridentini*. Secundò, quòd ex *cap. 12. de homicidiis, & cap. 5. de Clerico excommunicato, in dubiis semitam debemus eligere tutiorem, & cap. 3. de sponsalibus exorto dubio de cujusdam*

Matri-

matrimonii valore Conjuges separandos Pontifex ea ratione decrevit, *quia in his, quæ dubia sunt, quod certius existimamus, tenere debemus.* Tertiò quod variis Authoribus laudatis docet Ursaya in dissertatione Theologica-legali de Matrimonio Clandestino §. 6. num. 19. *Favorabilitatem*, ut inquit, *Matrimoniorum limitari in Clandestinitate eorundem*, quæ operatur, ut in dubio contra Clandestina Matrimonia, & punibili modo contracta respondendum sit.

Nihilominus ad primùm dicimus, nihil mirum esse, quod sic responderit Gregorius XIII. quia non agebatur de re, in qua periculum esset jus naturale, ac divinum violandi, & ex qua gravissima sequerentur incommoda, sed quod Episcopi non possent in aliena Diœcesi in suum Confessarium eligere Sacerdotem non approbatum, ex quo nullum periculum, nullumque inconueniens oriri clarum est: Oppositum ex sæpe repetitis in nostro casu contingit, in quo idcirco prudentissimè S. M. Clemens XI. non respondit id, quod responderat Gregorius XIII. sed in supralaudato Decreto Congregationis S. Officii 19. Novembris 1711. tantum edixit, quod Missionarii prudenter, & juxta probatos Authores se gererent.

Ad secundùm desumptum ex illis Regulis Juris dicendum est, allatas Regulas nostræ potiùs favere sententiæ, quoniam in nostro casu tutiùs, & certius esse videtur pro istorum Matrimoniorum valore decernere, ne separemus, quos Deus fortassè conjunxit, & solvamus, quod de Jure naturæ, & Divino indissolubile est, tutiusque est hoc in rerum anfractu in Legem Ecclesiasticam, quam in jus naturale,

jurale, & Divinum cum injuria, & damno contractuum & Religionis impingere.

Ad postremum responsio in promptu est, quia Authores, quos laudat Ursaya, loquuntur de Matrimoniis inter Catholicos in regionibus Catholicorum contractis, in quibus absque controversia Concilii Tridentini decretum ritè promulgatum, & usu receptum est, ac consentibus inter se partibus de Validitate consensus, quibus in casibus non debemus profectò ita protinùs pronuntiare, ut inviti, & reluctantes conjungantur, sed debitæ diligentiae pro inquirenda veritate faciendæ sunt. Cæterum hisce adhibitis, si res adhuc dubia remaneret, secundum eorundem Jurisperitorum principia in ipsis quoque Clandestini Matrimoniis standum esset pro valore contractus: Cum itaque noster casus sit diversissimus, & re attentè perpensa probabilis remaneat Matrimoniorum, de quibus controversimus, valor, hinc omnino pro isto resolvendum esse videtur.

Non immoror aliis difficultatibus, quæ contra valorem istorum Matrimoniorum fieri vel solent, vel possunt, quoniam omnes ex dictis facilè solvuntur, & quæ majoris momenti sunt occasione in supra allatis rationibus data, in medium produxi, & solui. Hoc solum addo, quod quamvis, salvo meliorum judicio, valida esse existimem Matrimonia, de quibus agitur, nihilominus tamen omnibus omnino scrupulis prorsus evellendis Pontificiam Declarationem de ipsorum valore expedire opinor eo modo faciendam, quo in ultimi dubiù resolutione dicendum erit.

*F. Joachim Besozzi Abbas S. Crucis in
Jerus. S. I. G. Consultor.*

Validitatis Matrimoniorum Hollandiæ.

AD Secundum Dubium respondendum cense-
 rem Affirmativè. Idque in primis, quo-
 niam ut ostendi in resolutione primi dubii,
 Controversum Tridentini Decretum non est ex-
 tendendum ad Hæreticorum Communitates, cum
 autem Legiones istæ sint Hæreticorum Communi-
 tates, suos Duces, suos Judices, suos Ministros Hæ-
 reticos habentes, suasque insuper Patrias Leges ob-
 servantes, hinc ad ipsas non est extendendum Tri-
 dentini Decretum, ex quo unicè similium Matri-
 moniorum nullitas dependeret. Quamobrem rectè
 docuisse opinor P. *La Croix lib. 6. par. 3. num. 753.*
 quod Legiones Hollandicæ extra Hollandiam cen-
 seantur gaudere eodem jure vel dissimulatione Ec-
 clesiæ, quo in Hollandia gaudent, quia, ut inquit,
 etiam censei possunt veluti Parochiæ cum suo
 pseudo Parocho ambulantes: Cum autem in Hol-
 landia, ut ostendi ad primum dubium, Milites Le-
 gionum istarum validè contrahant sua Matrimonia,
 idem & extra Hollandiam dicendum esse videtur.
 Quod confirmari potest ex eo, quoniam qui casu
 absunt, non dicuntur abesse secundum Bartoli do-
 ctrinam apud *Sanchez lib. 3. disp. 18. qu. 2. num.*
7. cum autem Legiones istæ casu ab Hollandia, cæ-
 terisque Provinciis unitis adsint, hinc ab iisdem
 Provinciis non censentur abesse, atqui ut ostendi-
 mus in Hollandia, & Provinciis unitis validè con-
 traherent, idem igitur dicendum & in Præfidiis, in
 quibus casu reperiuntur.

Scio contra hanc resolutionem duo peculiaria
 argumenta, & quidem solida, nec contemnenda
 objici posse. Primum, quod singulare sit in contra-
 ctibus,

tibus, quod contrahentes teneantur stare Legibus
 dantibus solemnitate contractibus juxta stylum
 loci, in quo contrahunt, quæ propositio commu-
 nitèr admittitur ab omnibus ferè Theologis, ac Ju-
 risperitis, & fundatur in Cap. Finali de Foro com-
 petenti, atque in *L. si Fundus ff. de Evictionibus*, ex-
 tenditurque ad Advenas quoque, ac Peregrinos,
 qui si in loco, in quo casu & per accidens reperiun-
 tur, Contractum aliquem ineant, tamquam subditi
 Temporarii Legibus illius loci subjiciuntur: Atqui
 Milites istarum Legionum contrahunt in loco, ubi
 certò receptum est, & publicatum Tridentinum,
 ergo quoad Matrimoniale quoque contractum
 Tridentini Legibus subjiciuntur. Secundum ar-
 gumentum est Sacræ Congregationis Concilii re-
 cens resolutio in casu specifico Legionum Hæreti-
 corum commorantium ubi Tridentinum est publi-
 catum, quæ legitur apud *Sciarra in Additamento
 ad Theologiam Bellicam cap. 6. num. 16.* ubi inter
 varia dubia Sacræ Congregationis Concilii pro-
 posita, eidem à Congregatione S. Officii remissa,
 & resoluta die 6. Martii anni 1694. Sextum du-
 bium fuit = An milites A catholici cum Achatholi-
 cis mulieribus contrahentes teneantur servare for-
 mam præscriptam à Concilio Tridentino = Cui
 dubio ad Sextum, responsum fuit = Affirmativè,
 in locis, ubi publicatum fuit Concilium, juxta De-
 cretum S. Congregationis 26. Septembris 1602.
 ad Tertium dubium, approbante S. M. Clemen-
 te VIII.

Respondeo tamen ad primum, teneri quidem
 contrahentes servare solemnitates in Contractu, ad
 hoc ut validè contrahant, juxta leges, & consuetu-
 dines

dines

dines loci, in quo contrahunt, si tales Leges, consuetudinesque generales sint, & comprehendant omnes, ac quoscumque contrahentes, secus si sunt speciales pro tali tantum hominum genere: cum autem, ut ex dictis pro resolutione primi dubii, Tridentini Decretum non fuerit generale pro omnibus Christianis, sed speciale pro Catholicis tantum, non autem pro Hæreticis Communitatibus, hinc consequitur illos, qui de Communitate hæretica sunt, ubicumque ista reperiatur, Tridentini Decreto, utpotè pro ipsis minimè lato, ubicumque sint, non teneri. Quod exemplificari potest in Legibus circa Ritus, & Liturgiam pro Latinis Ecclesiasticis latis, quæ Græcos minimè ligant, etiamsi isti in locis Latinorum reperiantur. Quin etsi pro Hæreticis quoque controversum Tridentini Decretum latum fuisset, eidem legitima consuetudine fuisse derogatum ex dictis ad primum dubium ostensum est.

Ad secundum dico, quod allatum S. Congregationis Concilii Decretum, sicuti & alia consimilia, quæ afferri possunt, facta fuerunt, attentis unicè recurrentium precibus, & iis quæ in istis allegabantur, non verò expenso, an Tridentini Decretum ad præsentium Hæreticorum Communitates extendatur, sicuti nec expensa Hypothesi consuetudinis in contrarium: Quamobrem eadem Sacra Congregatio de persistentia, & perseverantia in consimilibus Decretis dubitavit, & quidem meritò, cum non sint Definitiones ex Cathedra, & idcirco novum de hac materia demandavit examen, quod non fecisset, si in Decretis perseverare voluisset, cum tunc satius superque

perque fuisset eidem S. Congregationi in casu præsentium dubiorum respondere: Communicentur Decreta jam edita; Cum autem re nunc examinata ostensum fuerit Tridentini Decretum ad Hæreticorum Communitates minimè extendi, quod et si extenderetur, per consuetudinem in contrarium fuisse abrogatum, quin & fuisse abrogatum hoc ultimum S. Congregationis decretum, quod laudatur legitimo temporis cursu plusquam quadragenario, cæterisque ad legitimam consuetudinem, ut ex dictis ad primum dubium, concurrentibus, hinc consequitur, quod non obstante laudato S. Congregationis Concilii Decreto, pro validitate Matrimoniorum, de quibus in secundo dubio quæritur, standum esse videatur.

Ad tertium, & quartum censerem respondendum, ut ad secundum ex iisdem momentis proportionè servata, iisque expensis, quæ pro resolutione primi dubii ponderabam, videlicet quod verba Decreti Concilii Tridentini ad Catholicos, non verò ad Hæreticos dirigi videntur,

Ad quintum, sextum, & septimum distinguendum esse censerem: Vel enim in locis, ubi celebrantur dicta Matrimonia, habetur Parochus Catholicus, vel Missionarius vice Parochi fungens, vel non habetur: si primum invalida censerem, sin verò secundum valida esse existimarem. Ad primam resolutionis partem sequenti ratione moveor, quoniam ut sit simpliciter, & absolutè validus contractus Matrimonialis, debet esse validus ex parte utriusque contrahentium, contractus enim Matrimonialis est contractus mutuus, & in hoc genere contractuum ad Validitatem eorumdem

rumdem intervenire debent essentialia ex parte utriusque, ut de se est perspicuum: cum autem respectu partis Catholicæ in casu præsentium dubiorum validus esse non possit ob defectum proprii Parochi, quem ipsa habet, & adhibere tenetur, erit igitur simpliciter, & absolutè invalidus in nostro casu contractus Matrimonialis, adeoque invalida Matrimonia, de quibus agitur, censenda sunt.

Quod pars Catholica proprium Parochum habeat in præsentii suppositione, clarum esse videtur, quoniam vel ibi eadem habet domicilium, ubi Parochus Catholicus, vel Missionarius vice Parochi fungens reperitur; & tunc istum esse Parochum proprium partis Catholicæ certum est ex cap. ultimo de Parochis, in quo decernitur, ex *Domicilio unumquemque sortiri Parochum*: vel ibidem domicilium non habet, & tunc ibidem Vaga; & Peregrina censenda est; Vagi autem & Peregrini, ne sint Oves absque Pastore, habent pro proprio Parocho Parochum loci, in quo vagantur, coram quo juxta notam Tridentini doctrinam validè contrahunt. Proprium igitur Parochum in nostro casu Pars Catholica habet.

Quod verò pars Catholica eundem Parochum adhibere teneatur, ut validè contractum Matrimoniale ineat, plura suadent, & primo, quod pro eadem non militant rationes, ob quas probavimus Decretum Tridentini ad Hæreticos, Communitates, hominesque minimè extendi: Secundo, quia Ecclesia, & Romani Pontifices semper detestati fuerunt Matrimonia inter partem Catholicam, & Hæreticam, quamobrem non est præsumen-

Sumendus eorumdem consensus, sive licentia, & dissimulatio, in id quod hujusmodi Matrimonia faciliteret, videlicet quod pars Catholica cum Hæretica sine sôlemnitate à Tridentino præscripta Matrimonium contrahat. Tertio quia in Hollandia, & Provinciis unitis, ubi reperitur Parochus Catholicus, vel Missionarius vice Parochi fungens, ibi respectu Communitatis Catholicæ præsumendum est fuisse publicatum Tridentini Decretum, ubi autem Tridentini Decretum præsumitur publicatum, & quidem præsumptione in Jure, & Lege fundata quoad aliquam Communitatem, & Parochiam, si isti absque Tridentini sôlemnitate Matrimonium contrahant, nulliter contrahunt, certum est.

Sola difficultas est, an Tridentini Decretum præsumendum sit publicatum in Hollandia, & Provinciis unitis quoad Catholicas Communitates in locis, ubi reperitur Parochus, vel Missionarius Catholicus, & quidem præsumptione in Jure, vel lege fundata. Qua in re partem affirmativam persuadet, quoniam Catholici in iisdem Provinciis, ubi reperitur Parochus, vel Missionarius Catholicus, contrahere Matrimonia solent coram eodem Parocho, vel Missionario, & testibus juxta præscriptum Tridentini Concilii, eo autem ipso præsumendum est apud eosdem ibidem commorantes Catholicos Tridentini Decretum fuisse promulgatum, & quidem præsumptione fundata in Jure, vel Lege, quoniam habemus Decretum S. Congregationis Concilii in una Indiarum Orientalium die 30. Martii 1669. ita decernens - Præsumendum autem esse, quod fuerit

hoc modo publicatum, si de tempore, vel præfenti, vel præterito extet memoria, quod Matrimonia contrahi soleant coram Parocho, aut Missionario, & testibus tamquam ex præscripto ejusdem Concilii. -

Neque mihi objiciatur, quod in resolutione primi dubii inter alia existimabam, videlicet non constare in Hollandia, & Provinciis unitis, ubi ritè promulgatum, ac receptum Tridentinum fuerit. Quoniam in eodem sensu constans sum quoad Communitates, & Parochias Hæreticorum, nego verò quoad Communitates, & Parochias Catholicorum, postquam observantiam nostri Decreti Vicarii Apostolici urgere non cessarunt, & illud ipsum Decretum in usu apud Catholicos fuit receptum.

Doctrinæ huc usque allatæ inniti, & eandem confirmari opinor per Decretum S. Congregationis S. Officii die 15. Maji anni 1720., quod refertur ultimo loco in Foliis ab Illustrissimo D. Assessore S. O. communicatis, in quo ab Eminentiſſimis Patribus, audita unanimi DD. Consultorum sententia, nullum fuit declaratum Matrimonium cujusdam Itali, qui in Belgio confœderato Matrimonium cum A catholica coram Ministro Hæretico bona fide contraxerat, nullum, inquam, fuit declaratum ea ratione, *ut non contractum coram proprio Parocho.* Proprius autem Parochus hujus Itali in Belgio Fœderato tunc commorantis alius esse non poterat, quàm Parochus, vel Missionarius Catholicus, qui ibidem tunc fortassis haberi poterat.

Sin autem in locis, ubi celebrantur Matrimonia,

nia, de quibus in quinto, sexto, & septimo dubio agitur, non adsit Parochus Catholicus, vel Missionarius vice Parochi fungens, sed utroque eadem loca destituta sint, tunc controversa Matrimonia fore valida ostenditur ex nota Epistola Cardinalis Bellarmini Octavio Nuntio Apostolico, quæ habetur apud Sylvium supplemento in tertiam partem quæst. 45. art. 5. in qua legitur - De Matrimoniis contractis, ubi nulli jam sunt proprii Pastores, jam olim actum fuit cum Sanctissimo D. N., & cum Congregatione Concilii Tridentini, ac sententia communis fuit illa esse rata, nec ad ea pertinere Decretum Concilii, cum in ejusmodi locis observari non possit, non video ergo, cur ea Matrimonia non debeant tolerari, cum satis constet Concilii Tridentini Decretum, quod jubet Matrimonium fieri coram Parocho, non se extendere ad ea loca, ubi nulli sunt Parochi. -

Ad octavum Respondeo negativè, idque ex dictis ad quintum.

Ad nonum Respondeo, quod eadem ratione, quam ad antecedentia dubia attuli, invalida existimo talia Matrimonia. Quoniam etsi pars Catholica Legionibus Fœderatorum Ordinum sit addicta, sit quidem, quod quoad effectus Civiles censeatur de communitate talium Legionum, non tamen quoad Ecclesiasticos, & quoad Sacramenta, in quibus nulla communicatio inter Catholicos, & Hæreticos intervenire debet: Maximè quod in nostro casu Pars Catholica habet proprium Parochum Catholicum, illum videlicet, in cujus Parochia sunt stativa, in quibus commoratur:

quemadmodum Milites nostri Catholici, nisi speciali Pontificis privilegio sint exempti, censentur habere pro proprio Parocho illum, in cujus Parochia sunt Stativa, quæ inhabitant. Cum igitur Pars Catholica proprium habeat Parochum, & contrahat in loco, ubi Tridentinum est publicatum, hinc consequens omnino est, quod si absque Concilii Solemnitate Matrimonium contrahat, nulliter contrahat.

Ad decimum ut ad nonum immediatè præcedens.

Ad undecimum Loquendo de Matrimoniis, quæ in Civitate Mosæ Trajectensis ab Hæreticis inter se contrahuntur, hæc valida esse censerem ob dicta ad primum, secundum, tertium, & quartum Dubium: Loquendo autem de Matrimoniis, in quibus Pars Catholica contrahit, invalida existimarem ob dicta ad quintum, & sequentia Dubia.

Ad Duodecimum quoad primam partem consulendum esse Sanctissimo pro opportuna declaratione censerem; Quoniam cum dubia ista Episcoporum, Missionariorum, ac Fidelium mentes jam à multo tempore torqueant, anxique, & ignari sint, quo tutò se vertant, hinc Magisterii Pontificii est eadem solvere, & sic Fidelium conscientias, Episcoporum, & Missionariorum mentes quietas reddere; ne de Sancta Sede illa fiat querela: *Parvuli petierunt Panem, & non est, qui porrigat eis.* Hocque muneris Pontificii, & quidem debiti est, ut apertè simili in materia exorti dubii ex intelligentia Concilii Tridentini S. Pius V. professus est in declaratione dubii circa
impe.

impedimenta Cognationis Spiritualis in Matrimonio, quæ habetur in Septimo Decretalium *lib. 4. Tit. 2. cap. 3.* ubi dicit-Officii nostri *debitam* prosequimur actionem, si obscuros Sacrorum Canonum sensus ita aperire studemus, ut piis Christi-Fidelium mentibus nulla dubitandi occasio relinquatur- Quamvis autem S. Officii Congregatio an. 1671. responderit non convenire, quod hæc quaestio S. O. definiretur, id fortasse fuit, quia hæc resolutio propriè non ad S. O., sed ad S. Congregationem Concilii pertinebat, vel quia nondum consuetudo, praxisque inoleverat, quod valida hujusmodi Matrimonia censerentur, vel postremò quia nondum replicatis precibus Catholici Belgii Episcopi anxietates, scrupulosque suos hæc in materia pro opportuno remedio S. Sedi aperuerant, quomobrem saluberrimam modò declarationem opinor, qua inextricabiles anfractus, ambagesque circa similia Matrimonia præcidantur, eandemque expedire jam olim Estius, & Pontius Auctores Catholici non contemnendi censuerunt.

Quin si mentes Eminentissimorum Patrum in eam partem inclinarent, quæ sentit invalida esse Hæreticorum Matrimonia, de quibus in primo, secundo, tertio, & quarto dubio agitur, nihilominus consulendum esse Sanctissimo censerem, quod istorum Matrimoniorum validitati impofterum, futurisque temporibus provideret. Idque primo, quoniam hac ratione multis, innumerisque adulterinis conjugis, multisque conscientiarum anxietatibus, & circa legitimas Hæreditates dubietatibus remedium opportunum exhiberet, quæ fuit quoque ut in dictis ad primum dubium, pruden-

tissima, Charitateque plenissima mens Tridentini Concilii. Secundò, quia cum apud Hæreticos in consuetudine sint Matrimonia absque forma à Tridentino præscripta, semperque & jugitur absque ulla spe resipiscentiæ in eadem consuetudine perseveraturi existimantur, hinc pro iisdem Tridentini Decretum inutile esse videtur secundum S. Thomæ doctrinam *prim. 2. quæst. 97. art. 3. ad 2.* scribentis -- cum tales actus multiplicantur (loquitur de actibus contra Legem,) propter aliquam mutationem hominum, tunc manifestatur per consuetudinem, quod Lex ulterius non est utilis -- Quando autem Lex pro aliquo hominum cætu utilis non est, tunc ista pro eodem de medio est tollenda, cum ipsi tunc non expediat. Quamobrem idem S. Thomas loco laudato art. primo, in quo quærit, An lex debeat mutari aliquo modo, in corpore articuli concludit -- Ex parte hominum, quorum actus Lege regulantur, Lex rectè mutari potest propter mutationem conditionum hominum, quia secundum diversas eorum conditiones diversa expediunt -- Tertiò quoniam hoc modo Hæreticorum conversioni facilius consulitur, nam multò difficilior convertuntur, qui in conversione alterum Conjugem, si iste converti nolit, dimittere debet. Nec semper in bona Fide relinqui possunt, quia ut S. Congregationi Concilii Iprensis Episcopus in tertio casu exposuit, inter colloquendum à Civibus Catholicis de talium Matrimoniorum validitate scrupulus injicitur. Postremò, quoniam ex supra laudato *cap. Denique §. De ipsa dist. 4. capit. 6.* -- Quia prava consuetudine averti non possunt, aliquando *cum venia* suo ingenio relinquendi sunt,

ne fortè peiores existant, si à tali consuetudine prohibeantur -- Quod ipsum ferè in cap. *Quod dilectio de consanguinitate* decernitur.

Quemadmodum igitur, ut est notum Jurisperiti dictum -- nulla ratio Juris, aut æquitatis benignitas patitur, ut quæ salubritèr pro salute hominum introducuntur, ea nos duriori interpretatione contra ipsorum commodum perducamus ad severitatem -- Ita quoque nulla Juris ratio, aut æquitatis benignitas in Romano Pontifice patitur, ut quæ à Concilio Tridentino salubriter pro animarum salute præscripta fuerunt eadem pro illis Pontifex manutenere, & urgere perseveret, contra quorum salutem sunt eorundem ab Hæresi conversionem difficilorem reddendo. Hoc igitur in casu, ut eleganti S. Cyrilli similitudine utar, Pontifex *Nautarum prudentiam imitabitur, quæ quedam exonerat, ut cætera salva maneant;* Atque ita verum se ovium quoque istarum errantium Pastorem exhibebit, cui incumbit tollere, cum potest, obstacula, quæ iisdem reditum ad ovile difficiliorem reddunt, qualis est, ut dixi, prædictus nullitatis effectus in Tridentini Decreto. Quo temperato, ut ferè S. Augustini verbis utar, *majoribus malis sanandis Charitas sincera subveniet.*

Providere autem poterit talium Matrimoniorum validitati in posterum, non quidem abrogando, vel derogando Concilii Tridentini Decreto, sed unicè pro nunc, quatenus opus sit, suspendendo nullitatis effectum quoad Hæreticos, de quibus agitur, donec Deo eorundem corda illuminare placuerit. Ita enim meâ sententiâ, Tridentino Concilio debita reverentia, suusque honos servaretur, non tol-

lendo de medio ejusdem Decretum, sed ejusdem tantum nullitatis effectum, Ecclesiasticâ Economîâ, ratione temporum, locorum, & personarum, quæ à prudente Legislatore in consideratione habenda sunt, suspendendo.

Quin hoc ipsum Sanctissimo faciendum censerem, etiam si Eminentissimi Patres valida Matrimonia, de quibus agitur, existimarent. Atque hoc ut omnes profusus scrupuli evellantur, qui ex probabilitate oppositæ sententiæ possent oriri;

Quoad secundam ejusdem dubii partem, videlicet, quæ Declaratio à Sanctissimo fieri debeat, censerem hanc Declarationem non esse faciendam per Bullam, aut Breve, quoniam hæc Declaratio vel erit de validitate Matrimoniorum, quæ ab Hæreticis contrahuntur, & tunc cum istorum favorem concernat, non est solita S. Sedes interloqui per Bullas, aut Brevia Hæreticorum favore, vel erit de invaliditate, & tunc multò minus expediret, quod tamquam illegitimi per Bullas, & Brevia traducantur, ne in Catholicos cum damno Religionis exacerbentur. Faciendam igitur talem Declarationem existimarem per Sanctissimum suam unicæ mentem, prout ipsi Deus inspiraverit, aperiendo Illustrissimo D. Secretario Concilii, à quo in Registris Congregationis annotetur, Episcopisque Belgii pro eorundem regula communicetur.

Ita circa dubia mihi communicata censerem, salvo semper &c. me tamen &c.

*F. Joachim Besozzi Abbas S. Crucis in
Jerus. S. R. I. Consultor.*

Hol-

G.

Hollandiæ Matrimoniorum.

Dub. I. -- *An Matrimonia ab Hereticis inter ſe in Locis Fœderatorum Ordinum dominio in Belgio ſubjectis contracta, non ſervatâ formâ Concilii Tridentini, cenſenda ſint valida.*

Tantus eſt in hac quæſtione rationum, auctoritatum, imo & quodammodo decretorum, quæ Sacris ex Congregationibus emanarunt, conflictus, ut, ſi rem æqua lance libremus, ſuſpenſi, atque hæſitantes animo teneamur, necesse ſit. Hujusmodi conflictum doctiſſimè juxta, atque erudiſſimè pro more ſuo nobis exhibet R. P. D. Archiepiſcopus Philippienſis S. Congregationis Concilii Secretarius in proluxa Scriptura hac de re edita; Quamobrem, ne tempus inutiliter conteram, ab eo inſuper exponendo conſulto abſtineo.

At quandoquidem cuiam parti magis adhære- am, aperire juſſus ſum, pro valore Matrimoniorum, de quibus agitur, & jamdiu me ſtetiſſe, & adhuc ſtare ingenuè fateor. Haud utique me movet argumentum ex eo petitum, quod Decretum Tridentinum in Parochiis Provinciæ fœderati Belgii ritè publicatum, receptumve minime fuerit: Siquidem hiſtorica monumenta hinc inde adducta, quæque in præfata Scriptura legere eſt, hocce argumentum infirmum reddunt, nulliusque proſecto roboris. Suas quoque apud me difficultates, & quidem graviffimas habet illud, quod ex longa conſuetudine memorato Conciliari Decreto contraria produci aſſolet; eoque præſertim, quod ab

Hereti-

Hæreticis contra communes Ecclesiæ leges consuetudinem induci posse, incertum admodum mihi est. Certè consuetudo legem non abrogat, nisi in quantum Legislatoris sive personalem, sive legalem consensum præferret; difficile autem creditu est, Ecclesiam juratis hostibus suis hujuscemodi consensum ullo modo præstare velle. Doctrina verò S. Thomæ (a) de cessatione legis positivæ humanæ, ubi legem ipsam non modò inutilem, verum etiam perniciosam, atque observatu moraliter impossibilem evasisse constiterit; ejusmodi, inquam doctrina quatenus Hæreticos respicit, quorum culpa, & contumacia ea incommoda subsequuntur, modici ponderis esse dignoscitur. Parvi quoque mihi sunt rationes reliquæ ferè omnes, quæ pro valore Matrimoniorum, de quibus disputatur, in medium conferuntur; tot enim, tantisque exceptionibus inveniuntur obnoxia, ut nihil pene solidi afferre valeant.

Rationes autem, quæ me commovent, duæ præsertim sunt; Prima ab ipsiusmet Tridentini historia derivatur; colligitur namque ex Pallavicino, (b) ea potissimum de Causa appositam fuisse nostro decreto clausulam, ut in unaquaque Parochia publicaretur, roburque suum post triginta dies habere inciperet, à die primæ publicationis in eadem Parochia factæ numerandos; ut scilicet A catholicarum Communitatum, Nationum, Rerumque publicarum Matrimoniis prospiceretur, eaque memorato decreto haud quaquam irrita redderentur. Perspectum namque Tridentini Patres habebant,

A catho-

(a) 1. 3. q. 96. art. 6. in corp.

(b) lib. 22. c. 4. n. 25. & 26. lib. 23. c. 5. n. 19.

A catholicis ejus temporis Communitatibus, cœtibusque nec Parochias, nec Parochos esse, ubi, & à quibus Decretum illud publicaretur; & neque publicationi Hæreticos consensuros unquam, licet eis Parochi, Parochiæque fuissent: Quamobrem ea clausula A catholicorum Matrimonia ab nova condita lege excipere duxerunt, atque cavere, ne in Concubitus universim evaderent, ingenti earundem Communitatum cum Spirituali, tum Temporalis detrimento, quod nullo vel Hæreticorum, vel Catholicorum bono compensaretur. Et vero si Tridentini Patres Matrimonia quoque in Hæreticorum Communitatibus inita comprehendere voluissent, iniquam, uti reor, condidissent legem, utpote quæ contra cujusvis justæ, atque adeo veræ legis naturam ad augenda potius, quàm ad minuenda mala conduxisset.

Cum igitur planum, exploratumque sit, Ecclesiæ mentem nequaquam fuisse, A catholicorum ejus temporis verè, proprièque dictas Communitates Conciliari legi, quæ ad clandestina respicit matrimonia, subjicere: Remanet nunc discutendum, eademne, an diversa Ecclesiæ sit mens de iis Hæreticorum Communitatibus, quæ in Regionibus, Regnis, Provinciis, Civitatibusque, ubi Decretum Tridentinum aliquando publicatum, receptumque fuit, ad præsens formatæ reperiuntur?

Et quidem si de iis Hæreticorum Communitatibus sermo sit, apud quas Tridentini Decretum nec publicatum, nec receptum unquam fuit; & quæ eo totæ, vel ex parte migrent, ubi & publicatum, & receptum est; si, inquam, de ejusmodi Hæreticorum Communitatibus agatur, pro certo pro-

pemo-

pemodum habeo, eas decreto, de quo agimus, nusquam subjici; modo, & ubi id publicatum, receptumque fuit, ita vivant, ut veram, proprièque talem Communitatem conflent. Etenim veræ Communitates ubivis degant, sicuti propriis legibus vivunt, ita & propriis exemptionibus, ac privilegiis uti, fruique possunt. Unde Helvetii Romæ degentes, parvamque Communitatem hinc informantes jejunium quadragesimale non utique Romano, sed Helvetico more incipiunt, suntque ipsis Bacchanaliorum dies, qui nobis Cinerum dicti sunt.

Major utique difficultas est, cum de iis A catholicorum Communitatibus loquimur, quæ inibi, ex iisque indigenis exortæ sunt, ubi, & apud quos decretum Tridentini publicatum jam, receptumque fuerat: Par enim non videtur, ut ejusmodi Communitates ex propria, patrumve suorum apostasia commodum hauriant; tantique criminis quasi in præmium ab receptis Ecclesiæ legibus eximantur. Verum etiam hac in hypothesis Ecclesiæ mentem non esse, ad memoratas Communitates sapèdictum decretum extendere, asseverare vix equidem ambigo.

Et verò si Ecclesia noluit A catholicorum Cætus tempore, quo Tridentinum celebratum est, existentes in decreto de clandestinis matrimoniis ab se lato comprehendere; ne, uti dicebatur, eorum matrimonia in Concubinatus universim evaderent; & absque ulla majoris boni compensatione, auferentur scelera potius, quam minuerentur: Ecquis sibi persuaserit, piam matrem, ipsissimis hisce malis haudquaquam obstantibus, A catholicorum

Com-

Communitates futuras in eadem sanctione comprehendere voluisse?

Quodque comprehendere reapse noluerit, haud levia suadent indicia. Centum fere anni sunt (postquam scilicet Fœderati Belgii A Catholicis in veram, pacificamque coaluere Rempublicam) ex quo Romana Ecclesia nec utrique ea ex gente conjugii ad Catholicam Religionem converso matrimonium renovari aliquando iussit, nec eorundem Conjugum uni converso novi ineundi matrimonii facultatem fecit: nec de legitimis præfatorum A Catholicorum prolium natalibus dubitare visa est. Equidem si id non est, ea matrimonia pro validis, ratisque habere, vix unquam aliud esse putaverim. Doctores, qui rationi huic innituntur, eamque promovent, atque illustrant, abundè citatos observare est in laudata R. P. D. Secretarii scriptura *num. 35.*

Quæ autem adversùs hanc rationem ipsam in eadem Scriptura *num. 47.* producta sunt, nihil solidi præferre videntur. Etenim quod Sacrarum Congregationum decreta attinet, ea vel ad Hollandiæ Provincias respiciunt, dum non adhuc in veram, pacificamque coaluerant Rempublicam; vel ambigua admodum sunt, quæque adeo rationem propositam elevare minime possunt; vel non plenè discussa Causa prodiisse, satis ipsamet superque testantur. Ad memorata enervanda indicia reponere cum *P. La Croix*, (c) quod licet Ecclesia matrimonia, de quibus disputatur, pro irritis habeat, postquam tamen contracta sunt, stante de valore eorum probabilitate, tanquam valida, rataque suscipiat; id, inquam, reponere locum uti-

que

(c) *Theol. mor. lib. 6, p. de matrim. n. 773.*

que habere posset quoad Matrimonii civiles effectus; sed nunquam hujuscemodi Matrimoniorum usum talis doctrina licitum redderet: Quamobrem ut is usus evaderet licitus, Matrimonia uti dubii valoris ad Tridentini formam renovari deberent, quod fieri neutiquam consuevit, ipsomet la Croix adstipulante; Nec sequitur, A catholicos ex apostasia commodum reportare: Siquidem probatum est, Romanam Ecclesiam haud utique in Hæreticorum gratiam, sed in æquitatis, pietatisque suæ Acatholicas Communitates in decreto Tridentino comprehendere nolle.

Alteram rationem, quare affirmanti sententiæ adstipuler, subscribamque, ex indubia, solidisque fundamentis innixa ejusdem sententiæ probabilitate hauriendam duco, eamque sic brevissimè propono. Ecclesia habiles re ipsa ad Matrimonium contrahendum reddit quotquot opinione solidè probabili tanquam habiles reputantur; modò tamen quæstio circa jus versetur, non circa factum; disputeturque de impedimento ab sola lege Ecclesiastica derivata. Hoc assertum præ cæteris fusè comprobatur P. Joannes Cardenas, quem nemo laxitatis infimulabit, in exponenda prima propositione ab Innoc. XI. (d) proscripserat: Et moralem ejus certitudinem, ob quam locum habere existimat in Matrimoniis non modo contractis, sed etiam contrahendis, rationibus qua Theologicis, qua Canonicis ostendere satagit, ac præsertim Summorum Pontificum rescriptis, quæ apud eundem videri possunt.

Hoc posito: Certè in meridianam lucem tenebras

(d) Disp. 2. Cap. 8. per. tot.

bras inferre tentant, qui sententiæ, quam tuemur, veram, solidamque probabilitatem adimere conantur. Quisquis enim præjudiciorum expers momenta rationum in sæpe laudata scriptura pro eadem sententia congesta accuratè expenderit, exploratum profecto habebit, ea sin minus divisim, saltem simul considerata tantam hujuscemodi sententiæ probabilitatem adsciscere, ut de ea merito dici possit, si hæc non sit probabilis, vix ulla erit opinio probabilis in Theologia.

Quum itaque certò probabile sit, & quidem probabilitate ad jus attinente, Matrimonia A catholicorum in Hollandia degentium, præter formam à Concilio Tridentino præscriptam, inter sese inita valere, eà revera valent, ac tanquam inita inter personas ad contrahendum aptas ab Ecclesiâ, si opus erat, redditas excipienda sunt.

Verum quandoquidem rationes istæ rem ad liquidum non perducunt, suntque Doctores bene multi, quibus neutiquam arrident, expedire omnino judico, ut lato ab hac S. Congregatione decreto, mentem Ecclesiæ non esse, A catholicorum Communitates, Respublicas, cœtus ubivis, & quomodo libet pacificè, quantum ad Religionem pertinet, degentes, in decreto Tridentino de clandestinis matrimoniis comprehendi; lato, inquam, tali, similive decreto, supplicetur dein Sanctissimo pro ejusdem approbatione; quæ tamen ita concepta sit, ut veræ declarationis efficacitatem, & vim omnem obrineat.

Dub. II. *An Matrimonia inter Partem Catholicam, & Partem A catholicam, quæ ambæ sint fœderatorum Ordinum subdita, contracta in locis eorundem*

dem Dominio in Belgio subjectis censenda sint valida?

Pro resolutione notandum est primò, dubium restringi ad valorem, non autem ad fas extendi; Siquidem, regulariter loquendo, vetitum Catholicis esse connubiale fœdus cum hæreticis inire certissimum est.

Nota secundò, Hollandiæ Rempubliam physice quidem unam, sed moraliter duplicem esse; alia namque A catholicorum, alia Catholicorum inibi consideranda Communitas est; Atque hanc decreto Tridentini circa clandestina Matrimonia obnoxiam esse, Belgii Episcopos minime ambigere.

Jam vero negantem propositi Dubii partem tanquam affirmante longè mihi probabiliorem sequendam autumo; in ejusque probationem ita in forma argumentum struam. In confesso apud omnes est, quod ubi una Pars est ad Matrimonium contrahendum inepta, Matrimonium irritum redditur, perinde ac si utraque inhabilis in se ipsa foret; uti in impedimentis impotentia, Voti, Ordinis, ligaminis &c. apertissimè patet. Atqui Pars Catholica in Hollandia, dum Tridentini forma non servatur, est ad Matrimonium inibi contrahendum inepta, quamvis A catholica apta dicatur. Ergo Matrimonium, quod inter se contraheretur, invalidum prorsus, & irritum, nedum illicitum existimandum esset.

Equidem si in Hollandia aliqua Parœciarum segregatio, seu distinctio conservaretur; ibique Parœciæ, vel quasi Parœciæ Catholicorum ab A catholicorum sive Parœciis, sive quasi Parœciis secernerentur, matrimonium citra fraudem à Parte Catholica

tholica cum Aetholica in quasi Parœcia Aetholica Partis initum pro valido habere, nullus abnuerem. At quandoquidem segregatio, seu distinctio isthæc nequaquam viget; nullaque respectu Catholicorum inibi degentium Parochia, vel quasi Parochia est, in qua decretum Tridentini publicatum, receptumque non fuerit, quocumque intra Hollandiæ fines Pars Catholica sese conferat, nullam idoneam fiet, ni legem Concilii seruet, ad contrahendum.

Neque dicas, in matrimonio contrahendo liberum Partibus esse sive Sponsi, sive sponsæ leges amplecti. Nam hoc verum quidem est quoad electionem Parochi, proprius enim Parochus dicitur, sive ille Sponsi sit, sive sponsæ, sed ad reliqua matrimonii valorem attinentia hujuscemodi assertum extendi, nemo profecto dixerit.

Et sanè si duo fingamus Regna recens ad fidem conversa, quorum unius indigenæ justis de causis exempti ab Romano Pontifice declarati sint ab impedimento quarti gradus consanguinitatis, alterius autem finitimi non. Si qui reperirentur Regni non exempti indigenæ quarto consanguinitatis gradu cum indigenis Regni exempti conjuncti, nemo, uti reor, opinabitur, eos citra dispensationem valide, & inter sese matrimonio jungi posse, eo quod una Pars in Matrimonio contrahendo alterius libertatibus uti, fruique valeat.

Quæ autem pro resolutione hujusce Dubii dicta sunt, vim, & locum habent, ubi verus, propriusque Parochus sine gravi detrimento, vel incommodo haberi potest, probè etenim novi, quid Sacra Concilii Congregatio die 27. Martii 1632. Episcopo

copo Tricariensi rescripserit, quodque in præfata Scriptura *num.* 20. relatum legitur.

Sit pro resolutionis hujusce coronide ejusdem S. Congregationis decretum in *Causa Ruremundensi Matrimonii*, quod idem in dicta Scriptura refertur quarto loco; & quandoquidem rem omnem id conficere existimo, hic exscribere non pigebit.

Catholicus cum hæretica, quæ hæresim abjurare promiserat, Matrimonium coram Magistratu Sæculari in loco, ubi Concilium Tridentinum receptum, & Parochus commodè haberi, & adiri poterat, contraxit, & postea consummavit. Verum quia mulier non solum ad hæresim abjurandam adduci non potuit, sed alteri viro nupsit: Orator ad partes viventes sub obedientia S. Sedis se recepit, & cum alia muliere contrahere desiderat: Sed quoniam Ordinarius recusat permittere absque S. Sedis declaratione, Orator supplicat decerni, an prædictum Matrimonium contractum ab ipso cum dicta hæretica, modo ut præfertur, sit nullum.

Die 2. Maii 1676. S. Congregatio Eminentissimorum S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini interpretum, secundum ea, quæ proponuntur, censuit, dictum Matrimonium fuisse nullum.

Hisce duobus dubiis, quæ in hac materia quasi capitalia sunt, resolutis, reliqua vel ex dictis resoluta manent, vel non multum negotii facessunt: Quamobrem iis in præsentia singillatim discutendis libenti animo supersedeo.

Atque ita sub Censura &c.

Thomas Sergius Piorum Oper. S. R. Inqu. Conf.

DIS-

H.

DISSERTATIO

Super primo Dubio.

An

Matrimonia ab Hæreticis inter se in Locis fœderatorum Ordinum Dominio in Belgio subiectis contracta, non servatâ forma Concilii Tridentini, censenda sint valida.

INitio præmittendum videtur, quod Fundamentum, ac Basis recti in hac tota controversia Judicii ab utraque parte tam affirmantium, quàm negantium valorem Matrimoniorum, de quibus disputatur, reponenda sunt in mente, & intentione Ecclesiæ circa vim, ac robur Decreti Tridentini *Sess. 24. cap. 1. de Reformat. Matrim.* Nam si Mens sit, ut ea Lege non ligentur Populi, de quibus agimus; jam cessat tota ratio negantium valorem, quippe tota, quanta est, ex illa lege repetitur. Contra si Mens sit, ut ligentur: corruunt prorsus argumenta valorem Affirmantium.

Decem hujusmodi argumenta incredibili diligentia, & acri Judicio ab Illustrissimo Domino Secretario collecta habemus præ manibus; neque alia credo aut ab Affirmantibus afferri, aut excogitari facilè posse. Singulis Argumentis videmus suas solutiones aptè subjunctas. Sed affirmare mihi posse videor neque argumentis illis, neque solutionibus istis vim constare ullam, nisi vim respectivè totam repetendo ab Intentione Ecclesiæ.

K 3

Atque

Atque ut hujus rei specimen brevissimè præbeam; Ex decem allatis pro valore argumentis, Primum & secundum, quæ sumunt Hæreticos, vel esse moraliter sine Parochia, vel esse in Parochia moraliter diversa à Catholicis, vim nullam habent, nisi illud *Moraliter* alludat ad Judicium prudenter fundatum in Ecclesiæ voluntate. Quartum, & Quintum desumpta ab ignorantia vel Legis Tridentinæ, vel tituli spurii in Ministrellis, nihil possunt, nisi considerentur tamquam Indicia benignæ voluntatis Ecclesiæ. Tertium, Sextum, & Octavum, quæ referuntur ad Epichejam Septimum, & Nonum, quæ ad consuetudinem explicari, & intelligi nequeunt ex natura ipsa Epichejæ, & consuetudinis, nisi rem reducendo ad rectam mentem, vel consensum Legislatoris. Decimum denique fundatum in directa probabilitate Sententiæ affirmantis, niti debet principio reflexo, quod illa stante directa probabilitate, præsumatur adjungi suffragium Legislatoris, præsertim pro qualitate materiæ favorabilis.

Itaque mihi videtur eò dirigenda consideratio tota in hac Causa, ut investigetur mens, & intentio Legislatoris.

Præmitto secundò, quod hanc mentem indagare possumus vel in ipso primo Legislatore, id est in Concilio Tridentino, vel in Ecclesia subsequente, cui novæ supervenientes rerum mutationes fiunt pro tempore præsentis. Ad mentem Tridentini exquirendam potissimùm conducunt Regulæ Epichejæ: Ad mentem subsequentiis Ecclesiæ speciali modo conferunt Regulæ consuetudinis.

P A R S P R I M A

De Mente Concilii Tridentini.

§. I.

Proponuntur Regulæ Epichejæ.

Incipio à Mente Tridentini ad Regulas Epichejæ consideranda.

Epichejam esse unam ex præcipuis Virtutibus docet post Aristotelem *S. Thomas 2. 2. quest. 120.*, ubi notat dici posse latinè *Æquitatem*.

Porrò ad hanc Virtutem spectat dictare, quando casus aliquis cæteroquin ex vi verborum legis universalium non exceptus, excipiendus tamen est ex vi animæ Legis, quæ est recta Mens Legislatoris. Ad discernendos verò hujusmodi casus exceptos tribus Regulis hæc Virtus utitur.

Prima est, quando materia Legis in casu evadit iniqua. Sic à Lege restituendi Domino depositum excipitur restitutio gladii Domino furioso.

Secunda est, quando materia evadit tam ardua, & difficilis, ut inhumanum, & irrationabile fuisset istum casum velle comprehendere. Sic à lege generali abstinendi per Quadragesimam à Carnibus excipitur graviter Ægrotus.

Atque in istis duobus casibus solet deficere in humano Legislatore nedum voluntas, sed etiam potestas eos casus comprehendendi.

Tertia regula est, quando licet absolutè, & simpliciter non defuerit potestas à Legislatore, si summo jure uti voluerit; tamen re ipsa noluerit casum comprehendere: idque colligitur ex con-

currentibus iudiciis. Sic à lege generali Jejunii excipiuntur minores annis uno, & viginti juxta receptam Sententiam Doctorum cum *S. Thoma 2. 2. quest. 147. art. 4. ad 2.*

Applico jam ad casum nostrum secundam, & tertiam ex præfatis Regulis.

§. 2.

Mens Tridentini ex secunda Regula Epicheja.

REvoco prius in memoriam, quàm diuturna, & acris fuerit in Tridentino Disputatio circa Decretum nostrum. Difficultas præcipua, ut legere est in Historia Cardinalis Pallavicini *lib. 22. cap. 4.*, & *lib. 23. cap. 3. §. 9.* inde oriebatur, quod Jure tam naturali, quàm Divino, confirmato etiam in Evangelio, constitutum reperitur humano Generi, & concessum remedium concupiscentiæ in Matrimonio, & dato omnibus libertas eo remedio licitè utendi contra gravissimum, & universale malum. Hujusmodi autem libertas naturali, & Divino Juri nixa, videbatur magno PP. Tridentinorum numero vel non posse ab Ecclesia restringi, vel æquum non esse restringi.

Præsertim quia, ut observabat in suo Judicio Rithovius Episc. Iprens., agebatur de restringenda ea libertate universim, & quoad omnes Personas, & non tantùm in particulari quoad aliquam speciem Personarum, e. g. conjunctarum certo quodam gradu consanguinitatis. Quare licèt Ecclesia & potuisset, & rationabiliter voluisset prædictam naturalem libertatem restringere quoad paucas illas Personas, quæ iis gradibus conjunctæ forent,

forent, tamen vel non posset, vel non deberet restringere tali modo, qui extenderetur ad omnes Mundi Personas.

Accedat gravis hæc consideratio, quod Christus ipse Dominus, cui data est omnis potestas in Cælo, & in Terra, quamvis in nova Lege Gratiæ Matrimonium elevaverit ad Sacramenti dignitatem, atque adeo illud constituerit in novo quodam valdè diverso, ac longè firmiore statu, quàm antea fuisset: Quamvis item præviderit tam Judæos, quàm Gentiles, alioquin post sufficientem Legis Evangelicæ promulgationem ad eam amplectendam obligatos, nihilominus ex pertinaci odio, & contemptu illam rejecturos; tamen cum posset, noluit illos eosdem Legis suæ hostes infensissimos privare generali illo concupiscentiæ remedio. Quare reliquit tam Judæis, quàm omnis generis Infidelibus valida Matrimonia, etiamsi ad præscriptum Legis Evangelicæ illa contracturi non forent. Quia in re Christus Dominus peculiater ostendit illum se esse, de quo prædictum fuerat. Isa. 42. *Calamum quassatum non conteret, & linum fumigans non extinguet.*

Hæc gravissima difficultas ab aliis aliter exposita compulit omnes Concilii Patres. Primò ad præmittendam omninò eam Decreti jam præparati partem, quæ irritabantur Conjugia Filiorum sine consensu Parentum. Secundò ad ita temperandam alteram Decreti partem adversùs Matrimonia clandestina, ut libertas illa naturalis restringeretur quam minimè fieri posset, & præcisè tantum, quantum videretur expediens ad evitanda mala & clandestinis ex hominum abusu proficisci solita.

His positis, placeat nunc observare ad quas angustias, & difficultates hodie reducatur remedium illud naturale concupiscentiæ respectu Populorum, de quibus agitur; Si contendamus ex mente Tridentini, illos adhuc ligari, & comprehendi sub ejusdem lege, non obstante præsentis systemate illarum Provinciarum.

Ex una parte validè contrahere non possent sine Parocho Catholico: Ex alia parte hinc Magistratus severissimis legibus eos prohibent à Catholico Parocho adeundo; Inde Ecclesia ipsa sanctissimè prohibet Parochis Catholicis, ne illorum Matrimoniis assistant, nisi abjurata prius Hæresi.

Hoc re ipsa perinde est, ac illis Populis in hunc modum edicere: Vel convertimini ad Fidem Catholicam, vel scitote vos carituros remedio naturali concupiscentiæ. Quod ipsum est illos efficere deterioris conditionis, quàm sint Judæi, & Infideles.

Quæso nunc consideretur, an conversio illorum Populorum sit facilis? An potius sit tam ardua, ut non videatur rationabile illos spoliatos velle suprascripto remedio, nisi prius tam arduam difficultatem superent? Et noto, quod nunc non agitur de unius, aut alterius hominis Matrimonio, sed de Matrimoniis integrorum, & frequentium Populorum. Iterum dico, nonnè summè arduum est eos Populos converti?

Neque verò victoria hujus difficultatis pendet à solo, & mero libito illorum hominum. Rectè scripsit *Cardinalis Albitius de Inconstan. cap. 14. num. 55* ad Hæresim formalem non sufficere in subiecto Baptisum, sed requiri insuper Instru-
ctio-

tionem. Hinc *cap. 11. num. 10.* notaverat Rusticos, Pueros, Mulieres, aliosque hebetis ingenii, qui per simplicitatem potius, quàm per errorem incidunt in Hæresim, non posse dici formaliter Hæreticos. Jam quanta sit turba hujusmodi generis hominum in iis Populis, nemo nescit. Ad eos ergo convertendos opus esset Instructione; opus esset dedocere errores, removere præjudicia, quibus ab Infantia cæci illi, & infelices homines imbuti sunt. Pars maxima incapax est seipsam instruendi per libros. Opus ergo esset viva voce Catholicorum Prædicatorum. At quæ spes invehendæ Prædicationis Fidei Catholicæ apud Hæreticos illos? Sed quid opus pluribus ad maximam difficultatem conversionis illorum Populorum ostendam, cum res sit omnibus compertissima?

Posita igitur hac tanta rerum mutatione, moraliter illis Populis insuperabili, propter quam redditur iisdem moraliter impossibilis observantia Decreti Tridentini; locum videtur habere debere secunda, quam dixi, Epichejæ regula, quâ docemur, casum moralis impossibilitatis censerî exceptum à lege: accedente præsertim mente Tridentini, quæ, ut diximus, fuit, ut lege sua, quâ videbat restringi remedium naturale concupiscentiæ, non introduceretur nisi quam minima restrictio, & mediocris difficultas non magno negotio superabilis.

Et sanè ipsa Sacra Congregatio hanc Epichejæ regulam secuta in iteratis illis Resolutionibus, quæ laudantur, & confirmantur in una *Indiarum Orientalium* producta in Foliis Illustrissimi Secretarii,
illa

illa nimirum, quâ decretum fuit, in locis, ubi non adest Parochus, vel si adsit, accessus ad eum non est tutus, & facilis, valere Matrimonium sine Parocho, si saltem coram Testibus fiat. Ex qua resolutione, ut hoc obiter observem, planè refutatur illorum opinio, qui dicant Epichejam non habere locum in lege irritate. Hæc enim resolutio certè non est lex aliqua nova derogans legi Tridentinæ pro casibus in eadem resolutione consideratis: sed est tantùm legitima Interpretatio ejus legis, atque declaratio, quod casus illi propter adjunctam moralem impossibilitatem intelligendi sunt excepti à lege Tridentina.

Ubi juvat advertere duo notatu digna. Alterum est, quòd *in cit. Causa Indiar. Orient.* agebatur de tempore Schismatis exorti in Serra Malabarica, quo Schismate sese implicuerant ipsi Populi, qui proinde Presbyteros Schismaticos in Parochos illegitimos sibi delegerant. Nihilominus Sacra Congregatio nullam rationem habendam censuit voluntariæ rebellionis eorum Populorum à Pastore legitimo: neque distinxit inter eos, qui culpâ suâ carerent veris Parochis, & inter eos, qui sine culpa: sed generatim pronunciauit moralem impossibilitatem adeundi verum Parochum, undecumque illa originem traxisset sive à Populi culpa, sive non, facere casum exceptum à lege Tridentini. Alterum est, Sacram Congregationem admisisse tunc Matrimonia sine Parocho legitimo facta; rejecisse tamen omninò, quæ in illo eodem Schismate facta fuissent cum dispensatione Pastoris intrusi in impedimentis dirimentibus. Unde intelligimus magnum reponendum esse

esse discrimen inter impedimentum proveniens ex absentia Parochi, quod omnia prorsus Matrimonia generaliter impedit, & inter reliqua impedimenta, quæ dumtaxat impediunt Matrimonium cum certo genere Personarum.

Jam verò ex laudata resolutione Sacræ Congregationis dicimus mentem Concilii esse benignè, & secundùm æquitatis regulam interpretandam. Dicimus Ecclesiam leges suas accommodare humanæ infirmitati ad ipsius Dei Opt. Max. exemplum, qui ut dicitur Sapient. 12. *Cùm tranquillitate judicat, & cum magna reverentia disponit nos.* Dicimus, in hac præsertim lege, qua restringebatur Hominibus usus à natura, & Deo concessus remedii ad curandam gravissimam concupiscentiæ ægritudinem tantopere necessarii, Ecclesiam discretè gessisse se: ac proinde de ejus mente non fuisse, *ut quæ salubriter pro utilitate Hominum introducta sunt, ea nos duriore interpretatione contra ipsorum commodum producamus;* quemadmodum loquitur L. *Nulla ff. de legibus,* qua lege S. Thomas in simili materia utitur 1. 2. *quest. 96. art. 6.* Itaque de mente Concilii dicendum est non fuisse præfato naturali remedio spoliare maximam Hominum multitudinem etiam tum, cum moralis impossibilitas occurreret observandi restrictionem à se impositam.

Fateor, ejusmodi morales impossibilitates non esse relinquendas uniuscujusque Privati judicio. Sed quoniam hodie loquimur coram legitimis Interpretibus Tridentinæ legis, licebit proponere considerandem, utra censenda sit major impossibilitas, illa ne, quæ resultabat in Schismaticis Indice ex eo quo non esset illis tutus, & facilis accessus ad

Pato-

Parochum? An verò illa, quæ resultat in Hæreticis Bataviæ ex eò quòd non sit illis facilis accessus ad profitendam Catholicam Fidem? Nam hæc esset illis superanda difficultas, ut diximus, si vellent recuperare naturale Matrimonii remedium.

Sed liceat hoc idem illustrare alio quodam exemplo. Certum est ex S. Thoma, Bellarmino, & reliquis communissimè, quod Matrimonii contractus apud infideles, æquè ac cæteri humani contractus, subjacet legibus Domini temporalis illorum, sive quoad licitum, sive quoad validum. Fingamus nunc aliquem bonum virum zelo quodam conversionis Judæorum ferventem suggerere Summo Pontifici, ut pro Judæis subditis Ecclesiastici Status ferat hanc legem, scilicet, *ut illiteneantur sub pena nullitatis Matrimonia contrahere coram Magistratu Loci.* Interim verò Pontifex prohibeat singulis Magistratibus, ne coram se illos admittant, nisi prius convertantur ad Christum, Credo sanè, legem hanc visum iri omnibus irrationabilem vel hoc solo nomine, quod miseros illos homines privaret naturali concupiscentiæ remedio sibi hætenus per Christum ipsum relicto; nisi difficultatem hanc maximè arduam superarent se convertendi ad Christum. Et tamen non minus Judæi tenentur Christianam Religionem amplecti, quàm Batavi Catholicam: non minus Judæi odio flagrant adversus Christianam Religionem, quàm Batavi contra Catholicam. Et alioquin in manu Pontificis est facere, ut Judæi sibi subditi Christiana Doctrina instruantur: quod item de Batavis dici non potest.

Dicet fortè aliquis, eam legem fieri contra Judæos non posse, quia non licèt cogere Infideles ad Fidem,

Fidem, illa autem Lex esset gravis, & manifesta coactio.

Sed respondeo; Ideo esset gravis coactio, quia Judæis imponeret gravissimum onus prius resipiscendi ab inveteratis erroribus suis, & amplectendi Christianam Religionem, contra quam misera, & cæca Gens illa imbuta est ab Infantia infinitis præjudiciis, quæ facile non sit evellere: Quare inhumanum meritò videretur eosdem spoliare naturali libertate Matrimoniorum, nisi prius superent tam arduam difficultatem. Applicetur hic discursus Populis Hæreticis fœderati Belgii, & perspicuum erit vim eandem in illis habere.

Dicet forsitan iterum alius, quod Batavi cum rebellarunt, ab Ecclesia reperiebantur jam sub obligatione Tridentinæ Legis Judæis verò de novo imponeretur Lex illa.

Sed respondeo in primis; Onus, quod Judæis in illa Lege imponeretur, non esse re ipsa novum onus, quippe antecedenter ad eam legem reperiuntur sub obligatione Christianæ Religionis amplectendæ. Deinde dico, idem Judicium fieri debere circa impositionem novæ Legis, ac circa sensum, vel conservationem antiquæ.

Habendum enim semper ante oculos est, quod ad Legis humanæ rationabilitatem, ac proinde ad valorem (si enim rationabilis non est, Lex non est) debent concurrere certæ quædam conditiones, illæ scilicet, quæ numerantur in Jure Canonico cap. *Erit autem dist. 4.*, nempe quod sit possibilis secundum naturam, id est non maximè difficilis, quod sit possibilis secundum Patriæ consuetudinem, quod sit loco, temporique conveniens, quod sit

sit in commodum subditorum &c. Habendum pariter est ante oculos, quod defectus huiusmodi conditionum sicuti reddit irrationabilem Legem, cum primum fertur, si tunc ille defectus contingat, ita si contingat post Legem latam, vel illam abrogat, vel ostendit ab initio ipso non comprehendisse casum, in quo dictæ conditiones deficient. Nam cum conditiones illæ sint de Legis essentia; Quandocumque illæ deficient sive ante, sive post, non potest non deficere essentia Legis. Qua de causa S. Thomas in aureis suis quæstionibus de Lege humana l. 2. quæst. 95. 96. & 97. præactis conditionibus Legis iis, quas diximus; deinde ad defectum, vel concursum earumdem conditionum examinat semper, & constituit, quid sit dicendum tum de nova Lege condenda, tum de Legis prius conditæ sensu, exceptionibus, mutatione, cessatione, vel abrogatione.

Juxta quam rectissimam Regulam nobis quoque concludendum erit, quod sicuti rationabile non esset novam Legem nunc primum edere, qua sive Judæis, sive Hæreticis reddatur impossibile remedium naturale concupiscentiæ, nisi prius convertantur ad Fidem, ita pariter irrationabile censeatur debeat antiquam Legem trahere ad eum casum comprehendendum, in quo similiter iisdem Populis idem remedium impossibile reddatur, nisi prius convertantur ad Fidem.

§. 3.

De eadem Tridentini Mente ex tertia Regula Epicheja.

HActenus de secunda Regula Epichejæ, quæ considerat mutationem in materia Legis factam

Etiam propter supervenientem aliquam maximè arduam difficultatem, qua stante, irrationabile sit Hominem obligare.

Gradum nunc facio ad tertiam Regulam, nempe ad indicia, quæ suadent Legislatorem, quamvis absolutè potuisset, noluisse tamen casum aliquem comprehendere sub lege.

Sed iterum revertendum ad Historiam Cardinalis Pallavicini *cit. lib. 22. Cap. 4.* Duo ille alia narrat. Primo Jacobum Lainex proposuisse, secuturum ex præconcepto Decreto, quo Hæretici remansuri essent sine veris Matrimoniis; Unde notissima alia absurda consequerentur, Concubinatuum innumerabilium, Prolium omnium illegitimarum, Perturbationis successuum, Maculae, & Ignominia totius Reipublicæ &c. Hoc autem à Lainex propositum incommodum visum omnibus PP. fuisse inconveniens in hac materia maximum, ideoque diligenter cavendum. Secundò hac de causa PP. adhibuisse Decreto temperamentum necessariae in unaquaque Parochia publicationis specialissimâ formâ faciendæ.

In primo horum duorum habemus rationem, quæ Concilium movit ad temperandum Decretum. In Secundò habemus particulare expressum temperamentum tunc adhibitum. Ex utroque indicia promicant, quæ suadeant de mente Concilii non fuisse casum hunc nostrum comprehendere.

§. 4.

De Primo Indicio.

ET ex primo quidem jam habemus hoc fuisse Tridentini gravissimum Judicium, nimirum
L. Populos

Populos Hæreticos non esse absque veris Matrimoniiis relinquendos. Hinc autem sponte sua videtur sequi, quod Mens Concilii non fuerit lege sua casum comprehendere, in quo Hæretici Populi relinquendi absque veris Matrimoniiis essent; Ne dicatur Concilium statuisse contra id, quod Judicabat, sive quod idem est, statuisse contra mentem suam.

Quamobrem qui sentiunt Matrimonia in casu valere, si mihi videntur rectius facere, quam qui sentiunt non valere: Illi enim sequuntur intentionem Legislatoris, quæ *potior est*, ut ait S. Thomas infra laudandus, hi verò nimis rigidè sectari verba videntur. Et ideo non incongruè hîc applicatur L. *non dubium est. Cod. de leg., & Const.* Principumquam Legem allegat pro confirmatione suæ de Epi, cheja Doctrinæ S. Thomas 2. 2. *quest. 120. art. 1.*; sic autem ea Lex habet: *non dubium est in Legem committere eum, qui verba Legis amplexus, contra Legis nititur voluntatem.* Eadem porro Lex post S. Thomæ tempora reperitur canonizata in Reg. ult. Juris in 6., ubi sic: *Certum est, quod is committit in Legem, qui Legis verba complectens, contra Legis nititur voluntatem.* Idemque traditur cap. *Humana aures. 22. quest. 5.* ex S. Gregorio Magno ibi - *Non debet aliquis verba considerare, sed voluntatem, & intentionem, quia non debet intentio verbis deservire, sed verba intentioni,* ubi Gloss. V. *verba congerit Jura alia idem inculcantia.*

Sed opponet hîc aliquis, voluntatem Concilii fuisse restrictam ad Hæreticos sui temporis, & idcirco dumtaxat fuisse sollicitum, ne videretur Decreto suo illos involvere, de futuris verò Hæreticis,

cis, qui fortè post publicatum inter eos Concilium defecturi ab Ecclesia forent, nihil providisse.

Respondeo tamen in hac objectione confundi duo, quæ distinguenda maximè sunt. Primum est ratio, qua permotum Concilium fuit ad temperandum Decretum : Secundum est temperamentum tunc in specie adhibitum.

Ratio fuit, quia Hæretici Populi non sunt absque veris Matrimoniis relinquendi, ut jam vidimus. Hæc autem ratio una, & eadem est relatè ad omnes omninò Hæreticos sive antiquiores, sive recentiores : Nam æquale inconveniens sequitur sive hi, sive illi relinquuntur absque veris Matrimoniis. Et alioquin non minus detestabiles Concilio erant Duces illi rebellionis in Ecclesiam tempore ejusdem Concilii grassantes, quàm qui postea nascituri ex illis essent, quorum ipsorum ruina illorum primorum scelere potissimum tribuenda foret.

Temperamentum verò in specie tunc adhibitum non nego expressius cavisse Hæreticis illius primi temporis, sed cum illi tunc obversarentur Concilio ante oculos, mirum non est, si Concilium satis habuit tale tunc temperamentum eligere, quo illis expressè consuleret. Pro aliis verò catibus similibus in futurum reliquit implicitè mentem suam satis intelligendam ex ratione ipsa, qua permotum est ad illud tunc expressum temperamentum addendum.

Jam verò ad indagandam Legislatoris mentem plus valet ratio, qua movetur ad disponendum, quàm modus ipse particularis disponendi : Nam modus frequenter attemperatur circumstantiis, quæ magis in præsentia urgent : At ratio si una, &

eadem semper perseverat, eodem semper modo manifestat quid de mente disponentis intelligendum sit. Et sanè ubi de maximo incommodo vitando agitur, intentio finis, idest incommodi illius vitandi, solet esse universalis, & efficax: Electio verò mediorum ad illud vitandum adhiberi frequenter solet limitatius pro occurrente necessitate. Unde non tam ex mediis, quàm ex fine metiri mentem Operantis debemus.

Atque in eo, quod diximus de maximo momento ad mentem Legislatoris indagandam residente in ratione ipsa Legis, fundantur Doctrinæ communissimæ apud I. V. Doctores, & apud Theologos de extensione Legum ob identitatem rationis. Quæ de re post alios plures tractat exquisito Iudicio Saurez. de leg. lib. 6. cap. 2. & seq.

§. 5.

De Secundo Indicio.

Sed expendamus nunc illud ipsum speciale temperamentum, quod tunc Tridentinum adhibuit. Dico enim ex illo ipso resultare novum indicium suadens, quod de ipsius mente non fuerit comprehendere casum nostrum.

Primò præcepit Ordinariis, ut quam primum possent curarent hoc Decretum Populo publicari, & explicari in singulis Parochialibus Ecclesiis; idque in primo anno quàm sæpius; deinde quoties expedire viderent.

Secundò decrevit, ut Decretum in unaquaque Parochia non prius suum robur habere inciperet, quàm post 30. dies à die primæ publicationis in eadem Parochia factæ numerandos Ita sess. 24. cap. 1 de Reformat. Matrim.

No-

Notanda nunc aliqua sunt certa, & liquida in facto quoad res Belgicas ex Historia Cardinalis Bentivogli ex Batavia Sacra, & ex Historia Ultrajectina.

Concilium Tridentinum fuit à Pio IV. confirmatum anno 1564. Multo ante hunc annum Hæresis (1.) latè invaserat Provincias Belgicas, tamque altas jam ibidem radices egerat, ut Magistratus ad Margaritam Parmensem scriberent, ita jam auctum Hæreticorum numerum, & eo audaciæ prolapso, ut edicta regia palam contemnerentur, nec possibile amplius foret illa executioni mandare. Isto ipso anno 1564. pluribus in Locis (2.) violenter effringunt Carceres, & Socios de Hæresi damnatos liberant. Palam insuper non de nocte modo, sed etiam de die cæpta frequentari exercitia novarum Sectarum.

Anno sequenti 1565. prope anni finem tentata (3) Ultrajecti fuit prima publicatio Concilii Tridentini; sed appellantibus Capitulis plerisque, & aliis, non processit; ut docet Testimonium Victoris Scorelii oculati Testis. Isto tamen eodem anno (4) erumpit Factio vulgò *Compromissum* nuncupata, quæ fuit veluti primum signum Rebellionis contra Dominium Hispanorum, unde continuata ferè serie aliæ ex aliis turbæ subnatæ sunt.

Anno 1566. plurimis in Locis (5) exercetur publica

L 3
(1) *Card. Bentiv. Hist. l. 1. p. 45. 46. 47. 49.*
edit. Colonien. anni 1632.

(2) *Id. l. 2. pag. 68.*

(3) *Batav. r. Sa. par. 2. pag. 19.*

(4) *Card. Beniv. l. 2. p. 76.*

(5) *Id. 16. pag. 97. 98.*

blica Hæresis Prædicatio, confluentibus undique Ministris Lutheranis, Calvinistis, Anabaptistis, Simul incœptum publicum Bellum contra Sacras Imagines, Ecclesias, Monasteria utriusque sexus, Hujus anni Augusto Mense (6) devastantur Ecclesiæ Antuerpiæ, quod exemplum statim alibi secutæ sunt præcipuæ quæque totius Belgii Civitates: id quod multo magis etiam antea factum fuerat per Oppida, & Pagos in omni ferè Provincia; cujus vastitatis furorem, vel illud unum ostendere potest, quod (7) *tridui spatio quadringentis Ecclesiis* toto Belgio strages illata fuit. In ipsa Ultrajecti Civitate Magistratus coactus fuit Hæreticis concedere Augusto Mense hujus ejusdem anni 1566. unam Parochialibus Ecclesiis. Quo pariter anno (8) usque adeo Hæretici invaluerunt, ut coacta Margaritha fuerit abolere omnem umbram assertæ Inquisitionis, & liberam concedere Prædicationem Hæreticis in plurimis illis Locis, ubi jam exercebatur. Inter has autem tot turbas, & tumultus legimus (9) Ultrajecti prope finem Junii hujus anni factam secundam Publicationem Tridentini, quod per dies aliquot à capite ad calcem lectum latinè fuit in Metropolitana Ecclesia, Teutonicè verò in Domo publica Civitatis; cujus publicationis Acta publica conscripta sunt, adhibito in Testem laudato supra Scorelio.

Isto eodem anno (10) missus in Belgium fuit
Dux

(6) *lb. à pag. 104. ad 107. & pag. 112.*

(7) *Hist. Ultraj. pag. 6.*

(8) *Cardin. Bentiv. l. 2. pag. 109. & seq.*

(9) *Batav. Sacr. pag. 19.*

(10) *Card. Bentiv. l. 3.*

Dux Albanus cum Exercitu, eoque pervenit sequenti anno 1567. Res ille quidem invenit in aliquantula quiete post recuperatam per Margaritam Valencianam, & Antuerpiam repressam. Sed brevis fuit, & infida illa quies. Anno enim sequente 1568. initium factum est Bellorum eorum, quorum denique exitum omnes norunt. Porro Dux quoque Albanus (11) laboravit pro Tridentini promulgatione, cujus proinde conatibus effectum est, ut ejus tertia publicatio Ultrajecti restaurata fuerit anno 1570. Præterea quasdam alias alibi factas, ut perhibetur, Publicationes, de quibus quidquid dici potest, exposuit in sua Relatione Eminentiss. Dominus de Alsatia.

Meum hic non est statuere quantum turbulentis hujusmodi infirmis, ideoque toties repetitis Publicationibus, iisdemque hinc per Catholicos multos oppugnatis, inde per Hæreticos omnes contemptui habitis, tribuendum sit. Taceo insuper quam parum credibile sit potuisse satisfieri voluntati Concilii, talia tempora dum fluerent, quoad priorem illam Decreti partem, qua præcipitur hoc Decretum & publicari, & explicari Populo in singulis Parochiis, idque primo anno quam sapissimè &c.

Unum hoc mihi satis erit ex relatis factis tamquam certum colligere, quod de tempore qualiscumque Publicationis sive in Synodis, sive in Parochiis singulis factæ, jam Hæretici illarum Provinciarum erant palam segregati ab Ecclesia, ejusque se obedientia publicè jam subdlexerant; quamvis eatenus à Dominio temporali Regis Hispani recedere non licuisse.

L 4

Posita

(11) *Batav. Sacr. pag. 16.*

Posita autem hujusmodi publica illorum separatione ab Ecclesia, dicentium videtur, quod publicatione illa, quæ separationi eidem supervenit, ligati non fuerint, seu affecti Hæretici illi, nisi fortè ad summum ad tempus quoad scilicet, spes illos ad Ecclesiam reducendi aliqua relicta est.

Id ut probem, revoco in memoriam prudentissimam observationem Illustrissimi Domini Secretarii in suis, quas præ manibus habemus, doctissimis Adnotationibus num. 44. Ibi fatetur, *communiter receptum esse Hæreticos Ecclesiæ Legibus post infelicem eorum lapsum non teneri, quippe quod nolit Ecclesia Potestatem, & Jurisdictionem, quæ ceteroquin pollet, in Filios illos perduelles exercere; quamquam temperandam eam Doctrinam censet, hæc subdens: Hac tamen ratio videtur suffragari tantum Hæreticis Angliæ, Scotia &c. quæ ante annum 1545, quo Tridentina Synodus haberi cepit, hæresi jam infecta reperiabantur.*

Jam tota hæc Doctrina, etiam dicto modo temperata, benè probat, quod ex mente Concilii, & Ecclesiæ, publicatione Legis Tridentinæ in Belgio, ut præfertur, edita non ligabantur Hæretici illarum Regionum jam antea ab Ecclesia tam palam segregati, quam segregati ante Concilium erant Hæretici Angliæ, Scotiæ &c.

Nec quidquam refert, quod separatio Anglorum contigerat de tempore, quo Concilium Legem scribebat; separatio verò Batavorum de tempore, quo Concilii Lex publicabatur. Etenim diligenter est advertendum, quod Concilium non tunc imposuit obligationem, cum Legem scripsit, sed obligationem distulit ad tempus Publicationis:

Neque

Neque solum distulit obligationem passivam, sed vim ipsam activam, & obligativam Legis: expresse enim disposuit, ne sua Lex inciperet robur habere, nisi post talem determinatam publicationem. Lex autem, quæ ex Legislatoris expressa dispositione dumtaxat incipit robur habere post certam solemnitatem ante illam solemnitatem, perinde est, quasi non esset; accedente verò ea solemnitate, perinde est, ac si tunc primò ferretur; præsertim quando tunc nullum alicujus retrotractionis effectum paritura est. Igitur Concilium tunc censetur obligationem imponere, cum publicatio in actum perducitur. Quandoquidem ergo juxta allatam, & communiter receptam Doctrinam Ecclesia Lege aliqua ad Disciplinam spectante novam obligationem imponens, non censetur illam imponere velle Filiis illis, quos jam perduelles invenit; & quandoquidem tunc Ecclesia obligationem Belgii Populis imponebat, quando ibi publicata Lex fuit; & tunc jam Hæreticos illius Regionis in statu perduellionis, & separationis reperiebat; concludendum est, quod Intentio Ecclesiæ non erat tunc obligationem hujusmodi Filiis jam perduellis, & separatis imponere.

Et ratio tum Doctrinæ illius communiter receptæ, tum ejus ad casum nostrum applicationis hæc est: Quia si Ecclesia Legem, sive obligationem novam hujusmodi Perduellis imponere vellet, frustra laboraret, atque operam, & oleum perderet. Quinimo obligationem novam inducere vellet, quando certò prævideret non in ædificationem fore, sed in destructionem, non in

utilitatem, sed in perniciem talium subditorum: id quod maximè abhorret ab omnibus principiis, quibus regulari Legislator debet in nova Lege, si-
 ve obligatione inducenda. Esset proinde cona-
 tus, & actus valdè imprudens contra Monitum
 Spiritus Sancti Eccles. 32. *Ubi auditus non est, non
 effundas Sermonem.* Et contra gravissimum illud
 Christi Domini Mandatum Matth. 7. *Neque mit-
 tatis Margaritas vestras ante Porcos, ne forte con-
 culcent eas pedibus suis, & conversi distrumpant vos.*
 Nimirum ejusmodi Lex quamquam per se pretiosa
 instar Margaritæ, si tamen hujusmodi Perduellibus
 imponatur, exponitur manifesto illorum derisui,
 & contemptui: Id quod Christus Dominus ad
 vivum expressit verbis illis, *ne forte conculcent
 eas pedibus suis:* Et ulterius accedent in iisdem
 mavis odium, & rabiem adversus Ecclesiam: id
 quod Christus non minus graphicè descripsit ver-
 bis illis aliis, *& conversi distrumpant vos.*

§. 6.

Objectio quædam contra prædicta resolvitur.

NON dissimulabo hic, quod contra superius
 disputata de Tridentini mente militare vi-
 deatur Responsum Sacræ Congregationis 19. Ju-
 nii anni 1602., quod refert Illustrissimus Domi-
 nus Assessor S. Officii in suis accuratissimis Foliis
 art. 2. sub initium. Nam juxta responsum illud
 Matrimonia Hæreticorum fœderati Belgii decla-
 rantur invalida, inhærendo simili præcedenti re-
 solutioni Sac. Congregationis Concilii, quæ cum
 sit legitima Interpres Concilii ejusdem, corruere
 videntur quæ sunt allata superius pro valore ex
 ejusdem Concilii mente.

Ut

Ut gravi huic in speciem oppositioni solidè satisfiat, sufficiet advertere ad tempus dati responsum nempe ad annum 1602. Porro dicto tempore nondum amissa spes erat eas Provincias reducendi sub Catholici Regis Dominium, quemadmodum ex Historia compertum est. Vigente autem hujusmodi spe prudenter Sacra Congregatio censere potuit nondum factum esse locum casui excepto juxta regulas Epichejæ superius consideratas.

Primo enim necdum eo tempore videbatur consummata moralis impossibilitas conversionis illorum Populorum, cujusmodi impossibilitas facit casum exceptum juxta secundam regulam Epichejæ, de qua dicebamus §. 2. Neque verò sine causa ibidem adnotavimus judicium de hujusmodi impossibilitate non esse privato cuique relinquendum. Jure igitur suo S. Congreg. censere potuit ejusmodi impossibilitati nondum eo tempore factum esse locum.

Secundo nondum pariter videbantur perfecta, atque ut sic loquar, in suo adhuc lumine collocata duo illa Indicia, quæ produximus §. 4. & 5., dum tertiam Epichjæ regulam urgeremus. Non primum Indicium, quia nimirum inconveniens relinquendi tantisper Hæreticos absque veris Matrimoniiis, interim dum spes affulgebat eosdem ad Catholicæ Matris sinum revocandi, non videbatur adhuc tanti ponderis esse, quanti illud erat, quod Tridentinum evitandum omnino censuerat; Videtur enim à Tridentino habita ratio eorum Hæreticorum, quorum conversio desperata jam esset. Non item Secundum Indicium, quia censeri potuit publicatione Concilii in Belgio facta affici prudenter,

denter,

denter, & ligari potuisse etiam illarum partium Hæreticos, adhuc sub Dominio Hispanorum, & non extra spem positos redeundi ad Ecclesiam: qua spe non amissa, jam prodesse illis obligatio poterat, neque prævidebatur certò, & unice noxia illis futura. Et idcirco de hoc Indicio dum agerem, apposui clausulam illam, *nisi forte ad tempus, quoad scilicet spes illos ad Ecclesiam reducendi aliqua relicta est.*

Postea verò quam extincta spes omnis fuit eorundem Hæreticorum reducendorum, præsertim postea quam sui Juris per Fœdus Monasteriense unâ cum suis Provinciis evaserunt, atque adeo postea quam ad eum statum pervenerunt, quo in statu reperiebantur Anglia, Scotia, Dania &c. tempore Tridentini, sapientissimè eadem Sacra Congregatio manum retraxit ab hac tabula, neque unquam amplius respondisse comperitur, sicut antiquiore illo tempore responderat. Unde si percurrantur Resolutiones ab Illustrissimo Domino Secretario productæ, nulla occurret posterior dicto tempore resolutio pro nullitate Matrimonii inter partes ambas A catholicas, sed inter eas tantùm, quarum una Catholica, altera verò A catholica esset.

Quapropter post ita insigniter mutatum rerum statum, locus meritò factus est Disputationibus Doctorum circâ valorem, vel nullitatem conjugiorum ejusmodi. Et nos pro valore sentientes, locum censemus factum jam esse prænotatis Epichejæ regulis, quas non ad priora illa tempora, sed ad posteriora, & maximè ad hodiernum earum Provinciarum systema accommodavimus, in
eoque

eoque easdem regulas vim efficacissimam existimamus habere ad probandum, quod casus, de quo disputamus, ex mente ipsa Tridentini censeripotest, ac debeat exceptus à lege.

P A R S   S E C U N D A

§. 7.

Observantur generatim aliqua de consuetudine abrogativa Humanæ Legis.

HUc usque in vestigavi mentem Tridentini ex Regulis Epichejæ. Progredior nunc ad investigandam mentem subsequenti Ecclesiæ ex Regulis consuetudinis. Sed juvabit aliqua prius generatim adnotare:

Primo. Consuetudinem aliquam habere vim humanæ legis abrogandæ, res est indubitata ex utroque Jure civili, & Canonico.

Secundo. Ad hujusmodi consuetudinem debet concurrere ex parte Populi frequentia diuturna actuum contra Legem, unde ostendatur Legem non amplius utilem multitudini esse: Ex parte vero Principis, cujus unius est sicut ferre, ita revocare Legem, debet concurrere consensus eandem revocandi.

Tertio. Quod attinet ad Populi contra legem actus, illud in primis necessarium semper est, quod actus illi de se, & seclusa humana Lege, pravi non sint, hoc est neque naturali, neque Divino Juri contrarii sint: quippe contra hæc Jura nunquam intrare potest abrogatio. Præterea iidem actus fieri possunt vel mala fide, quatenus videlicet culpabiliter lex aut non recipitur, aut recepta viola-

violatur: vel bona fide, quatenus fortassis occurrat rationabilis aliqua excusatio à Legis observantia.

Quartò. Quod verò ad Principis consensum attinet, ille potest esse Personalis, & quidem modo expressus, modo tacitus vel Juridicus, nempe jam antecederet expressus in Jure aliquo.

Quintò. Hinc tres consuetudinis species omnes, & singulæ ad legem abrogandam utiles, passim apud Doctores pervulgatæ sunt. Prima procedit per actus mala fide contra legem positos, quorum diuturnæ frequentia accedat denique tacitus consensus Principis; Optimè enim docuit *S. Thomas 1. 2. quæst. 97. art. 3. ad tertium Ipsa consuetudo in tali multitudine prevalens obtinet vim legis, in quantum per eos toleratur, ad quos pertinet multitudini legem imponere: Ex hoc enim ipso videntur approbare, quod consuetudo introduxit. Et Angelici vestigiis inhaerens Suarez. de legibus lib. 6. cap. 18. num. 20. observavit: Ex ipsa duricie Populi, licet irrationabili, resultat respectu Principis moralis causa, & ratio, ut possit judicari prudens revocatio legis; Tunc enim potest præsumi conniventia, & abrogatio ex parte Principis tacentis, & tolerantis, quia tunc jam abrogatio iusta est. Secunda species consuetudinis procedit itidem per actus positos mala fide, sed qua non obstante reperiantur in consuetudine duæ illæ conditiones, quas requirit caput ultim. de consuet. scilicet quod sit rationabilis, & legitimè præscripta. Positis autem duabus hisce conditionibus, jam huic consuetudini accedit consensus juridicus Principis in isto ipso cap. ultim. de consuet. generaliter expressus.*

Tertia

Tertia species procedit per actus bona fide factos, & simul per duarum prædictarum conditionum concursum, quo stante, non potest ^{non} accedere præfatus consensus juridicus Principis.

Sextò. In unaquaque ex prædictis tribus consuetudinis speciebus debet semper inveniri rationabilitas, ut conducere possint ad abrogandam legem. Verumtamen in nulla ex illis requiritur rationabilitas ex eo desumpta, quod actus consuetudinem componentes non sint contra legem illam humanam, ad quam abrogandam tendunt. Repugnat enim in terminis, quod sit consuetudo contra legem, & quod actus illam componentes non sint contra legem. Quare nulla consuetudo contra legem esse posset rationabilis, & proinde nullam vim haberet abrogandæ legis, id quod falsum esse constat ex utroque Jure civili, & Canonico, ut initio diximus. Igitur rationabilitas consuetudinis consideranda semper est, secludendo mente nostra legem illam, contra quam consuetudo tendit.

Post hæc prænotata difficile non esset ostendere, quod in casu nostro prædictæ tres consuetudinis species concurrunt omnes, & singulæ pro valore probando Matrimoniorum, de quibus in præsentis dubio disputatur. Neque verò temere in auxilium advocarem tam Primam, quam Secundam speciem consuetudinis, quando plurimi, & præclarissimi tum Theologi, tum Canonistæ utramque approbant tanquam efficacem ad humanæ legis abrogationem inducendam. Neque etiam deessent argumenta ab exemplis non paucis. Si enim Eminentissimi Domini oculos paulisper circumfe-

cumfe-

cumferant per tot varias Reipublicæ Christianæ Regiones facile incident in plures leges etiam Canonicas in hac vel illa Regione vel non receptas, vel post receptionem per subsequentem non usum, aut etiam per usum contrarium ita jam collapsas, ut durum planè videatur culpa hodie damnare Populos, atque in his Viros quoque cæteroquin probos, & timoratae conscientiaë, qui eas amplius non observant post longævam jam, & communem contrariam consuetudinem. Et tamen non ubique hujusmodi consuetudinum initia saltem sine peccato fuerunt.

Nec quod spectat ad particularem casum nostrum, multum momenti reponendum esse crederem in ea oppositione, quæ ferè unica objici potest; videlicet quod Hæreticorum in præsentis Articulo contraria consuetudo originem ducat suam ex eorundem adversus Ecclesiam odio, & contemptu; Nam præterquam quod multa sparsim in superioribus datâ operâ profeminavi, quæ vires hujus Oppositionis plurimum extenuant; considerandum insuper est, quantò mitius Ecclesia se gerere soleat erga Hæreticos Nationales, quos unus præsens negotium tangit, quàm erga illos, qui ex personali perfidia Catholicam Fidem, in qua nati, & educati prius fuerant, turpissimè deserunt, & abjurant. Quâ pariter de causa discretè adeo, & clementer agit Ecclesia cum Græcis, aliisque per Orientem Schismaticis, iisdemque hæresi non una infectis, quamvis non minore illi odio Romanam Ecclesiam prosequantur, quàm Hæretici Batavi.

Accedit in casu, quod Ecclesia ut tacitum consensum

sensum ad legis Tridentinæ relaxationem adjungat, causas habet benè multas longissimè remotas ab omni specie favoris Hæreticis illis præstandi. Puta arcere mala gravissima aliàs ei Catholicæ Missioni obventura. Viam complanare errantibus ad veram Fidem: Divinum præcipuè honorem illæsum servare ab infinito numero scelerum ex innumeris Concubinatis pullulantium &c.

Cæterum ne longior fiat hæc Dissertatio, quæ videri jam nimis prolixa potest; prætereo priores duas consuetudinis species, & tertiã dumtaxat utor, quã vel rigidioribus Expositoribus laudato *capit. ultim. de consuet.* satisfieri posse videatur.

§. 8.

Proponitur consuetudo ad casum præsentem faciens.

Pincipio ponatur ante oculos Decretalis Gregorii IX. *cap. ult. de consuet.* ibi -- *Licet longæva consuetudinis non sit vilis auctoritas, non tamen est usque adeo valitura, ut vel furi positivo debeat præjudicium generare, nisi fuerit rationabilis, & legitimè præscripta.*

Atque hic placeat obiter observare, quod primi, qui Commentarios ediderunt in Decretalium quinque libros sub memorato Gregorio IX. compilatos, ac editos, fuere insignes illi duo sub Gregorio ipso florentes, scilicet Innocentius IV., qui eidem Gregorio post Cælestini IV. brevissimum dierum dumtaxat decem, & septem Pontificatum successit in Petri Cathedra, & Innocentiũ contemporaneus Henricus de Segusia, vulgò Ostiensis dictus. Et Innocentius quidem in suo

M

com-

commentario in laudatam decretalem, ne consuetudo sit irrationabilis, hoc uno contentus est, quod à Jure non improbetur: Ut verò sit legitime præscripta, nil inquit aliud, quàm lapsus 40. annorum. Quis rogo melius intellexerit sensum vocis *Præscripta* in ea Decretali, quàm dictus Innocentius in eo Dignitatis gradu Gregorio Decretalis Authori per idem tempus assistens? Ostiensis verò in *Cap. Ex parte eod. tit. V. consuetudines* ait: *Utrum sit rationabilis, vel non, relinquo Judici, cum nec Regula posset tradi.* Et paulò inferius -- *Generaliter est irrationabilis, ubicumque per Jus expressum reprobatur, vel aliàs est iniqua* -- Quid verò sit esse præscriptam, ibidem tantum explicat per lapsus 40. annorum. Idem Ostiensis in *cap. ultim. de consuetud.* multis evidenter demonstrat præscriptionem consuetudinis longissimè discrepare à Præscriptione strictè, & propriè dicta, qualis est, ubi agitur de præscribendo rei dominio. Quocirca inter alia discrimina hoc tradit - *In præscriptione requiritur titulus, & bona Fides, sed in consuetudine non requiro nisi usum, & tempus completum.* Horum ego duorum tantæ Doctrinæ, & nominis Virorum sub ipso Gregorio viventium in ejusdem Gregorii recentissimam Decretalem Commentarios pluris faciam, quàm sequentium Expositorum, si qui sunt, qui aliter explicant.

Nihilominus in consuetudine, quam produco, multo plus invenitur, quàm illi duo Canonistarum facilè Principes requirant.

Igitur consuetudo, de qua loquor, est Praxis ab Episcopo Castoriensi Vicario per Hollandiam

Aposto-

Apostolico inducta, juxta quam Matrimonia Hæreticorum Belgii fœderati inter se, tamen præter formam legis Tridentinæ contracta, judicantur valida: Quare si Conjuges ab Hæresi ad Fidem Catholicam postea revertantur, non jubentur iterum ad formam Concilii conjungi, sed tamquam validè conjuncti admittuntur ad reliqua Sacramenta. Hæc Praxis incæpit saltem ante annum 1680. Et de illa in factò constat tum ex Batavia Sacra, tum ex relatione per Theodorum de Cok Clementi XI. exhibita, ut Illustrissimus Dominus Assessor in suis Foliis testatur; tum denique ex moderna Relatione Eminentissimi Domini de Alsatia.

Jam verò huic Praxi in primis non deest prima conditio, quod nempe sit rationabilis. Primò enim Tridentinum Decreto suo, qua parte Matrimonium clandestinum irritat, nullam apposuit clausulam reprobativam consuetudinis contrariæ, si qua fortè in posterum irreperet. Secundò ea Praxis rationabilis est tam ex parte materiæ, quàm ex parte Authoris Praxi ejusdem.

Ex parte quidem materiæ, quia materia hujus Praxi est valere reipsa Matrimonium factum coram Testibus, licet non coram Parocho. Hujusmodi autem Matrimonium secundum se spectatum, & seclusa Tridentini lege, est rationabile, quia nullam de se turpitudinem continet neque contra Jus naturale, neque contra Jus Divinum. Et patet à fortiori ex Matrimonio clandestino, quod secundum se Jure tam naturali, quàm Divino validum fuit per tot secula ante Tridentinum, & nunc quoque validum est in iis Regionibus, ubi Tridentinum non est publicatum. Patet insuper,

quia validè contrahere coram Testibus, quin requiratur præsens Parochus, potest esse materia legis rationabilis. Et sanè in ipso Tridentino ita præparatum antea Decretum fuerat (teste Pallavicino *lib. 22. cap. 4.* propè initium) ut Matrimonium celebrari deberet coram tribus Testibus, nulla Parochi mentione facta. Quod Decretum nemini unquam in mentem venit impugnare tamquam statuens materiam irrationabilem ex eo præcisè, quod Parochi præsentia non requirebatur.

Ex parte verò Authoris, Praxis eadem rationabilis est; quia Castoriensis gravibus rationibus ad eam Praxim inducendum permoveri potuit, tum nimirum rationibus illis directis, quæ tot celebres Authores moverunt, ut ea Matrimonia valere censerent; tum rationibus aliis reflexis publicum bonum Missionis Hollandiæ respicientibus.

Addo eam Praxim non solum continere actus utcumque rationabiles, sed actus propemodum judiciales. Reipsa enim Praxis hæc continet Judicia constanter continuata in Officio Vicariatus illius Apostolici, quibus prædicta Matrimonia valida judicantur, & declarantur. Quare Praxis hæc formavit jam stylum omnium Ecclesiasticorum Tribunalium illius Apostolici Vicariatus, qui latè protenditur per integram Ecclesiasticam Provinciam constantem ex Archiepiscopatu Ultrajectensi, & quinque aliis Episcopatibus suffraganeis. Porro vulgatum est plus roboris, & virium in esse consuetudini diuturnæ actuum Judicialium, quàm actuum à solis privatis frequentatorum.

Deinde eidem Praxi non deest secunda conditio

rio, quod scilicet sit legitimè præscripta. Nam si præscriptionem hanc unicè collocamus in lapsu 40. annorum, quemadmodum collocandam audivimus ab Innocentio, & Ostiensi, quos communissimè posteri sequuntur; Jam in casu habemus lapsum annorum 60., & amplius. Si verò juxta severiora quorundam placita eam Præscriptionem regulare pro materiæ capacitate velimus ad normam Præscriptionis propriè talis Dominiorum; etiam ad normam illam hæc Praxis præscripta dicenda est. Etenim non deest bona fides, & titulus, quæ duo desiderari possent ad normam assequendam Præscriptionis illius strictè, & propriè dictæ.

Ac de bona fide Castoriensis Episcopi, qui eam Praxim post Viros doctos tum Romæ, tum alibi consultos invexit, minimè dubitare licet. Ambigendum pariter nullo modo est de bona eorum fide, qui Castoriensis exemplo, & mandatis præeuntibus, eandem deinceps Praxim constanter ad hanc usque diem observarunt tam Vicarii Apostolici, quàm Provicarii, Parochi, Missionarii planè omnes.

Titulum verò, qualis in subjectam materiam cadere potest, facilè dabit Dignitas ipsa, & munus legimi in universa illa Ecclesiastica Provincia Pastoris, & Judicis, quâ Dignitate, ac munere Castoriensis pollebat. Adjuncta insuper sin minus veritate (de qua nunc non laboro) at certè existimatione communi non consultæ modo hac super re Apostolicæ Sedis (ut re ipsa consultata fuit ex foliis Illustrissimi Assessoris) verùm etiam ita respondentis, ut ipsius Castoriensis arbitrio statuen-

dum reliquerit, quod crederet Animarum sibi creditarum saluti maximè expedire. Jam verò ex his omnibus sufficiens consurgit titulus partim certò verus, partim saltem coloratus, vel existimatus. Cujusmodi titulum ad Præscriptionem ipsam Domini sufficere communis est, & pervulgata Doctrina; quemadmodum de colorato tradunt omnes, ac dumtaxat etiam existimato latè probat ex Legibus, & ex communi Juristarum *Hannoldus de justit. tract. 5. cap. 2. controv. 3.*

Quæ cum ità sint, nihil amplius desiderari posse videtur, ut prædictæ consuetudini dicantur inesse duæ illæ conditiones *Rationabilis, & Præscripta*, Concurrentibus autem duabus hisce conditionibus jam ex dispositione *cap. ultim. de consuet.* habetur totum id, quod Pontifex in consuetudine requirit, ut possit Juri positivo præjudicium generare. Quamobrem ejusmodi consuetudini censetur eo ipso accessisse consensus Juridicus Pontificis generaliter in isto ipso Cap. expressus, quo perficiuntur consuetudinis vires ad illud præjudicium generandum. Atque hac ratione, & viâ legem quamlibet consuetudine ritè abrogari, communis est, & valdè recepta Sententia: idque etiamsi Princeps interim ejusmodi particularem consuetudinem fortasse nesciat.

Sed ut iis quoque satisfiat, qui consensu isto juridico parum contenti, austeriore quodam ingenio requirunt consensum personalem tacitum Principis, de hoc etiam in nostro casu pauca dicamus.

Atque, ut hinc exordiar, non deest supradictæ Praxis scientia apud Apostolicam Sedem. Nam

ut

ut omittam illam fuisse desertis verbis significatam Clementi XI. in Relatione Theodori de Cok, ut Illustrissimus Assessor refert, constat vel ex una Hollandiæ Matrimoniorum inter Resolutiones videnda, multo etiam ante fuisse eam Praxim ad S. Congregationem delatam, quin imo fuisse eidem expositum, quod eadem Praxis adversari videretur antiquiori ejusdem S. Congregationis Responso de anno 1602. vel 1603. Quo circa de hujus Praxis apud Sedem Apostolicam scientia dubitare non possumus.

Ad scientiam autem accessit tolerantia. Quamvis enim in prædicta causa Holland. Matrim. anni 1681., & in altera Boscoducensi Matrim. anni 1683. Sacra Congregatio dixerit, si respondendum esset, esse negativè respondendum, in primis nescio, an tunc id responsum negativum fuerit re ipsa datum. Si enim datum non fuit, Sedes Apostolica potius abstinuit à resistendo, quàm restitit. Deinde id responsum visum est percutere dumtaxat *Matrimonia Catholicorum cum Hæreticis*, ut patet ex dubio in dicta Holland. Matrim. proposito. Denique tametsi ex dubiis in dicta Boscoducensi propositis videatur idem responsum ad Matrimonia pariter Hæreticorum debuisse protendi, advertendum tamen est ejusmodi responsa contigisse sub exordio Praxis à Castoriensi introductæ, quæ nihilominus suum cursum tenuit, atque ad hodiernum usque diem viguit, ac viget per annos jam amplius, quàm quadraginta, etiam si ejus initium à tempore responsa illa subsequuta numerare quis velit. Quò quidem temporis cursu vestigium apparet nullum resistantiæ Sedis Apo-

stolicæ quoad præsentem Articulum Matrimonii inter Conjuges Hæreticos celebrati.

Verùm nec intra meros tolerantiaë limites subsistisse Sedes Apostolica videtur. Taceo hic hujus rei indicia, quæ subministrare posset tum Responsum S. Congregationis ac ipsius met Castoriensis dubia anno 1671. in foliis Illustrissimi Assessoris relatum; Tum responsum alterum, quo Castoriensis affirmabat sibi dictum, ut statueret ipse, quod crederet animarum sibi creditarum salutis maximè expedire. Unum satis habeo Indiciu[m] considerandum proponere, quod resultat ex Responsis toties iteratis, iisdemque Clementis etiam XI. Judicio comprobatis, sicut ex accuratissima Illustrissimi Assessoris narratione cognoscimus. Etenim *Eminentissimi PP. jusserunt non semel Vicarium Apostolicum pro tempore, seu Missionarios prudenter se gerere, & juxta probatorum Authorum Doctrinam.* Quæ verba ipsissima sunt Responsi S. Congregationis de Propaganda Fide Theodoro de Cok redditi anno 1704. cui responso reliqua concinere idem Illustrissimus Assessor sapienter animadvertit.

Jam verò hoc super responso tria breviter observare non pigeat.

Primò. Eminentissimi PP. ita dum responderent, optimè sciebant quam Praxim jam dudum Vicarii, & Missionarii illi servarent: Sciebant inter tot Authores alioquin probatos, quorum illi Authorum sententiam maximè sequerentur, nempe stantem pro valore: Prævidebant denique ex hoc responsi genere futurum ut illi potius in sua Praxi confirmarentur, quam ab illa recederent, id quod

quod & eventus semper comprobaverat. Jam verò in his circumstantiis ita nihilominus Sac. Congregationem respondere, non videtur præcisè tolerare, sed aliquo verò modò fovere prædictam Praxim.

Secundò. Alexander III. *Cap. Super eo de Cognat. Spirit.* ad Episcopum Vigilientem rescribens, vult in Quæstione de Impedimentis etiam dirimentibus rationem haberi maximam Consuetudinis particularis, sive Praxis Ecclesiæ Metropolitanæ, & aliarum circumpositarum, licèt ea Praxis contre Jus commune jam esset. Mox eidem Episcopo jubet, ut quoddam Matrimonium pro irritò habeat, si obstare videat earum Ecclesiarum Consuetudinem: Si verò videat non obstare, præcipit, ut id Matrimonium permittat quidem, sed non approbet. Ne autem permissio censeretur approbativa; Sic quomodo se gerat, illum Pontifex instruit: *Dissimulare poteris, inquit, ita quod nec contradicere, nec tuum videaris præstare assensum.... cum posset sic in exemplum assumi.* Tolerantiam igitur merè permissivam, & non approbativam in eo reponit, quod neque contradicat, neque assentiri videatur, adeo ut non possit in exemplum assumi. At ponamus, quod hoc alio modò Alexander rescripsisset; *Si dicta consuetudo non obstat, adhibe probatos Consiliarios, & juxta eorum consilium te gere, approbando Matrimonium, si & ipsi approbent.* Profectò Alexander hoc alio modo respondens, non injunxisset Episcopo tolerantiam, quæ approbativa non esset, & quæ trahi in exemplum non posset. Quapropter ipsamet Alexandri III. Responsio non censeretur

pura, & pura tolerantia ejusdem Matrimonii, sed illius tacita approbatio, dummodo tamen Episcopus Instructionem sibi à Pontifice traditam ad unguem servaret. At hujus secundi generis fuit Responsum toties à Sede Apostolica suis per Hollandiam Ecclesiasticis Ministris inculcatum. Non illa sanè respondit: *Dissimulare poteritis, ita quod nec contradicere, nec assensum præstare videamini, ne sic possit in exemplum assumi.* At respondit: *Consulte probatos Authores, & juxta eorum Doctrinam, si Matrimonia ista Hereticorum sine Parocho facta pro validis habeant, vos quoque illa pro validis habetote.* Hoc enim significat Responsum relatum.

Tertiò. Hujusmodi respondendi genus aliàs à Sede Apostolica usurpatum in hac ipsa materia Matrimonii, ejusque Impedimentorum habitum fuit passim à Doctoribus instar tacitæ approbationis, imo etiam implicitæ Dispensationis super Impedimento, quod Juris dumtaxat humani esset, si fortè contingeret id impedimentum re vera subesse. Affero exemplum in Responso per Urbanum VIII, dato ad supplicationem à Cardinali de Lugo exaratam super Matrimoniis Neophitorum in Paraguarua, cujus responsi Doctores multi meminere; ut nominatim potest legi fusè deductum apud *Cardenas in Crisi Propositionum ab Innocentio XI. proscriptarum ad Proposit. I. Dissert. 2. Cap. 8. Artic. 5.* Summa Responsi Urbani hæc fuit: Non videri speciali sua Dispensatione opus esse; sed ubi Doctorum sententiæ utrinque probabiles intercederent, posse sequi opiniones pro conditione locorum, ac Hominum Barbaris favorabiliores. Hoc respon-

responsum re ipsa huic alteri æquivalet, scilicet ut se gererent juxta Doctrinam probatorum Authorum. Porro in eo Urbani responso claudi, ac veluti delitescere tacitam Pontificis quã declarationem, quã Dispensationem pro valore Matrimoniorum, quã ad ejus Responsi normam contraherentur, sensere qui de illo scripserunt Doctores, quemadmodum cognosci potest ex laudato *Cardenas ibi art. 3. & seqq. usque ad 12.* Ubi non omitteam referre gravia quãdam hujus Authoris verba ex *Artic. 11. num. 612.* in fine: *Si ea, inquit, Matrimonia (scilicet contracta juxta responsum) non essent certò valida, manerent exposita frustrationi. Quod autem Pontifex consultus in re tam gravi, decreverit Matrimonia fieri, quæ remanerent exposita frustrationi, nefas est credere.* Hæc illa pro ea, qua par est reverentia, de Sedis Apostolicæ Decretis & sentiens, & loquens. Simile autem absurdum ut removeatur ab hujusmodi Sanctæ Sedis Responsis, rectè præsumitur Pontifex regulam illam se gerendi Ministris suis tradens simul implicitè ex parte sua supplere, si quid opus fuerit ad valorem Matrimoniorum, quæ juxta talem regulam judicarentur ab iisdem Ministris ut valida: præsertim quando defectus valoris unicè timeri potest à sola dispositione Juris humani, cujus relaxatio est in Potestate Pontificis. Parco hic similia exempla producere in aliis materiis, veluti e. g. Si Judex Ecclesiasticus super Dubio aliquo circa suam Jurisdictionem exorto Pontificem consuleret, atque hic responderet: Ipsemet resolvere Dubium juxta probatorum Scriptorum Doctrinam, & juxta illam procedere. Præsumeretur procul dubio Pontifex Jurisdictionem

nem

nem supplere, sicubi verè deficeret, dummodo ad norman responsi Judex ille se gereret &c.

C O N C L U S I O.

EXhactenus disputatis mea quidem sententia videtur concludi rationabiliter posse, quod Matrimonia in præsentis Dubio proposita censenda sint valida. Fundamentum autem hujus resolutionis hoc esse censeo, quod valor satis colligi videatur partim ex mente Tridentini, partim ex mente subsequenter Ecclesiæ: quia scilicet mentem Tridentini introspectando, videtur hic Casus potius exceptus à Lege, quam inclusus; & intuendo similiter Ecclesiæ subsequenter mentem, videtur jam ejus consensus accessisse pro Legis ejusdem relaxatione, quatenus relaxatione opus foret.

Ad majorem autem resolutionis tum securitatem, tum dignitatem audeo proponere, quod Resolutio non sic videatur rotundè concipienda: *Ad primum Dubium affirmativè*; Sed hoc alio potius cautiore modo, nempe *Ad Mentem*, & Mens est, ut Episcopo Iprensi detur Instructio, qua dicatur: Quo ad Matrimonia inter se ab Hæreticis in Belgio Fœderato præter Tridentini formam contracta, si contingat utrumque vel alterutrum Conjugem ad Ecclesiam Catholicam reverti, posse in præcedenti Matrimonio relinqui, & ad reliqua Ecclesiæ Sacramenta etiam admitti. Hæc autem resolutio ad Sanctissimum referenda erit, atque ejus Approbatio, si ita Sanctitati Suæ videbitur, expectanda. Posita verò Sanctitatis Suæ approbatione, quam tamen opus non erit in Instruktionem exprimere, jam supradicta Instructio satis superque erit,

erit, ut certò denique arguatur adesse jam tacitum Sanctæ Sedis consensum quoad valorem ejusmodi Conjugiorum. Proinde super his omnis in posterum anxietas, & molesta dubitatio conquiescet. Ita censeo, simul Judicium hoc meum Eminentissimis Patribus, & Sanctæ Sedi ex animo, & sincerè submittere.

Dominicus Turano Soc. Jesu.

Super Dubio Secundo, Tertio, & Quarto.

§. 1.

De Secundo Dubio.

DE hoc secundo Dubio non aliter judicandum existimo, quàm de primo: Nam revera in primo illud implicari, & includi palam fiet ex dicendis. Inhærendu igitur primi Dubii resolutioni.

Ad secundum pariter respondendum censeo affirmativè. Ratio est, quia loci differentia, quâ unâ casus primi Dubii ab hujus secundi casu discriminatur, censenda est, quantum ad præsens Institutum attinet, purè materialis. Non aliter materiale censetur loci discrimen; si hæc alia quæstio proponeretur, utrùm ejusmodi Matrimonia valeant in exercitu ex Batavis Hæreticis collecto, & ex Fœderati Belgii finibus in exteras Terras egresso. Profectò istius Quæstionis resolutio meritò omnibus videretur inclusa in primi nostri Dubii resolutione. Etenim exercitus ille, sive intra sive extra patrii soli limites incedens, æque pergit pars esse Reipublicæ illius, & sicut mutatione illâ loci nihil illi deperit de omnimoda sub Reipublicæ Dominio subjectione,

ita

ita nihil imminuitur de Gubernatione secundum ejusdem Reipublicæ leges : secum proinde sicut obedientiam, ita regimen suæ Reipublicæ exercitus ille circumfert.

Idem planè sentiendum de Legionibus præsidariis, de quibus in hoc secundo Dubio fit sermo. Illæ siquidem in Præsidiorum locis juxta conventiones in Pace Ultrajecten. firmatur, permanent sub Dominio Hollandicæ Reipublicæ, ejusdem legibus, ac moribus gubernantur, & reipsâ constituunt quasdam parvulas Civitates, seu Cætus tam Imperii Hollandici proprios, quam proprii sunt reliquorum Subditorum Cætus intra ipsius Hollandiæ confinia confidentes. Ut proinde hodie Hollandicum Imperium ultrâ veteres terminos ad sua in condictis locis disposita Præsidia protendantur. Sunt ergo ea Præsidia pars Hollandicæ Reipublicæ, & una cum interioribus ejus partibus unam, eandemque Communitatem componunt. Quamobrem non aliter de his, aliter de illis partibus censendum est, sed sicut de Communitate universa censetur, ita de singulis ejus partibus, sive his, sive illis, censeari necesse est.

Hinc primò cessat omnis necessitas discutiendi, utrùm Præsidarii illi Milites habendi sint tamquam simplices Advenæ in suis quisque locis; An verò tamquam ii, qui Domicilium, vel quasi Domicilium ibidem acquirant. Cessat & necessitas statuendi, quænam aliis præferenda opinio sit in ea celebri disputatione de obligatione Advenarum, & Peregrinorum in locis, per quæ transeunt, vel in quibus brevi morantur, quam disputationem latissimè inter alios tractat *del Bene de Immunit.*

cap. 11., & 12. Cessat, inquam, omnis eiusmodi labor, & cura. Nam in hypothese Præfidiariæ Legionis Jure novo ex Principum Supremorum dispositionibus orto non sequuntur locorum leges, & regimen, sed sicuti sub suæ Reipublicæ Dominio, ac Gubernatione, ita sub ejusdem legibus, ac moribus vivunt. Quo circa frustra in præfenti laboraremus de vocabulis Advenarum, vel Incolarum, Domicilii, quasi Domicilii &c.

Hinc secundo locum in præfenti non habent Doctrinæ de Advenis, & Peregrinis capita illa duo, in quibus frequentissimè Doctores conveniunt, & si in aliis capitibus minimè consentiunt. Alterum, quod Advena tenetur in loco præceptis Juris communis, etiamsi in sua Patria eorum obligatio minimè fortasse vigeat, dummodo vigeat in loco. Alterum, quod tenetur Advena legibus loci, fin minus quoad alia, certè tamen quoad contractus. Non habent, inquam, hæc locum in præfenti, quoniam Legionis memoratæ ex prædicto novo Jure quoad omnia suis patriis legibus, ac moribus ita reguntur, tanquam si intrà suam Patriam forent. Sunt enim, ut notavi, una eademque Communitas. Communitatis itaque suæ vinculis tenentur, sive de Jure communi, sive de contractibus agatur; dummodo tamen actiones spectentur, quas inter sese mutuò exercent ejusdem Communitatis partes. Nam quid dicendum, si quis ex eadem Communitate cum extraneo ab eodem agat, in aliis Dubiis examinandum proponitur.

Hinc tertio deducitur resolutio undecimi Dubii, quæ parte respicit Matrimonia ab iisdem Hæreticis Batavis invicem contracta in Civitate Mosæ Traje-

Traje-

Trajectensi. Nam ibi quoque suis legibus vivunt. Imo quod ad ita vivendum attinet, Jure suo ibidem non aliter se habent, quam si eam Civitatem titulo Dominii, non solius oppignorationis possiderent. Quæ igitur de locis Præsidiorum dicta sunt, à fortiori de Civitate Mosæ Trajectensi procedunt. Unum tamen advertendum quo ad præsens Dubium judico. Cum in eo sermo fiat de Hæreticis addictis Legionibus, id non esse intelligendum dumtaxat de rigorosè addictis, hoc est descripto in albo Militum, sed latius de iis omnibus, qui unum Cætum ibidem conflant legibus Hollandiæ viventem, ut nimirum comprehendam famulos, famulasque, & alias quasvis Personas inibi cum Legione Præsidaria unum facientes. Totum enim istum Populum, ac Cætum ibidem agentem, & solius Reipublicæ legibus gubernari solitum judico ob allatam rationem à lege Tridentina, quamvis in loco vigeat, solum æquè, ac liberum, sicuti si intrâ Hollandiæ fines versaretur.

§. 2. De Tertio Dubio.

AD Tertium, in quo quæritur de Matrimonio in locis Præsidiorum inter unam partem Hæreticam de Cætu Præsidii, & inter alteram pariter Hæreticam, sed non de illo Cætu partem, quam propterea brevitatis gratiâ vocabo Partem extraneam. Dico attendendam esse hujus extraneæ Partis conditionem, hoc est utrum illa de se, & seponendo Conjugium cum Parte præsidaria copulandum reperiatur eo in loco soluta à Tridentini lege, ad effectum contrahendi cum

cum quavis altera hæretica parte (quod quomodo contingere possit in resolutione sequentis Dubii indicabitur) : An verò non ita soluta reperiatur. Si primum validè contrahet , Tridentini formâ non servatâ , cum Parte Hæretica ad Præsidium Batavum spectante ; Si secundum invalidè eum eadem sic contrahet. Ratio primæ partis est manifesta. Nam cur Hæreticus præsidarius magis in eo loco ligabitur Tridentino Decreto , quàm alius quivis Hæreticus. Ratio secundæ partis est, quia nihil speciale cogitari potest in Præsidario hæretico Batavo , cur in ejus gratiam Pars illa extranea, cæteroquin juxtâ hypothesim Tridentina lege obstricta ab ejusdem obligatione solvatur.

Opponetur forsitan primò, quod juxtâ resolutionem primi, ac secundi Dubii Præsidarius Hæreticus Tridentini lege non tenetur. Ergo ligamen hoc censebitur sublatum etiam quoad compartem alteram : quemadmodum Dispensatione uni ex contrahentibus concessâ super affinitate E. G. , impedimentum sublatum quo ad unum censetur eo ipso sublatum quoad alterum.

Sed respondeo longè disparem esse rationem de Impedimentis consistentibus in relatione unius ad alterum , ac de impedimento , quod oritur ex Tridentina lege. Affinitas E. G. , quæ est unius ad alterum purus quidam ordo , ac relatio , statim indivisibiliter tota perit , sive desinat solus terminus , sive solum fundamentum , sive sola fundandi ratio , ut notum est Logicis. Quare si ex parte Titii sublata est affinitas cum Berta , nequit non esse simul sublata ex parte Bertæ cum Titio ; quippe possibile non est , quod Titius desinat

N

esse

esse affinis Bertæ, & Berta pergat esse affinis Titii, sicut possibile non est, quod Paries A desinat esse similis Parieti B, & Paries B pergat nihilominus esse similis Parieti A. At verò in quibusdam aliis Impedimentis non ita se res habet. Titius E. G., quo cum fuerit dispensatum super proprio simplici Castitatis voto, non idcirco liber erit ad contrahendum cum Berta simili voto ligata. Et ut exempla in Impedimentis dirimentibus offeram, Titius E. G. Subdiaconus ex aliqua gravissima, & publica Causa dispensatus super solemni Castitatis voto ad effectum contrahendi Matrimonium, non propterea liber erit ad contrahendum cum Berta Moniali simili constricta voto. Infidelis etiam, utpote qui foris est, legi Ecclesiasticæ irritanti Nuptias Baptizati cum minimè Baptizato, nequaquam subjicitur: sed non ideo validè contrahet cum Baptizata, quasi verò eidem communicare valeat suam ab ea lege Ecclesiastica libertatem.

Ad hoc porro Secundum genus spectat solutio à Tridentino Decreto, quam Hæreticis Hollandis concedit Primi, & Secundi dubii decisio. Et ratio est, quia sicuti dispensatio super voto concessa Titio intelligitur concessa quoad compartes à tali voto solutas, & sicuti libertas Viri Infidelis intelligitur à Deo concessa quoad alias compartes similiter liberas, idest non baptizatas: Ita Immunitas Hæretici Batavi à Tridentini Decreto ex Ecclesiæ benigna intentione intelligitur dumtaxat concessa quoad compartes similiter immunes, puta quoad compartes Hæreticas Hollandici Populi, quæ pariter ex eadem Ecclesiæ benignitate soluta à Tridentini obligatione reperiuntur. Quapro-

propter hoc firmum esse debet, & inconcussum, Ecclesiam in Tridentinæ Legis relaxatione non indefinitely, & universaliter prædictis Hæreticis indulgere, sed intrâ hos tantum Cancellos, ut nimirum inter se validè contrahant absque Tridentini Forma. Quo posito Indulto, quisquis ex ea Republica Hæreticus cum alia Hæretica ejusdem Republicæ contrahit, idem semper contrahet cum parte soluta à Tridentini lege. Nunquam autem indulgisse censenda Ecclesia est, ut validè contrahant cum alia comparte, sive Catholica, sive Hæretica, quæ alioquin perseveret sub ligamine Tridentinæ legis. Neque verò, quæ prolixè super Primo Dubio disputavimus, aliud evincunt, quàm Ecclesiæ Indultum prædictis limitibus circumscriptum.

Adde, quod si adeo indefinita esset libertas Hæretici Batavi, sequeretur, eum validè contracturum in Italia E. G., vel Hispania cum quavis loci Catholica, Tridentini Formâ non servatâ. Quod nemo dixerit ne de Anglis quidem, aut Danis E. G. Hæreticis, in quibus cæteroquin solutio à Tridentini vinculo evidentiolem habet, & quodammodo firmiorem, quàm in Batavis, radicem. In illis enim oritur ex omnimodo defectu publicationis Tridentini suis in Regionibus.

Opponetur Secundò. In casu præsentis locum habere posse Doctrinam illam certam, & exploratam, quod sponsa E. G., in cujus Parochia Tridentinum obliget, validè contrahet in Parochia sponsi absque Tridentini Forma, si fortè in sponsi Parochia Tridentinum utpotè in ea non publicatum, non obliget. Ita igitur in præsentis extranea

illa compars Hæretica, quamvis alioquin contingat eandem Tridentina lege ligari, in Parochia sua Catholica, in qua degit, poterit nihil ominus validè contrahere absque Tridentini Formæ cum comparte Hæretica spectante ad Præsidium Batavum, quippe quod censetur veluti diversa Parochia, in qua Tridentinum non obligat.

Sed respondeo istud de Præsidio constituyente Parochiam à loci Parochiis diversam non esse existimandum in casu, nisi merum figmentum. Quæ enim legitima potestas istam Parochiam erexit; An Ministellus illius legionis verus est Pastor, & legitimus Parochus? Veritas hæc una est, quod illi legionarii Hæretici, utpote qui ratione baptismalis characteris Ecclesiæ Catholicæ subjecti sunt, consequenter sunt subjecti Parocho legitimo loci ad instar aliorum quorumcumque intra Parochiæ illius Catholicæ fines existentium. Id quod tam verum est loquendo de Batavis per ea præsidia dispersis, quàm de iisdem intra sui Belgii fines collectis. Neque enim hi veras Parochias in ipsa Hollandia constant à Catholicorum Parochiis distinctas, sed de Jure Divino, atque humano suo quique Catholico Parocho subsunt, intra cujus Parochiæ limites commorantur. Hoc unum illis ex benigna Ecclesiæ voluntate concessum esse existimandum est, ut non obstante vera illorum erga Catholicos Parochos subjectione, habeantur tamen pro validis Matrimonia invicem inter ipsos, Parochis licet absentibus, contracta.

Quocirca dum Scriptores aliqui Catholici, quorum Illustrissimus Secretarius in adnot. num. 27. meminit, dixere binas considerari debere distinctas

Paræ-

Paracias in loco, ubi mixti Catholici Hæreticis commorantur, alteram Catholicorum, Hæreticorum alteram, iidem non aliud dicere voluisse intelligendi sunt, quàm imaginatione quadam nostra cætum Hæreticorum ibi considerari à nobis posse quasi Paraciam distinctam à cætu Catholicorum, idque ad hunc tantummodò effectum, ut publicationis Tridentini decreti in isto particulari Hæreticorum cætu defectus æquivalere censeatur defectui publicationis in una aliqua Paracia. Hoc solum Viros doctos voluisse arbitrabor: De Hæreticis enim veram Parochiam conflantibus seorsum à Catholicis ne cogitasse quidem illos existimo. Jam verò fallacissimè ex istiusmodi æquivalentia Parochiæ imaginariæ in ordine ad unum effectum progredieremur ad aliam æquivalentiam constituendam in ordine ad alium effectum sine speciali urgentissimo fundamento pro nova ista æquivalentiæ extensione.

Firmum igitur mihi, & persuasum est, sicut Hæreticorum in iis locis cætus veram distinctam Parochiam non constituit, ita transeuntem ad cætum illum non transire ad Parochiam ullam distinctam: atque adeò in præsentì tam non habere locum doctrinam nobis objectam, quàm locum non habet vera distincta Parochia, & consequenter nec ad veram distinctam Parochiam transitus.

§. 3.

De Quarto Dubio.

UT hoc Dubium ad Matrimonia Hæreticorum Fœderati Belgii revocem, cogitabo partes duas, quarum neutra legionibus præfidiariis ad-

N 3

dicta

dicta sit, advenisse in Præsidii Batavi locum è Patriis
Fœderati Belgii Terris.

Dico jam duos istos Batavos eodem in numero
censendos esse, quo in numero censerentur vel duo
Hæretici Angli, Dani &c. in eundem istum locum
commigrantes, vel isto duo iidem Batavi, si alibi
inter Catholicos versarentur, puta Ulyssipone, in
portu Liburno &c.

Igitur, vel in loco, ubi ex hypothesis Tridentina
Sanctio viget, obtinuit forsitan consuetudo ali-
qua rationabilis, & præscripta, vel Ecclesiæ tacito
consensu nixa, ut Hæretici istic degentes (sive In-
culæ sint, sive quasi Incolæ, sive meri advenæ)
permittantur more patrio absque formâ Tridentini
contrahere. Vel nulla ibi obtinet ejusmodi con-
suetudo. Si primum, validum erit in casu præsen-
tis dubii duorum Batavorum sine Tridentini formâ
conjugium. Si secundum, erit invalidum. Ratio
primæ partis est, quia præsupposita consuetudo
tàm suffragabitur Hæreticis Batavis, quàm aliis
alterius cujuslibet Nationis. Ratio secundæ Par-
tis est, quia tunc vim suam totam exerit Dispositio
Juris Communis in loco ex hypothesis vigens, uti
videlicet in materia saltem contractuum teneantur
legibus in loco florentibus non Incolæ modò, &
quasi Incolæ, verùm etiam Advenæ, & Peregrini:
prout fert communissima sententia fundata in utro-
que Jure, & nominatim in *Cap. fin. de For. compet.*
Quemadmodum ergo alii quilibet Hæretici Ma-
trimonio ibi sese validè conjungere non possent
præter loci leges, & multò minùs possent, si eæ-
dem leges ad Jus commune spectent; ita neque
Batavi poterunt. Quid enim Causæ sit, cum Ba-
tavi

tavi Hæretici eo in loco cæteris Hæreticis præstent.

Dices id esse Causæ, cur ibi præstent, quia ibi supponitur adesse Batavum Præsidium, quod loci legibus non tenetur.

Sed respondeo quod ibi Præsidium adsit, conferre quidem ad hoc potest, ut duo illi Batavi illuc advecti facilius reduci possint ad componendum unum moraliter commune, sive unum, eundemque cum illo Præsidio Populum Loci legibus exemptum, & patriis tantum Juribus viventem. Adquam unitatem si redacti illi fuerint (vel si ex consuetudine censeantur redacti, statim ac ibi sunt) tunc non pertinent ad hoc Dubium, sed ad secundum, de quo suo loco jam diximus. Si verò intacta servetur hypothesis Dubii præsentis, quod nempe illi duo Hæretici Batavi, quamvis in loco Præsidii suæ Nationis existentes, nulla tamen ratione ad ejus Præsidii Cætum pertineant; tunc nihil refert, quod in loco Præsidium reperiatur. Quoniam enim ex hypotesi ad id Præsidium nullatenus spectant, unicè spectabunt ad Civitatem ipsam exteram, vel tamquam Incolæ, aut quasi Incolæ, vel tamquam advenæ, prout fuerint. Superest igitur, ut recurratur ad Consuetudinem, si qua ibi sit, valori Conjugiorum ejusmodi faventem. Et sanè aliàs alibi hac in re consuetudines obtinuisse, legi potest apud *Gobat. Theol. experim. Tract. 9. Cas. 18. a. n. 467.*

Ex quibus jam intelligi potest præsens Dubium longè spatiosius manere, quàm ejus litera præferat. Pertinet enim latissimè ad omnes cujuslibet Nationis Hæreticos in locis Catholicorum suo

more Connubia jungentes, puta Gadibus, Uliffipone, in Portu Liburno, aliisque id genus Catholicorum Emporiis, ubi nec pauci Hæretici, nec ad breve tempus commorantur. Sed de talibus Connubiis generatim disputare neque hujus loci est, neque levis esset, & brevis labor: Equidem eo me sentio vehementer impelli, ut eorum valori si nondum centeat accessisse tacitus Ecclesiæ consensus, exoptem denique accedere, ne innumeri Concubinitus multiplicentur maximo cum detrimento honoris Divini. Neque verò ægrè ad hanc rem accomodari possent pleræque considerationes ex iis, quas de primò Dubio agens exposui. Verum diutiùs hìc non im morabor utpote in Argumento ad disputandum minimè proposito. Ita censeo, ac Judicium hoc meum Eminentissimis Patribus, ac Sanctæ Sedi submitto.

Dominicus Turano Soc. Jesu.

Super Quinto Dubio & reliquis.

§. I.

De Quinto Dubio.

AD quintum, quod similiter ac Primum, præcipuum in hac Causa est, videtur negativè respondendum. Ratio mihi est, quia nihil solidum, ac firmum invenio, quod persuadeat valorem Matrimoniorum ejusmodi, quæ brevitatìs gratiâ mixta vocabo, utpote inter partem Catholicam, & Acatholicam contracta.

Itaque id genus Matrimoniis, neque suffragantur ea, quæ in primo Dubio de Mente Tridentini disputavi pro valore Matrimonii inter utrumque
Hære-

Hæreticum initi; neque quæ pro valore ibidem scripsi de *Mente*, ac voluntate subsequenti Ecclesiæ. Cumque fundamentum resolutionis omnis pro valore in tota hac *Causa* existimem desumi oportere ex intentione Ecclesiæ; idcirco destitui me sentio, atque profiteor omni efficaci ratione pro eo valore tuendo.

Non igitur hisce *Matrimoniis* suffragantur ea, quæ de *Tridentini Mente* loco citato disserui. Ostendi enim à *Tridentini Mente* alienum fuisse, primò remedium concupiscentiæ, naturali, ac *Divino Jure* hominibus concessum, ad maximam difficultatem, seu moralem impossibilitatem redigere, & coartare: secundò integros *Populos*, ac *Gentes* quantumvis *Hæresi* infectas absque veris *Matrimoniis* relinquere: tertio lege sua, ejusve prima, ac nova obligatione affici velle *Hæreticos* jam pridem ab Ecclesia *Catholica* publicè segregatos. Ast horum nihil locum habet in *Matrimoniis* utriusque, vel alterutrius *Catholici*, uti per se clarum, atque perspicuum est.

Addo nunc ventilatam in illustrissimi Secretarii *Annotationibus* de primæva publicatione dubitationem, meo quidem judicio, adminiculi non contemnendi loco esse posse pro valore *Matrimonii* utriusque *Hæretici Conjugis*: *Catholicis* verò nihil prodesse posse. Quidlibet enim placeat constituere de certa, vel dubia primæva *Publicatione*: Quoad *Catholicos* tamen præsumendum est illam sub *Apostolicis Vicariis* saltem supervenisse. Tum quia tot indicia relucunt *Publicationis* sub *Sasboldo*, & *Rovenio* pro *Catholicis* instauratæ, ut de illa mihi constare videatur: Quæ indicia col-

ligo ex Sasboldi quibusdam Canonibus relatis in Batavia Sacra pag. 67., & nominatim ex Canone XVI., item ex Dica Ordinum Fœderatorum contra eundem Sasboldum edita 16. pag. 51., nec non ex unâ, & alterâ Rovenii Pastoralis ibid. pag. 85., & 107. ex Dica adversus eundem publicata pag. 81. denique tam ex Const. Alexandri VII. incip. *Salvatoris*, quàm ex decretis S. C. de Prop. Fid. ibidem legendis pag. 95., & 463. Tum quia constat quoad Catholicos in diuturna observantia ibidem fuisse Decretum Tridentinum, ut proinde ex hujusmodi observantiâ ejus Publicatio præsumenda sit juxtâ Resol. S. C. in una Polonia, & in alia Indiarum Orient. inter resolutiones ab Illustrissimo Secretario productas.

Sed neque his mixtis Matrimoniis suffragari satis videntur, quæ super primo Dubio dixi de Mente, ac Intentione subsequenti post Tridentinum Ecclesiæ. Equidem fateor Præxim Castoriensis initio plurimum commovisse me, ut crederem his quoque mixtis Matrimoniis illam favere. Sed re diu, & penitus consideratâ, & documentis insuper accedentibus, quæ Illustrissimus Assessor exprompsit, acquiescere tandem non potui, ut favere crederem.

Non deest quidem in illa Praxi, seu consuetudine conditio prima in cap. ult. de Consuet. requisita, scilicet quod sit *rationabilis*. Quamquam enim nubere Catholicam cum Hæretico sit contrarium non modò Ecclesiastico Juri, verum etiam ut plurimum Juri Naturali, ac Divino propter frequentissimum periculum subversionis Catholice Conjugis, pravæ educationis Filiorum &c., Nihil-

hilominus rationabilitas non est quærenda in actu ipso ita nubendi secundum se spectato; Sed in eo quod tali actui, etsi de se illicito, dicatur inesse valor. Quare duæ Quæstiones solerter distinguendæ sunt, prima an rationale sit Catholicam Hæretico nubere, secunda An rationale sit actui isti quamvis per se illicito, valorem attribuere. Primum potest negari; at simul potest tutò affirmari Secundum; etenim notum est non rarò Legislatores rationabilissimè impertiri valorem actibus quoque de se cæteroquin illicitis. Ita Parochus titulo non vero, sed colorato cum errore communi gaudens illicitè plures actus exercet, at validè Ecclesia scilicet valorem benignè supplente. Ita Confessarius excommunicatus toleratus illicitæ absoluit, sed validè; Ecclesia isti quoque illicitè absolutioni non licentiam tribuente, sed valorem. Ita Nuptiæ Clandestinæ fuere semper ante Tridentinum illicitæ, & tamen validæ. Ita, ne à præsentis argumento discedam, Connubium Catholicæ cum Hæretico, tametsi coram vero Parocho celebretur, illicitum est, sed validum, atque ejus valorem sæpè S. Congregationem agnovisse, ac declarasse rationabilissimum fuit. Ut taceam nunc de Christo ipso Domino Sacrilegis ipsis pravorum Ministrorum Sacramentalibus actionibus valorem ultrò largiente. Sed res hæc clarior est, quam ut pluribus confirmari oporteat. Atque hac de causa cum in primo Dubio de Matrimoniiis ab Heterodoxis inter se ritu Hæretico peractis loquerer, & simul ostenderem Castoriensis quoad illa praxim rationabilem esse ex parte Materiam; rationabilitatem non in actu ipso nubendi ritu

ritu hæretico reponebam cum probè intelligerem eum actum sacrilegè ab Hæreticis fieri, sed in eo quod in tali actu, quamvis per se illicito, valor agnoscatur.

Jam verò praxis eadem, qua parte nunc Catholici cum Acatolico Nuptias respicit, non in eo vertitur, quod illas pro licitis habeat; imo verò easdem semper Episcopus Castoriensis detestatus est, ac pro viribus evellere studuit, sed in eo tantùm, quod in iis Nuptiis valorem agnoscant, quem valorem in illis secundum se, & seclusa Tridentini lege spectatis agnoscere, nullatenus irrationabile est. Conditio ergo rationabilitatis huic praxi procul dubio non deest.

Neque deesse videtur eidem altera conditio, nimirum quod sit *prescripta*, si modo præscriptionis hujus nomine cum probatissimis Theologicis, & Canonistis non aliud intelligamus, nisi lapsum annorum 40. Revera enim ea praxis per totidem, & amplius annos obtinuit etiam quo ad mixta hæc Matrimonia.

Tota difficultas consistit in consensu Summi Pontificis, sine quo consuetudo nulla robur acquirere unquam valet ad præjudicium Juri positivo Canonico generandum. At verò quoad hunc articulum Matrimonii Partis Catholicæ cum Acatolica in Provinciis fœderatis contracti destituta illa mihi praxis videtur consensu Personali etiam tacito, imo & tolerantia ipsâ S. Sedis. Quo personali consensu ita deficiente, consensus quoque Juridicus deficiat, necesse est. Cum enim consensus Juridicus nihil sit aliud, quàm consensus in aliquo Jure præstitus; si contingat Principem pro tem-

poro

pore viventem expressè hic, & nunc resistere alicui consuetudini, perindè erit ac si consensum in Jure à suo æquali præstitum revocaret quoad istam consuetudinem: ideoque consensus ille Juridicus non amplius moraliter perseverat, id quod necesse omnino foret, ut isti consuetudini vires præberet.

Quod autem praxis prædicta in hoc articulo destituta videatur consensu personali etiam tacito, imò & tolerantia Sedis Apostolicæ manifestè deduci videtur ex contrariis eidem praxi resolutionibus à S. C. non jam ante 40. tantum annos (quæ præscriptioni praxis consequentis minimè officerent) sed recentius emanatis. Quare antiquioribus aliis resolutionibus prætermittis, duas accipio, alteram anni 1720. à S. C. S. Officii editam, quam in suis foliis prope finem Illustrissimus Assessor adducit, & in qua disertissimè decretum fuit, *Matrimonium prædictum uti non contractum coram proprio Parocho esse nullum.* Alteram anni 1728. à S. C. Concilii emissam in Colonien., quæ postrema est inter resolutiones ab Illustrissimo Secretario collectas. In utraque resolutione agitur de Matrimonio mixto Catholicam inter, & A Catholicam partem intra Fœderati Belgii fines celebrato. In utraque ex defectu Parochi legitimi Matrimonium decernitur nullum, & irritum. Utraque igitur adversâ fronte pugnat cum Castoriensis praxi Matrimonia hujusmodi habenti pro validis.

Non ignoro responderi nonnulla posse pro tuendo ejusdem praxis robore, nequicquam obstantibus laudatis resolutionibus. Sed meâ quidem sententiâ ejusmodi sunt, in quibus quiescere animus non possit. Breviter illa, quæ in mentem veniunt, propono.

Primò.

Primò. Dicent utramque allatam resolutionem procedere de Catholicis exteris, priorem de Italo, posteriorem de Juliacensi; Non autem de Catholicis Fœderatorum Ordinum subditis, de quibus agit præsens Dubium quintum.

Secundò. Prior resolutio anni 1720. potius respicit Matrimonium inter duas partes Catholicas, quàm inter unam Catholicam, alteram Hæreticam. Mulier enim se Catholicam finxerat, Quare pro externo foro id Matrimonium videtur fuisse judicandum tanquam inter duos Catholicos celebratum.

Tertiò. Posterior resolutio anni 1728. prædit sub illo modo, *Ex deductis*. Non videtur autem deducta fuisse inter utriusque partis momenta praxis Castorien. Forsitan aliud movit Sacram Congregationem, quàm absentia Parochi, puta quod illa Catholica Juliacensis in fraudem, ut sine Tridentini forma contraheret; in Hollandiam fortasse transferit, vel quid simile.

Quartò. Praxis Castorien, æquè respicit Nuptias inter partes hæreticas duas, ac inter hæreticam unam, alteram Catholicam. Si ergo non claudicat quo ad primam partem, ut nos in primo Dubio diximus, neque dicenda est claudicare quoad secundam; vel si quoad hanc claudicat, etiam quoad illam.

Quintò. Responsa S. C. toties iterata, quibus iussi Vicarii sunt, prudenter se gerere, & juxta probatorum Authorum Doctrinam, generalia pariter sunt, neque magis cadunt super Matrimonium utriusque Hæretici, quàm super Matrimonium alterutrius Catholici. Imò præcipuè super

hac

hæc mixta Matrimonia cadunt. De his enim præcipua Sanctæ Sedi Quæstio proponebatur, ut apparebit consideranti Dubia, & responsa, illud præsertim, quod Teste Illustrissimo Assessore sub Clemente XI. prodiit anno 1711. Si ergo opinione etiam nostra in iis Responsis latet tacitus Sanctæ Sedis Consensus pro priorum Valore, cur non etiam pro Valore posteriorum?

Sextò. Ex Theophylo Raynaudo per Illustrissimum Secretarium allegato n. 53. Resolutiones S. C. inhærent sensui legis, prout à Legislatore lata est, non tangunt autem contrariam præscriptionem, si qua intereâ contra eandem Legem decurrat: Non enim Eminentissimi PP. agunt partes Legislatorum, sed Interpretum.

Septimò. Hujusmodi Resolutiones facilè fuerint ignoratæ in Hollandia: Non enim pro Urbe, & Orbe publicantur, sed tanquam pro singularibus casibus editæ traduntur duntaxat Partibus. Accedit, quod etiamsi Hollandis Catholicis innotuissent; cum tamen sint Resolutiones procedentes in casu, nec rationes vulgentur, quibus S. C. ad sic resolvendum movetur, potuissent illi cogitare non propter Parochi absentiam, sed ob aliam ex peculiaribus Casus circumstantiis erutam Causam ea Matrimonia irrita declarata. Ex quo sequitur non obstantibus prædictis Resolutionibus potuisse adhuc præscriptionem inchoatam adversus Legem currere, & non interrumpi. Et sanè Doctores de Præscriptionis interruptione agentes tradunt tunc illam interrumpi *naturaliter*, quando post illam ritè inchoatam cessat vel bona fides, vel titulus, vel Possessio, vel capacitas Personæ:

tunc

tunc verò interrompi *civiliter*, quando contrà præscribentem pronuntiatur sententia condemnatoria, vel prodit in medium Contestatio litis, vel citatio &c. Nihil autem hujusmodi videtur intervenisse virtute prædictarum Resolutionum, ut idcirco præscriptio contra Triden. Legem, apud Catholicos, Hollandos per Castorien. Praxim inchoata, censenda sit sublata, vel interrupta.

Ad primum tamen Respondeo, Italum illum in Belgio Fœderato Militiæ adscriptum acquisivisse verum ibidem Domicilium, quod confirmatur ex subsequente Septennii ibidem habitatione. Incola igitur erat perinde ac alius quivis Catholicus ibi ortus: proinde nihil intererat inter ipsum, & alios subditos Catholicos, quantum ad validè, vel invalidè contrahendas Nuptias attinebat. De Muliere Juliacensi idem colligitur ex figura Casus in illa Colonien. propositi.

Ad secundum veritas est, quod illa Mulier erat Hæretica, atque ut talis fuit considerata in Decis. Laud. S. Officii: huic post declaratum irritum Matrimonium statim S. C. subjunxit hæc verba: *Cæterum Matrimonium à Catholico cum Hæretica contractum quamvis illicitum, fore validum, si fuisset coram proprio Parocho contractum.*

Ad tertium parum verecundè allegaretur in Eminentissimis Patribus vel Ignorantia, vel inadvertentia Praxis Castorien., quam toties Sedi Apostolicæ notificatam fuisse certissimum est. Quamvis ergo in deductis non appareat mentio ejus Praxis, si tamen Eminentissimi PP. ejusdem aliàs conscii, censuissent illius rationem habendam, non rescripsissent Officiali Colonien., ut

Annæ

Annæ ad alia vota transitus permetteretur. Quod
verò addebatur de aliis forsan decidendi Causis à
Parochi absentia diversis merè divinando dicitur,
& insuper ex attentâ lectione totius Seriei Causæ
planè refellitur.

Ad quartum Mirum non est sicuti leges, ita &
consuetudines in materia omnino dividua subsi-
stere quo ad unam Materiæ partem posse, non
verò quoad alteram. Praxis Castorien. in Artic-
ulo Matrimonii Hæreticorum inter se nullam habet
tempore debito contra se resistantiam Sanctæ Se-
dis, cumque aliundè cæteras conditiones à Jure
requisitas habeat, non potest non roborari con-
sensu Juridico Principis, ut suo loco vidimus. In
articulo verò Matrimoniorum alterutrius Catholi-
ci habet contra se claram Sanctæ Sedis resisten-
tiam. Quid mirum quod firma esse possit quoad
unum Articulum, non verò quoad alterum? Ac-
cedente insuper notissima Reg. 37. de Reg. Jur.
in 6. *utile non debet per inutile vitiari.*

Ad quintum incumbit responsum attentè con-
siderantibus accipere illud commoda cum distri-
butione, atque discernere, Utri ex duabus Con-
jugiorum speciebus accedat ex eo responso tacitus
pro valore consensus. Si quoad unam speciem
adverterint militare expressam contradictionem, ac
resistentiam S. Sedis; concludere debent ejusdem
Sanctæ Sedis non tacitum modò consensum, sed
tolerantiam quoque desiderari, & consequenter
ne juridico quidem consensui locum relinqui, ut
superius ostendimus. Pro tali ergo specie restat,
ut Responsum accomodetur, quatenus pruden-
tiam se gerendi præscribit, quam ipsam pruden-
tiam

tiam probati Authores dirigunt, puta ut relinquatur Pars Catholica, vel non relinquatur in bona fide, prout res tulerit, & prout iidem Authores faciendum docent. Si verò quoad aliam Matrimoniorum speciem concurrere omnia viderint, quæ valori suffragantur; pro illa specie rectè concludenti colligi ex eo Responso tacitum Sanctæ Sedis pro valore suffragium. Accedit quod Responsum tenor sic habet; *ut juxta probatorum Auctorum Doctrinam* sive (ut significantius in Responso sub Clemente XI. dicitur) *juxta probatam Auctorum Doctrinam se gerant.* At verò Doctrina de valore Matrimonii inter partem Catholicam, & Acatholicam sine Forma Tridentina initi, præterquam quod non ita multis Auctoribus probatur, ipsa per se judicari probata quomodo poterit, dum eisdem S. C. resolutiones apertè repugnant?

Ad sextum, & septimum una est, & communis Responso: minus rectè, (ut super primo Dubio differentes ex Ostensiensi demonstravimus) consuetudinem cum stricta Domini præscriptione confundi. Inter utriusque discrimina illud capitale est, quod in Domini præscriptione non attenditur voluntas veri Domini; imo illo quantumvis invito præscribitur, si reliqua non desint. Sed in consuetudine principalissimè attenditur voluntas Principis, sine qua lex sicut poni, ita tolli non potest. Et ratio ulterior est, quia Dominium in Præscriptione acquiritur ex dispositione supremi Principis, qui invito etiam privato Domino Dominium transfert in alium propter bonum commune, ut vulgatum est apud Scribentes de Præscriptione. In consuetudine verò agitur

de

de ipso supremo Principe, & Legislatore; ac proinde non datur alia superior Potestas, cujus virtute consuetudo prævaleat contra Legislatoris voluntatem. Hoc autem posito, quoties constiterit de Apostolicæ Sedis voluntate Praxi alicui, seu consuetudini resistente, toties constabit de Praxis ejusdem imbecillitate ad legem Canonicam abrogandam. Atqui in casu ita se res habet, ergo &c. Quod verò ex S. C. contrariis dictæ consuetudini resolutionibus unâ, eâdemque Operâ constet de Papæ voluntate eidem consuetudini contrariâ, tam certum esse debet, quàm certum est Testem Pontificiæ voluntatis meliorem esse posse neminem, quàm S. C. seu S. Officii, seu Concilii, per cujus utriusque Organum sensus Apostolicæ Sedis his in rebus patefieri, atque innotescere solet. Cadunt proinde omnia, quæ in sexto, & septimo argumento congerebantur. Nam quod de Resolutionum apud Batavos ignorantia dicebatur, utile quidem esse potest ad excusandam culpam, non verò ad Legem irritantem, Papa dissentiente, abrogandam. Id quod in hac ipsa materia notissimum est: Dum enim aliquis ex ignorantia quantumlibet insuperabili, seu Facti, seu Juris, Matrimonium contrahit cum impedimento aliquo dirimente; liberari quidem à culpa poterit, validè verò contrahere non poterit. Hæc pro veritate dixerim, & Juris rigore servato. Cæterùm utrum expediat de hoc rigore remittere, Prudentiæ Eminentissimorum Patrum erit judicare. Illud est certum Ecclesiam quam maximè detestari Matrimonia hæc mixta Catholicorum cum Hæreticis: quæ de re nervosè, ac fusè disputat *Eminentissimus*

minus Petra in suis doctissimis Commentariis tom. 4. ad Constit. Joannis XXII. Cum nonnulli. Utrum autem in calu gravissimæ Causæ concurrant indulgendi, ut prædictis Matrimoniis tacitus denique Sanctissimi Domini consensus valorem adjungat, iidem Eminentissimi Patres considerabunt: Mihi enim hujusmodi Causæ non innotescunt.

§. 2.

De Reliquis Dubiis.

EX data ad quintum responsione ultrò descendit negativa responsio ad sextum, septimum, octavum, nonum, decimum, & ad undecimum Dubium, quâ parte hoc postremum de Mixtis Matrimoniis quarit. Nam qua parte de Hæreticorum inter se Conjugiis in ea Civitate Mosæ Trajectensi agit, jam affirmativè respondi in Resolutione Dubii secundi.

Illud tantùm hîc observabo, Breve Urbani VIII. Incip. *Exponi Nobis* ad Archiep. Colonien. 14. Augusti anno 1627. datum, alio respicere, quàm ut ad proposita Dubia resolvenda trahi possit. Etenim Urbanus loquitur de Incolis Loci, ubi Tridentinum est promulgatum, transeuntibus ad Loca, ubi promulgatum non est. Quare terminum *ad quem* supponit semper esse Locum, ubi Tridentinum non obligat. Mox distinguit, an eò transeat quis in fraudem, an non &c. In Fœderato autem Belgio Tridentinum Catholicos obligat. Quo circa si illuc se transferat Catholicus exterus, inveniet sese ibidem æquè ligatum Tridentina Lege, ac reliquos Loci Catholicos. Si Hæreticus exterus illuc se transferat, inveniet ibi

Loc

Locū Catholicam ea Lege ligatam. Terminus proinde *ad quem* in casu nostro est Locus, in quo Catholici quique Tridentina Lege tenentur. Nihil ergo huc attinet Urbani Decretum.

Ad duodecimum, denique ultimum Dubium quid sit dicendum, satis exposui in Conclusionē post Dissertationem super Dubio primo. Ideoque quod ulterius addam, nihil superest.

Ita Censeo &c. submittens &c. ut supra &c.

Dominicus Turano Soc. Jesu.

I.

In Causa Ipre. Visitationis Sacrorum Liminum.

CUM gravissimam, Eminentissimi Patres, clandestinis Conjugiis in fœderatis Belgii Provinciis controversiam jamdiu ab eruditissimis Theologis agitaram, nunc verò peculiaribus studiis vestris, ac suffragiis propositam, tenuissimi ingenii mei viribus expendendam mihi demandastis: nulla me difficultas deterruit, quominus ad eum laborem ita omne meum studium, diligentiamque conferrem, ut nihil, quod ex hac imbecillitate proficisci posse videretur, in singulis hujus causæ momentis discernendis, desideraretis. Verùm, quoniam in quæstionibus omninò duodecim tota hujus controversiæ ratio continetur, duas quidem, quarum altera Hæreticorum inter se, altera Catholicorum cum Hæreticis Matrimonia complectitur, cum longiorem à me disputationem postulare videantur, copiosius tractabo; reliquas verò, quippe his affines

cum sint, & ex iis, quæ antea dicturus sum, nullo possint negotio concludi, in exiguum sanè unius disceptationis gyrum compellam.

DISCEPTATIO PRIMA.

Super Primo Dubio.

An Matrimonia ab Hæreticis inter se in Locis fœderatorum Ordinum dominio in Belgio subiectis contracta, non servatâ forma Concilii Tridentini, censenda sint valida?

§. I.

I. **E**cclésiasticis Legibus quin astringantur Hæretici, dubitat nemo, cum enim & ipsi per Baptismi januam Ecclesiam ingressi sint, ita fiunt eidem subiecti, ut non magis se ab Ecclesiæ Jurisdictione, & imperio subtrahere, quàm sempiternum Baptismi characterem delere possint, quod & liquet ex *Can. 56. Concil. Toletani 4.*, relato à *Gratiano dist. 45. Can. 5.* & cum communi confirmant *Suarez de LL. lib. 4. cap. 19. num. 2. Layman. in cap. canonum. de Constit. n. 2.*, *Gonzal. in cap. 8. de Hæreticis num. 12.*, aliique passim.

2. Hinc Tridentini Decreto *cap. 1. Sess. 24. de Reform. Matrim.* etiam Hæreticos in Locis, in quibus promulgatum fuit, degentes obligari, & conjugia, quæ contra Tridentini præscriptum iidem ineunt, omninò irrita esse, inferunt *Lessius in Auctuar. ad 1. 2. V. Præscriptio casu 1. Versic. de Apostol. Mission. tit. 12. q. 174. sect. 1. § 4.*, *Goibat. Theolog. experim. tract. 9. casu 18. per totum.*
Bosius

Bosius de matrim. cap. 1. num. 78., Zoësius ad tit. de clandestinâ desponsat. num. 25. Pignatelli Consult. 104. tom. 8., Laurentius Neeften. de Sacramentis tract. 8. q. 3. dub. 6., Opatovius de Sacramentis tract. de Matrim. disp. 2. q. 12. num. 108. Florentius de Coq. Theolog. tom. 4. cap. 12. Append. ad sect. 9., Veryvis in Pastoralis Missionar. tract. 13. art. 1. Leurenus in 4. Decret. tit. 3. q. 146. num. 3., Schmier Jurisprudentiæ Canonico Civilis tom. 3. lib. 4. tract. 3. cap. 5. sect. 4. §. 1. num. 86., Reiffenstuel in Jus Canonicum tit. de Clandest. desponsat. num. 132. La Croix lib. 6. p. 3. num. 769., Suverts de Sacramentis Thesi ultima n. 2., Roncaglia de Sacramentis tract. 9. cap. 19. n. 37., Jo. Pontas in Dictionar. Cas. conscientie tom. 2. de Impedim. clandestin. cass. 23., aliique plurimi, quibus facem prætulit Sac. Congregatio Concilii, quæ 29. Januarii 1605. Episcopo Tricariensi Sedis Apostolicæ ad Belgas Legato rescripsit -- Hereticos quoque, ubi Decretum Tridentini Sess. 24. cap. 1. de Reform. Matrim. est promulgatum, teneri talem formam observare: & propterea etiam ipsorum matrimonia absque forma Concilii, quamvis coram Ministro Hæretico, vel Magistratu Loci contracta, nulla, atque irrita esse, -- sicuti testantur Zipæus tit. de Sponsal. num. 16., Diana p. 11. tract. 6. resolut. 1., Tambur. de matrim. lib. 8. tract. 6. cap. 2. §. 2. n. 12. Veryvis. cit. loco.

3. At si res ita se habeat, consequens est, ut hujusmodi Hæreticos perpetui concubinatus re-darguamus, omnemque eorum sobolem illegitimam declarem; Quod quàm vehementer eorumdem animos exasperaret, quàm gravem ad-

versus Catholicos Homines persecutionem excitaret, quàm magnum in Romanam Ecclesiam odium crearet, & quàm difficile eorumdem reditum ad Ecclesiæ gremium efficeret, nemo est, qui non videat. Quare cum moneamur ab Augustino Epistola 50. *detrahendum esse aliquid severitati, ut majoribus malis sanandis caritas sincera subveniat* - Atque à S. Leone in Epistola ad Rusticum Narbonensem, relata in *Can. fin. dist. 14. -- Multa esse, quæ aut pro necessitate temporum, aut pro consideratione ætatum, oporteat temperari, --* operæ pretium erit Decreti Tridentini verba diligentius enucleare, ac Patrum, qui Sanctissimo illi Concilio interfuerunt, mentem penitus investigare, ut videamus, an eò nunc deventum sit, ut fœderati Belgii Hæretici, de quibus sermo est, ab hujusce Decreti severitate, quam verborum cortex præfert, eximendi sint, absque eo tamen, quòd à vero, & genuino ejusdem sensu recedamus. Sed antequàm id aggrediamur, quædam argumenta aliunde, quàm à Concilii contextu, & Patrum mente petita, quibus multi DD. clandestina Hæreticorum matrimonia fulcire conantur, perpendere, & æstimare, in rem conducet nostram.

§. 2.

4. **A**Tque in ipso Quæstionis limine illud se nobis offert inquirendum, an reabsè in fœderatis Belgii Provinciis, priusquam ab Hispaniarum Rege, & avità Religione desciscerent, Triden. Decretum, quo clandestina Matrimonia fiunt irrita, fuerit ritè per singulas Parochias promulga-

mulgatum? Cum enim sine eà speciali promulgatione nullam hujusmodi Decretum obligationem inducere, Patres statuerint, si de illa quoquo modo prudenter dubitari contingeret, nullus controversi locus relinqueretur. Verùm undenam dubitandi ratio peti possit, non intelligo, dum omnem dubitationi aditum præcludunt Historica monumenta apud probatos Scriptores exstantia, quorum summa hæc est.

5. Postquam die 26. Januarii 1564. universa Concilii Tridentini acta, & Decreta à Summo Pontifice Pio IV. fuerant confirmata, eadem Philippus II. Hispaniarum Rex, uti Regem verè Catholicum decebat, per omnes suas Ditiones evulganda, ac religiosè observanda mandavit. Cumque res eum apud Hispanos, quem Philippus optabat, exitum nacta esset, negotium Margaritæ Parmensi tunc Belgii Gubernatrici datum est, ut idipsum in omnibus ei commissis Urbibus, ac Provinciis quam primum faciendum curaret. Metuit Margarita, ne ex Concilii publicatione novæ turbæ, & tumultus excitarentur in Provinciis illis, quæ jamdudum ab Hispanis deficere multæ erant; atque, ut maturè in re tanti momenti procederet, Episcoporum, & eorum, qui in celebrioribus Urbibus Magistratum gerebant, animos explorandos decrevit. Porrò isti cum plurima inveteratis illorum Populorum moribus, consuetudinibus, ac privilegiis adversantia animadverterint, auctores Margaritæ fuerunt, ut vel Concilii promulgationi omninò supersederet, vel nonnulla ejusdem Decreta priùs temperaret. Hanc Episcoporum, & Magistratum sententiam Regi Philippo Margari-

rita per Literas significavit, ad quem etiam eodem tempore Provinciarum Ordines Legatos miserunt, qui illum quâ precibus, quâ rationibus à proposito dimoverent, sin minus, ut Concilii publicationem in aliud differret tempus, persuaderent. Sed conatus ad irritum ceciderunt: nihil ab Rege impetratum est: Margaritæ enim, fixum est, respondit, & statutum, ut Concilium non secus in Belgio, ac dudum in Hispaniis, sine ullâ exceptione publicetur, permessa dumtaxat in ejus usu perlevi aliqua moderatione. Quo responso perlato, Gubernatrix, juxta constantem Regis voluntatem, Concilium simpliciter, & purè promulgari jussit, *Famianus Strada de Bello Belgico dec. 1. lib. 4.*, *Cardinalis Bentivoglio delle Guerre di Fiandra lib. 2. pag. 26.*, & 27., *Nicolaus Burgundus Hist. Belgicæ lib. 2. pag. 115.*, *Joannes Meursio rerum Belgicarum lib. 1. pag. 10.* *Emmanuel de Meteren. dans. L' Histoire des Pays. - Bas lib. 2. pag. 39.*

6. Regis, ac Gubernatricis mandatis morem fuisse continuò gestum, & Concilium per omnia latè Belgii loca divulgatum, asseveranter affirmant citt. Scriptores, sed luculentius *Jacobus Revius in sua Daventria illustrata lib. 4. pag. 364.* his verbis -- *Sub finem 1565. soluto jam Concilio Tridentino, voluit Majestas Regia, id ab omnibus suis recipi, & secundum illud ab unoquolibet res, ac rationes suas institui. Promulgatum hoc fuit per Ditiones, ac Civitates Universi Belgii --*; Idque probè novit Philippus, dum exeunte eodem anno 1565. Margaritæ hæc scripsit -- *Concilium Tridentinum jam est Belgis imperatum; superest, ut*

Sacro-

Sacrofanctis Concilii Legibus pareatur --, ita testatur *Franciscus Haræus Annal. Belgic. pag. 34.* Delatæ quidem ad Gubernatricem sunt plurimarum Urbium, præsertim Frisiæ, & Brabantiæ querimoniæ, si qua fides *Nicolao Burgundo pag. 116.*, & *Jo. Meursio pag. 11.*, sed aliud impetrarunt nihil, nisi ut Margarita declararet, mentem Regis esse, ut Quilibet *sua privilegia salva haberet, nec Tridentino, nisi in quantum ea ferrent, subjaceret*, prout profequitur *cit. Meursio*. Quænam autem fuerint ea jura, & privilegia, quæ ad pacem, & quietem Provinciarum servandam, integra, atque illæsa esse voluit Gubernatrix, singulatim recensent *Antonius Anselmus in Triboniano Belgico cap. 32.*, *Berthrandus Loth. in Resolut. Belgicis tract. 2. art. 9.*, & *Van-Espen. in Tract. Historico-Canonico p. 9. cap. 1. §. 3.*, eaque, ut apud hos Auctores videre licet, tantummodò respiciunt Regalia, seu Jura, ac Privilegia Regia, Jura Patronatus Laicis concessa, & Jurisdictionem laicalem; quod perspicuo argumento est, cætera omnia fuisse non publicata modò, sed executioni etiam mandata.

7. Atque ut propiùs ad rem nostram accedamus, narrat supracitatus *Jo. Meursio* sub finem ejusdem anni 1565. Litteras à Parmensi datas, quibus cautum erat, In primis ut singulæ Belgii Urbes suo è Senatu certum Hominem seligerent sexto quoque mense permutandum, qui id solum animadverteret, an Tridentini decretis, præsertim à Parochis satisfieret: Deinde, ut in qualibet Parochia Curio constitueretur, qui percenseret, quot in ea Personæ habitarent: *quando, & quomodo Matrimonia contraxissent &c.* Hæc postrema

ma accuratissimi Historici verba sine dubio ad nostrum Decretum respiciunt, cujus promulgationem necessariò pro certa ponit Gubernatrix, dum tanto urget studio executionem.

8. Hinc porrò factum est, ut Dux Albanus, cui anno 1568. Belgicarum rerum habenæ traditæ sunt, de Concilii promulgatione, quam à Margarita ritè peractam existimavit, nihil sollicitus, unum etiam atque etiam curaverit, ut debita eisdem obedientia deferretur. Ita *Petrus Borrio Anal. Belgie. pag. 164. ibi -- Albanus Dux Decreta Tridentini anno 1570. executioni mandari iussit -- laudatus Emmanuel de Meteren. lib. 2. pag. 39. ibi -- En l'an 1570. le Duc fit des nouvelles ordonnances, fit mettre en effect. les decrets du Concile de Trente, - Auctor Batavia Sacra p. 2. pag. 10. qui inferioribus quibusdam Præsulibus Ultrajectinis, cum peterent, ut de severitate publicatorum Concilii Decretorum, quibus eorum Jurisdictio non nihil minui videbatur, aliquantum remitteretur. Sever, inquit, respondit Albanus, omninò gerendum morem esse, idque ita Regem velle -- .*

9. Hæc, quæ ex Historicis profanis excerptissimus, licet perspicua sint, majorem adhuc lucem à monumentis Ecclesiasticis mutuuntur. Omnes Belgii Provincias non ità pridem, anno scilicet 1559. Paulus IV. distribuerat in tres Archiepiscopatus, Mechliniensem, Ultrajectinum, & Cameracensem, ac quindecim Episcopatus, quorum sex subjecerat Archiepiscopo Mechliniensi, quinque Ultrajectino, & quatuor Cameracensi. *Nicolaus Burgundus citatæ Historiæ lib. 1. pag. 46., Batavia Sacra p. 2. pag. 2. Meursio lib. 1. pag. 4. Ab omni-*

bus verò illarum Ecclesiarum Pastoribus fuisse Tridentini Decreta recepta, atque à singulis per suas Diæceses publicata, ex seqq. edocemur.

10. Et primò, quod ad Provincias, Mechliniensem, & Cameracensem (cum Provincias dico, Ecclesiasticas, secundum superiorem divisionem hic intelligo) quod, inquam, ad hasce Provincias attinet, planè certum hoc esse, existimo. Nam præterquamquod omnes illæ, exceptà Diocesi Sylvaducensi Provinciæ Mechliniensis, quæ nunc Hæreticorum imperio substat, post varias vicissitudines subtractæ tandem fuerunt ab Hæreticorum servitute, & sub Catholicorum Principum potestate etiamnùm perseverant; scimus, mense Decembri Anni 1565. Maximilianum à Bergis Archiepiscopum Cameracensem omnium suorum Comprovincialium Episcoporum Synodum coegisse, in quâ quotquot aderant, in hoc convenerunt - *Ut quidquid Oecumenicum Concilium Tridentinum statuisset, id Sacrosanctum omnibus esset, & inviolabile -- & tit. 15. cap. 13. circa Matrimonia sanxerunt -- Clandestina Matrimonia ut sunt ex Tridentini Concilii Decretis definita nulla, & irrita fore, Episcopi denuntient, aut denunciari, curent, scilicet trigesimo post die, quam id proclamatum fuerit -- Idem evenisse novimus in Concilio, Provinciali Mechliniensi celebrato anno 1570., sub cuius titulo de Sponsalibus cap. 1. legimus -- Cum Concilium Tridentinum Matrimonia clandestina annullet, & inhabilitet ad aliter contrahendum, quàm secundum formam ab eodem Concilio descriptam, ex ordinatione ejusdem Concilii mandat*

Extant ambo in Collectione Harduini tom. 10.

mandat Pastoribus, ut sepius Populo in suis Concionibus hanc Matrimonii nullitatem, & Personarum inhabilitatem in memoriam revocent.

11. Deindè non minus liquidò id patet de Provincia Ultrajectinà, quæ toti controversiæ occasionem præbuit, eoquod non ita multò post Hæreticorum jugum subire coacta fuerit. Siquidem Fridericus Schenckius Archiepiscopus Ultrajectinus, primus omnium, idest mense Octobri 1565, suos Suffraganeos in Provincialem cætum convocavit, cui cum ad unum omnes ad fuissent, unà voce affirmarunt, -- *se amplecti omnia, & singula in Concilio Tridentino acta, concernentia Fidem, Sacramenta, & ritus Ecclesiæ Catholice, mandata est ejusmodi Concilii publicatio facienda in Choro Ecclesiæ Metropolitanæ; --* Hæc ex ejusdem Concilii actis discimus, quæ acta Paulus Hoynch Van--Papendrech in Historia Ecclesiæ Ultraject. pag. 6. commemorat. Reclamarunt utique Archidiaconi quinque Cathedralium Ecclesiarum; sed reclamarunt duntaxat Decretis -- *Quibus sua jura ladi querebantur . . . .* Cætera verò omnia tam circa Fidem, quàm circa reformationem se libenter admittere protestati sunt; -- quemadmodum refert cit. Auctor Batavia Sacra par. 2. pag. 19. deindè rejecta penitus ea quinque Capitulorum protestatione in fine Synodi -- *Archiepiscopus, & Episcopi omnibus, & singulis in virtute sanctæ obedientiæ, atque sub pena, & Censuris in Tridentino expressis præceperunt omnium, & singulorum Decretorum observantiam, ut prosequitur citatus Hoynch.*

12. Nec contentus Schenckius hac celebri promulgatione, alias duas Ultrajecti fieri, voluit; unam

nam nimirum 22. Junii 1566. alteram die Dominica, quæ dicitur *Cantate* anni 1568. De prima, ex Testimonia Victoris Schorelii Canonici Ultrajectini mentionem facit idem *Auctor Batavia Sacra*, Secundam fusiùs describit, *fo. Lindeborn Catechesei 9. cap. 1. §. 4.* totidemque verbis transfert Edictum, quo Archiepiscopus Schenkus ad majorem ejus publicationis solemnitatem Ultrajectum accessit -- *Omnes Præpositos, & Pastores Territorii Trajectensi, Hollandia Geldria, Transislania, Frisia, necnon quatuor Officiorum Flandria cum circumjacentibus Locis* --, itaut non immeritò dixeris, eam veluti in Diæcesana quadam Synodo omnibus numeris absolutam.

13. Metropolitanani Exemplum secuti omnes Comprovinciales, ejusdemque Suffraganei Episcopi, Tridentini Decreta, quæ jam in Concilio Provinciali amplexi fuerant, per suas Diæceses promulgarunt, & observanda curarunt. Hoc de Episcopis Daventriensi in Transislania, & Middelburgensi, in Zelandia accepimus ab Eminentissimo ab Alsatia in ejus doctissima Relatione §. *Inter Episcopos*, ubi insuper addit, circumferri Acta Synodi Diæcesanæ Middelburgensis, quibus Tridentini publicatio fuit consignata. De Leovvardiensi in Frisia, & Harlemensi in Hollandia idipsum nobis aliunde innotuit. Nam *Petrus Cunirus eodem mense Februarii 1570.*, quo *Leovvardiensi Episcopus est inauguratus* -- *Statuta Tridentini promulgavit* -- ; & die 25. sequentis Aprilis -- *Primam Synodum celebravit, quæ præsentibus omnibus ferè Ecclesiasticis solemnis fuit, & triduo absoluta, RECEPTO CONCILIO TRIDENTINO, & Statutis pro ratione*

tione

zione temporis tunc editis --, Uti narrat Jo. Petrus Suffridus Leovvardiensis in Appendice ad Chronicon. Jo. de Beka de Episcopis Ultrajectinis pag. 185. Sequenti verò anno 1571. Godefridus Mierlo Episcopus Harlemensis Diæcesanam Synodum & ipse convocavit, in cujus cap. 5. -- Statuit, & ordinat, ut Singulis Pastores, & V. Curati Concilii Tridentini Decretum circa Matrimonialia in suis eorum Ecclesiis frequenter Populo publicent, & exponant --, Bataviæ Sacræ p. 2. pag. 314.

14. De Episcopo Groeningensi quinto Ultrajectini Suffraganeo, nihil revera invenio; Sed cum etiam ille, qui tunc temporis erat Jo. Knyf, Concilio Provinciali Ultrajectino interfuerit, ibique jurejurando se Tridentino obtemperaturum sponderit, nefas videtur dubitare, quin Officii sui partes obierit, Conciliumque per suam Diæcesim publicarit; Præsertim cum verosimile sit, Diæcesanum Conventum etiam ab illo fuisse habitum, tum ut Tridentino obsequeretur, tum ut Ecclesiæ recens erectæ, sibi que commissæ formam aliquam daret.

15. Hactenus recensita satis superque nostri Decreti per singulas Parochias promulgationem demonstrat. Quis enim credat, Episcopos fuisse negligentes in exigenda à Parochis promulgatione illius Decreti, cujus executionem tam in Provinciali, quam in Diæcesanis Synodis iisdem præceperant, atque inculcaverant; Non me latet, ea ætate excitatas jam fuisse in illis regionibus Turbas, & Tumultus in Hispanos; Verùm illas ab Hispanis nondum defecisse, compertum est; Etenim apertam Rebellionem anno 1572. fieri cap-

tam

ram fuisse, fide m faciunt Laudati Historici. Quare sicuti seditiosi Homines impedimento esse non potuerunt, quominus Sacerdotes solemnes agerent Conventus, in quibus Tridentini Decreta publicè perlegerentur, multò minus nostri Decreti per singulas Parochias promulgationi moram afferre quiverunt, maximè cum nullam objectæ in eiusmodi Decretum peculiaris difficultatis mentionem Scriptores faciant.

16. Clariora tamen supersunt argumenta, quorum efficacissimum illud est, scilicet, quod Sebastianus de la Torre Archiepiscopus Ephesinus per fœderatas Belgii Provincias Vicarius Apostolicus in descriptione status religionis in Hollandia, quam Summo Pontifici Alexandro VII. anno 1656. exhibuit absque ulla hæsitacione asseruit -- *Concilium Tridentinum fuisse illis in locis & receptum, & promulgatum, ejusque Decreta in praxim deducta, antequam fera pessima Heresis omnia illuc devoratum venisset --*; Hoynch. in *Appendice cit. Hist. pag. 95.*; quodque idem cum anno 1658. Sacram Congregationem Sancti Officii consulisset, utrùm Matrimonia, de quibus in præsentì disputatur, rata essent, nec ne, absolutè dixit, -- *Concilium Tridentinum ante Heresim, in prædictas Provincias introductam, ritè, ac debitè fuisse publicatum, & receptum --*; Quod constat ex pagina per Illustrissimum, & Reverentissimum Dominum Assessorem, EE. PP. distributa.

17. Nèc postremum locum obtinet altum hæc de re silentium doctissimi Episcopi Castoriensis, qui cum omnia conquiserit argumenta, ut tueretur firmitatem horum Conjugiorum, nunquam ar-

P

gumen-

gumentum à negatione promulgati Concilii petit, quo uno validissimè ea sustentasset.

18. Accedit demum auctoritas omnium Theologorum, & Canonistarum, eidem promulgationi suffragantium. Et innumeris, quos possem afferre, quatuor seligo Belgas, quos nemo adeo Hospites, & Peregrinos in Patria suspicabitur ut in re tanti momenti ad eandem pertinente, allucinentur.

Jo. Lindeborn supracitata *Cathechesi* 9. cap. 1. §. 4. post narratam publicationem Concilii Ultrajecti factam coram omnibus Præpositis, & Pastoribus Diœcesis, quam sibi testatam dicit à Brugelio ejusdem Ecclesiæ Ultrajectinæ Decano, & postea Archiepiscopo, concludit -- *Hæc per transennam, & in eorum gratiam, quibus aut dubia, aut ignota Tridentini promulgatio.*

Verivys per Provincias confœderatas Belgii Missionarius in Pastoralis Missionariorum tract. 13. art. 1. differens de Tridentini Decreto irritante Matrimonia clandestina, ait -- *Præcipuè agimus de Provinciis Hollandiæ, Zelandiæ, Frisiæ, & aliis confederatis Belgii, in quibus licet aliqui dubitent, CERTISSIME HUIUS DECRETI PUBLICATIO FACTA EST. . . . . Immo aliquando mihi relatam fuit, quod adhuc à paucis annis vixerint Viri Senes Ultrajectini, qui à suis Pastoribus certa signa illius publicationis referebant --*

Florentius de Coq, Ecclesiæ Sancti Michaelis Antwerp. Canonicus Ord. Præmonstratensis Theolog. tom. 4. cap. 12. sect. 9. ait -- *Porro Concilium Tridentinum fuisse publicatum in Hollandiâ, & Zelandiâ, antequàm illæ Provinciæ ab obedientia Regis Catholici defecissent, EST OMNINO, CER.*

CERTUM -- Idemque Coq tom. 1. cap. 5. sect. 14. -- *Hinc patet, quod in primis certum sit, Concilium Tridentinum publicatum fuisse in toto Belgio præsertim Hollandia, & Zelandia 1565., cum illa Provincia necdum à Fide defecissent, uti ex variis relationibus, & Instrumentis clarè constat. Secundo. In aliis, & aliis Belgii Provinciis receptum esse, exceptis quibusdam punctis -- Quænam fuerint illa puncta, jam supra audivimus ab Antonio Anselmo, & Berthrando Loth.*

Van-Espen in Tract. Historico - Canonico pag. 9. cap. 1. §. 3. agens de Tridentino inquit -- *Itaque dubitari nequit, quin Decreta Disciplina, sè reformacionis his in partibus publicata, & recepta sint -- Et J. E. par. 2. tit. 12. cap. 5. num. 30. loquens de Decreto Sessionis 24. cap. 1. de Reform. Matrimonii ait -- In his, vicinisque Provinciis, & Regnis, si Angliam, & Poloniam exceperis, Concilium Tridentinum sufficienter quoad hoc Decretum promulgatum esse, ostendit eximius D. Huygens in suis observationibus de Sacramento Matrimonii.*

19. Quid plura? Adeò certum est, Decretum Tridentini, de quo loquimur, fuisse per univèrsùm Belgium promulgatum, ut Synodus Provincialis Cameracensis, celebrata in Oppido Montis Hannoniæ anno 1586., præsidentibus Jo. Francisco Bonhomio Episcopo Vercellensi, Nuncioque Apostolico, ac Ludovico de Barlaymont Archiepiscopo Cameracensi tit. 11. cap. 1., ex vi illius nulla, & irrita declaraverit Matrimonia, absque Tridentini formâ contractâ ab Hæreticis in iis Provinciis, quas jam tunc occupabant (occupabant autem

eo anno 1586. Zelandiam, Hollandiam, Ultra-
jectum cum locis adjacentibus, præter plures Ci-
vitates in aliis Provinciis sitas, ut colligitur ex Car-
dinali Bentivoglio, & Famiano Strada dec. 2.) --
Cum sacrosanctum generale Concilium Tridentinum
(en prædictæ Synodi Verba) eos, qui aliter, quam
coram Parocho, vel alio Sacerdote de ipsius Parochi,
vel Ordinarii licentia, & duobus, vel tribus Testi-
bus Matrimonium contrahere attentabunt, ad sic
contrahendum omninò inhabiles reddiderit, & hu-
jusmodi contractus irritos, & nullos esse, declara-
verit: Hæc Synodus in vim illius Decreti Matri-
monia omnia in iis, quas Hæretici occupant, Pro-
vinciis, ab iis contracta, qui sunt Oriundi ex aliquo
loco, ubi publicata sunt Decreta ejusdem Concilii,
omninò nulla, & irrita, nisi contracta sint coram Sa-
cerdote, ad hoc specialem potestatem habente: Et his
non obstantibus, eos, qui sic contraxerint, postquam
ad gremium Ecclesie redierint, si induci non possint
ad dicta Matrimonia ratificandum, & in facie Ec-
clesie de novo celebrandum, convolare posse ad alias
veras Nuptias, etiam adhuc viventibus, quas sic
contra Canones duxerint, Conjugibus, declarat, &
decernit, & sic sæpè à Concionatoribus doceri, ut in
posterum ab hujusmodi Matrimoniis omninò abstine-
ant, hortatur, ac precipit.

20. Et nè quis hæreat ad illa verba -- Qui sunt
oriundi ex aliquo loco, ubi publicata sunt Decreta
ejusdem Concilii --, animadvertat, oportet, quòd,
cum Matrimonia, sicuti, & cæteri contractus, pen-
deant à Jure Locorum, in quibus celebrantur, ut
arg. cap. fin. de For. Compet. & L. Si fundus 6. ff. de
Eviçt. docent communiter DD. à Sanchez lib. 3. de
Matrim.

*Matrim. disp. 18. num. 10., & 25. ac Pontio lib. 5. cap. 9. n. 1. adducti, si Patres Cameracenses existimassent, in locis ab Hæreticis occupatis, ob defectum promulgationis, Tridentinum vim non habere, non potuissent Matrimonia in illis clanculum inita irrita decernere, etsi contrahentes, qui in illis Domicilium collocaverant, Oriundi essent ex loco, ubi Tridentinum vigeat. Quarè cum minor dubitandi ratio foret de aliis Belgii Provinciis, in quibus ea tempestate Rex Catholicus dominebatur, illa verba -- *Si sint Oriundi &c.* videntur solum attingere posse Anglos, & Gallos, illuc ad mercaturam faciendam confluentes, & mox recessuros, quos idcirco exceptos voluerunt illi Patres, quia in eà fuerunt sententià, quam hìc examinare non vacat, nimirum quod Concilii Decretum non obstringat Personas ratione Loci, ad quem divertunt, vel per quem transeunt, sed ratione loci, in quo habitant, ut paulò post explicarunt cap. 2. his verbis -- *declarat eadem Synodus, neminem censeri alicujus Parochie, aut Diocesis quoad Matrimonium contrahendum, nisi qui animo ibidem residendi, non autem statim ad propria redeundi, vel aliò commigrandi, in ea, vel Diocesi, vel Parochia Sedem fixerit --*; Atque perspicuè, & ad rem nostram accommodatè Synodi sensum interpretatus est Huygens in suis observationibus de Sacramento Matrimonii cap. 36. num. 13.*

§. 2.

21. **C**UM itaque Missionarii Belgici omni spe destituantur, fore ut præsidio sibi sit promulgationis defectus, aliam, qua his se difficultatibus

tatibus expediant, rationem excogitant, dicentes scilicet Matrimonia, de quibus agimus firma esse in ratione contractus, quamvis irrita sint in ratione Sacramenti, qua de re nos docet Eminentissimus ab Allatia in laudata relatione §. *dixi Matrimonia*. Nituntur quippe illorum Theologorum doctrinam, qui Matrimonii, ut Sacramentum est, ministrum esse putant Sacerdotem; Hinc enim Matrimonia, quæ sine Sacerdotis præsentia, & benedictione contrahuntur, legitimos quidem esse contractus, ad Sacramenti verò dignitatem nequaquam pertinere, opinantur. Ita ante Tridentinum senserunt *Guilielmus Paris. de Sacramentis cap. 9.*, *Carrus de locis Theologicis lib. 8. cap. 5.*, Patres Concilii Provincialis Colonienfis, celebrati anno 1536. *part. 7. cap. 40.*, & post Tridentinum docuerunt *Estius in quartum dist. 26. §. 10.* *Piette Theologia part. 6. cap. 5. quest. 13.* *Sylvius, Steyaert*, aliique DD. Parisienses, & Lovanienses passim.

22. Verùm, ut ut se hæc sententia habet, quam fusè confutarunt *Bellarminus de Matrim. cap. 6.*, & *duobus seqq. Sanchez. lib. 2. disp. 6.*, *Pontius lib. 1. cap. 8.* & *Fagnanus in cap. quod nobis de Clandestinis despons. num. 51.*, certum omninò est, eam post Tridentinum non favere Matrimoniis clandestinis in locis, in quibus idem Tridentinum est promulgatum. Ratio adeo obvia est, ut neminem fugiat: Quoniam Tridentinum irrita jubet esse clandestina conjugia in eadem ratione, in qua erant antea firma, secus nihil novi statuisset; ex quo fit, ut quæ prius firma erant in ratione contractus, hæc in eadem ratione esse nulla declaret; Imò, quamvis antea fuissent Sacramenta, uti communior

munior fert opinio, non in alià, quàm in ratione contractus efficere irrita potuisset. Etenim cum Sacramentorum natura ab una Christi D. institutione pendeat, qui omnem, & solum contractum conjugalem à Fidelibus legitimè initum ad Sacramenti Sanctitatem evexit, non alio potuit modo Ecclesia facere, ut clandestina Matrimonia, quæ priùs erant, postea Sacramenta non essent, nisi subtrahendo Sacramenti materiam, statuendo nimirum, ut clandestinus contractus tunc legitimus, deinceps legitimus non esset. Et reipsà Tridentini verba non Sacramenti, sed solius contractus rationem directè respicere, patet consideranti, ait enim S. Synodus -- *Qui aliter quàm presente Parocho, vel alio Sacerdote de ipsius Parochi, seu Ordinarii licentia, & duobus, vel tribus Testibus Matrimonium contrahere attentabunt, eos S. Synodus ad sic contrahendum omninò inhabiles reddit, & hujusmodi contractus irritos, & nullos esse, decernit.*

23. Hujus ratiocinationis vim optimè percipiunt DD. Parisienses, & Lovanienses: Quare licèt in Fidelium Matrimoniis rationem Sacramenti separari posse à ratione contractus, existiment, hanc tamen separationem, quod ad clandestina Matrimonia spectat, solummodò ubi Tridentinum non est receptum, tuentur contingere; Ubi verò receptum est, eam tunc fieri arbitrantur, quandò aut contrahentibus coram Parocho, & Testibus expressè civilem conventionem conflare, non Sacramentum conficere deliberatum est, aut Parochus illa verba -- *Ego vos conjugo &c.*, quæ hujusce Sacramenti formam esse, censent, non profert.

24. Itaque quæro, utrùm Tridentini Decre-

tum socias Belgii Provincias complectatur, an non? Si ait: consequitur, ut Matrimonia inibi clam celebrata sint nulla tam in ratione Sacramenti, quàm in ratione contractus. Si negas: fit, ut rata sint; Utrùm autem in contractus ratione tantùm, an etiam in Sacramenti ratione, disputant Theologi.

§. 3.

25. **A**liud magni, ut ipsis videtur, ponderis argumentum plurimi Auctores infra proferendi à præscriptione desumunt. Exploratissimi Juris est, inquit, legem quamlibet humanam, sivè civilis sit, sivè Canonica, contraia consuetudine, modò legitimè invaluerit, abrogari, ut generatim liquet *ex cap. fin. de consuet.*, atque in specie de Legibus, Matrimonia irrita facientibus, eruitur *ex cap. Super eo de cognat. spirit.*, ubi ad decidendum, an aliquæ Personæ Matrimonio inter se jungi queant, de Metropolitanæ, aliarumque vicinarum Ecclesiarum consuetudine inquirere jubemur. At omnibus compertum est (pergunt iidem Doctores) à sæculo, & ampliùs, conjugia, de quibus loquimur, celebrari ab Hæreticis, quin de illorum firmitate vel levissimè dubitent. Nihil ergo obstat, quominus contra Tridentini legem jam pridem ab illis fuisse præscriptum, censeamus.

26. Verùm, si quam hujusmodi argumento inesse efficacitatem fateamur, contra cæteras etiam Ecclesiæ leges ab Hæreticis præscriptum, fateamur, necesse est: Quapropter nec Legibus, quæ de Jeuniis, Festis, & aliis id genus, imò nec iis, quæ de Impedimentis, ex consanguinitate, & affi-
nitate

nitate profectis, sancitæ sunt, astringentur, cum illas semper ex quo ab Orthodoxa Religione defecerunt, temerè violaverint; Quam sequelam licèt ultrò admittant *Verricelli de Apost. Mission. tit. 3. quest. 87.*, *Pichler ad tit. de Spons.*, & *Matrim. num. 98.* *Wiestner eodem num. 193.*, *Schmalzgrueber ibidem num. 197.* tamen quàm absurda, & falsa sit, ex hoc etiam apparet, quod Summus Pontifex suis per Germaniam, & Belgium Nunciis hanc inter alias, facultatem concedit -- *dispensandi in 3.*, & *4. simplici*, & *mixto cum Pauperibus in contrahendis; in contractis verò cum Hæreticis conversis etiam in 2. simplici*, & *mixto*, dummodò nullo modo attingat primum gradum; & in his casibus prolem susceptam legitimam declarandi; -- Quod indicio est, inter Consanguineos, & affines Hæreticos contracta Matrimonia, non obstante eorum prava consuetudine, etiamnum à Summo Pontifice irrita reputari.

27. Horum autem omnium ratio hæc est. Ut consuetudo legem extinguat, cum aliæ qualitates requirantur, tum maximè *rationabilis* sit, oportet, per textum expressum in *cit. cap. fin. de Consuet.* Et quamvis DD. alii alio explicent modo, quæ ratione consuetudo legi repugnans queat esse *rationabilis*, cum propterea & inhonesta, & iniqua sit; in nullius tamen opinione *rationabiles* appellari possunt ejusmodi Hæreticorum consuetudines, quod mox constabit.

Aliqui cum *Navarro in Comment. de Spoliis §. 14. num. 7.* illam consuetudinem rationabilem judicant -- *Quæ non est contra Legem naturalem, vel Divinam, directè, vel indirectè* -- Cujusmodi,

juxta *Layman. in cit. cap. fin. num. 7.* ea est, quæ adversatur religioni. Eodem redit, quod alii dicunt cum *Rebellio de obligat. Just. part. 1. lib. 1. quest. 5. num. 5.*, eam consuetudinem esse rationabilem, quæ peccatum non nutrit, nec fovet, hoc est, ut clariùs explicat *Pontius lib. 6. de Matrim. cap. 5. num. 2.*, quæ aliam non continet turpitudinem, aut peccatum, quam quod oppositio cum Lege, cui non obtemperatur, necessariò per se parit.

At omnes illæ Hæreticorum consuetudines hæc peculiari turpitudine conspurcatæ sunt, quod scilicet ex mero potestatis clavium, & Ecclesiasticæ jurisdictionis contemptu, ac in Ecclesiæ Caput Romanum Pontificem odio profluant, ex quo & Orthodoxæ Religionis, & divinæ legi repugnare illas, nemo non videt. Idque præcipuè de Matrimoniorum contra Ecclesiæ præscriptum in eundorum consuetudine comprobatur: Hæc enim eò tendit, ut astruat, & moribus confirmet hæresim Calvinii *lib. 4. Instit. cap. 19.*, & Lutheri *lib. de Captivit. Babilonic.*, cum perveraciâ asserentium, non potuisse Fideles novis impedimentis Matrimonia dirimentibus ab Ecclesia obstringi.

Alii, quos sequitur *Engel ad tit. de consuet. num. 11.* opinantur, eam consuetudinem esse rationabilem, quæ non est *expressè in jure improbata.* In jure autem Canonico expressè improbatur omnis consuetudo, per quam dirumpitur Nervus Ecclesiasticæ Disciplinæ per textum in *cap. Cum inter. 5. de consuet.* -- ibi -- *Nos igitur, cognito, quod ex tali consuetudine (non servandi Interdictum generale) si qua foret, dirumperetur*

Nervum

Nervus Ecclesiastica Disciplina, ipsam duximus irritandam -- Ubi Glossa fin. sic concludit -- Ubicumque fit aliquid contra Ecclesiasticam Disciplinam, sive nervum Ecclesie, non habet locum prescriptio -- Nulla verò potest reperiri consuetudo, quæ magis directè Ecclesiasticæ Disciplinæ nervum infirmet, ac debilitet, quàm quæ ex animo proficiscitur negandi Ecclesiæ concessam à Christo legum, quibus Ecclesiastica Disciplina nititur, ferendarum potestatem, cujusmodi sunt omnes, quas supra indicavimus, Hæreticorum consuetudines.

Alii demùm cum *Glossa in cap. 1. de Constit. in 6. V. rationabilia, & Hostiensi in Summ. tit. de consuet. num. 2.* prudentis Judicis arbitrio constituendum censent, utrum consuetudo aliqua *rationabilis* sit, an *irrationabilis*; qui quidem Judex, inquit *Pirhing. ad tit. de Consuet. num. 30. -- Id estimare poterit ex fine consuetudinis bono, vel malo --* Quàm autem pravus sit finis, quem respiciunt Hæretici conculcando Leges Ecclesiæ, etiam inde manifestum fit, qui à sic ostentare volunt affectatam Evangelicam libertatem, cujus emendicato prætextu suam contumaciam, & rebellionem colorare conantur.

Cum itaque relatæ consuetudines omni ex parte vitientur, atque in nullius sententiâ *rationabiles* appellari queant, nullo pacto leges Ecclesiæ abolere potuerunt. Neque huic nostræ argumentationi quidquam ponderis, & momenti illud detrahit, quòd Heterodoxorum plerique non singulari Ecclesiasticæ potestatis odio abrepti Sanctissimos Ecclesiæ Canones contemnant, sed cæci
pecu-

pecudum more suos magistros sequantur, eorumque Doctrinæ acquiescentes bona fide agant. Etenim ad omnium consuetudinem robore exuendam, satis est, si ex errore illo, & despicientia suam duxerit originem, atque ad hæresim moribus stabiliendam à præcipuis Pseudo-Ministris fuerit introducta: huc enim appositè cadit illud S. Cypriani in Epistola ad Cecilium -- *Non sufficit quorundam consuetudo in Ecclesia, sed quærendum est, quem illi sequuti sint* -- Deinde: bona, vel mala fides, cujus maxima in præscriptionibus ratio habetur, nullum occupat locum, cum de consuetudine contra Legem agatur. Ea enim non idcirco legem non abrogat, quod mala fide inceperit, & perseveret, sicuti post *Hostiensem*, docent *Sanchez lib. 7. de Matrim. disp. 4. n. 14. Diana part. 8. tract. 7. resolut. 37., Bonacina de LL. disp. 1. quest. 1. punct. ult. §. 3. num. 40., Cardinalis de Lugo de 7. & 7. disp. 8. sect. 6. num. 96., Haunoldus de 7. & 7. tract. 1. cap. 3. num. 136., Barbosa in cap. fin. de consuet. num. 21., Vallensis ad eum tit. §. 3. num. 6.* aliique innumeri ab his citati. Quamobrem, ut omnium mala fides consuetudinem, quæ per se *rationabilis* sit, *irrationabilem* non reddit, ita nec bona paucorum fides *rationabilem* efficit consuetudinem, quæ aliundè *irrationabilis* evincitur.

28. Hac fermè de causa à Tridentini Decreto Hæreticos eximere non possumus ea sola ratione innixi, quia scilicet illud nunquam acceptarunt. Nam cum Ecclesiæ Leges à Populi acceptance non pendeant, ideò eadem non acceptatæ, post certum tempus obligare desinunt, quia Summus

Pon-

Pontifex ad intercludendum majoribus malis adiutum, suarum legum severitatem paulatim ita mitigat, ut Populum illum, qui legis jugum, non tamen gravi sine culpa, ab initio ferre detrectavit, ab ejusdem onere prorsus tandem relevet. Id verò à Summo Pontifice tunc solum fieri præsumitur, quando Legum repellendarum causa ex honestate, & Justitia, non ex Pontificiæ potestatis dirisione nascitur; *Navarrus consil. 1. de Constit. num. 24. Suarez, cit. loc. num. 9. & Layman lib. 1. tract. 4. cap. 3. num. 3.*

§. 4.

29. **D**emùm nedùm inefficacia, sed etiam insulsa existimanda sunt argumenta, quæ aut ex legis per Tridentinum latæ ignorantia, quâ Hæretici plerumque laborant, aut ex errore, quo iidem suum Pseudo - Ministrum esse legitimum putant, deducuntur. Siquidem hic error est ille idem, quo veram esse, quam sequuntur sectam, arbitrantur; Quod si error hujusmodi, utpote ortus ex obdurata pertinacia, qua Spiritui Sancto resistunt, & veritatis magisterium audire detrectant, illos ab hæreseos crimine non liberat, ita nec ipsorum Pseudo - Ministris ullam jurisdictionem, aut *auctoritativam*, ut dicunt, potestatem tribuere potest.

30. Et verò legis ignoratio, tametsi quando non est *crassa*, & *supina*, omnem à violatoribus culpam, & pœnam amoveat, non tamen quos lex ad contrahendum ineptos effecit, habiles reddit, nec actui, quem lex irritum esse jussit, pristinam vim restituit, ut benè perpendunt *Menchius*

shius

chius de Arbitrar. lib. 2. casu 185., Sanchez. de
matrim. lib. 3. num. 10., Gutierrez. cap. 61. de
Matrim. num. 10. Pontius lib. 5. cap. 6. num. 18.,
Castrop. disp. 2. punct. 13. §. 8. num. 7., aliique
passim, qui Testamenti non solemnibus exemplo
aptè utuntur, quod non ideò fit solemne, quia
ex legis certas solemnitates præscribentis ignoran-
tiâ conditum fuit.

§. 5.

31. **A**lia itaque est ineunda via, ut ad exop-
tatam metam properemus. Nec una,
sed duplex in omnium rem attentius consideran-
tium, oculos incurrit: nempe *littera Legis, &*
mens Legislatoris.

Et quoad primum; Si Tridentini verba diligen-
ter expendantur, forsan fœderatas Belgii Provin-
cias minimè comprehensas esse, constabit; Cum
enim Tridentini Patres clandestina matrimonia ju-
bere irrita constituerent, quæ inde promanarent
incommoda, si suum alicubi Decretum non accep-
taretur, prospexerunt: Quare ad hæc declinanda,
ita illud temperarunt, ut neminem teneri volue-
rint, nisi post triginta dies ab ejusdem promulga-
tione facta in Parochia, in qua quis degit, -- de-
cernit insuper ut hujusmodi Decretum in unaquaque
Parochia suum robur post triginta dies habere inci-
piat, à die primæ publicationis in eadem Parochia
factæ numerandos. -- Per Parochiam autem -- non
intelligitur hic locus, sed certa communitas Fide-
lium congregata sub uno Pastore obligato ad Verbum
Dei, & Sacramenta ipsis administranda -- Ità Tri-
dentinum explicat Jo. Stoz. in relatione historica

de gestis in Concilio Tridentino *sect. 4. art. 24. §. 4. punct. 2. num. 475.*; In qua etiam sententiâ fuit S. Congregatio Concilii, dum Senatui Coloniensi sciscitanti, an menti Tridentini factum esset satis per Decreti publicationem non in Ecclesia Parochiali, sed voce Præconis in Platea Civitatis, respondit *affirmativè*, uti testatur *Cardinalis Bellarminus in M. S. annotat. ad sess. 24. cap. 1. ejusdem Concilii.*

32. At quamvis in Provinciis fœderatis Belgii ea publicatio fuerit ritè peracta, quo tempore legi Catholico subjctæ erant; attamen Episcopus Castoriensis per confœderatas Provincias olim Vicarius Apostolicus, in Epistola *Hag super re data ad Antonium Hœffach Cathedralis Antverpiensis Canonicum 14. Decembris 1685.*; *Non potest, inquit, dici facta in ea republica, quæ iisdem in locis nunc est constituta -- Habet Civitas, prosequitur Idem, habet Respublica suam formam, ac unitatem à Legibus. Mutata sunt Leges, mutati sunt Principes, adde, Populum quoque mutatum. Sive ergo formam, sive materiam spectes, non eandem hanc rempublicam dices cum illa, quæ erat, dum his in Terris Tridentina Synodus fuit publicata.*

33. Et profectò, licèt, quod proverbii loco dici solet, Reges sint mortales, Respublicæ æternæ, cum, ut rectè ait *Aristoteles 3. Polit. 2.*, Fluminis instar, sine ulla, quæ sub sensum cadat, mutatione, jugiter fluant, aliisque abeuntibus, alii

Eadem anno 1681. scripserat ad Alphonsum Mechileniensem Archiepiscopum, aut alium, uti habetur in Batav. Sac. p. 2. pag. 481.

alii continuo succedant; tamdiu nihilominus stant, manentque -- *quandiu communitas, quæ multis complexibus (populum) devincit, unumque corpus efficit, unitatem suam conservaverit* -- inquit Plutarchus de *sera numinis vindicta*; sed si disrumpatur vinculum, quo Reipublicæ partes continebantur; si pereat legum forma, quæ priscam, quasi anima, Rempublicam alebat; Si antiqua destruaturs regiminis species, quo à cæteris discernebatur, & Populos, & Respublicas interire dicimus, teste eodem Aristotele. Sic nullam Capuæ antiquæ Reipublicæ Imaginem relictam, dixit Cicero I. contra Rullum, eò quòd à Romanis omni, quo fruebatur Jure, Senatu, Magistratu, imperio spoliata fuerit, quemadmodum refert *Livius lib. 26.* Hac de causa rectè *Hugo Grotius de I. B., & P. lib. 2. cap. 9. §. 6., & Pufendorf. de I. Nat., & Gent. lib. 8. cap. 12. §. 9.* notant, & Populos à Regibus devictos, atque in Provinciam redactos; & eos, qui excusso Regum jugo se à servitute liberarunt, longè alios, atque antea vulgo existimari, perinde ac si recens ex antiquorum quasi ruinis eruperint.

34. Sed à fæderatis Belgii Provinciis jamdiu abscissum fuit illud servitutis vinculum, quo Hispanorum Regi devinciebantur & cum cæteris ejusdem Monarchiæ Partibus in unum quasi corpus coalescebant, quæque antea unius Principis parebant Imperiò, nunc Reipublicæ Jure fruuntur; Monarchicum in Democraticum regimen mutatum est; antiquæ leges everse; destructa Orthodoxa Religio; decolorati mores; totaque devastata civitatis Religionis disciplina, sub qua Majores sanctissime

atque sanctissime vixerant. Cum autem omnis interiorie forma tam Sacrae, quam civilis Reipublicae, quae olim in illis visebatur, consequitur, ut Respublica, quae nunc exstat, eadem atque prima cense-ri moraliter non possit; quapropter optimè agebat Castoriensis, in praesenti Republica nunquam fuisse promulgatum Tridentinum, licet promulgatum olim fuerit in illis locis, in quibus praesens Respublica est constituta. Fingite animis, in Urbe Constantinopoli, priusquam Turcarum Tyranno serviret, fuisse publicatum Tridentinum. Fingite, eam Urbem nunc à Christianis in veterem libertatem, dignitatemque vindicari, omnesque, quotquot ibi habitant, Turcas, ejuratam Mahometis perfidiam, Christianam Religionem amplecti. Quisnam illos Tridentini Decreto in connubiis contrahendis adstringi dicat? Nullus, ut puto; eò quod in tantam rerum vicissitudine extinctam quilibet crederet veterem obligationem, ex illa pervetustam publicatione profectam. Video quidem comparationem quaestioni nostrae non omni ex parte congruere. Si tamen eidem aequa proportione accommodetur, idem omninò ad propositum nostrum persuadebit.

§. 6.

35. **H**actenus expositum Castoriensis argumentum alio modo proposuit *Dicastillo de Matrim. disp. 3. dub. 4. n. 24.*, ubi sic ratiocinatur. In foederatis Belgii Provinciis fuisse Tridentini Decretum per singulas Parochias promulgatum, nemo inficiatur; has tamen Parochias in praesenti desiderari, notum est omnibus. Cum
enim

enim Hæretici illas Provincias per summum nefas occupaverunt, omnes Catholicas Parochias devastaverunt, neque saxeos solummodò, sed vivos etiam Templorum parietes, legitimos scilicet Catholicæ Fidei ministros undequaque exturbaverunt, ita ut liberum Orthodoxæ Religionis usum funditus sustulerint, ac deleverint. Itaque pergit laudatus Auctor, si nunc illis in Regionibus Catholicæ Religionis vestigium frustrâ quæritur, dicere haud possumus, Hæreticos earundem Incolas subesse Parochiæ, in qua Concilii promulgatio peracta fuit, & proptereâ Tridentini Decretum, etiamsi ad ejusdem litteram animum intendamus, nullo illos premere modo, censendum est.

36. Ne quis verò hujusmodi argumentum captiosæ subtilitatis insimulet, ad Juris Interpretes provoco. Notant omnes Juris Interpretes, vocem quamlibet, à Lege adhibitam, duplicem habere posse significationem, naturalem videlicet, & civilem. Naturalem vocant, quam vox habet ex suâ primæva, & simplici institutione, in qua communiter à Populo usurpatur; civilem dicunt, quam vox habet à Lege, seu ex Juris sanctione, in qua nonnisi à Jurisperitis accipitur. Exemplum est vox *mors*, quæ *naturaliter* significat separationem animæ à corpore; *civiliter*, etiam Professionem Religiosam, & similia. Prætereâ docent, verba Legis, nisi aliud ex ipsamet conjiciatur, accipienda esse in significatione *naturali*, *usuâli*, & *populari*, ac nequaquam extendenda ad *civilem*, prout sumitur ex *cap. Susceptum de Rescriptis in 6.*, & *ex l. ultima Codic. de his, qui veniam ætatis &c.*

pluri-

pluribusque exornant *Tiraquellus in l. Si unquam. Cod. de revocan. donat. V. susceperit. num. 17.*, *Suares de LL. lib. 6. cap. 1. num. 10.*, *Layman. lib. 1. tract. 4. cap. 18. num. 8.* copiosèque tradunt etiam *Grotius de Jure B. & P. l. 2. cap. 16. §. 2.*, *Pufendorf. de I. N., & G. lib. 5. cap. 12. §. 3.* Porro Hæretici in Provinciis fœderatis Belgii degentes, si ad civilem, & juridicam significationem respiciamus, subsunt Parochiæ, in qua Tridentini Decretum fuit promulgatum, quia ex Juris præscripto ei subesse deberent: Verùm in *naturali*, seu communi, & vulgari loquendi modo, non putantur pertinere ad illam Parochiam, quam nunquam agnoverunt, nec agnoscunt, & cujus nullum nunc superest *nec materiale, nec formale* vestigium. Si mentem igitur ad superiorem regulam à DD. vulgò receptam advertamus, in Tridentini Decreto, quod clandestina Matrimonia esse irrita jubet, ejusmodi Hæreticos non contineri, concludemus.

§. 7.

37. **E**T quoniam, -- *Intelligentia dictorum ex causis est assumenda dicendi* -- ut ait S. Hilarius relatus *in cap. 6. de U. S.*, diligentius causam investigemus, cur Tridentini Patres suo Decreto illas tantummodo Parochias, in quibus esset promulgandum, comprehendi voluerunt; Hæc, si qua fides Cardinali Pallavicino in *Historia Concilii Tridentini. lib. 22. cap. 8. num. 10.*, & *supracit. Joanni Stoz. dicta sect. 4. art. 24. §. 4. punct. 2. num. 173.* Hæc, inquam, fuit potissima, imò forsan unica causa, ne scilicet ad connubia con-

celebranda inepti evaderent Hæretici Angliæ, Saxonix &c. quos ex una parte certò prævidebant, Decretum non recepturos, & ex alia ad illi parendum non posse invitos adigi, utpote Hæretico Principi subjectos, perbellè noverant. Hæc autem ratio æquè aliis Hæreticis favet, qui in Provinciam aliquam, in qua denunciatum jam ante fuit Decretum, invaserunt, & ut suam perfectè, atque absolutè nunc possident. Ergo & istos fuisse exemptos, existimemus, oportet; tum quia, ubi locum habet eadem ipsissima ratio, eadem debet esse Legis dispositio, ex adductis per *Panorm. in cap. Suggestum. de Appellat.*, *Suarez lib. 6. de LL. cap. 3. num. 9.*, & *Layman. lib. 1. tract. 4. cap. 18. num. 4.*; tum quia aliter limitationis à Legislatore adhibitæ alius omninò, ac sibi proposuerat, futurus esset exitus, contra regulam explicandi leges, traditam in *l. Quod favore ff. de LL.*, quam exornat *Sebastianus Medicis tract. de LL. part. 2. quest. 17.*

38. Nec sanè alia potuit esse mens Tridentini, ait Castoriensis in memoratâ Epistolâ -- *Nisi prescribere modum, quo in locis Catholicis solemniter redderentur Matrimonia, non verò disponere de modo ea valida, legitimaque reddendi illis in Provinciis, vel Regnis, in quibus Catholica Religio aut proscripta, aut certè suppressa, omnique quoad actus publicos auctoritate exuta foret; --* Quoniam si hoc voluisset, voluisset pariter omnes Hæreticos in iisdem Provinciis dominantes, qui nullam illi spem facerent, fore, ut Decreto collum submitterent, impellere, ut aut vitam semper cœlibem ducerent, aut illicitis amplexibus se perpetuò,

quod contaminarent, quod à rectissima, & sanctissima Patrum Concilii Tridentini mente quàm longissimè abest. Notissimum est illud Isidori relati à Gratiano *dist. 4. can. 2.* -- *Erit autem Lex honesta, justa, possibilis, secundum naturam, secundum Patriæ consuetudinem, loco, temporisque conveniens, necessaria, utilis, manifesta &c.* -- Sed Tridentini Lex locis, quæ in Hæreticorum potestate sunt, nec conveniens, nec utilis, imò maximè perniciosa esset: quamobrem dicere ab illa hujusmodi loca comprehendi, non audeo; cum opportunè monear à *Divo Thoma 1. 2. quest. 96. art. 6. in corp.* -- *Omnis Lex ordinatur ad communem Hominum salutem, & in tantum obtinet vim Legis; Secundum verò quod ab hoc deficit, vim obligandi non habet. Unde & rectè jurisperitus, nulla jurisratio, aut equitatis benignitas patitur, ut quæ salubriter pro salute Hominum introducuntur, ea nos duriore interpretatione, contra ipsorum commodum producamus ad severitatem.* --

§. 8.

39. **P**orrò, quia de Isidoro mentionem fecimus, non abs re erit, in enucleanda tertia illa qualitate, quam cuivis Legi, ut vim habeat suam, inesse postulat, nempe ut sit *possibilis*, non nihil immorari. Non ego profectò assentior hìc *Vera-cruci in append. ad spec. Conjug. dub. 4., & 5., Soto in 4. dist. 22. quest. 1. art. 2., Grass. lib. 2. decis. cap. 86. num. 9., Vega lib. 3. summ. casu 361., & Marin. Theolog. tract. 23. disp. 9. sect. 3. num. 33.,* aliisque, assentibus, urgente necessitate, va-

Q 3

lere

L. 24. ff. de Legib.

lere Matrimonium sine Parocho, qui reperiri non potuit, initum. Neque enim illa regula 6. *Juris in 6.* - *Nemo potest ad impossibile obligari* - quempiam eximit à Lege, quæ certam constituit formam actui, qui non ideò justus, & ratus evadit, quiâ modo à lege præscripto, fieri non potuit, sic cum communi *Navarrus consil. 45. sub tit. de sponsal. 1. primæ edit. Ledesma de matrim. quest. 45. art. 5. Suarez. de LL. lib. 5. cap. 23. per totum, Gutierrez cap. 61. de matrim. num. 4. Sanchez lib. 3. disp. 17. num. 4., Diana part. 5. tract. 3. resol. 39. Chapeaville de modo ministrandi Sacramenta tempore pestis cap. 6. q. 26.,* aliique rectè inde inferentes, irritum esse Matrimonium, sine legitimo Parocho contractum, quamvis adfuerit necessitas illud contrahendi, puta in articulo mortis ad legitimandam Prolem, & simul impossibilitas Parochum arcessendi.

40. Hoc tamen verum esse, contendo, tunc solummodo, cum ejusmodi impossibilitas unius, alteriusve Personæ propria est: non verò cum Republicæ, vel Regioni generatim, atque universè accidit, & perpetuò durat. Etenim si Legislatoris mentem, & voluntatem licet ex verosimili conjicere *L. Non est verosimile 23. ff. de eo, quod metus causa*, fas utique est existimare, eum noluisse excipere primum casum, ut consuleret bono publico, cui expedit, neminem ob aliquod peculiare, & inopinatum impedimentum à lege solvi, ne talis impedimenti specie, omnes paulatim Legis jugum excutiant. Sed ob oppositam rationem, iniquum est vel suspicari, quod non exceperit secundum casum; quia si hunc non exceperisset,

pisset, non prospexisset utilitati integræ communitatis, quæ inhabilis semper maneret ad actum, quem juxta formam nova lege statutam perficere nunquam posset. Communis igitur ejusmodi, & perpetua impossibilitas, facit, ut Epieikiæ locus detur, & ne Legislatorem à justis, & æqui tramite deviasse opinemur, præsumendum est, illum suæ legis latius patentis severitatem hoc loci temperasse.

41. Et ne longius à proposito aberremus, ad hanc Epieikiam confugiamus, oportet, si, ut par est, Matrimonia à vagis Hominibus coram Parocho loci, ubi tempore contractus casu, & mox discessuri commorantur, rectè inita esse, defendamus. Quia cum ille Parochus non sit, si emendatè, scitèque loquamur, proprius Contrahentium, qualem Tridentinum exposcit, non alia ratione affirmare possumus, illius præsentiam vagorum Hominum Conjugiis vim tribuere, nisi quia per Epieikiam statuimus, Tridentinum velle lenius, ac mitiùs vocem proprius pro ejusmodi Personis intelligi, quæ cum nusquam gentium stabilem collocent Sedem, nusquam reperient Parochum ea qualitate verè præditum. Quodque magis proposito nostro conducit, hanc Epieikiã in nixa Sacra Congregatio Concilii supradicto Episcopo Tricariensi Sedis Apostolicæ ad Belgas Legato inter alia rescripsit - *in locis etiam, in quibus Tridentinum est promulgatum, si nullus Parochus, aliusque Sacerdos à Parocho, aut Ordinario delegatus reperiri possit, valere Matrimonium absque præsentia Parochi, servata tamen in eo, in quo potest, forma Concilii, nempe adhibitis saltem duobus Te-*

stibus, - Ita cum aliis refert *Zipens tit. de sponsali-*
bus num. 16.; Quoniam cum Sacra Congregatio
nullam dispensationem fuerit impertita, quod
ex ejusdem verbis, nullum præferentibus di-
spensationis indicium, optimè colligit *Dicastillo*
de Matrim. disp. 3. dub. 4. num. 24., sed meram
declarationem ediderit; non potuit ita responde-
re, nisi innixa Epieikiâ, seu benigna præsumptio-
ne, quod talis fuerit mens Tridentini, ne secus
omnes Incolas ejus loci, ubi nullum Parochum
est invenire, expertes connubii semper vivere,
vel invitos cogeret.

42. Jam verò isthæc omnia eò spectant, ut ne-
quis conjugia, quæ ab Hæreticis, absente Paro-
cho, contrahuntur, irrita putet. Si enim res
confessa, atque manifesta est, Tridentini Decre-
tum aliquam Epieikiam, seu benignam pati inter-
pretationem, nulla suppetit ratio, cur talis Epiei-
kiæ utilitate sint Hæretici fraudandi, quando huic
Decreto ritè obtemperare non possunt: quod ita
esse constat; Primò quia ipsi non credunt, Paro-
chum Catholicum esse legitimum, qualem dun-
taxat opinantur esse suum Ministellum: licèt enim
hic error non tribuat Heterodoxo Ministello legi-
timi Parochi Jurisdictionem, & auctoritatem, ut
suprà diximus; quandiù tamen perseverat, parit
moralem impossibilitatem Parochum Catholicum
adeundi, ut per se patet. Secundò, quia si Hæ-
retici Matrimonium contracturi Parochum Ca-
atholicum arcesserent, incurrerent indignationem
proprii Magistratus, qui in illos tanquam suarum
legum violatores severissimè animadverteret. Ter-
tiò demùm, quia Matrimonium, coram Catho-
lico

lico Ministro ab Hæreticis contractum, ab aliis ejusdem Sectæ Hominibus haberetur irritum, atque ex eo suscepta soboles tamquam non legitima à publicis muneribus arceretur. Hæc incommoda, quæ gravissima sunt, cum non facile à privatis Hominibus declinari queant, reddunt illis moraliter impossibilem ad Catholicum Parochum accessum.

43. Neque hujusce nostri argumenti vim infringit, quod talis impossibilitas in eorundem arbitrio posita sit, possitque removeri, si nimirum Orthodoxam Religionem amplectantur; Nam primùm planè ineptum est velle, ut Hæretici Religionem Catholicam, quam unam ad Cælum viam, pertinacitèr quidem, & malè, sed tamen negant, necessariam continuò ad ritè Matrimonium ineundem existiment. Deinde etiam in Hominum vagorum potestate sita est *proprium* Parochum habendi impossibilitas; Ut quæ voluntarium huc illuc discurrendi propositum consequitur: Eadem quoque Parochum conveniendi impossibilitas, cui quorundam locorum Incolæ sunt obnoxii, exiguo potest labore removeri, si nimirum illinc abeant, atque aliò se conferant: nihilominus tam istos, quàm illos à Tridentini forma, exactè, atque ad amissim servanda, per Epieikiam liberos pronunciamus. Cur igitur soli Hæretici erunt similis Epieikiæ beneficio privandi? Nunquid ea potuit esse mens Tridentini, ut quandiù in Hæresi obdurati persistunt, vel cælibatum colant, vel peccata peccatis cumulando, in perpetuo concubinato vivant? Non sane: Ea autem fuisset, si illos compulisset ad celebranda Conjugia coram Parocho Catholico, cujus vel aspectum refugiunt.

§. 9.

44. **O**Mnia huc usque allata argumenta ab oppositis Sac. Cong. Concilii declarationibus non nihil infirmari perspicio; His igitur satis ut faciam, duplex declarationum a Sac. Congregatione institutarum genus distinguendum est; Aliæ Tridentini mentem generatim, & ut dicunt, in abstracto, exponunt; Aliæ, quid in hoc, & illo peculiari eventu faciendum sit, decernunt, Priores legum generalium loco habendæ sunt -- Cum enim Summi Pontificis auctoritate muniantur, per Constitutionem Sixti V. incipien. *Immensa*, Sacræ Congregationi commissa, sunt interpretationes authenticæ, quæ Concilii Decretis inhærere dicuntur, non secus ac si ab initio iisdem adjunctæ fuerint, quemadmodum in simili dixit Imp. in §. *fin. auth. de raptis mulieribus* docetque *Fagnanus in cap. Quoniam de constit. num. 9.* Posteriores verò, magnæ cæteroquin auctoritatis, se habent instar judicialis sententiæ, quæ Jus facit in illa sola quæstione, de qua profertur, vim tamen legis universalis obtinere, præsertim cum promulgari non soleant, negant *Petrus Ledesma in summatom. 1. de Sacram. Penit. cap. 13. difficult. 7.* *Sanchez. lib. 8. de Matrim. disp. 2. num. 10.* *Bonacina de LL. disp. 1. quæst. 1. punct. 8. prop. 1. num. 4.* *Layman Lib. 1. tract. 4. cap. 7. num. 26.*, *Bossius in tractat. de tripl. fubil. privil. sect. 3. casu 2. §. 7. n. 255.*, aliique plurimi. Hinc porrò factum est, ut generales illæ declarationes non soleant fieri, nisi consulto Summo Pontifice, rebusque quàm accuratissimè consideratis, Cum de peculiaribus factis, saltem

saltem tanta circumspectione, & cautione decidi non consueverit, quia videlicet, ut ait Divus Thomas, p. 2. quæst. 95. art. 1. ad 2. -- Illi, qui Leges ponunt, ex multo tempore considerant, quid lege ferendum sit, sed iudicia de singularibus factis fiunt ex casibus subito exortis.

45. His prænotatis, non mihi negotium facesunt responsa, à Sac. Congregatione in casibus singularibus data, qualia sunt penè omnia, quæ ab Illustrissimo, & Reverentissimo D., qui Sacræ Congregationis à Secretis est, ad suarum Annotationum calcem apposita sunt, difficultatem tamen, & quidem maximam creat declaratio illa generalis, data Episcopo Tricariensi anno 1605., vel juxta alios 1603., quæ legem Tridentini generatim explicat, itaut Hæreticos in consociatis Belgii Provinciis habitantes apertè includat: hanc tamen ante prodiisse constat, quàm Rex Catholicus & nomen liberæ Reipublicæ, & Jus illis Provinciis permisit, eò scilicet tempore, quo, exturbatis undique Hæreticis Ministris, nequa præter Catholicam floreret impunè Religio, Idem Rex Catholicus, quàm potuit diligenter, operam dabat. In hoc autem rerum articulo, cum nondum illis in locis esset prorsus mutata forma Regiminis; Nondum penitus everfa Catholica Religio; Nondum de Tridentini Decreto exequendo spes omnis abjecta, erant profectò inibi degentes Hæretici Tridentini lege adstringendi, quemadmodum adstrictos jam antea eosdem declaraverant Patres Concilii Cameracensis supra relati. Verùm postquàm iisdem Provinciis suis se regere imperiis concessum; Postquàm debita Tridentini mandatis obedientia desperata;

perata;

perata; Postquam denique, pace cum iisdem Monasterii an. 1648. constituta, communi sancitum est consensu, ut Clandestina Matrimonia in Belgio fœderato celebrata, in Hispaniensi etiam Belgio rata haberentur, nunquam amplius Sac. Congregatio eadem irrita generatim, atque universè pronuntiavit, sed generaliter interrogata, utrum legitima essent, an non, ut in illa *Hollandiæ 1681.*, & in alia *Boscoducen. Matrimoniorum 1683.*, mentem aperire suam, & declarationem Episcopo Tricariensi olim datam ad trutinam iterùm expendere noluit, hoc contenta responso -- *Si dubio esset respondendum, respondendum esset negativè* --

46. Quod si tacuit Sac. Congregatio, alio silentii genere satis disertè locutus est Sanctissima, ac Gloriosissima mem. Clemens XI., quando Nuntio Coloniensi, à quò consultus fuit, quid de Matrimoniis in fœderato Belgio non ex Tridentini formula contractis sentiendum esset, EE. S. Officii Cardinalibus ad deliberationem adhibitis, die 19. Novem. 1711. per Sacram Congregationem de propaganda Fide responsum dari, iussit -- *Quòd gravibus quidem de causis nihil adhuc de illis generatim, & universe statuendum, estimatum fuit* --, ut ex pagina per Illustrissimum, ac Reverentissimum Assessorem distributa liquet. Cum enim de huiusmodi Matrimoniis nihil generatim, & universe statuendum arbitratus est, ostendit enim verò, quæstionem generatim acceptam novo examine indigere, nec in hæc tempora quadrare aptè veterem illam Sacræ Congregationis sententiam, qua omnia ea conjugia fuerunt irrita declarata. Quæ enim fieri ratione potuit, ut negaret Pontifex aliquid

quid de illis generatim, atque universè esse statuendum, si quod generatim, & universè sub Clemente VIII. sancitum jam fuerat, ad hanc nostram ætatem pertinere existimasset? Antiquatum igitur, ac supremo tanti Pontificis oraculo labefactatum videtur, quod contrarium Sac. Congregatio Concilii multò antè decreverat.

§. 10.

47. **Q**Uapropter admirationem parere debet nemini, quod, nihil obstante ejusmodi Decreto, rata esse conjugia ab Hæreticis, legitimo Parocho absente inita propugnauerint Doctores triginta, quos singillatim à me, & diligenter lectos, nomine, & loco quemque suo hic recenseo. Hi sunt *LAYMAN lib. 5. tract. 10. part. 2. cap. 4. num. 7.*, *TANNERUS Theolog. tom. 4. disp. 8. quest. 3. dub. 6. num. 122.*, *DICASTILLO de Matrim. disp. 3. dub. 4. num. 24.* *BONAGRATIA in dissert. de Matrim. Hæreticorum §. 8. ad 1.*, *HENRICUS MAYER in opusculo de sponsalibus, & matrim. num. 70.* *JOANNES MOQUETIUS in disp. de nuptiis clandestinis n. ult.*, *THEOPHILUS RAYNAUDUS tom. 16. Heteroclit. Spiritual. sect. 1. punct. 14. num. 8.*, *MARCHANTIUS in Tribun. sacram. tom. 3. part. 3. tract. 1. tit. 6. quest. 4. conclus. 4.*, *& tit. 7. quest. 10.* *VVEX in opusculo Canon. -- Trident. de sponsal.*, *STALENUS in dissert. Theologo -- politica de Matrim. Hæreticorum part. 1. quest. 4.*, *& part. 2. cap. 4.*, *SVVAEN in dissert. de sponsa duorum.* *PIRRHING tit. de clandest. desponsat. num. 12.* *PICHLER ad tit. de sponsal. & Matrim. num.*

98., § tit. de clandest. desponsat. num. 16., VVI
 ESTNER ad tit. de sponsal., § Matrim. num. 192.
 SCHMALZGRUEBER eodem num. 379. KO-
 NIG. tit. de clandestina desponsat. num. 4.,
 RUGLER de Matrim. quæst. 65. par totam, ARS.
 DEKIN Theolog. tripart. tom. 2. par. 2. tract. 4.
 cap. 8. §. 4. PLATELIUS Theolog. part. 5. cap. 7.
 §. 5. in fin. SPORER Theolog. tom. 3. part. 4. cap. 1.
 sect. 1. num. 35. COTONIUS lib. 5. de Matrim.
 cap. 4. num. 263. ESPARZA Theolog. tom. 2. lib.
 10. quæst. 114. num. 13., MARIN Theolog. tom.
 3. tract. 23. disp. 9. sect. 3. num. 44., IVENIN
 de Sacramentis dissert. 10. de Matrim. cap. 4.,
 PIETTE Theolog. part. 6. cap. 5. quæst. 8. §. 1.,
 HUYGENS in observationibus de Sacram. Matrimo-
 nii cap. 36., VAN -- ESPENS. I. E. part. 2. tit.
 12. num. 32. JO: STOZ in Relat. Histor. de gestis
 in Concil. Trident. sect. 4. art. 24. §. 4. punct. 2.
 num. 475., ENGEL ad tit. de clandest. desponsat.
 n. 20. vers. dico quinto, ubi dicens, Tridentini
 Decreto contineri Hæreticos viventes cum Catho-
 licis, Si his sunt numero minores, videtur eisdem
 illo Decreto eximere, si Catholicos multitudine
 aut superent, aut æquent, GONZALEZ in cap.
 3. de cland. desponsat., ubi referens sententiam
 Theophili Raynaudit. ne verbum quidem addit,
 quo eam improbe

§. II.

48. **T**anta porrò est tot, ac tam conspicuorum
 Doctorum huic opinioni suffragantium
 auctoritas, ut, quod hanc eandem veritatem multò
 confirmat magis, & illustrat, novum inde oriatur

argu-

argumentum. Cum enim aliquod impedimentum Matrimonium jure solo Ecclesiastico nequaquam dirimere, solidè probabile est; vel quod probabile sit, nullam, quæ illud induceret, extitisse legem, vel quod probabile sit, ejusmodi legem fuisse postmodum abrogatam; tunc, etiamsi verè coram Deo, & Ecclesia tale impedimentum adesset, non solum in Matrimonio jam contracto perseverare, verùm inire etiam Matrimonium cum illo impedimento jure Fidelibus licet: Siquidem S. Mater Ecclesia pro singulari suà indulgentià, & in filios lenitate, nè Matrimonium fortè irritum sit, impedimentum, quod abesse, probabile est, re ipsa amovet, & aufert, ità expressè *Diana part. 4. tract. 4. resolut. 4.*, & *Sanchez lib. 8. de Matrim. disp. 6. num. 18.* ibi -- *Si adessent opiniones, quibusdam asserentibus, id esse impedimentum, aliis verò negantibus: Si opinio negans esset verè probabilis, quamvis affirmans esset probabilior, posset ille sequens opinionem probabilem, inire id Matrimonium absque aliqua dispensatione* -- Idem fusè, lateque probant *Cardenas Crisis Theolog. proposit. 1. dissert. 2. cap. 8. art. 3. & seqq. Viva in Theses damnatas part. 2. proposit. 1. num. 29. La-Croix par. 3. lib. 6. num. 417., 527., & 538., Pichler. in Jus Canon. lib. 4. tit. 1. num. 100., Marin. tract. 23. disp. 9. sect. 7. n. 112., Roncaglia in quæstis dogmaticis, & moralibus de Ecclesie Sacramentis tract. 9. cap. 21. num. 4.*, aliique ab his citati. Nequis verò odiosum illud probabilitatis nomen horreat, præsertim cum de Sacramento Matrimonii conficiendo agatur, audiat eundem *Roncaglia*, quem unum recentiore profero, quia rem breviter, & clarè omnium

mium laudatorum DD. nomine sic explicat -- *Ex hoc inferes, quod, si contrahatur Matrimonium cum tali dubio juris, non proceditur ad illius celebrationem ex opinione probabili, quod illicitum est, ut constat ex prima propositione damnata ab Innocentio XI., sed ex opinione certà, & tutà; & reverà in tali casu opiniones probabiles evadere certas, & ruitas, habemus etiam ex responsione Urbani VIII., nam interrogatus à Cardinali de Lugo de quibusdam circa Matrimonia eorum, qui convertebantur in Paraguarìa, ait, quod ubi intercederent Doctorum Sententia utrinque probabiles, sequerentur opiniones pro conditione locorum, ac Hominum, Barbaris favorabiliore, & sinerent doctis Hominibus sentiendi libertatem -- Neque id novum videbitur Viro in Theologia morali mediocriter versato, quippe quem non lateat, complures esse, & gravissimos DD., qui doceant, fas esse, Sacerdoti cum Jurisdictione solùm probabili Sacramentum Pœnitentiæ administrare, & peccata ritè confitentibus remittere: eò quòd Ecclesia, nè Sacramentum fructu privetur suo, certam, ac indubitatam Sacerdoti probabiliter operanti conferat Jurisdictionem, quemadmodum inter alios tuentur Diana part. 2. tract. 15. resolut. 29., & part. 8. tract. 1. resolut. 93., Sanchez lib. 3. de Matrim. disp. 22. num. 65., Verric. part. 1. quest. moral. tract. 2. quest. 25. num. 5., Bonacina tom. 1. disp. 5. de Sacram. Pœnit. quest. 7. punct. 5. §. 4. num. 4. Cardinalis de Lugo de Pœnit. disp. 19. Sect. 2. num. 29. & 34.*

49. Jam verò si non ob rationes supra allatas, ob extrinsecam certè tot, tantorumque Doctorum

itâ

ita sentientium auctoritatem, dubitabit, ut opinor, nemo, quin impedimentum *clandestinitatis*, aut ad Matrimonia, de quibus sermo est, nullo tempore pertinuisse, aut hac tempestate non pertinere, solidè probabile sit. Itaque cum res ita sese habeat, nemo Conjugia ejusmodi, legitimo Parocho non præsente, inita, rata esse, inficiabitur. Hac ratione, credo, commoti *Gobat.*, *La-Croix*, à me in hujus discept. §. 1. laudati, hanc Sententiam, cujus probabilitatem antea totis viribus elevare conati sunt, uterque tandem; Ille quidem *num.* 471., hic verò *num.* 753. ad usum tutò revocari posse, ingenuè fatentur.

50. Huic eidem argumento non parum roboris addidisse videtur SS. Clemens XI., dum in supracitt. Litteris jussit, per Nuncium Coloniensem moneri Vicarios Apostolicos, ac Missionarios Belgii fœderati, ut super Matrimoniis inibi coram ministro, aut Magistratu Hæretico contractis--
SECUNDUM EORUM PRUDENTIAM, AC PROBAM DOCTORUM DOCTRINAM SE GERERENT--; Etenim cum Sapientissimus ille Pontifex haud ignoraret, apud plures probatos Doctores jampridem eam invaluisse opinionem, quæ Matrimoniis hoc modo initis vim tribuit, & quamplurimos in Belgio Missionarios doctrinà Castoriensis imbutos, eandem frequenter opinionem ad praxim reducere, non ita respondisset, nisi hanc doctrinam securam in praxi censuisset, alioqui iisdem Missionariis non levem ansam præbuisset in re tanti momenti audaciùs errandi, ac materiales, ut ajunt, fornicationes liberiùs permittendi, quod de doctissimo, ac SS. Pontifice ne suspiciari quidem fas est.

R

§ 1. His

§ 1. His accedit totius ferè Orthodoxæ Ecclesiæ consensus, quæ ejusmodi conjugia rata habet. Quoniam cum Hæretici præcipuè Germanici, & Belgæ ad veram Catholicam Fidem revertuntur, neque Episcopi, neque Parochi solliciti unquam fuerunt, aut sunt de eorum Matrimoniis restaurandis, sicuti tanquam oculati testes referunt *Stalinus in cit. dissert. de Matrim. Hæreticorum, Suvæus in dissert. de sponsa duorum §. 7. Pichler. tit. de clandest. desponsat. num. 16. VViestner tit. de Sponsal. num. 197., Schmalzgrueber. eodem num. 379.,* & alteri Hæreticorum Conjugum, qui Orthodoxam Religionem amplectitur, nusquam permittitur, ut nuntio primæ uxori remisso, ad secundas nuptias convolet, ut iidem Auctores testantur; Quod si contractum more patrio conjugium reputaretur irritum, neque illud omitti, neque hoc negari liceret. Ad hæc Hæreticorum Filii, ejurata jam hæresi, tum aliis in locis, tum etiam hîc Romæ, quod Collegii Germanici Alumnis usu sæpe venire novi, Sacris Ordinibus facillimè initiantur, quin impedimento ex nocta origine dirivato solvantur; Quòd cæteroquin ex necessitate fieri priùs oporteret, si parentibus non ritè conjunctis nati putarentur. Ex his porrò efficitur, omnibus esse persuasum, Hæreticorum connubia, etiam sine legitimo Parocho celebrata, firma, ac rata esse.

§. 12.

§ 2. **O**Mnibus itaque maturè, atque accuratè perpensis, censeo, Matrimonia, ab Hæreticis inter se in Belgio fœderato contracta, non servatà formà Tridentini, esse rata. Sed quoniam, faten-

fatendum est enim, quoniam rationes, quæ hanc mihi mentem injecerunt, evidentes nequaquam sunt, existimo ad majorem saltem cautionem, rogandum Summum Pontificem, ut Tridentini Decretum, quoad Hæreticos in sociis Belgii Provinciis temperet, quam quidem lenitatem facilè utendam, suaderem, illam enim licèt non mereatur A catholicorum protervia, exposcit tamen conservandæ in universa Christiana Republica pacis amor, exposcit graviora mala submovendi studium; Exposcit spes perditas illas Oves ad verum Christi Ovile suaviùs alliciendi; Avidè tandem desiderant Catholici omnes, illis in Provinciis commorantes, in quorum maximam perniciem cederet, si Hæreticorum, sub quorum dominatu vivunt, Matrimonia irrita decernerentur. Quàm opportunè enim verò ad rem nostram hoc loco venit præclara D. Bernardi ad Eugenium scripta sententia *lib. 3. de considerat. cap. 4.* -- *Ubi necessitas urget, dispensatio est excusabilis, ubi utilitas provocat, laudabilis* --

§ 3. Idque eò libentiùs à Summo Pontifice faciendum, judico, quod alia jam via à fœderato Belgio Matrimonia omnino clandestina quàm longissimè exulaverint, neque enim hisce temporibus, nisi, postquam ter denunciata sunt, coram loci Magistratu, aut Ministro A catholico, pluribusque Testibus celebrantur quemadmodum testantur *Christiannus Lupus in Tertull. cap. 40., & Vanespen. part. 2. tit. 12. cap. 5. num. 35.* Quarè maximis illis malis, quæ ut præcaveret Tridentinum, clandestina Matrimonia esse irrita jussit, prospectum jam satis, & consultum est.

Agidius Maria Giulii Soc. Jesu.

R 4

DIS

DISCEPTATIO SECUNDA

Super quinto Dubio.

An similia Matrimonia inter Partem Catholicam, & Partem A catholicam, quæ amba sint fœderatorum Ordinum subditæ, contracta in locis eorundem dominio in Belgio subjectis, censenda sint valida?

§. I.

QUAMVIS Catholicos inter, & Hæreticos, saltem Orientales, irrita olim Matrimonia fuerint, quemadmodum opinantur Pontius lib. 7. de Matrim. cap. 47. num. 11., & Van Espen. I. E. part. 2. tit. 13. cap. 8. num. 6. certum tamen omnino est, eadem temporis decursu, sive deinde jure scripto sancitum id fuerit, sive, quod ultimum suspicatur Pontius, sola consuetudine invecum, vim ubique gentium obtinuisse, & apud omnes etiamnum, nisi aliud quid obstat, firma esse, atque reputari: honesta verò non item: Ea enim nedum vetustissimi Ecclesiæ Canones detestantur, ut patet ex Concilio generali Chalcedonensi act. 15. can. 14. Concilio Carthaginensi 3. can. 12. Eliberitano can. 11., 16., & 17., atque Agatensi can. 67. Sed Jus ipsum naturale severissimè prohibet; propterea quòd & fini Matrimonii adversentur, & tam Catholicum Conjugem, quàm nascituram sobolem in inevitabile æternæ ruinæ discrimen vocent.

2. Fini, inquam, Matrimonii, nec contemnendo adversantur, mutuæ nempe inter Conjuges amoris

amoris necessitudini, atque arctissimæ, sine rixâ,
& querela, Societati. Quoniam ut rectè Ambro-
sius lib. 2. de Abraham cap. 9. -- Quomodo potest
congruere Caritas, si discrepat fides --, & Zonaras
ad can. 72. Trullanum -- Qui simul ita vivunt, ut
eorum animi in iis, quæ ad fidem pertinent, contrario
modo affecti sint, quo pacto eos in aliis rebus convenire
posse, quisquam arbitretur? Quorum sensus in iis,
quæ sunt Fidei, quorum prima est, atque præcipua ra-
tio, minimè congruit; Quo pacto inter se æquis ani-
mis in reliquâ vitæ societate communicabunt? -- Et
efficaciùs Lezana var. consult. 43. num. 17. --
Quomodò quies, & tranquillitas inter Catholicum,
& Hæreticum consistere potest? cum ferè necesse sit
inter eos lites, jurgia, & altercationes de Fidei Re-
ligione, jejuniis, cibis vetitis, Festis diebus, venera-
tione Sanctorum, & cultu Imaginum quotidie subo-
riri, nec terminari posse sine aliquo odio, vel maleva-
lentiâ unius erga alium.

3. Vocant autem Catholicum in inevitabile
æternæ ruinæ discrimen: Nam, quæ laudati Am-
brosii vox est, -- Cum Sancto Sanctus eris, & cum
Perverso perverteris, si hoc in aliis, quantò magis in
Conjugio, ubi una caro, & unus spiritus est --; Am-
brosio consonantùm Stephanus IV. ad Regem
Francorum apud Baronium tom. 9. annal anno.
770. Quamplurimos comperimus, sicut divina Scip-
tura historia instruimur, per aliena nationis injustam
copulam à mandatis Dei deviasse, & in magna de-
volutos facinora --; tum Concilium Provinciale
Burdigalense, celebratum anno 1583. can. 15. --
Experientia compertum est, etiam ex Catholicis non
paucos talibus Matrimoniis à Fide Orthodoxa de-

fecisse -- Quod quidem discrimen eò magis timendum esse, notat idem Ambrosius, ubi Femina Hæretica viro Catholico jungitur, quia, inquit -- *Species illecebra Mulieris deceptit etiam fortiores Maritos, & à Religione fecit discedere* --, Idque comprobatur Lezana exemplo Salomonis, qui suarum Uxorum lenociniis in Idololatriam lapsus est, quin constet, vel unam ex quamplurimis, quos domi alebat, Idololatriis Uxoribus, fuisse ab eo ad veri Dei cultum traductam.

4. Maximè porrò verendum est, ne nascitura Proles, etsi fortalsè ex pacto inter Conjuges inito, Catholicis Dogmatis imbuenda sit, Hæresis nihilominus venenum guttatim hauriat, atque unius Parentis lue ita paulatim tabescat.

--Sicut Grex totus in agris
Unius scabie cadit, & porrigine porci,
Uvaeque conspecta livorem dabit ab Uvâ;

Juven. sat. 2.

Optimè enim advertit *cit. Van-Espen. par. 2. tit. 13. cap. 8. num. 9.* -- *Semper adest exemplum Parentis Hæretici, nec non quotidiana de hæresi colloquia, & de fide questiones, quæ nata sunt, si non extinguere, saltem imminuere Fidem Catholicam, ipsasque Proles in ea vacillantes, & flaccidas reddere.* -- Quam constantes enim verò, firmique in Deo fideliter colendo futuri sunt tenelli Filii, quorum aures sexcentis execrationibus, & conviciis in Orthodoxam Religionem, ab alterutro Parente jactis, quotidie obtunduntur? Quomodò peterunt in Religiosâ Legum Ecclesiasticarum observantiâ educari, atque adolescere, quas, vident, aut ab hæretico Patre, aut ab hæretica Matre semper sperni,

sperni, & conculari? Quo pacto Christi Servatoris, Sanctorumque Imaginibus debitum deferent honorem, dum sciunt, earundem cultores ab altero ex Parentibus Idololatrias haberi? Quà ratione sanctissimis Ecclesiæ Ritibus affuescent, quos domi audiunt superstitionis damnari? Minimum utique, quod timetur, est, ne in tantà inter Parentes in rebus Fidei discordià fluctuantes Filiorum animi omnem paulatim exuant Religionem, ac tandèm in detestabilem Adiaphorismum, seu Deismum deflectant.

5. Hinc nedùm *Pontius in Appendic. de Matrim. cap. 2. Lezana cit. Consult. 43.*, & *Nicolaus Serarius integro Opusculo de Catholicorum cum Hæreticis Matrimoniis* in hujusmodi detestanda conjugia acriter invehuntur; Sed ipsimet DD. Germani, & Belgici, quamvis eadem frequenter oculis usurpent, miserà nihilominùs, & quotidianà malorum inde pullulantium experiencià edocti, ea tamquam Juri naturali repugnantia, uno animo, atque una voce execrantur, inter quos *Layman. lib. 5. tract. 10. part. 4. cap. 14. num. 2.*, *Gobat. Theolog. experim. tract. 9. casu 11. num. 216.*, *Engel. ad tit. de Matrim. contra Interdictum Ecclesiæ §. 2. num. 2. in fine*, *Franciscus Schmier. Juris Prud. Canon. Civil. 3. p. lib. 4. tract. 3. cap. 5. sect. 3. num. 55.*, *Pirhing. tit. de Sponsal. num. 166. Vers. Imo cum teste*, *Pichler. eodem. num. 129.* *Reiffenstuel. n. 360.* *Schmalzgrueber in 4. decret. tit. 6. num. 137.* *Van-espen. cit. tit. 13. cap. 8. num. 7.* *Laurentius Neessem de Sacramentis tract. 8. quæst. 7. dub. 15.* *Florentius Cocq. Theolog. tom. 4. cap. 12. sect. 10.* aliique innumeri.

6. Quod si ejusmodi pericula in aliquo extraordinario eventu evanescant, quod inter Vulgares, atque infimæ notæ Homines contingere vix posse, putant citt. *Cobat. Serarius, & Lezana*, ea Matrimonia rectè, & honestè contrahi poterunt, modò Sum. Pontifex auctoritatem interponat suam, cujus unius est quempiam, Ecclesiastica Lege eas nuptias prohibente, solvere, & quo tempore naturale Jus obligare cesset, interpretari, ut cum *Lezana* notat *Serarius*. Rarò autèm, & nonnisi gravissimis de causis, tantà Summum Pontificem potestate usum esse, testatur *Eminentissimus Petrus in Comment ad Const. Apost. tom. 4. pag. 76.*

§. 2.

7. **H**Æc hæctenus: ad rem tamen: eò enim spectant, ut ostendant, justissimè, ac sanctissimè fuisse à Sac. Congregatione consociati Belgii Parochis, ne Matrimoniis Catholicorum cum Hæreticis adessent, interdictum. Nec possunt idcirco conqueri Catholici, quasi Matrimonii ineundi facultatem, omnibus à natura concessam, nimium refrenet ejusmodi prohibitio: præstò enim sunt iisdem in locis & Catholicis viris Catholicæ Mulieres, & his rursus eadem fide consentientes Viri, quibus juxta mominum Apostoli 1. ad Corinth. 7. -- *In Domino nubant*, idest, explicat *Serarius* -- *Domino approbante, & auspicante* --, qui tuendæ libertatis simulatione, Ecclesiæ, imò naturæ ipsius Sanctissimas Leges contemnant, ac sacrilegum jugum ducant cum Infidelibus, non animadvertentes, quod, -- *Qui rationi parent, soli digni sunt, qui liberi vocentur; soli enim hi vivunt,*

ut volunt, qui quod velle debeant, didicerunt -- Plutarchus in initio libri de Audit.

8. Multoque minùs possunt eam obtendere causam, cur à Tridentini Decreto se subtrahant, & sine Parocho Catholico cum Hæreticis contrahere audeant. Quoniam cum Ecclesia ejusmodi execranda conjugia decernere irrita potuerit, quod apud Orientales quondam in more positum fuisse, vidimus, multò potuit magis illis contrahendis facere difficultatem, Catholicos Parochos illa præsentia firmare sua vetando: Quanquam ne hac quidem ratione eadem de medio sustulit, possunt enim etiam nunc Catholici proprium Parochum nil tale cogitantem convenire, & coram eo, licet invito, Hæreticas Uxores ducere.

9. Falli ergo videntur, qui ob maximam arcescendi Parochi difficultatem, quam ex illa interdictione nasci dicunt, in eisdem absentia Catholicos inter, & Hæreticos in Belgio Matrimoniis vim tribuunt, firmitatemque; Simili enim argumento, si quid probaret, tueri profectò quis posset, ratum esse Matrimonium clandestinum etiam hìc Romæ celebratum, cui justis de causis interesse Parocho integrum non fuit.

10. Illud porrò quàm leve est, ac nugatorium, hæc scilicet conjugis iisdem rationum momentis fulcire velle, quibus nos Hæreticorum Matrimonia sustentavimus! Idcirco nimirum quia civili fœderatarum Provinciarum statu mutato, Catholicisque Parochiis destructis, in communi quoque Hominum existimatione omninò periit, quæ ritè olim ibi secuta est Tridentini promulgatio. Hoc enim si ita esset, quis non non continuò hinc

inferri intelligat, rata etiam esse Matrimonia, quæ Catholici inter se, legitimo Parocho absente, ibidem inirent? Nam statim ut extinctam ponis illis in locis Tridentini publicationem, consequens est, ut omnes illic degentes, cujuscunque Religionis sint, Tridentini vinculo solvantur. Cur verò Hæretici à Catholicis hoc differre dicendi sint, ut moralis destructio antiquæ promulgationis Tridentini, quæ illis suffragatur, his non proffit, illud præcipuè in causâ est. quod exiguo illi Catholicorum cætui, qui ex miserimo Fidei naufragio evaserunt, Apostolicorum Vicariorum curâ, atque industriâ Tridentini decretum, quo clandestina Matrimonia fiunt irrita, iterum ac sæpius denunciatum sit, & indictum, primò quidem anno 1609. à Sasboldo Archiepiscopo Philippen., deinde anno 1616. à Philippo Rovenio, Vicariis Apostolicis, sicuti legimus in *Batav. Sac. part. 2. pag. 67., & 85.* Quis enim verò vanas omninò has promulgationes, & otiosas existimet, quod in Parochiali Templo non fuerint habitæ? Sancta enim Synodus, nullâ factâ Parochialis Templi mentione, id unum præcepit, ut in Parochiâ scilicet fierent, qua quidem appellatione Fidelium conventum designari, & docuit *Jo. Stoz. in Histor. relat. de gestis in Concil. Trident., & nos à Sac. Concilii Congreg. firmatum fuisse, annotavimus in præcedenti disceptatione num. 21.*

§. 3.

II. **Q**Uàm cuperem his similia esse cætera, quæ in eundem scopum diriguntur argumenta! Non enim impedimento essent mihi quominus

nùs

nus in illam, quæ clandestina Matrimonia Catholicorum cum Hæreticis jubet irrita, sententiam descenderem: Sed tria gravissima sunt, quæ me à proposito dimoverunt, atque in contrariam, quæ mihi minus arridebat, abire opinionem, penè invitum compulerunt.

12. Primùm quidem timor, ne ipse mihi minus constare videret, quàm notam vix effugere putabam me posse, si clandestinis Hæreticorum inter se in Belgio Matrimoniis approbatis, quæ à Catholicis cum Hæreticis ibidem contrahuntur, rata postea negarem. Utrum autem timor hic meus is fuerit, qui prudentem deceat, aliorum sit ex dicendis iudicium.

13. Certissimum, notissimumque Juris principium illud est, in individuis, nempè contractibus, cujusmodi est Matrimonium, Jus, & privilegium uni collatum, etiam alteri contrahentium cõvenire ad textum in *L. si communem ff. quemadmodum servitus amittatur*, ubi *Glossa*, & Interpretes omnes, præcipuè *Bartolus* ibi -- *In individuis retinet quis per socium, quod per se non potest* -- Hinc verò fit, ut si quis inde, ubi receptum est Concilium, alio se transferat, ubi receptum non est, exempli causâ, si Italus in Angliam transmittat, quamvis animo in Italiam brevi redeundi, firmum tamen ibidem cum femînâ indigenâ, nec dissolvendum Matrimonium, vel absente Parocho, ineat. Immò si in eâdem Urbe Parochiæ sint duæ, in quarum altera est promulgatum Concilium, in alterâ non item, in hac posteriore duo earundem Parochiarum Incolæ, etiam non servatâ Tridentini disciplinâ, Matrimo-
monio

monio ritè jungantur: Nam cum alter Conjugum ratione loci, in quo domicilium habet, ab exequendâ Tridentini normâ eximatur, ne nuptialis conventio claudicet, ejusdem exemptionis participem facit, quam inibi ducit Uxorem: quod à nemine in dubium vocari, testantur *Gobat. Theolog. experim. tract. 9. casu 18. num. 479. Engel. ad tit. de clandest. desponsat. num. 20. conclus. 1., & 2., Van-Espen l. E. part. 2. tit. 12. cap. 5. num. 36., Wamesius consil. 530.*, Idemque sæpius declaravit Sacra Concilii Congregatio, præcipuè in illa *Antverpiensi* post Annotationes Illustrissimi, ac Reverendissimi Domini, qui ejusdem à Secretis est, relata, in qua confirmatum fuit Matrimonium à quodam Hispano in Anglia clanculum contractum cum Fœminâ Antverpiensi, quæ paucis antea mensibus ibidem domicilium fixerat.

14. Si autem ponamus, Hæreticos in Belgio fœderato esse à Tridentini Decreto immunes; in qualibet earum Provinciarum Urbe duos omninò consideremus, oportet, Hominum conventus, alterum Catholicorum Tridentini Decreto victorum, Hæreticorum alterum eodem Decreto solutorum. Hæc porrò Hæreticorum à Tridentini lege immunitas non potest dici *personalis*, hinc enim efficeretur, ut eam secum portarent, quocunque diverterent, adeòque ubique locorum, etiam hinc Romæ possent inter se, nullâ habitâ Tridentini ratione, inire Matrimonium, quod dicturus est nemo. Quamobrem relinquitur, ut eadem in illos à loco, in quo habitant, ità derivetur, ut eâ duntaxat fruantur intra earum Provinciarum terminos, in quibus perfectam Rempubli-

publicam constituunt. Nisi igitur novam, atque hactenus inauditam illis legem statuamus, minime dubitandum videtur, quin Personæ ad utrumque Conventum, Catholicorum scilicet, & Hæreticorum pertinentes, intra earundem Provinciarum ambitum possint, etiam præter Tridentini formam, firmis inter se Matrimoniis conjungi.

15. Sed quò clariùs res pateat: finge tibi in omni fœderati Belgii Urbe suum esse Catholicis locum, Hæreticis suum: finge tibi præterea, Virum Catholicum cum feminâ hæreticâ clandestino jungi Matrimonio; suboriatur mox quæstio, an hujusmodi Matrimonium valeat, nec ne? Nemo unus, ut opinor, futurus est, qui illud non damnet, ut irritum, si in loco, Catholicorum proprio celebratum sit, secus verò non præbet ut ratum. Consideraret enim quisque illa loca tamquam duplex duarum Parochiarum territorium, in quorum altero Tridentinum viget, in altero jacet; eaque propter propositæ quæstioni meritò & jure ex communi Doctorum sententiâ, quam nuper attigimus, responderet.

16. Verùm hæc locorum distinctio frustrâ quæritur in illis Urbibus, in quibus Catholici cum Hæreticis ita permixti vivunt, ut non rarò in iisdem Ædibus habitent. In quo rerum statu non possumus aliam, atque aliam Communitatem, Catholicam nempe, & Hæreticam, quoad loca spectat, distinguere, nec digito indicare, quis locus Tridentini Lege obstringatur, quisve absolvatur; sed Personas tantùm, & quam sequuntur, Religionem, secernere licet, dicendo scilicet, omnes Hæreticos intra fœderati Belgii fines esse

Triden-

Tridentini Decreto solutos. Quocunque igitur in loco, dummodò non extra illas Provincias, Matrimonium ineant Hæretici, semper ineunt in loco, in quo ipsi Tridentino non subsistant; ex quo conficitur, ut ejusdem à Tridentino exemptionis etiam Conjuges, Catholicam licèt profiteantur Religionem, faciant ibidem participes, eò prorsùs modo, quo Incola Parochiæ, in qua Tridentinum non fuit promulgatum, siquam intra illius limites Uxorem ducit, huic, quamvis ad Parochiam Tridentino subjectam pertineat, suam impertitur exemptionem.

17. Quod si quæras, cur Pars Hæretica suam potiùs exemptionem Catholicæ parti, quàm hæc illi vinculum impertiatur suum? Duplex in promptu est ratio. Primò quidem, quia ob tritam illam regulam -- *Favores sunt ampliandi, odia restringenda* -- faciliùs propagatur libertas, quàm contrahatur servitus. Deindè verò, quia Hæretici easdem Provincias dominatu tenent, eorumque numerus adeò ingens est, ut penè absorbeat pusillum gregem Catholicorum, illic commorantium, Quare cum denominatio à parte potiori deducatur, & omnes Hæretici in illis Provinciis degentes liberi à Tridentini sanctione pronunciantur, fit, ut, quod isti cum Catholicis intra easdem Provincias ineunt Matrimonium, magis in loco, quem Tridentinum excipiat, quàm quem comprehendat, celebratum censeatur.

18. Immò etiam si Catholici in iis Regionibus essent multitudine Hæreticis conferendi; nihilo tamen minùs hoc contendo, ab Hæreticâ Partem Catholicam, quacum Matrimonium contrahit;

è Tris

è Tridentini vinculo exemptum iri. Quod ut evincam, finge iterum tibi id, quod non est, Tridentini nempe Decreto includi Catholicum, eò duntaxat, quiâ Catholicus est, Hæreticum autem excludi, hac una de causa, quiâ Hæreticus est: Fac nunc, Catholicus cum Hæretica, præter Tridentini normam, contrahat Matrimonium. An non ratum illud putes? Ita sanè: ad illud enim pertinet isthæc regula, quam cum *Glossa, & Bartolo in cit. L. si communem*, tradunt DD., in individuis nimirum conventionibus Jus, & Privilegium uni concessum, ut ne frustrâ sit, alteri etiam paciscentium permitti. Verùm non ea est, de quâ agitur, quæstio: nam neque Catholicus in fœderato Belgio hoc nomine, quiâ Catholicus est, Tridentini Lege urgetur; ab hac enim, si in Angliam se conferat, liber est: neque istâ Lege solutus est in eodem Belgio Hæreticus hac de causâ, quia Hæreticus est, quoniam in Italiam si veniat, illa vincietur. Cum itaque uterque solâ loci, quem incolit, ratione, ille quidem lege urgeatur, hic verò solvarur, sequitur, ut, quod inter se ineunt Matrimonium, non alio sit titulo irritum, nisi quiâ in loco, ubi Tridentinum viget, celebratum est. At cum locus sit mixtus, & tum à Catholicis Tridentini vinculo ligatis, tum ab Hæreticis, eodem solutis, promiscuè incolatur, contractum inter Hæreticum, & Catholicum Matrimonium, eodem planè jure potest dici contractum in loco, ubi Tridentinum viget, ac in loco, ubi non viget. Quamobrem cum nul-

lam,

Vide seq. discept. §. 3. ubi idem argumentum magis adhuc elucidatur.

lam, quâ de hujusmodi Matrimonii firmitate decidamus, normam à loco, in quo contrahitur, derivare possimus, quemadmodum in aliis solemus, hoc unum superest, ut illud perindè consideremus, ac si contractum esset à duabus Personis, quarum alteri ratione sui faveat, alteri adverteretur Tridentini Decretum. Quod si in posteriori casu Matrimonium clam celebratum ratum habeamus, non est, cur in priori negemus.

19. Ac, ne cui, argumentum, quod haud scio, an fusiùs, quàm par erat, hæctenus perfectus sum, à me excogitatum, & ideò parvi faciendum videatur, audiat Swanium, cujus prudentiam Auctor Bataviæ Sacræ, & doctrinam magnoperè commendat, illud idem *in dissert. de Sponsâ duorum* §. 7. paucioribus concludentem -- *Si valida sint Matrimonia contracta coram Magistratu, vel ministro Hæretico, dum utraque Pars est Acatholica, etiam valida dicenda videntur, tametsi una Pars duntaxat sit Acatholica; eadem argumento, quo Matrimonium contractum in loco, ubi Decretum Concilii Tridentini non est publicatum, esset validum clandestinè initum, licet tantùm una Pars in loco isto domicilium haberet, altera verò in loco, in quo Decretum est publicatum, & ità decisum fuisse à S. Congregatione, refert Wamefius consil. can. 530.*

20. Neque hujusce ratiocinationis vim frangit, quod contra sanxisse videtur S. Concilii Congregatio: Hæc enim Matrimonia, quæ fœderato in Belgio Catholici cum Hæreticis coram Loci Magistratu, aut Ministello Acatholico contrahunt, ideò

Refertur à Van - Espen P. 2. tit. 12. cap. 5. n. 36.

ideo nulla declaravit, quia scilicet Tridentini Lege obligari inibi degentes Hæreticos censit: Swanus autem illos solutos ponit: & hinc quam rectissime concludit, non posse eorundem cum Catholicis sic celebrata Matrimonia, sine inconstantiâ notâ, irrita decerni.

§. 4.

21. **A**lterum, quod me in conceptâ opinione confirmavit, argumentum ducitur à consuetudine, quæ, ut testatur cit. Swanus, multo antè, & impendiò magis etiam post Castotiensem apud Catholicos in consociato Belgio invaluit, coram loci Magistratu, aut Heterodoxo Ministello Matrimonia cum Hæreticis non rarò celebrandi. Quantum enim huic inveteratæ, atque ad hæc nostra tempora protractæ, nec unquam interruptæ consuetudini tribuendum sit, facili negotio demonstrabo.

22. Omnis consuetudo contra legem, à totâ aut majori parte communitatis approbata, si sit rationabilis, & legitime prescripta, quancunque ab Homine conditam Legem abrogat, per textus in cap. fin. de consuet. L. de quibus 32. ff. de LL. & L. fin. Cod. que sit longa consuetudo; Et quamvis hinc aliqui legem, quæ actum rescindat, excipiant, hos tamen solidissime confutant Suarez, lib. 7. de LL. cap. 19., Sanchez, de Matrim. lib. 7. disp. 4. num. 14., Pontius lib. 6. cap. 4. num. 6., Perez. disp. 21. sect. 6. per totam, Gonzalez in cap. 1. de sponsal. num. 22. & in cap. Quod super. de consanguin. n. 2. Pirhing. ad tit. de sponsal. num. 152. alique innumeri expressè insuper docentes, im-

§.

pedi-

pedimenta Ecclesiastico jure Matrimonium dirimentia solâ posse consuetudine auferri: Quod ipsum de impedimento *clandestinitatis* nominatim tradit *Castrop. tract. 28. disp. 2. punct. 13. §. 3. num. 3.*

23. Ut igitur statuamus, utrum istiusmodi quæ apud Catholicos in Belgio inuenta est, consuetudo Tridentini legem de impedimento clandestinis Matrimoniis objecto, antiquaverit, an non, inquirenda sunt omninò tria: primò quidem, an fuerit à majori parte communitatis approbata, deinde an *rationabilis*, postremò an *jure præscripta*.

24. Ad primum autem quod spectat: illud ultrò concedo, non omnes Belgio Catholicos Matrimonia cum Hæreticis ita contrahere solitos; Verùm ut omnium communis esse dicatur consuetudo, satis est, si quæ à plerisque sic inita palam sunt, Matrimonia, cæteri irrita non habuerint; Tunc enim se approbasse eadem non obscure præferunt: Nam ut lex aliqua extinguatur, non requiritur, ut illam univèrsus Populus violenter abundè est, si his, qui per plures consequenter actus legem frangunt, tacitus consentiat. Ita *Menoch. de Arbitrariis lib. 2. centur. 1. casu. 181. num. 2. Suarez. de LL. lib. 7. cap. 10. num. 4. & 5. Bonacina tom. 2. disp. 1. quest. 2. punct. ult. §. 3. num. 22. ibi* -- Quinta conditio est, ut major pars Communitatis perfectæ illam inducat, vel saltem Populus frequentiam actuum similium videat, & toleret; -- *Zoesius ad tit. de consuet. num. 1. ibi* -- Ad consuetudinis justitiam, & valorem requiritur primò, ut sit inducta, à Communitate capace Le-

gis lationis saltem passivæ; Secundo, ut major ejus pars sciat, & consentiat in illius observationem; -- Pichler eodem tit. num. 9. ibi -- Actus, quibus introducitur, consuetudo, debent esse primò notorii, secundo tot, quot juxta arbitrium prudentis judicis sufficiunt ad colligendum Populi consensum, -- Schmier lib. 1. tract. 1. cap. 9. sect. 2. num. 72. ibi -- Quarta conditio ad consuetudinem est consensus Communitatis, non quidem totius, sed majoris partis &c.; -- Et quamvis ex publicis, notissimisque paucorum in legem delinquentium actionibus inferre Subitò, & universim non liceat totius Populi consensum; hunc tamen rectissimè, atque adeò evidenter colligimus, si legi, quæ illas esse jubet irritas, opponantur; Hinc enim statim manifestò apparet, utrum Populus justâ nihilominus illas auctoritate firmatas existimet, necne; firmatas autem si putet, ut in ejusmodi Matrimoniiis revera putat, paucorum consuetudinem ab universo comprobari populo, certò concludimus.

25. Apud omnes verò Catholicos si eadem consuetudo non vigeat, non ideò hoc evenit, quia Matrimonium Catholici cum Hæretico, absente Parocho, contractum, arbitrantur irritum; sed quia paucissimi cum Hæreticis audent jungi Matrimonio, quod cum Ecclesiæ, tum naturæ Legibus repugnare, probè norunt. Siqui autem vetita id genus Matrimonia celebraturi lubentiori animo Catholicum Parochum arcessant; illud est in causâ, vel quod novo se peccato contaminare horreant, cum, nunquam Catholicis fas esse aliter, atque in Ecclesiæ facie nuptias inire, persua-

sum habeant : vel quod conjugium, cui Patro-
chus benè non precatur, ratum quidem esse con-
tractum, ad Sacramenti tamen excellentiam neu-
triquam evehi credant, quod quosdam sensisse
Doctores, in prima disceptatione animadversum
est.

26. Jam utrùm rationabilis fuerit, videamus.
Licet Canonistæ, & Theologi multum operæ, &
laboris magna in varietate, ac dissensione con-
sumpserint in explicando, quomodo possit dici
rationabilis illa, quæ contra legem invaluit con-
suetudo, cum, quod contra legem venit, id cum
rectâ ratione necessariò pugnet : Omnes tamen
in hoc tandem convenire videntur; rationabilem
nimirum dicendam esse omnem consuetudinem,
quæ naturali, aut Divino Juri contraria non sit,
nec ex legislatoris contemptione oriatur, nec aliam
turpitudinem, deformitatemve contineat, nisi
quam ipsa parit oppositio cum lege, quam de-
struere conatur, nec in Jure denique nominatim
improbetur, de qua re *Suarez lib. 7. de LL. cap.*
6. per totum, Layman. lib. 1. tract. 4. cap. 24.
num. 4. Fagnanus in cap. Utrum autem num. 14. de
de cognat. spirit. Pirhing. tit. de consuet. num. 31.
& fusè nos ipsi superiori discept. num. 27., ubi ex
harum conditionum defectu Ecclesiasticas leges
à nullis Hæreticorum consuetudinibus abrogari
posse, probavimus. Jam verò ex his conditioni-
bus ne una quidem caret Catholicorum in Belgio
consuetudo Matrimonia cum Hæreticis coram loci
Magistratu, aut Acatolico Ministello contrahen-
di. Non enim originem trahit vel ab errore con-
tra Orthodoxam Fidem, cujus tenacissimi, & in
medio

medio nationis pravæ retinentissimi sunt, vel ab odio in Romanum Pontificem, cui tanquam visibili Ecclesiæ capiti, & vicem Christi Domini gerenti, debitum honorem, & reverentiam exhibent: sed ab initio ortum habuit vel è studio se, Catholicosve Parochos ab Hæreticorum conspectu occultandi, vel è durâ legibus eorundem parendi necessitate, vel è voluntario ad Patriæ mores se fingendi desiderio; ad hæc nullus potest ex jure produci textus, quo eadem expressè improbetur. Cum ergo nihil ejusmodi consuetudinem deturpet intrinsecus, & inficiat, rationabilis profectò dicenda est.

27. Postremò illam esse jure præscriptam, meridiana luce clarius est. Nam, ut contrà Ecclesiæ legem præscribatur, abundè longum est quadraginta annorum spatium; neque enim longius postulat omnium tutissima sententia, quam cum *Gloss.*, & *Panorm. in cap. fin. de consuet.* sequuntur *Azorius Institut. part. 1. lib. 5. cap. 4. quest. 4.*, *Molina de contract. disp. 77.*, *Zoesius tit. de consuet. num. 14.*, quanquam non desunt gravissimi DD., qui etiam canonicam legem contrariâ, quæ decem perseveret annos, consuetudine tolli, exquisitis confirmant rationibus, quos inter sunt *Lessius l. 2. de l. & l. cap. 14. num. 46.*, *Castrop. tract. 3. disp. 3. punct. 2. §. 2. num. 9.*, *Diana part. 6. tract. 5. resolut. 2.*, *Cardinalis de Lugo de l. & l. disp. 7. sect. 6. num. 94.*, *Haunoldus de l. & l. tract. proem. num. 134.*, *Pirhing. tit. de consuet. num. 39.*, *Wiestner. eodem num. 30.*, *Reiffenstuel. num. 105.*, liique ab his citati. Porro consuetudo, de qua n præsentì, cum longo ante Castoriensem inter-

vallo introducta sit, non decem modo, vel quadraginta, sed fortasse etiam amplius centum annos durat.

28. Quare ejusmodi consuetudo à majori parte Communitatis approbata, fuerit rationabilis, & nunc sit legitimè præscripta, planè non video, quidnam præterea desideretur, ut victa per illam Tridentini lex, & abrogata tandem censeatur. At enim deest Legislatoris consensus, à quo omnis vis in consuetudinem, & efficacia derivatur: Non profectò. Nam ad firmandam, quæ legem deleat, consuetudinem, non novus, & *personalis*, sed antiquus ille, & *legalis* interponi debet Legislatoris consensus, qui ex adductis colligitur Juribus, quibus constat omnes utrique Legislatori, Sacro nimirum, & profano probari consuetudines, quotquot tres supra memoratæ conditiones comitantur. Ita *Panorm. in cap. fin. de consuet. num. 13.*, *Rochus de Curte tract. de consuet. sect. 4. num. 11.* *Covarr. in Reg. Possessor. part. 2. pri. num. 9.*, *Suarez de LL. lib. 7. cap. 13. num. 7.*, *Castrop. cit. disp. 3. punct. 2. §. 4. num. 3.* aliique communiter.

29. Sed ne, pro veritate cum scribam, quidquam dissimulare videar, illud ex contraria parte dici potest. Estò: Consuetudini, ut legem rescindat, consentire per se Legislatorem non sit necesse: eidem tamen apertè non resistere, necesse est; tunc verò palam repugnat, quando in Tribunali sedens pro sua lege contra consuetudinem fert judicium, quod ex communi Doctorum sententiâ docent *Layman. lib. 1. tract. 4. cap. 24. num. 14.*, *Engel. tit. de consuet. num. 20.*, &

Reiffen-

Reiffenstuell, eodem num. 134. Hoc autem consuetudini, de qua sermo est, accidisse compertum est. Nam S. Concilii Congregatio, quæ Summi Pontificis nomine hujusmodi controversias cognoscit, sæpius Matrimonia, quæ Catholici cum Hæreticis foederato in Belgio sine Tridentini formulâ celebrant, irrita declaravit, quin diuturnæ apud Catholicos sic Matrimonia celebrandi consuetudinis ullam habuerit rationem.

30. Verùm, quibus hæc objecta diluam, mihi plura occurrunt. Et primò quidem non eo inficias, consuetudinem ante statum præscriptionis tempus per contrariam quempiam Legislatoris actum interrumpi, quod à laudatis DD. mone-mur. Sed ut ejusmodi actus consuetudinem infringat, intercidatque, publicus esse debet: & manifestus, ita, ut Hominum societatem, qui istâ utuntur consuetudine, nequeat latere; per occultum enim, tacitumque Principis actum palam, & publicè vigens consuetudo retundi nullo modo potest. Immò cum præscriptionis indolem imitetur consuetudo, non videtur per aliam actus à Principe oppositi notitiam, nisi per juridicam tolli posse; Nam qui sunt in possessione consuetudinis, non tenentur fidem statim habere incerto rumorì de latâ à Principe pro sua lege in consuetudinem sententiâ, quemadmodum cum agitur de præscriptione interrumpenda, fieri debere, contendunt plerique, quos sequitur *Engel ad eum tit. §. de continuatione possessionis Versic. Interrumpitur autem præscriptio.* Ut igitur quas Sac. Congregatio edidit, sanctiones, consuetudinem, de qua loquimur, omni auctoritate exuerent, toti Ca-

tholicorum fœderato in Belgio Habitantium cætu debito illas modo significari, opus erat, nec fuit solum huic, vel illi Homini, cujus id intererat, exhiberi, atque in Sac. Congregationis actis deinceps delitescere, quod unum reverà accidisse, scimus.

31. Deinde actus, quibus legislator it obviam consuetudini, hanc quidem antea suffocant, quam tempus ad legitimam ejusdem præscriptionem necessarium elabatur, tamen simul atque id temporis fluxit, & jam Lex per consuetudinem eversa fuit, non omnes, in quos erumpit Princeps, actus, sunt efficaces, sed nova profectò requiritur lex, quæ consuetudo, quæ legis naturam jam induit, explicitè, & nominatim à Principe revocetur. Quæ conceptissima laudatorum DD. Sententia est, nempe *Layman. cit. cap. 24 num. 14. ibi -- Tam ea consuetudo, quæ præter Legem tendit ad statuendum jus, tam ea, quæ contra legem tendit ad ipsam abolendam, uno actu contrario interruptitur. . . . .* Quare si ante tempus legitimum, puta annos decem, vel quadraginta completos legislator civilis, vel Ecclesiasticus Transgressores puniat, vel in Tribunali suo pro lege contra consuetudinem judicet, præscriptio interruptitur: ideòque de novo postea inchoari debet, ut Legem temporis progressu vincere possit. Quod si verò elapso tempore legitimo consuetudo completa sit, non tolletur uno actu contrario, sed vel Principis lege consuetudinis abrogatoriâ, vel contrariâ novâ consuetudine cum temporis diuturnitate -- Engel cit. num. 20. ibi -- Si tempus consuetudinis jam esset completum, unus actus contrarius non noceret, sed deberet consuetudo tolli eo modo,

quo mox dicemus Et infra -- Tollitur consuetudo semel legitime constituta, & introducta non per unum actum contrarium, sed per consuetudinem, aut legem contrariam --, Reiffenstuel cit. loco ibi -- Quod si post lapsum legitimi temporis consuetudo jam fuerit completa, & firmata, tunc ea per unicum actum Populi contravenientis non revocatur: sed vel opus est lege superioris, consuetudinem illam expresse derogantis, vel nova contraria consuetudine cum temporis diuturnitate, aliisque requisitis..... Ratio est, quia consuetudo jam prescripta induxit novum jus, cum habeat vim legis, atque huic non derogatur, nisi vel per expressam Principis revocationem, vel per contrariam consuetudinem rite prescriptam, ergo &c.--

32. At consuetudo contrahendi Matrimonia cum Hæreticis, absente Parocho, si apud Catholicos in Belgio longè ante Castoriensis ætatem invaluit, ut à Svanio accepimus, multoque magis, si tum, cum eadem Provincias Hæretici occuparunt, incepit, quod mihi persuasissimum est, jam pridem fuerat prescripta, quandò S. Congregatio unum, aut alterum ex hisce Matrimoniis irritum pronuntiavit: Quapropter non potuit per has responsiones ad peculiare quæstiones datas infringi, sed universali opus fuisset lege, qua ea consuetudo explicite deleretur. Tantum autem abest, ut hæc lex unquam amanaverit, ut Sacra Congregatio generatim, ut in illa *Hollandie Matrim.* 1681. in sæpiùs memoratis Annotationibus relatà generatim, inquam, interrogata -- *An in Provinciis Belgii federati valerent Matrimonia Catholicorum cum Heterodoxis contracta coram Magistratu loci men-*

tem aperire suam, & distinctè respondere noluerit.

33. Ad ista, quæ dicta sunt, accedit, quod Clemens XI. de his potissimum Matrimoniis -- *ab Hæretico, & Catholico coram ministro Hæretico in Provinciis Hollandia contractis* -- Nuncio Coloniensi ut hoc daretur responsum, mandaverit -- *gravibus de causis nihil adhuc generatim, & universe statuendum, estimatum fuit* -- quod ex pag. per Illustrissimum, ac Reverendissimum Assessorem distributa patet. Quo gravissimo Summi Pontificis Judicio si plurimum hebetari sanctiones S. Cong. Hæreticorum clandestina Conjugia damnantis conclusimus, consequens illud est, ut sanctiones, siquas eadem S. Congregatio contra Catholicorum in Belgio consuetudinem Matrimonia cum Hæreticis sine Tridentina formâ contrahendi, condidit, debilitari vehementer, & infirmari dicamus.

§. 5.

34. **T**ertium denique, quod mihi hanc opinionem injecit, fuit auctoritas Doctorum eidem subscribentium. Fateor quidem, non omnes, qui clandestina Hæreticorum inter se Matrimonia tuentur, etiam Catholicorum cum Hæreticis defendere, nihilò tamen minùs non paucos magni nominis DD. inveni, qui idem de utrisque judicium proferunt. Hi sunt LAYMAN. *lib. 5. tract. 10. part. 2. cap. 4. n. 7.*, PIRHING. *ad tit. de clandest. desponsat. n. 12.*, qui generaliter affirmant, in mixtæ Religionis Urbibus Matrimonia sine legitimo Pastore celebrata valere, neque Ma-
trimo-

rimonia, quæ Hæretici inter se, ab illis, quæ Catholicis cum Hæreticis ineunt, distinguunt. Generaliter etiam, nulloque inter prima, & secunda discrimine idem asserunt DICASTILLO *de Matr. diff. 3. dub. 4.*, ARSDEKIN. *Theolog. tripart. tom. 2. part. 2. tract. 4. cap. 8. num. 4.*, WIESTNER *tit. de sponsal. num. 192.*, & *seqq.* disertè autem, atque ex professo id propugnant STALENUS *in supracit. dissert. Theologo--polit. part. 2.*, SVAEN. *in dissert. de sponsa duorum §. 7.*, ubi narrat, idem quoq. sensisse quatuor DD. Parisienses à Castoriensi consultos, RUGLER. *de Matrim. quest. 65. n. 903.*, VANESPEN. *I. E. part. 2. tit. 12. n. 36.* PICHLER *ad tit. de clandest. desponsat. num. 17. in resp. ad 3.*, & alii. Jam verò cum Doctorum sententiam, quam, teste laudato Svano, Missionariorum in Belgio praxis confirmat, probabilem, verique similem negare non audeam, illicò exurgere video illud ipsum, ut dicunt, reflexum argumentum, quo *preced. discept. num. 48.* conjugiorum ab Hæreticis initorum firmitatem evicimus: cui quidem argumento, nè actum, ut ajunt, agam, in præsentì supersedeo.

35. Nec silentio prætereundum est, de clandestinis Matrimoniis Catholicorum cum Hæreticis præcipuè sermonem tum fuisse, cum Clemens XI. moneri jussit *Vicarios Apostolicos, ac Missionarios Belgii fœderati*, ut in definiendo, an rata sint, necne -- *Secundum eorum prudentiam, ac probatam Auctorum doctrinam se gererent* -- Ex quo alterutrum omninò colligitur, vel laudatorum Auctorum doctrinam, quam omnes Belgici Missionarii tam Seculares, quàm Regulares, teste Eminentissimo

ab Alsatia in sæpiùs citata Relatione §. *Igitur EE. Vestras* ad usum revocant, esse improbandam, quod quidem ego si dicam nimis arrogans sim, vel tutam in praxi reputandam.

36. Quæ cum ita sint, Matrimonia à Catholicis cum Hæreticis in fœderato Belgio coram loci Magistratu, aut Heterodoxo Ministello contracta, esse rata sentio.

Ægidius Maria Giulii Soc. Jesu.

DISCEPTATIO TERTIA

Super reliquis Dubiis.

SI Matrimonia, de quibus in superioribus disceptationibus egimus, rata pronuncientur, quæ hinc continuò oriri facillè poterunt quæstiones, paucis si examinem, momentisque ponderem quasque suis, operæ me pretium facturum arbitror: Porrò quò brevitati magis studeam, non illas eò, quò mihi propositæ sunt, ordine, discutere, sed quæ quodam quasi affinitatis vinculo inter se continentur, unà congerere, congestasque eadem responsione complecti visum est.

§. I.

Dubium 2.

An valida censenda sint Matrimonia clandestina extra fines domini fœderatorum Ordinum inter se contracta ab Hæreticis ad dictis Legionibus, quæ ad præsidia eorum cura commissa, mittuntur in loca, ubi viget dispositio Concilii Tridentini?

Dubi-

Dubium 9.

An eadem valida sint, quando utraque Pars est quidem addicta prædictis Legionibus, sed una est Catholica, altera Hæretica?

1. **A** Pud Principes viros mutuo bello implicatos, inter cæteras conventiones, quibus exortas controversias per modum transactionis sedabant, illud ab antiquis usque temporibus in more positum fuit, ut alteri administrandæ Civitatis potestas tribueretur, alteri, ut finitimæ suæ conditionis securitati consulere, ejusdem Civitatis arcem præsidio muniendi jus fieret: sic Quintio Flaminio complacitum fuisse, legimus in ejus vita apud Plut. -- *Ut Gracis redderetur libertas, Corintho autem, Chalcedi, & Demetriadi imponeretur præsidium* -- Quamquam eam conditionem postea idem ultrò remiserit -- *Ut beneficium suum Graci haberent sincerum* -- Livius contra L. 25. narrat Tarentum Annibali à Nicone, & Philomeno per fraudem traditum, eâ lege, ut promitteret -- *Liberos Tarentinos, leges, suaque omnia habituros, neque ullum victigal Pano pensuros, præsidiumve invitos recepturos* -- Veterem hunc morem imitati Augustissimus Cæsar, atque fœderati Belgii Ordines pacem anno 1713. Ultrajecti constituerunt hac pacto, ut in aliquot Urbibus dominaretur Cæsar, in earundem verò Arcibus excubias fœderati Ordines collocarent.

2. Legionés, quæ illas Arces custoditum ex Hollandiæ medio mittuntur, comitari solent feminae, quæ hac de causâ militares appellantur. Istæ
dum

dum in iis Urbibus Cæsari subjectis commorantur, cum legionariis illis Militibus more patrio, nullo scilicet Catholico Parocho adscito, Matrimonia ineunt. Jam verò sint ne rata ejusmodi Matrimonia, nec ne sint, illud in controversia est.

3. Ego quidem idem prorsus de his, quod de illis, quæ conjunctas intra Provincias celebrantur, sentio. Etenim cum illæ Legiones neque sint mercede à Cæsare conductæ, neque obiter, & tanquam hospites in ejus Urbibus peregrinentur, sed jure suo, atque ex pacto cum Cæsare inito, stabilem quodammodo sedem, certumque ibi domicilium habeant, censentur Pars Reipublicæ Hollandicæ, quæ ad illas usque Urbes, in quibus præsidarias cohortes constituendi Jus obtinuit, protendi existimanda est. Ea propter si rata statuatur Matrimonia, quæ sive Hæretici inter se, sive cum Hæreticis Catholici fæderatas intra Provincias clanculum contrahunt, rata sint oportet etiam illa, quæ eodem modo in memoratis Urbibus ineunt duo, sive sint Hæretici, sive alteruter sit Catholicus; dummodo tamen ad præsidarias Legiones ambo pertineant. Ità & quidem benignius de Militum Legionem, quæ ex Hollandia Coloniam diverterat, licet mox recessura, respondit *La-Croix lib. 6. part. 3. num. 753.*

§. 2.

Dubium 3.

An idem censendum sit de Matrimoniis ut supra inter Hæreticos contractis, quando alterutra Pars non est addicta præfatis Legionibus,

inter Protestantes & Catholicos. 287
bus, sive habeat, sive non, domicilium
in loco, ubi viget dispositio Tridentini?

Dubium 4.

Quid censendum sit, quando neutra Pars ad-
dicta est Legionibus predictis, & sive ha-
beat, sive non domicilium in loco, ubi vi-
get dispositio Tridentini, ibidem contrahat
Matrimonium, ejus formam non servatam?

Dubium 8.

An Hæretica Pars fœderatorum Ordinum sub-
ditæ accedens ad loca, Catholicorum domi-
nio subjecta, ibique cum Parte Catholica
contrahens absque forma Tridentini, ibi-
dem alioquin vigente, valide contrahat?

Dubium 10.

Quid si altera Pars addicta sit præfatis Legio-
nibus?

4. **M**atrimonii æquè atque cæterorum omni-
um contractuum, firmitas, & robur, à
Legibus in loco, ubi conficiuntur, vigentibus om-
nino pendet, ut argumento *cap. fin. de Foro com-*
pet., & *L. si fundum 6. ff. de evict.* docent Sanchez
lib. 3. de Matrim. disp. 18. num. 10., Pontius *lib.*
5. cap. 9. num. 1., Bosco *disp. 11. sect. 9. concl. 6.*
num. 192. Ideò Reiffenstuell *ad tit. de clandestina*
desponsat. num. 130. — *Qui è loco, inquit, non pro-*
mulgati, vel non recepti, ad locum recepti Concilii
Tridentini in puncto clandestinitatis se conferunt.

non

non possunt ibi valide contrahere Matrimonium sine presentia Parochi, & Testium, sive ibidem domicilium figant, sive tantum transeant. Est communis, & certa, caretque controversiâ.

5. Ab hac generali regula conscriptos in præfidiaria Legione Milites, quibus feminæ militares nubunt, excepimus, nam tota illa Legio quippe cum Hollandicæ Reipublicæ Pars habeatur, iidem atque in Hollandia Juribus gaudet. Hæc autem ratio valet, si utraque Pars eidem sit Legioni addicta, sin minus, nullius momenti est. In Milite enim Legionario, utpote qui quasi domicilium habet in loco Tridentini Decreto obnoxio, non major sita est potestas clandestinum Matrimonium ineundi cum femina, quæ Legionem non attingat, quam sita in eo sit, qui ad eundem locum, ex Hollandia se confert, quam primum in Patriam rediturus. Quare si quod hic cum Femina indigena, sine Parocho, & Testibus, Matrimonium ibi contrahit, irritum reputatur, ut communis omnium, & certa sententia fert, nulla ratione quod ille cum eadem Femina ibidem, eodemque modo celebrat, possumus sustinere.

6. At, inquires: an non igitur in individuâ contractibus privilegium unius sit commune socio? Ajo enim verò. Sed immunitas à Tridentino, quâ fruuntur Hæretici, cum sit *localis*, fœderatarum Provinciarum fines prætergredi neutiquam potest. Quod si Legionarios Milites etiam ex illis egressos comitetur, illud in causa est, quia intra eosdem fines adhuc eos consistere, per quandam fictionem judicamus. Hæc autem fictio locum quidem habet, si uterque contrahentium ad eam

Legio-

Legionem pertineat, minimè verò, si unus duntaxat. Quod aliarum conventionum comparatione perspicuum fiet: Pone enim, Cæsarem de certa quadam forma in emptionibus faciendis utenda ferre legem: Hæc Legionarium etiam Militem, qui in Belgii Urbe Cæsari subjecta cum ejusdem Urbis Cive stipulatur, alligabit. At si inter duos Legionarios milites conventio instituat, neutrum adstringet; pactio enim, quam illi inter se ibi conflat, ubi more patrio, propriisque legibus vivunt, perinde se habet, ac si in patria perageretur.

7. Quod verò ad clandestinum duorum, quorum neuter illis sit legionibus addictus, Matrimonium attinet, cum nulla persuadeat ratio illos generali eximendos lege, quæ conventionis formam in loco, ubi transigitur, vigentem servari jubet, multò illud magis est irritum pronuntiandum. Quæ cum ita sint, ad 3., 4., 8., & 10, existimo, negativè respondendum.

8. Illud tamen hoc loci notatum velim; licet nullum sit Matrimonium, quod in Belgio Catholico ineunt Vir, & Femina, qui fœderato in Belgio domicilium habent (excipe illos, qui præsidariis legionibus alligati sunt) nihilominus ad fœderatas Provincias ambo postea si redeant, ibique tanquam Conjuges simul vivant, non statim pellicatùs crimine damnandos, neque, ad Catholicam Religionem si traducantur, sine ulteriori disquisitione, actu tum separandos. Nam clandestinum Matrimonium, ubi Tridentinum viget, à Puberibus initum, Sponsaliorum vim obtinere quamplurimi DD, autumant, quos inter *Henri-*

quez de Sacram. lib. 11. cap. 5. num. 4. Ledesma de Matrim. dub. 18. Layman. lib. 5. tract. 10. part. 2. cap. 1. num. 18., & alii, quorum opinionem Sanchez lib. 1. de Matrim. disp. 20. num. 2. probabilem, Castrop. tract. 28. disp. 1. punct. 4. num. 8., si Juris severitate rem metiamur, probabiliorum, & Perez de Matrim. disp. 8. sect. 4. num. 3. & 5. etiam veriorem dicunt. Porro Sponsalia ex antiquo Jure per subsecutum concubitum Matrimonii naturam induebant. cap. Veniens 15., & cap. Is, qui 30. de Sponsal., ubi Barbosa, & Gonzalez. Quod Jus hodieque ubi Tridentinum non viget, locum habere cum communi affirmant, Gonzalez in cit. cap. Is, qui num. 2. in fine, & Schmalzgrueber. ad tit. de Sponsal. num. 118. Quamobrem si Hæreticos confociati Belgii Cives, quoquo tandem nomine, Tridentini Lege solutos constituamus, negare haud possumus per copulam, quæ clandestinum illud Matrimonium consequitur, si modò Sponsaliorum loco æstimetur, verum apud illos, & ratum effici Matrimonium.

9. Neque illud obstat, quod iisdem in locis leges latæ sint, quæ omne Matrimonium, quod coram loci Magistratu, aut Heterodoxo Ministello contractum non sit, irritum esse jubent. Hujusmodi enim leges profana latæ sunt potestate, cui Matrimonium secundum civiles quidem effectus rescindere integrum est, non secundum contractus rationem, cujus abrogandi facultatem, ex quo ad Sacramenti excellentiam evehctus fuit, penes solam Ecclesiam esse, cum D. Th. in 4. dist. 42. quest. 2. art. 2. ad 4. docent Bellarminus lib. 1. de Matrim. cap. 32., Covarr. de sponsal. part. 2. cap.

6. §. 10. num. 16., Fagnanus in cap. 1. de cognat. spirit. num. 22. aliique recentiores contra Lan- nojum.

§. 3.

Dubium. 6.

An si Pars Catholica extera veniens in loca dictis fœderatis ordinibus subjecta contrahat ibidem Matrimonium cum parte hæretica loci, non servatâ formâ Concilii, valide contrahat?

10. **S**Imul ac fœderati Belgii Hæreticos à Tri- dentini Decreto intra suas Provincias im- munes esse, concedamus, statim sequitur, ut de Matrimonio, quod cum Catholicis exteris clanculum iisdem in locis ineunt, planè eandem fer- mus sententiam, quam de Matrimonio clanculum ab Italo Catholico in Anglia cum muliere Hæretica ibidem domicilium habente contracto: Hoc autem ratum esse, & fusè in superiore discepta- tione num. 13. ostendimus, & una mente con- sentiunt DD. Non est igitur recusandum, quin & illud quoque ratum esse dicamus.

11. Neque hic illa opus est distinctione, quam litteris in forma Brevis ad Archiepiscopum Colo- niensem 14. Augusti 1627. datis, de quibus Car- dinalis de Lugo respons. moral. lib. 1. dub. 36., & Gobat. Theolog. experim. tract. 9. num. 481. me- minerunt, quam, inquam, ex Sacræ Congreg. Conc. sententia statuit Urbanus VIII. adhibendam, inter Hominem, qui è loco, ubi Tridentinum re- ceptum est, ad locum, ubi receptum non est, se-

confert in fraudem, & Hominem, qui aliò, quàm saluberrimum Tridentini Decretum eludendi animo illuc proficiscitur. Hæc enim distinctio tunc solum locum habere potest, quando & Vir, & Femina Matrimonium inter se contracturi in locum se recipiunt, in quo Tridentinum non viget; Unum enim hunc casum respicit ante memoratum Urbani Decretum, quod ex ejus verbis patet -- *si eò præfati Incola tam Masculi, quàm Femina solo animo sine Parocho, & Testibus contrahendi se transferunt, habitationem non mutant* --, non verò quando solus vir illum locum petit, ut ibi cum Femina loci Incola Matrimonium ineant, aut versavice. Siquidem tunc cum altera Pars per se, & ratione loci, in quo domicilium habet, Tridentini lege solvatur, quàm longissimè abest ab altera omnis fraudis suspicio, sicuti rectè primum ab altero casu se jungentes notant *Gobat. cit. locum. 479. Engel. tit. de clandest. despons. num. 20. Reiffenstuel. eodem num. 121. Schmalzgrueber, eodem num. 108. Roncaglia tract. 9. cap. 19. num. 40.*

12. Verùm Locus hic postulat, ut moram hæc in re trahamus, quo apertiùs ea, quæ in superiori disceptatione diximus, ante omnium oculos proponamus. Si Hæretici consociato in Belgio Tridentini Decreto solvantur, consequens omninò illud est, ut iidem, dum intra suas Provincias commorantur, quod ad clandestina Matrimonia spectat, censeantur eodem jure, quo in suis Regionibus censentur Hæretici Angliæ, Saxonix, & Daniæ. Hos verò in suis Regionibus ratum sine Parocho, & Testibus Matrimonium inire cum

Parte

Parte Catholica, quæ ex Italia, aut ex Hispania, aut ex alio loco, ubi Tridentinum viget, illuc se conferat, è vestigio recessura, communis omnium Sententia tuetur, suoque S. Congregatio confirmavit oraculo: Quod eum constet, idem de illis feratur iudicium, necesse est.

13. Si autem Pars Hæretica intra Hollandiam, ubi domicilium habet, Partem Catholicam exteram, cum qua conjungitur, à Tridentini Lege eximit, nulla est ratio, cur non Catholicam etiam Partem, quæ ejusdem Hollandiæ civis sit, eximat. Neutra enim Pars Catholica ad Matrimonium sine Parocho, & Testibus celebrandum per se, & absolutè effecta est inhabilis, sed duntaxat effecta est inhabilis ad Matrimonium sic celebrandum cum Persona, quæ, ubi contractus conficitur, ibi Tridentini Lege vinciatur. Quod si nuptias ineant cum Persona in Loco, quo in loco hæc sit Tridentini vinculo soluta; tam Pars Catholica extera, quàm indigena Tridentini Decreto pariter, æqualiterque immunes evadunt, suamque ad Matrimonium clam contrahendum habilitatem recuperant.

14. Quare, quemadmodum si Hæreticos Hollandiæ habitatores Tridentini præscripto liberos esse concedas, nullum adduci potest efficax argumentum, quod solidè persuadeat, non posse illos in Patria, præter Tridentini normam, rato cum Parte Catholica extera jungi conjugio, ut posse Hæreticos Angliæ, aliorumque locorum, in quibus Tridentinum jacet, perspicuum est: ita inter Catholicum exterum, & Catholicum Hollandiæ Civem, quod ad hoc caput attinet, nullum aptè poterit statui discriminem.

15. Dicit fortassè quispiam, hoc inter illos discriminis interesse; quod Hæretici Angliæ, Saxonix, aliorumque locorum, in quibus Tridentinum non est publicatum, per se, atque attentè Tridentini litterâ, ab eisdem Decreto excipiuntur; Hæretici contra Batavi intra fœderatas Provincias, in quibus Tridentinum fuisse promulgatum, liquet, ab illo eximantur solùm per quandam Epieikiam, seu benignam eisdem Tridentini, & mentis Ecclesiæ interpretationem; quæ quidem Epieikia non est extendenda ad Catholicos, ne, quod ex mera Ecclesiæ indulgentia derivatur, nimiam foveat laxitatem.

16. Porrò ad ista respondeo. In primis quacunque tandem causa sit, quamobrem fœderato in Belgio Hæretici Tridentini regula non premantur, ab illa tamen statim ut eximuntur, eodem jure eos metiri debemus, quo metimur Hæreticos Angliæ, Saxonix &c., nec in nostra privatorum Hominum potestate situm est, ut in connubiis celebrandis alias iis leges præscribamus diversas ab illis, secundum quas de Matrimoniis initis ab Hæreticis Angliæ, Saxonix, aliorumque similium locorum, in quibus Tridentinum non viget, judicamus.

17. Deindè vagos Homines posse Matrimonium contrahere coram Parocho loci, ubi, dum contrahunt, casu sunt, quamvis mox abituri, DD. affirmant solâ freti Epieikiâ: ejusmodi enim Parochus, si cum veritate loquamur, non est illorum vagorum Hominum proprius, qualem Tridentinum exposcit: ut in 1. discept. num. 41. notavimus. Tamen si vagus Homo, qui heri Romam venit, nuptias hodiè inire velit cum femina, cui in Parochia

ehia E. G. Divi Petri domicilium est, convenire neutiquam necesse habet eum, qui alterius è Conjugibus reverà proprius esset, D. Petri Parochum, sed quemcunque ipse vagus elegerit, ut probat Sanchez L. 3. de Matrim. disp. 25. num. 11., vel juxta severiorem Sententiam, quam sequitur Pirhing. ad tit. de clandest. desponsat. num. 19. Parochum illius Parochiæ, intra cujus fines vagus hodiè commoratur. Quoniam, cum hoc privilegio per Episcopiam vagus frui dicatur, ob individuum contractus Conjugalis naturam, ejusdem privilegii participem facit feminam, quam ducit Uxorem: quin huic, quæ Parochum verissimè proprium habet, se accommodare teneatur, quem admodum cum aliis DD., quos laudat, ratiocinatur Schmalzgrueber. tit. de clandest. despons. num. 164. Itaque si per Episcopiam, seu benignam mentis Ecclesiæ interpretationem censeamus, Hæreticos fœderati Belgii intra easdem Provincias esse Tridentini lege solutos, ob eandem rationem, individuum nimirum contractus conjugalis naturam, ponamus oportet, eosdem cum Catholicis tum exteris, tum indigenis posse ibidem, sine Tridentini forma, valido Matrimonio conjungi. Neque hoc asserentes in laxitatem deflectimus, cum id statuamus, quod ex rei natura, atque ex juris præscripto illam Hæreticorum à

Tridentino exemptionem necessariò consequitur.

***

T 4

§. 4.

§. 4.

Dubium. 7.

*An idem censendum sit, si Pars A catholica ex-
tera in eadem loca veniens, simili modo con-
trahat cum Catholica?*

18. **S**I A catholicus illuc se recipiat eo animo, ut
verum ibi domicilium, vel quasi domici-
lium collocet, Matrimonium, a jure, esse ratum.
Cum enim per verum domicilium, vel quasi domi-
ciliium A catholicus illius Regionis Incola evadat,
consequens est, ut iisdem Juribus, quibus ceteri
A catholici in eodem loco nati, gaudeat.

19. Si verò A catholicus eò proficiscatur brevi
recessurus, Matrimonium est irritum. Nam Ca-
tholica Pars ibi Tridentini Decreto adstringitur;
ex quo fit, ut nisi juxta formam à Tridentino præ-
scriptam, cum extero, cujuscunque Religionis sit,
frustra omninò, & inaniter contrahat Matrimo-
nium.

20. Neque hac in re inter hæreticum loci Ci-
vem, & hæreticum exterum potest commodum in-
stitui comparatio: iccirco enim ille cum Catho-
lica muliere, etiam qua præter Tridentini disci-
plinam ritè conjungitur, quia ratione loci, in quo
domicilium habet, à Tridentini Decreto eximitur,
atque hujusce exemptionis Feminam Catholicam,
quam ibidem in uxorem ducit, necessariò facit
participem. Hæreticus verò exterus cum in illo
loco nec domicilium, nec quasi domicilium habe-
at, Tridentini Decreto neque per se solvitur, ne-
que ligatur, sed aut libertatem, aut vinculum mu-
tuatur

tuatur à Persona loci Incola, cum qua copulatur. Quare sicuti Contrahens cum Parte Hæretica loci Cive, per hanc à vinculo Tridentini liber est, ita contrahens cum Parte Catholica ejusdem loci, per illam fit Tridentini ligamini obnoxia, quo Pars Catholica Indigena ibidem obstringitur.

§. 5.

Dubium 8.

Quid censendum sit de valore Matrimoniorum, quæ sine Tridentini formâ contrahuntur vel ab Hereticis inter se, vel à Parte hæretica cum Catholica in Civitate Mosæ Trajectensis, quæ à Republica fœderatorum Ordinum non Jure dominii, sed tantum oppignorationis nomine possidetur?

21. **P**Arum ad præsentem quæstionem conducere videtur, quonam Jure an pleni Dominii, an tantum oppignorationis Mosam Trajectinam fœderati Ordines possideant, si reapse ita possideant, ut absoluto illam dominatu regant, suisque legibus moderentur. Etenim oppignoratio id unum efficit, ut Urbem eam possideant conditione, ut illam ne alienent, sed ut priori Domino restituant, cum ex pacto ante inito redimere collibitum fuerit. Ejusmodi autem conditione verum rei dominium non tolli, asserit *Seneca de beneficiis lib. 7. cap. 12. ibi -- Non est argumentum, ideò aliquod tuum non esse, quia vendere non potes, quia consumere, quia mutare in deterius, aut melius non potes. Tuum enim est, quod sub certa lege tuum est --* Quamobrem eadem de Matrimoniis in eam Urbe

contractis, atque de illis, quæ aliis in locis Hollandicæ Reipublicæ subjectis celebrantur, sententia videtur ferenda.

§. 6.

Dubium 9.

An super his omnibus sit consulendum Sanctissimo pro aliqua declaratione, & quâ?

22. **R**omano Pontifici in honore Beatissimi Petri Patrum Decreta peculiarem omnem decrevere reverentiam in requirendis Dei rebus, quæ omnino & sollicitè debent, maxime verò justeque ab ipso Presulum examinari vertice Apostolico, cujus vetusta sollicitudo est tam mala damnare, quàm probare laudanda -- In eam sententiam scripserunt olim ad Theodorum Papam Africani Antistites, & meritò; quia Petro, ejusque Successoribus, universi sui Gregis pascendi curam Christus Dominus demandavit. Hinc porrò fit, ut cum Belgii Episcopi supremum totius Ecclesiæ Doctorem, & Magistrum de re, quæ tanti sit momenti, atque adeò in dies occurrat, sententiam flagitent, non æquitas modò, sed necessitas etiam postulet; ut Summus Pontifex opportunâ illis decisione faciat satis. Quid autem definiendum de hisce Matrimoniis, statuendumque sit, Purpuratorum Patrum pro eâ, quâ pollent sapientiâ, & prudentiâ, perpensis ritè, quæ productæ sunt, rationibus, Judicium esto.

Aegidius Maria Giulii Soc. Jesu.

RELA-

K.

RELATIO

Reverendissimi Episcopi Brugensis.

EGO Henricus Josephus, Dei, & Apostolicæ Sedis gratiâ Episcopus Brugensis, perpetuus, & hæreditarius Flandriæ Cancellarius &c. fidem facio, & attestor, tum ex Registris Episcopatus Brugensis, tum ex propria scientia mihi constare.

1. Quod in parte Diæceseos meæ, quæ gemit sub Calviniano Ordinum fœderati Belgii Regimine, à tempore, quo vi armorum subacta fuit, Matrimonia inter partes A catholicas contrahantur coram Prædicutiis, sive Ministris Hæreticis. Impossibile est hoc impedire, & ideo coguntur illa tolerare.

2. Quod in ista parte Romano Catholici, postquam coram Magistratu Calviniano habitis tribus Dominicis solemnibus denuntiationibus Matrimonii contractum juxta civilia Patriæ statuta iniverunt Sacramentum Matrimonii coram Parocho, & Testibus ex præscripto S. Concilii Tridenti *Sess. 24. C. 1. de Refor. Matrim.* contrahant.

3. Quod ibidem nec à Prædecessoribus meis, nec à me hæctenus Catholicos inter, & A catholicos Matrimonia permessa fuerint; cum Catholici Episcopali Jurisdictioni subsint, & talia Matrimonia tam graviter per Sacros Canones sint inhibita, atque per hoc hæreseos periculo Catholici exponerentur.

4. Quod

4. Quod constans Diæceseos hujus praxis sit, ut Matrimonia in fœderatis Provinciis coram Prædicatio, vel Magistratu hæretico inter Catholicos contracta ab iis, qui veniunt in hac Diæcesi habitatum, coram Parocho, & Testibus renoventur.

5. Quod dum una pars talium Conjugum Acatolica est, zelosus aliquis Parochus, aut Religiosus ei assignari soleat, à quo in Fide rectè instruat, & dein emissa Fidei Professione, servataque formâ in Concilio Tridentino præscriptâ, Sacramentum Matrimonii legitimè ab ipsis hic contrahatur. Talis casus sæpius occurrit in hac Diæcesi.

6. Imò haud ita pridem, nempe Mense Aprilii ultimo elapso in hac Diæcesi sequens adhuc evenit casus. Jacoba Gabriels Romano-Catholica, quæ sub dominio Hollandico coram Prædicatio Matrimonium ab aliquot annis contraxerat cum Jacobo Boudens hæretico, eo relicto ad hanc Civitatem venit, ut Catholicis inferviret, contendens Matrimonium istud invalidum fuisse ob irritans Concilii Tridentini Decretum: hoc ut percepit Jacobus Boudens, qui Jacobam conjugali amore sincerè complectebatur, præviè in Fide Romana instructus hæresim abjuravit, & emissa Fidei Professione, ac Confessione Sacramentum Matrimonii in facie Ecclesiæ cum ipsa contraxit; atque Conjuges hi in hac Diæcesi domicilium figentes cum ædificatione Populi colunt modò Catholicam Religionem.

7. Eriam si in hac Diæcesi, uti ex prædictis videre est, Matrimonia in Fœderato Belgio citra formam Tridentinam inita, habita semper fuerint
invalida;

invalida ; Ego tamen anno 1719. reddens S. D. N. Clementi Papæ XI. rationem villicationis meæ super argumentis Episcopi Castoriensis Sanctam Sedem consului, & 31. Decembris 1720. ex Urbe datum mihi fuit responsum ab Eminentissimo Cardinali Corradino S. Congregationis Concilii Præfecto, & à Prospero de Lambertino Secretario signatum, quod ita habebat ; „ Pluræ doctè, pie-
„ que dubitas de Matrimoniis vel coram Ministro
„ Hæretico, vel cum altero Conjugum Hetero-
„ doxo junctis ; quæ & aliàs ad nos delata eadem
„ nunc, quâ jam pridem responsione diluuntur,
„ *Profecto hujusmodi Matrimonia ex Tridentinis*
„ *Legibus, ubi istæ promulgata jam sunt, nulla,*
„ *& irrita censeri debent ;* Sed cum solemnitates
„ Matrimonii sint Juris positivi, videndum, an
„ Pontifici Maximo æqua sit causa aliquid in iisdem
„ immutandi. Ut autem in sua Diæcesi ea, quæ
„ inveteravit consuetudo tolerandi hujusmodi Ma-
„ trimonia non abjudicetur, suadent gravissima
„ rationum momenta, quæ ex tuis literis comperi-
„ mus. Igitur rem eodem relinque loco, quo ad-
„ huc fuit.

8. Quandoquidem per hanc, & per anteriores responsiones, quas Eminentissimi Domini Tridentini Interpretes dederunt, evadat notorium, opinionem Episcopi Castoriensis Apostolici per Hollandiam Vicarii non abrogasse irritans Decretum Concilii Tridentini, aut habiles reddidisse, quos œcumenicum istud Concilium reddiderat inhabiles ; existimaveram Illustrissimum Iprensium Episcopum facilè dissimulaturum cum Francisco de Booninghe Winoci Bergensi Diæ-
celis

cesis suæ Orthodoxæ Fidei cultore, de quo in casibus suis S. Congregationi Concilii propositis, dum hic Dunchercæ coram Parocho, & Testibus Matrimonium inivit cum Clara Hugeloores Orthodoxa, derelictâ Annâ Corneliâ Blusie Acatolica, cum qua Ulissinga in Zelandia sub dominio Ordinum Hollandiæ coram ministro Hæretico aliàs iniverat contractum Matrimonii, quia sustinebat juxta Tridentinum hunc invalidum esse.

9. Maximè tum, dum Calvinianus Oppidi Uliffigani Magistratus Matrimonium inter Franciscum de Booninghe, & Annam Corneliam Busse contractum etiam quo ad vinculum dissolvit, eamque ad novas Nuptias convolare permisit, ad quas revera 13. Decembris 1735. convolavit cum aliquo Joanne Helfrick, uti mihi constat ex authenticis instrumentis apud me depositis.

10. Sed Illustrissimus Iprensis dubitabat, an Sacra Congregatio Concilii dedisset responsionem, quam ei occasione superscripti casus submiseram sequentis tenoris, „ Matthæus de Wolff, „ Iprensis laicus aliàs contraxit Matrimonium coram „ Ministro, vel Magistratu Hæretico cum Gertrude Cornelissen Muliere Hæretica Amstelodami, „ ac deinde credens simile Matrimonium non subsistere, ad Catholicas partes rediit, ibidemque „ Matrimonium cum Maria de Uriende muliere „ Catholica d. Diœcesis Iprensis contraxit. Unde.

„ Querit, an subsistat secundò dictum Matrimonium.

Die 19. Julii 1698. S. Congregatio Concilii censuit dandum esse Decretum in *Hollandiæ Matrimoniorum* 23. Augusti 1681. tenoris sequentis, videli-

videlicet ; *An in Provinciis Belgii confœderatis valeant Matrimonia Catholicorum cum Heterodoxis contracta coram Magistratu Heretico non obstante decreto Concilii in illis Provinciis publicato, & recepto, S. Congregatio censuit respondendum negative.*

II. Nunc autem cum intelligam ab Eminentiſſimo Cardinali de Alſatia Archiepiſcopo noſtro ex Urbe eidem Illuſtriſſimo ſubmiſſas fuiſſe authenticas Reſponſiones S. Congregationis quoad hanc materiam à Domino Secretario ejuſdem Congregationis ſignatas, non dubito, quin de præmemorata Reſponſione modò certior factus ſit, & abundantem habeat materiam dubitationibus ſuis faciendi ſatis, & amplexurus ſit doctrinam de invaliditate Matrimoniorum præter formam Tridentinam in Hollandia contractorum, cui doctrinæ, præſique immortui ſunt omnes Vicarii Apoſtolici confœderati Belgii uſque ad Neerkasſelium Episcopum Caſtorienſem, & quam omnes S. Theologiæ, & Juris Doctores in alma Uni-verſitate Lovanienſi ſemper ſuſtinuerunt, exceptis Doctores Huyngheſ de Juvaen, & Van-Eſpen.

12. Cum nulla pars Diœceſis Iprenſis ſub dominio Heterodoxo gemat, ſed tota dependeat à Religioſiſſimo Auguſtiſſimi noſtri Imperatoris, & Regis Catholici regimine, calus Matrimoniales, qui in ea occurrere poſſent, tantùm ſpectant milites, Hollandos ibidem Præſidarios. Circa hos unicè, meo quidem iudicio, obſervare oportet præſim per totum Belgium Auſtriacum vigentem ; Videlicet Paſtores, & Confeſſarii tenentur ſancto, ac prudenti conatu allaborare, ut qui
in

in partibus Hæreticis non servata forma essentiali in Concilio Tridentino præscripta Matrimonium contraxerant, suaviter inducantur ad illud secundum dictam formam in facie Ecclesiæ renovandum, & ad Fidem Catholicam amplectendam, si una pars acatholica sit, quæ Majestate Divini Officii, pietate in administratione Sacramentorum, & Religionis nostræ sanctitate allecta speratur cooperante Spiritu Sancto in Civitate Catholica haud difficulter convertenda, maximè si Conjuges sese maritali amore sincere complectantur.

13. Vel relinquendi sunt in bona fide, in qua Milites Hollandos, aliosque, qui in centro confederati Belgii contraxerunt, existere facilè præsumendum est, cum Episcopus Castoriensis Vicarius Apostolicus doctrinam suam de valore dictorum Matrimoniorum Hollandis omnibus per statuta sua inculcari mandaverit, & hæc in præsentiarum ibidem adhuc inculcetur.

14. Præterea attento, quod Ordines Confederati Belgii anno 1737. sub pœna Cassationis militibus suis Acatholicis inhibuerint conjugia cum Mulieribus Orthodoxis, absque dubio Ipris rarior in posterum eveniet occasio contrahendi talia Matrimonia, & Episcopus vix aliquam desuper offensurus est molestiam.

15. Interim liceat hic reflectere, quod cum talia decreta Hæretici audeant condere, Ecclesia Romana Catholica ob eorum contumaciam meritò non abroget, aut relaxet legem vel in ipsa Hollandia hoc tempore observatu facillimam, quam omnibus præteritis incommodis, ac suscitandis ex parte Hæreticorum molestiis pondere Sanctuarii
maturè

maturè præviè perpensis, instinctu Spiritus Sancti stabilivit Sacrosanctum OEcumenicum Concilium.

16. Graviora enim verò, & animarum saluti periculosiora profluere incommoda, si contraria ob particulares quosdam, & rariores casus Romæ venirent Rescripta.

Ita dabamus Brugis Flandrorum in Palatio nostro Episcopali hac 21. Junii 1739.

L.

RELATIO.

Reverendissimi Episcopi Gandavensis

PRaxis, quam induxit Episcopus Castoriensis in Hollandiam circa Matrimonia ibidem celebrata, non observatâ Concilii Tridentini formâ, nullo modo viget, neque unquam viguit in illa Diœcesis meæ parte, quæ Fœderatorum Ordinum Dominio subest. Matrimonia enim illa pergemus habere, ut invalida, nisi Sancta Sedes, quod non confido, aliter apertè declararet.

Juxta illam sententiam semper egi Ipris, & etiam nunc sic ago cum Præsidio Acatholico Teneramundæ, nequidem unquam permitto, ut Pastor, aut Missionarius assistat Matrimonio partis Catholicæ, & partis hæreticæ.

U

RELA-

M.

RELATIO.

Reverendissimi Episcopi Antverpiensis;

Notitiam, & praxim, quam circa Matrimonia Heterodoxorum in parte Diœcesis meæ, quæ Fœderatorum Ordinum dominio subest, successivè observatam reperi, hæc reverenter subjungo.

In primis quantum ad Matrimonia, quæ A Catholicis inter se contrahunt, nullum apparet vestigium, talia à sæculo, & ultra, servatâ utique Concilii Tridentini formâ, seu coram proprio Parocho ibidem fuisse contracta, utpote variis decretis diversis temporibus editis Presbyteris Romano-Catholicis sub Generalitate (ut vocant, cui duo integri hujus Diœcesis districtus subjacent) degentibus omni prorsus functione, & assistentia in celebratione Matrimoniorum severissimè interdictâ: Unde contigit, ut vel ipsi Catholici aliquandiu, imò per annos plurimos ad Viciniores Pastores excurrere, & benedictionem nuptialem exposcere coacti fuerint, donec sensim rigore illo tantisper relaxato, & mitigato per proprios Parochos denuo solemnizatio adhiberi cœpit, hæc tamen nota, ut etiamnum servata cautela, ut non assistant ullorum Matrimonio, qui præviè coram loci Magistratu, aut Ministro illud non contraxerint. Tantum abest, ut Pastores nostri A Catholicos inducere, aut compellere præsumant, ut coram se contrahant, persuasi certè nulla re magis
offendi

offendi confœderatos Ordines, injuriosissimum sibi arbitantes, validitatem Matrimoniorum ita contractorum in dubium revocare, quippe qui etiam aliquando Edictis suis in contrarium editis nulla, & irrita declarârunt Matrimonia, quæ coram Sacerdotibus Romano Catholicis attentata fuissent.

Eadem ferè est ratio de parte Acatolica contrahente cum Catholica, quantumvis enim allaborent Pastores inculcare, & impedire, ne pars Catholica conjugii jugum ducat cum Acatolica, contingit nihilominus aliquos vesano amore ductos ad talia proflire, ex quo non minor Parochis suboritur difficultas, dum nequidquam ipsorum juvante hortatu, aut persuasum pars Acatolica pertinaciter ritu nostro conjungi renuit: quamvis subindè res feliciter succedat, & Ecclesiæ Romano Catholicæ Legi ad complacentiam usque Acatolici se subjici patiantur; prout meo tempore unum, aut fortè duos casus habui, in quibus præter gravissimas aliunde causas, ob allegatam spem conversionis dispensandum judicavi. Porrò memini istiusmodi dispensationis propter decretum aliquod immediati mei Prædecessoris, quo Pastorum laxiorem in iis procedendi modum reprimere satagens strictè inhibuit tales sine speciali sua licentia conjungere.

Idem quoque Parochis imminet laqueus, dum ritum hæretico conjugatorum pars una ad Fidem Catholicam convertitur, altera in hæresi perseverante, & refractaria manente. In gratiam partis conversæ quidquid possunt conferre non desinunt, licet frequentius inani conatu id fiat. Interim nulli

sunt, qui hos, aut supramemoratos à Sacramentorum Communione arcere præsumant, utique rati eorum Matrimonia civiliter esse valida.

Neque etiam apparet ea ibidem usquam in dubium fuisse revocata, saltem post tractatum Pacis Monasteriensis, in quo potissimum super hac materia pactum, & conventum fuit, ut Matrimonia in Fœderato Belgio celebrata, in Belgio Hispanico quoque valida, & legitima haberentur, & reciprocè ea, quæ juxta solemnia in Belgio Hispanico recepta inirentur, in Belgio etiam fœderato legitima censerentur.

Quibus omnibus attentis, junctisque simul rationibus Reverendissimi Domini Episcopi Castoriensis pro fundamento Praxis suæ olim adductis optandum maximè videtur, ut tandem Sedes Apostolica ad tollendas anxietates sæpenumero exortas benigniore aliquo decreto eidem utcumque favere non dedignaretur, & sic animarum lucro salubrius providere.

I N D E X

A.

- A**ctus introducetes consuet. quot., quales, quorum esse debeant. 274
- Actus legislatoris quando interrumpant cursum consuetudinis. 280
- Argumentum reflexum ex probabilitate valoris ad valorem Card. Besozzi. 120. seq.
- Idem tractatum à Thoma Sergio. 144. seq.
- Argumentum ex paritate rationis Thomae Sergii ab exclusis à lege tridentina Hereticis communitatibus ejus temporis ad futuras ubilibet formandas. 141
- Argumenta decem Illustrissimi Archi episcopi Cavalchini pro valore Matrimonii sine forma Tridentini inter Hereticos. 63. & seq.
- Authores 22. citati ab eodem in favorem valoris 62.
- Authores 30. à P. Ginlii citati pro valore. 253
- Authores citati pro valore Matr. Mixti Hollandorum. 283
- Argumentum Illustrissimi Archiepiscopi Cavalchini in utramque partem de Publicatione Trident. apud Belgas. 42. seq.
- Argumentorum in qu. de valore vis pendet à questione, quæ fuerit Mens Concilii. 150
- Juxta probatam Authorum doctrinam Missionarii tute agunt. 187
- Author Schismaticus rectè citatur circa ea, quæ Schismati non favent. 26
- Argumentum Historicum, quo probat Pater Turano quod publicationem præcesserit Belgarum Hereticorum

I N D E X

ticorum Separatio ab Ecclesiâ. 167. & seq.
Argumentum ab absurdo. P. Giulii. 244

C.

- C**hristus reliquit Judæis & infidelibus naturale
 remedium concupiscentia licet non contractu-
 ris secundum legem Ecclesiæ suæ. 153
- Chronologica consideratio turbarum in Belgio, quæ
 probat Pater Turano Concilii Publicationem in-
 sufficientem.* 165. & seq.
- Cardinalis Bellarminus titulo Venerabilis Servi
 Dei honoratur ab Illustimo Cavalchini.* 104
- Consuetudinis legem abrogantis tres species.* 174
- Consuetudo etiam valet contra legem irritan-
 tem.* 273
- Consensus Principis, vel Juridicus, vel Personalis,
 & hic vel expressus, vel tacitus.* Ibid.
- Juridicus sufficit.* 182
- Quando sit juridicus.* 204
- Consuetudo Hereticorum non conformandi se Triden-
 tino fuit cum scientiâ Papæ.* 117
- Qualis scientia, & consensus Papæ ad consuetudinem
 contra legem sufficiat.* Ibid. & seq.
- Consuetudo quomodo rationabilis.* 116
- Quomodo præscripta.* 118
- Cuykius Ruremundanus Episcopus quid circa Matri-
 monium absque formâ Trident. initum.* 32. 33
- Castoriensis Episcopus Vicarius Apostol. apud Bata-
 vos quid circa valorem Matrimonii sine formâ
 Tri. d. initum.* 32
- Praxis Castori. Epis. latè defensa.* 183
- Dispu-

I N D E X

<i>Displicet Episcopo Brugensi.</i>	303
<i>Gandavensi</i>	305
<i>Quid fuerit Roma consultum Episc. Castori-</i>	
<i>ensi.</i>	34
<i>Cardinalium Petra, & Casanate Consilium circa</i>	
<i>informe connubium.</i>	12
<i>Confessarii consulti quid suadere debeant.</i>	13
<i>Clandestina Matr. nullatenus constitutionibus Gene-</i>	
<i>ral. statuum tolerantur sed 3. proclamationes &</i>	
<i>duos testes requirunt.</i>	39
<i>Catholicus transiens in Holl. ut contrahat cum Hære-</i>	
<i>tica, vel Hæreticus ut cum Catholica, ligantur</i>	
<i>Trid.</i>	212
<i>Contrarium tuetur P. Giulii sub limitationibus,</i>	
<i>quas vide.</i>	291. usque 297
<i>Catholici Batavi inter se contrahentes videntur nunc</i>	
<i>obligati ad formam Tridentini.</i>	54. & seq.
<i>Similiter & Catholica pars obligatur in Holl. dum</i>	
<i>contrahit.</i>	Ibid. & 131. 132. & 146. 147.
<i>Concilii forma servanda est quoad testes, etsi quoad</i>	
<i>Parochum nequeat.</i>	201. & seq.
<i>Congregationi Interpretum Concilii non recalcitrando,</i>	
<i>uti aliis Canonum interpretibus.</i>	85
<i>Qualiter recedi possit à resolutionibus S. Congr.</i>	
<i>Concil.</i>	128
<i>Catholicos solos spectare legem Clandest. colligitur ex</i>	
<i>verbis Tridentini.</i>	113
<i>Consuetudo quomodo informibus Hæreticorum Ma-</i>	
<i>trimoniis patrocinetur.</i>	116
<i>Rationabilitas consuetudinis explicat.</i>	233. seq. 276
<i>Attenditur in actibus secundum se.</i>	175
<i>Capitulum finale de consuetudine explicatur.</i>	177

I N D E X

<i>Commentatores Decretalium primi Innocentii 4tus, & Ostiensis.</i>	178
<i>Conditiones consuetudinis ab his optime explican- tur.</i>	Ibid.
<i>Conditiones eadem latè explicata.</i>	278
<i>Consuetudini an obstat mala fides.</i>	236
<i>Coloniensis Synodus anni. 1536. tuetur opinionem, quod sacerdos sit minister Sacramenti Matr.</i>	230
<i>Coloniensis senatus fecit publicari Concilium voce Praeconis in plateis.</i>	239
<i>Coloniensi Vicario Gen. rescribitur quod informiter conjuncta procedere possit ad 2da Vota vivente putato marito.</i>	106
<i>Coloniensis Nuntius jussus monere Batavos, ut pro- batorum AA. doctrinam sequantur circa Ma- trimonium.</i>	257
<i>Decretum irritans Matr. Heret. Belgii non ex- pedit.</i>	37
<i>Decretum Concilii Tridentini in Belgio foederato an publicatum ad mentem Concilii sit, motiva in partem affirmantem. In Negantē. 43. 44. 45. & seq.</i>	
<i>Decretum Illius in Hollandiâ nunquam observa- tum, ne per unicum annum quidem.</i>	49
<i>Decretum illud ut obliget debet nedum promulgatum esse, sed & acceptatum sic volente Synodo.</i>	52
<i>In dubio actius standum pro valore.</i>	123
<i>In re dubiâ tutius est adherere Decreto Tridentini dictum Gregorii XIII. expenditur.</i>	124
<i>Dubium de insufficientia promulgationis in Hollan- diâ est rationabile & fundatum.</i>	53
<i>In dubio de valore Matrimonii doctrina probato- rum AA. est secunda regula.</i>	124
	Dispens.

I N D E X.

Dispensationis tacita natura, & vis expenditur.
78. & 187

E.

- E**pickeia quid. 151
Dictat Legislatori humano, defuisse potestatem,
si materia fiat iniqua, vel moraliter impossi-
bilis. Ibid.
Dictat defuisse voluntatem per indicia, & solidas
conjecturas. 152
Ecclesia leges humana infirmitati accommodat. 157
Ecclesia ad fovendam libertatem Matrimonii in
Synodo Trident. noluit requirere Parentum con-
sensum ad valorem. 153
Temperavit Decretum contra clandestina Matri-
monia. Ibid.
Epickeia habet locum, etsi morali impossibilitati de-
derit populus culpabilem causam. 156
Epickeiam admittit Lex irritans. Ibid.
Edictum statuum generalium circa Officium S. Gre-
gorii VII. ad Instantiam Jansenistarum. 37
Edictum eorundem irritans Matrimonium Officia-
lis militaris reformati cum Catholicâ. 40
Error & ignorantia non reddit testamentum solenne
quod erat insolenne. 238

H.

- H**ereticis non ideo favisse censendum est Tri-
dentinum quod legi suae eos non obstrin-
xerit. III. & III4
Helveti intra Romam non Romano, sed Helvetico
more Romanam inchoant. 142
U §
Heresis

I N D E X.

- Heresis baptizati non est Impedimentum dirimens
Matrimonium, sed prohibens.* 3
- Heresis Materialis, & formalis quid.* 154
- Heresis non eximit hominem baptizatum ab Cano-
num observationibus.* 61. & 214
- Inter hereticos nationales, & personales Apostatan-
tes discrimen.* 176
- Heretici sine formâ Tridentini an contrahant vali-
dè, si patet accessus ad Episcopum, vel Para-
ochum Catholicum v. g. in Galliâ, Palatinatu.*
62. 63. 82. 83

I.

- I***mpedimentum afficiens certum genus personarum
effectu differt ab eo, quod omnes afficit.* 157
- Intrusus Prelatus nulliter dispensat super Impedi-
mento dirimente.* 90
- Initum coram Parocho Instituto ab intruso Matri-
monium valet, si accessus non datur ad legiti-
mum.* 90
- Infidelium Matrimonia sub legibus Domini tem-
poralis etiam quoad valorem.* 158
- Inhumanum esset populos hereticos sine vero Matri-
monio relinquere, seu olim, seu nunc sint.* 159
- Impossibilitas moralis non est privati Judicio men-
suranda.* 157
- Impossibilitas moralis debet esse consummata.* 171
- Impedimenta absoluta, & relativa quomodo diffe-
rant.* 193. & seq.
- In quæst. de Imped. dirimentibus consuetudo parti-
cularis Ecclesiarum attendenda.* 185
- Impedimenta dirimentia ligant hereticos.* 233
- Immu-*

I N D E X.

- Immunitas hæreticorum in Belgio fœderat. & localis.* 288
- Ignorantia legis non facit habilem ad actum irritatum.* 237
- Jurisdictio reipsâ deficiens quomodo ab Ecclesiâ suppleatur à probabiliter operante.* 255. & 256
- Impossibilitas particularis non justificat Matrimonium informe.* 246
- Irregularitas nulla notatur Romæ in Filiis hæreticorum informiter copulatarum.* 258
- Jus naturale vetat connubia Catholici cum hæreticâ.* 260. & seq.
- Loci incola ligatus Trid. vel exemptus, ligat, vel eximit advenam circa Matri.* 296

L.

- L***ex non manet Lex, si utilis esse desinat.* 136
- Lex Trident. contra clandestina Matr. non extendenda ad hæreticos.* 106
- Lex duobus: Epickeiâ, & interpretatione restringitur.* 110
- Interpretationem justam faciunt tria: ratio legis, materia legis, & ut vitentur absurda.* 107
- Juris N. & G. interpretes ex Grotii principiis eadem monent in legibus, & pactis.* Ibid.
- Applicantur hæc tria ad legem Trident. de Clandest.* 108
- Incivile est judicare de lege, lege non perspectâ.* 113
- Cessante fine cessat Lex. Quomodo verum?* 120
- Lex*

I N D E X

- Lex temperanda ab majora mala.* 216
- Legis conditiones ex C. erit autem dist. 4.* 159
- Legiones Hollandicae extra Hollandiam gaudent jure Patria.* 127
- Leges loci quando non obligent Peregrinos, & aduenas.* 127. & 128
- Miles Catholicus legionis Hollandicae in loco ubi Trident. publicatum, & Parochus habetur, obligatur ad formam Tridentini.* 134
- Non obligatur juxta P. Giulii, si cum foemina ad legionem spectante contrahat.* 285. & 288
- Littera legis, & mens Legislatoris attendenda in lege.* 238
- Lex irritans afficit ignorantes etsi non peccent.* 74. & 211. 156
- *De Legum cessatione.* Vide lit. T.
- Transiens in locum non recepti Trid. in fraudem legis quando contrahat valide.* 292

M.

- M**issionariorum quorundam Praxis renovandi Matrimonia, dum utraque pars convertitur. 35
- Quid circa Matrimonium initum absque forma Concilii Trident.* 32
- Missionariorum communior, & ordinaria praxis declarat sine scrupulo valida esse Matrimonia converforum.* Ibid.
- Matrimonium Catholici cum hereticâ invalidum quoad effectus civiles in Galliâ edito regio. 19. 20*
- Minora mala sapienter permittenda, ut vitentur majora.* 111

Sacra-

I N D E X.

*Sacramentum à contractu separari posse in Matrimo-
nio, quinam doceant.* 230. & 231

*Matrimonii minister esse Sacerdotem, ut Sacra-
mentum est, quinam doceant?* 230

*Mutata quando, & per quid dicatur Provincia,
vel Respub.* 239. & 240

*Matrimonia mixta in Hollandiâ contracta sine for-
mâ Trident. valida juxta P. Giulii.* 267. & seq.

*Contra ea sic contracta noluit adhuc Papa Pronun-
tiare.* 282

*Matrimonium irritum ob clandestinitatem obtinet
vim Sponsaliorum.* 289

*In Matrimonium transeunt Sponsalia, per copu-
lam, ubi Trid. non ligat.* 290

*Matrimonium quomodo subsit legibus Princi-
pum.* 290

*Matrimonia esse civiliter valida censet Episcopus
Antwerp.* 308

O.

Oppositorum opposita non est ratio, sed eadem,
si utrobique eadem incommoda. 113

*Obstaculum fecerunt publicationi Trident. in Bel-
gio Ecclesiarum Pralati, & urbes adhuc Catho-
lica.* 114

P.

Probabilitas intrinseca, & extrinseca quomodo
valori Matrimoniorum ab hereticis contra-
ctorum conveniat. 120

*Inter probabiles suadetur ab Urb. VIII. favorabilior
populis.* 186

*Probabilis potest preferri probabiliori post Matr.
Consummatum.* 13. & 80. 81.

Etiâ, dum adhuc contrahendum. 71

I N D E X

- Probabilitati intrinseca quando non obstant resolutiones S. Congr. C.* 121
- Probabilitatis certitudo de valore Matrimonii quem effectum habeat.* 122, 123
- Probabilitati opposita censentur Matr. Contrahentes renuntiare.* 123
- Probabilis opinio quomodo fiat tuta, & certa.* 255, 256
- Papa potest convalidare Matrimonium irritum jure Ecclesiastico.* 15
- Papa obligatur ad declarationem in gravi dubio fidei-
lium.* 134, 135
- Papa soli competit auctoritas definiendi questionem de valore.* 33
- Parochie voce quid significet, & intelligat Trident.* 238
- Parochus Hereticus non est censendus versus Parochum.* 6
- Parochi presentia non exigitur ad valorem, ubi nullus inveniri potest, vel tutus accessus non patet.* 5
- Paroch. an pure ut testis assistat ad notoritatem actus.* 77
- Parochus an sit minister Sacramenti Matrimonii.* 35
- Contrahentes coram Parocho invito ad quid teneantur.* 35
- Putativus Pastor quando sufficiat ad valorem.* 25
- Presumptio, quod legislator noluerit comprehendere talem populum.* 20
- Permissiva, & Approbativa Tolerantia.* 185
- Philippi 2di egregium studium publicandi Decretum Trid.* 41, 218, & seq.
- Vox populi vox Dei. quomodo suffragetur Matrimonio Hæreticorum.* 121
- Publicatio Tridentini jussu Philippi 2di tentata severis turbis Batavorum, qualiter id probet Em. Card. Mechlin.* 26 & seq.
- Publicatio an facta sit juxta mentem Concilii 30.* 222
- Publicatio in Parochia per 30. dies facienda quid significet.?* 238

I N D E X

	<i>Præscriptio Domini, consuetudinis differunt.</i>	178. 210
	<i>Resolutio Papalis circa Matr. Protestantium quomodo concipienda juxta. Emi. Besozzi Consilium.</i>	137. 138
	<i>Patris Thomæ Sergii de eâdem re Consilium</i>	145
	<i>Pat. Turano de super Consilium.</i>	188
	<i>Patris Giuli de eâdem re Consilium.</i>	259. 298
	<i>Resolutiones S. Congregationis vel generatim circa legem, vel in particulari versantur; Illæ, non verò hæc vim legis habent.</i>	250. 252
	<i>Regula juris § 1. in generali concessione non veniunt ea &c. explicatur.</i>	109
	<i>Regula juris in dubio actus standum pro valore.</i>	123
	<i>Regula juris ad Impossibile nemo tenetur explicata.</i>	246
	<i>Reg. in dubio an lex obliget standum pro libertate.</i>	53
	<i>Regula juris. in Dubiis semita eligenda tutior explicat.</i>	124
	<i>Regula juris ult. certum est, quod committit in legem, qui legis verba &c. expenditur.</i>	162
	<i>Regula juris favores ampliandi &c. expli.</i>	270
	<i>Rota resolvit pro valore Matrimonii contracti Secundum rationes probabiles.</i>	123
	<i>Reges mortales respub. æterna quomodo verum?</i>	239
	<i>Resolutio de duobus casu in Angliâ contrahentibus sine formâ Trident. pro valore.</i>	87. 88
	<i>P. Raynaud. τὸ πολυγὰφ ἡ solida doctrina de Matrim. Heret. in Galliâ</i>	81. & seq.
	<i>Resolutio S. C. C. iterum contrahendum, si Catholicus cum Hereticâ informiter contraxit, ubi aliquo tempore observatum est Concil. & tutus accessus est ad Parochum.</i>	89
	<i>Resolutio Matr. Indiarum idem plenius.</i>	90. 91
	<i>Revalidatio coram Parocho, & testibus prudenter fit secreto.</i>	91

I N D E X

*Resolutiones Variae S. C. C. annullantes contractum
Cath. & Heret. informiter.* 97. & seq.

S.

Sententia declaratoria nullitatis Matrimonii
quæ. esset noxia. 37

Schenckius Primus & unicus Archiep. Ultrajectini
quid in publicationis negotio egerit. 221

Sasboldus Vicarius Apost. & Roventius, quomodo P.
blicationem curarint, Ideo exulare iussi

Suffraganea quinque Dioceses Hollandica quid ad p.
blicandum Decretum Concilii. 28. 29

Sacramenta non neganda conjugii converso, Alie.
manente in hæresi. 3

T

Tridentini Patres noluerunt addere, quod teste.
debeant esse fide digni. 110

Theologi Nationales de legum usu, & abusu præ ex.
teris inspiciendi. 25

S. Th. Aquin. Method. judicandi de legum cessatione. 160

Hæc Methodus inapplicabilis Hæreticis juxta Thom.
Sergium. 140

Optime applicabilis juxta Cardinal. Besozzi. 119. 136

Idem juxta Patrem Turano. 156. 157. 160.

V.

EX Verosimili quomodo Mens Legislatoris quaerenda. 246

Voces legum significant vel naturaliter, vel civiliter,
quomodo. 242. 243

Vagi Parochum loci, in quo sunt, habent pro parochia
proprio. 130

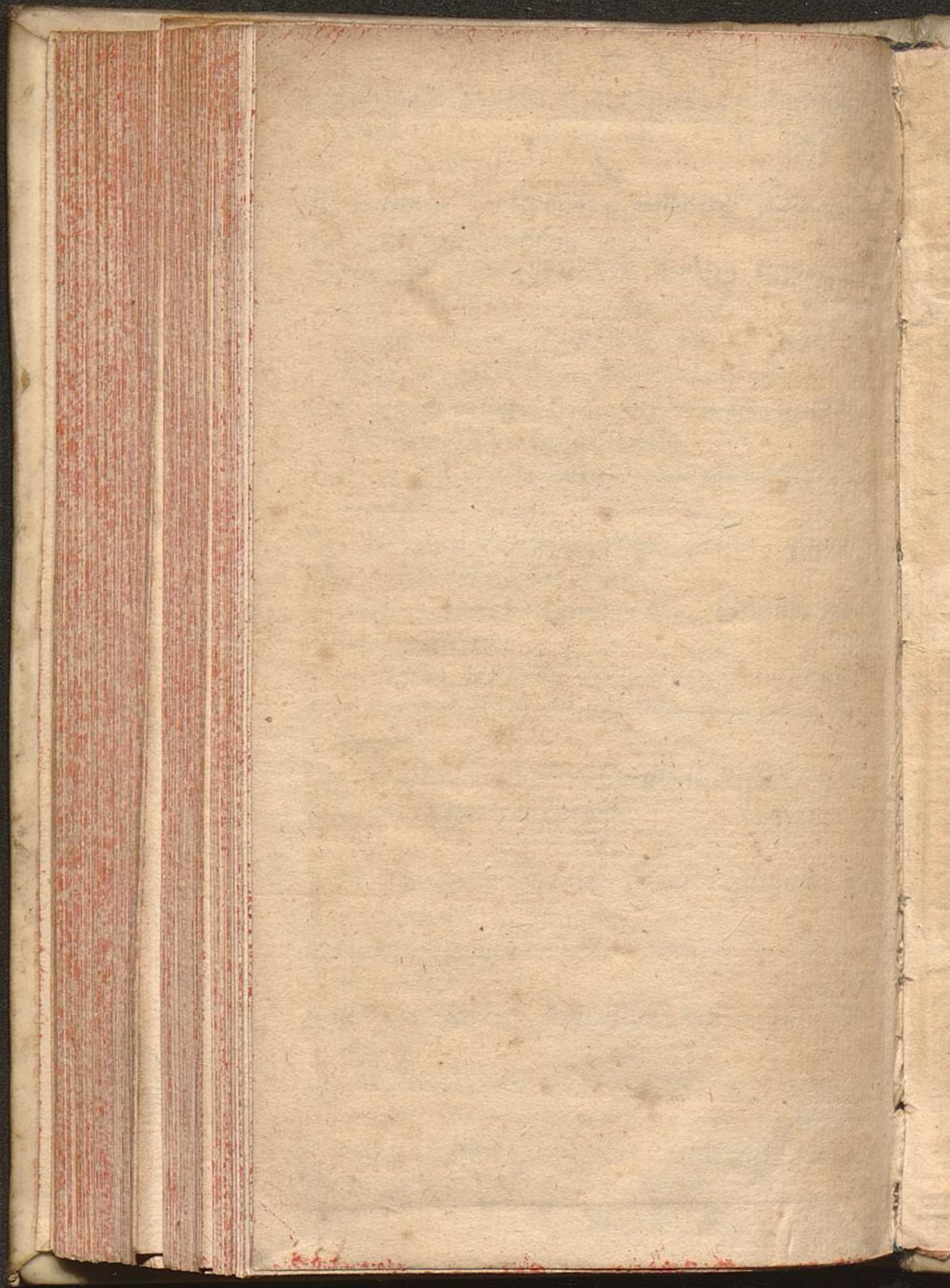
Quare Paroch. verè non prop. vagis fiat proprius. 247

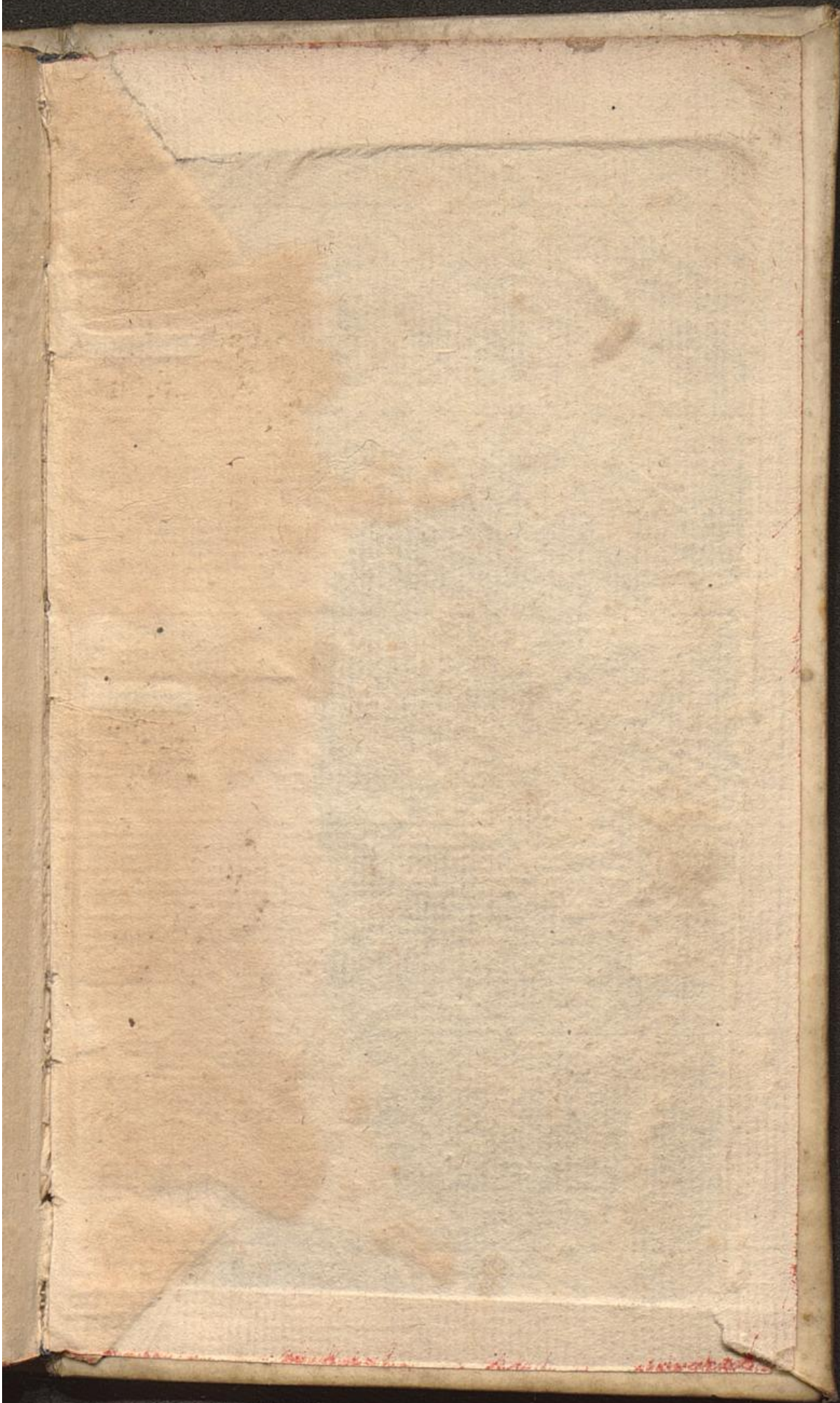
Vagorum, & advenarum jure minime censentur
praesidia, legiones, sed legibus Patria regulantur. 190

Valor quomodo infit actibus illicitis. 203

F I N I S.

ctum
E sep
rom
37
ectum
2.21
do P.
ad p.
P. 21
Alre
3
teste
110
e ex.
25
e. 160
rom
140
p. 136
160
qua
246
iter
243
och
130
247
m
190
203

Th

2217

30